

James Joyce

Porträtt
av konstnären
som en ung man

Et ignotas animum dimittit in artes
Ovidius: Metamorphoser VIII, 188

1

Det var en gång för länge sedan en kossa, som kom gående nerför vägen, och på den vägen mötte kossan en rar liten gosse, som kallades baby tuckoo...

Hans far berättade den sagan för honom: hans far såg på honom genom ett glas: han hade hår i ansiktet.

Han själv var baby tuckoo. Kossan kom nerför vägen, där Betty Byrne bodde; hon sålde citronkarameller.

*O, the wild rose blossoms
On the little green place.*

Han sjöng den visan. Det var hans visa.

O, the green wothe botheth.

När man väter under sig i sängen, känns det först varmt, och sen blir det kallt. Hans mor lade dit vaxduken. Den hade den konstiga lukten.

Hans mor luktade bättre än hans far. Hon spelade en sjömansdans på pianot för honom. Han dansade:

Tralala lala
Tralala tralaladdy
Tralala lala
Trala lala.

Farbror Charles och Dante klappade händerna. De var äldre än hans far och mor, men farbror Charles var äldre än Dante.

Dante hade två borstar i sitt klädskåp. Borsten med brun sammetsrygg var för Michael Davitt, och borsten med grön sammetsrygg var för Parnell. Dante gav honom en kashewnöt varje gång han räckte henne en bit silkespapper.

Familjen Vance bodde i nummer sju. Där var det en annan far och mor. De var Eileens far och mor. När de hade blivit stora skulle han gifta sig med Eileen. Han gömde sig under bordet. Hans mor sade:

— Å, Stephen ber säkert om förlåtelse.

Dante sade:

— Ja, gör han inte det, så kommer örnarna och hackar ut ögonen på honom.

Pull out his eyes,
Apologize
Apologize,
Pull out his eyes.
Apologize,

*Pull out his eyes
Pull out his eyes
Apologize.*

*

De vidsträckta lekplanerna myllrade av pojkar. Alla skrek, och ordningsmännen manade på dem med höga rop. Kvällsluften var blek och kylig, och efter varje angrepp av fotbollsspelarna flög den hala läderbollen som en tung fågel genom skymningsdagern. Han höll sig i utkanten av sin rings lekplan, utom synhåll för ordningsmannen, utom räckhåll för de hänsynslösa fötterna, och låtsades springa litet då och då. Han kände sin kropp så liten och ynkelig i denna skock av fotbollsspelare, som trängdes om varandra, och hans ögon var klena och ville gärna rinna. Rody Kickham var inte sådan; han skulle säkert bli kapten för tredje ringens lag, sade alla pojkarna.

Rody Kickham var en hygglig grabb, men Elaka Roche var en bov. Rody Kickham hade benskydd i sitt fack och en matkorg i refektoriet. Elaka Roche hade stora händer. Han kallade fredagspuddingen dog-in-the-blanket. Och en dag hade han frågat:

— Vad heter du?

Stephen hade svarat:

— Stephen Dedalus.

Elaka Roche hade sagt:

— Vad är det för slags namn?

Och då Stephen inte kunnat svara, hade Elaka Roche sagt:

— Vad är din far?

Stephen hade svarat:

— En herre.

Då hade Elaka Roche sagt:

— Är han ämbetsman?

Han smög sig fram steg för steg i utkanten av lekplanen, då och då sprang han en liten bit. Båda hans händer var blåröda av köld. Han höll händerna i sidofickorna på sin gråa jacka. Det satt ett bälte runt jackan. Och då en pojke pucklade på en annan, kallades det att låta honom smaka bältet. En dag sade en pojke till Cantwell:

— Jag kunde allt låta dej smaka ett sådant bälte på momangen.

Cantwell hade svarat:

— Gå du och spela din match. Låt Cecil Thunder smaka bältet. Det vore livat att se. Han skulle ge dej en spark i rumpan i stället.

Det var inte ett fint uttryck. Hans mor hade sagt honom, att han inte fick tala med de ohyfsade pojkarna i skolan. Lilla mor! Första dagen i hallen på

slottet, där rektorn bodde, hade hon, då hon skulle ta farväl av honom, vikit upp floret till näsan för att kyssa honom. Och hennes näsa och ögon var röda. Men han hade låtsat, som om han inte märkt, att hon var på vippen att gråta. Mor var rar att se på, men han tyckte inte om att se på henne, när hon grät. Och hans far hade gett honom två femshillingsmynt till fickpengar. Och hans far hade sagt åt honom att skriva hem till honom, ifall det var något han behövde, och att, vad han än gjorde, aldrig skvallra på en kamrat. Sedan hade rektorn, med sin långa prästrock fladdrande i vinden, stått vid dörren till slottet och skakat hand med hans far och mor, och så hade vagnen farit i väg, och far och mor satt inuti. De hade vinkat åt honom och ropat:

— Adjö, Stephen, adjö!

— Adjö, Stephen, adjö!

En sammanstötning mellan bollspelarna fångade honom i sin virvel, och rädd för de blixtrande ögonen och de leriga skorna böjde han sig ner för att titta genom detta virrvarr av ben. Pojkarna kämpade och stönade, och deras ben sparkade och stampade. Därpå drev Jack Lawtons gula skor ut bollen, och alla de andra skorna och benen sprang efter. Han sprang efter dem ett litet stycke, men så stannade han. Det tjänade ingenting till att springa. Snart skulle de få jullov och resa hem. Efter kvällsvarden i läxläs-

ningssalen skulle han ändra numret, som var uppklistrat på insidan av hans pulpet, från sjuttiosju till sjuttiosex.

Det skulle vara bättre att vara i läsläsningssalen än därute i kölden. Himlen var blek och kall, men det var ljus tänt i slottet. Han undrade, från vilket fönster Hamilton Rowan kastat sin hatt ner i diket, och om det på den tiden funnits blomsterrabatter under fönstren. En dag, då han blivit uppkallad till slottet, hade en betjänt visat honom märkena i portens virke efter soldaternas rännkolor och gett honom ett stycke mördegskaka, sådan som bröd-raskapet brukade äta. Det kändes varmt och skönt att se ljuset i slottet, det var som i en bok. Kanhända var Leicester Abbey något i den vägen. Och det stod trevliga meningar i doktor Cornwells abc-bok. De liknade vers, men det var bara meningar, som man skulle lära sig stavning på.

*Wolsey died in Leicester Abbey
where the abbots buried him.
Canker is a disease of plants,
Cancer one of animals.*

Det skulle vara skönt att ligga på mattan framför brasan och luta huvudet i händerna och tänka på de där meningarna. Han ryste, som om han haft kallt, gyttjigt vatten närmast kroppen. Det var nedrigt av

Wells att knuffa ner honom i diket, därför att han inte ville byta sin lilla snusdosa mot Wells' gamla skrovliga kastanje, *the conqueror of forty*. Så kallt och slemmigt vattnet hade varit. En av pojkarna hade en gång sett en stor, fet råtta hoppa ner i smörjan. Mor satt nu vid brasan tillsammans med Dante och väntade på att Brigid skulle komma med teet. Hon höll fötterna på spisgallret, och hennes fina skor var så heta och hade en så härlig, varm lukt! Dante visste en massa saker. Hon hade lärt honom, var Mozambiquekanalen låg, och vilken som var den längsta floden i Amerika, och vad det högsta berget på månen hette. Fader Arnall visste mer än Dante, därför att han var präst, men både hans far och farbror Charles sade, att Dan-te var ett intelligent kvinns och en beläst kvinna. Och när Dante gjorde det där lätet efter middagen, och sen satte handen för munnen: det var halsbränna.

En röst ropade långt ute på lekplanen:

— Alla in!

Därpå ropade andra röster från andra och tredje ringen:

— Alla in! Alla in!

Bollspelarna samlade sig, blossande röda och leriga, och han gick bland dem, glad att få komma in. Rody Kickham bar bollen i dess hala stropp. En pojke bad honom ge den en sista spark, men han gick vidare

utan att ens svara. Simon Moonan sade åt honom att inte göra det därför att ordningsprefekten hade ögonen på honom. Pojken vände sig till Simon Moonan och sade:

— Vi vet allihop, varför du säger så. Du är MacGlades lilla snork.

Snork var ett besynnerligt ord. Grabben kallade Simon Moonan så, därför att Simon Moonan brukade knyta ihop ordningsprefektens tomma ärmarna bakom hans rygg och prefekten alltid bara låtsades bli ond. Men ordet lät så fult. En gång hade han tvättat händerna i toaletterummet på Wicklow hotell, och hans far drog efteråt upp kedjan med proppen, och det smutsiga vattnet rann ner genom tvättfatets hål. Och sedan alltsammans långsamt runnit ner, hade hålet i fatet gjort ett ljud, så här: snork. Bara mycket starkare.

Då han tänkte på detta och allt det vita i toaletterummet, kände han sig först kall och sen varm. Där fanns två kranar, som man vred på, och så kom vatten ut: kallt och varmt. Och han kunde se kallt och varmt tryckt på kranarna. Det var mycket besynnerligt.

Luften i korridoren kom honom också att frysa. Den var besynnerlig och råkall. Men snart skulle gasen tändas, och när den brann, gav den ifrån sig ett lätt ljud liksom en liten sång. Alltid på samma sätt,

och när pojkarna slutade tala i lekrummet, kunde man höra det.

Det var räknelektion. Fader Arnall skrev upp ett svårt tal på tavlan och sade sedan:

— Nå, vem räknar ut det här, vem vinner? Framåt, York! Framåt, Lancaster!

Stephen gjorde sitt bästa, men talet var för svårt, och han kände sig förvirrad. Bandändarna på den lilla sidenkokarden med den vita rosen, som var fästad framtill på hans jacka, började fladdra. Han var inte alls duktig i räkning, men han gjorde sitt bästa, så att York inte skulle förlora. Fader Arnalls ansikte såg mycket mörkt ut, men han var inte arg, han skrattade. Så knäppte Jack Lawton med fingrarna, och fader Arnall tittade i hans räknebok och sade:

— Rätt! Bravo, Lancaster! Den röda rosen vinner. Seså, York, knoga på!

Jack Lawton kastade en blick bort till honom. Den lilla kokarden med den röda rosen på såg mycket grann ut, därför att han var klädd i en blå sjömans-tröja. Stephen kände sitt ansikte också bli rött, då han tänkte på alla vadslagningar om vem som skulle bli nummer ett i första klassen, Jack Lawton eller han. Somliga veckor fick Jack Lawton kortet för första platsen, och somliga veckor fick han det. Hans vita sidenband fladdrade och fladdrade, medan han räknade på nästa tal och hörde Fader Arnalls röst.

Men plötsligt försvann all hans iver, och han kände sitt ansikte bli svalt igen. Han tänkte, att hans ansikte måste vara blekt, därför att det kändes så kallt. Han kunde omöjligt räkna ut talet, men det gjorde ingenting. Vita rosor och röda rosor — det var vackra färger att tänka på. Och korten för första platsen och andra platsen och tredje platsen hade också vackra färger: skära och gräddvita och lavendelblå. Lavendel och grädde och skära rosor var vackra att tänka på. Kanhända kunde en vildros ha någon av de färgerna, och han kom ihåg visan om den vilda rosen i den lilla gröna hagen. Men en grön ros fanns ju inte. Fastän det kanhända någonstans i världen kunde finnas en grön ros ändå.

Klockan ringde, och klasserna började marschera ut ur sina rum och genom korridorerna till matsalen. Han satt och tittade på de två pressade smörrundlarna på tallriken framför honom, men kunde inte äta det fuktiga brödet. Bordduken var fuktig och slankig. Men han drack det heta, svaga teet, som den klumpige kökspojken med vitt förkläde hällde i hans kopp. Han undrade, om kökspojken förkläde också var fuktigt eller om alla vita saker var kalla och fuktiga. Elake Roche och Saurin drack kakao, som de fick hemifrån i bleckburkar. De sade, att de inte kunde dricka teet, att det var svinmat. Deras fäder var ämbetsmän, sade pojkarna.

Alla pojkarna föreföll honom mycket underliga. De hade allesammans föräldrar och olika kläder och röster. Han längtade hem och att få lägga huvudet i sin mors knä. Men det kunde han inte: och därför längtade han efter att leken och läxorna och bönen skulle vara över och han finge lägga sig i sin säng.

Han drack ännu en kopp mycket varmt te, och Fleming sade:

— Vad står på? Har du ont nånstans, eller vad är det fatt med dej?

— Jag vet inte, sade Stephen.

— Sjuk i din kista, sade Fleming, för ditt ansikte ser vitt ut. Det går över.

—Ja visst, sade Stephen.

Men han var inte sjuk där. Han tänkte, att han var sjuk i hjärtat, om man kunde vara sjuk där. Det var mycket hyggligt av Fleming att fråga honom. Han hade lust att gråta. Han stödde armbågarna på bordet och stängde och öppnade sina örsnibbar. Varje gång han öppnade dem, hörde han pratet och slamret i matsalen. Det lät som ett tåg om natten. Och när han åter stängde dem stoppades larmet, liksom när ett tåg går in i en tunnel. Den där natten i Dalkey hade tåget dånat på det sättet, och sedan, när det gick in i tunneln, upphörde dånet. Han slöt ögonen, och tåget gick vidare, dånande och sedan tystnande, dånande, tystnande. Det var skönt att höra det dånna och tystna

och sedan brusa ut ur tunneln igen och därpå tystna.

Nu började högsta ringens pojkar komma ner längs mattgången mitt i matsalen, Paddy Rath och Jimmy Magee och spanjoren, som hade tillåtelse att röka cigarrer, och den lille portugisen, som gick med yllemössa. Och sedan den andra ringens bord och den tredje ringens. Och varenda en av pojkarna gick på sitt särskilda sätt.

Han satt i ett hörn av lekrummet och låtsade se på ett dominoparti, och en eller två gånger kunde han ett ögonblick höra gasens lilla sång. Ordningsprefekten var vid dörren tillsammans med några pojkar, och Simon Moonan höll på att knyta hans tomma ärmar. Han berättade dem något om Tullabeg.

Sedan gick han ifrån dörren, och Wells kom bort till Stephen och sade:

— Tala om för oss, Dedalus, kysser du din mamma, innan du går och lägger dej?

Stephen svarade:

— Ja, det gör jag.

Wells vände sig till de andra pojkarna och sade:

— Nu ska ni få höra, här är en jycke, som säger han kysser sin mamma varje kväll innan han går och lägger sig .

De andra pojkarna tittade upp från sina spel och vände sig skrattande om. Stephen rodnade under deras blickar och sade:

— Nej, det gör jag inte.

Wells sade:

— Nu ska ni få höra, här är en jycke, som säger, att han inte kysser sin mamma, innan han går och lägger sig.

Återigen skrattade de allesammans. Stephen försökte att skratta han med. Ett ögonblick blev han alldeles het i hela kroppen och förvirrad. Vad var det riktiga svaret på frågan? Han hade gett två, och ändå skrattade Wells. Men Wells måste veta det riktiga svaret, för Wells var en tredjeklassare. Han försökte tänka på Wells' mor, men tordes inte se upp i hans ansikte. Det var Wells, som knuffat ner honom i diket dagen förut, därför att han inte ville byta sin lilla snusdosa mot Wells' gamla kastanje, *the conqueror of forty*. Det var nedrigt att göra något sådant, det sade alla pojkar. Och så kallt och slemmigt vattnet hade varit. Och en pojke hade en gång sett en stor, fet råtta hoppa pladask ner i smörjan.

Dikets kalla gyttja betäckte hela hans kropp, och då klockan ringde till läxläsning och klasserna marscherade ut ur lekrummen, kände han korridorens och trappans kalla luft innanför sina kläder. Han grubblade fortfarande över vad som kunde vara det riktiga svaret. Var det rätt att kyssa sin mor, eller var det orätt att kyssa sin mor? Vad betydde det att kyssa? Man lyfte sitt ansikte så här för att säga godnatt, och

då lutade hans mor ned sitt ansikte. Det var att kyssa. Hans mor rörde med sina läppar vid hans kind, hennes läppar var mjuka, och de gjorde hans kind litet våt, och de åstadkom ett litet, litet ljud: kyss. Varför gjorde människor så med sina två ansikten?

I läsläsningssalen öppnade han locket till sin pulpet och ändrade numret, som satt uppklistrat innanför, från sjuttiosju till sjuttiosex. Men jullovet var mycket långt borta. En gång skulle det ändå komma, för jorden rörde sig alltid runt.

Det fanns en avbildning av jorden på första sidan i hans geografi: ett stort klot mitt ibland moln. Fleming hade en låda kriter, och en kväll, då de var fria från läxor, hade han färglagt jorden grön och molnen rödbruna. Det var likt de två borstarna i Dantes klädskåp, borsten med grön rygg för Parnell och borsten med röd rygg för Michael Davitt. Men han hade inte sagt åt Fleming att krita dem i de färgerna. Det hade Fleming själv hittat på.

Han öppnade geografin för att läsa sin läxa, men han kunde inte lära sig ortnamnen i Amerika. Likväl var det olika orter, som hade olika namn. De var alla i olika länder, och länderna var i världsdelar och världsdelarna i världen, och världen var i universum.

Han tittade på geografibokens försättsblad och läste, vad han skrivit där: sitt eget namn och sin adress.

Stephen Dedalus
Första klass
Clongowes Wood skola
Sallins
Grevskapet Kildare
Irland
Europa
Världen
Universum

Så stod det med hans handstil. Och en kväll hade Fleming för att skoja skrivit på motsatta sidan:

Stephen Dedalus is my name
Ireland is my nation,
Clongowes is my dwellingplace
And heaven my expectation.

Han läste versraderna baklänges, men då var de inte vers. Sedan läste han försättsbladet nerifrån och upp, tills han kom till sitt eget namn. Det var han — och han läste nerför sidan igen. Vad fanns det efter universum? Ingenting. Men fanns det något runt om universum, som visade var det slutade, innan det där ingenting började? Det kunde inte vara en mur, men det kunde kanske vara en smal, smal linje där runt

omkring allting. Det var mycket stort att tänka på allting och överallt. Det kunde bara Gud göra. Han försökte föreställa sig vilken stor tanke det måste vara, men han kunde bara tänka på Gud. Gud var Guds namn, alldeles som hans eget namn var Stephen. *Dieu* var det franska ordet för Gud, och även det var Guds namn; och när någon bad till Gud och sade *Dieu*, då visste Gud genast, att det var en fransk människa som bad. Men fastän det fanns olika namn på Gud i alla olika språk i världen och Gud förstod, vad alla människor, som bad, sade på sina olika språk, var Gud likväl alltid samma Gud, och Guds verkliga namn var Gud.

Det gjorde honom mycket trött att tänka på det sättet, det kom honom att känna huvudet så stort. Han vände försättsbladet och tittade med tunga ögon på den gröna, runda jorden mitt i de rödbruna molnen. Han undrade vilket som var rätt, att vara för det gröna eller för det rödbruna. Dante hade ju en dag med sin sax sprättat den gröna sammeten från ryggen på den borsten, som var för Parnell, och hade sagt honom, att Parnell var en dålig människa. Han undrade om de disputerade om det därhemma. Det kallades politik. Och det fanns två sidor: Dante var på ena sidan och hans far och mr Casey var på den andra, men hans mor och farbror Charles var på ingen sida. Varenda dag stod det något i tidningen om det där.

Det pinade honom, att han inte riktigt visste, vad politik var för något, och att han inte visste, var universum tog slut. Han kände sig liten och dum. När skulle han bli lik de kamrater, som hunnit till poesi och vältalighet? De hade starka röster och grova stövlar, och de studerade trigonometri. Det var mycket långt dit. Först kom lovet och sedan nästa termin och så lovet igen och igen en annan termin och så lovet igen. Det var likt ett tåg, som går in och ut ur tunnlar, och det var likt det väsen gossarna gjorde vid måltiderna i refektoriet, när man öppnade och stängde örsnibbarna. Termin, lov; tunnel in, ut; väsen, slut. Så långt borta det var! Det var bättre att gå och lägga sig och sova. Bara bön i kapellet och sedan går till sängs. Han ryste och gäspade. Det skulle bli härligt i sängen, efter det lakanen blivit litet varma. Först var de så kalla att krypa in emellan. Han ryste vid att tänka på hur kalla de först var. Men sen blev de varma, och då kunde han sova. Det var härligt att vara trött. Han gäspade igen. Aftonbön och sedan sängdags; han ryste och ville gäspa. Om ett par minuter skulle det bli härligt. Han kände en stark värme smyga upp omkring honom från de iskalla lakanen, varmare och varmare, tills han blev varm i hela kroppen, förskräckligt varm, och ändå ryste han litet och ville fortfarande gäspa.

Klockan ringde till aftonbön, och han marscherade ut ur läxläsningssalen efter de andra och nerför

trappan och genom korridorerna till kapellet. Korridorerna var klenkt upplysta, och även kapellet var klenkt upplyst. Snart skulle allt vara mörkt och alla sova. I kapellet var det kall kvällsluft, och marmorn hade samma färg som havet hade påkvällen. Havet var kallt dag och natt, men det var kallast på natten. Det var kallt och mörkt under havsmuren bredvid hans fars hus. Men kitteln skulle stå på spiselhällen med hett vatten till toddy.

Kapellprefekten bad ovanför hans huvud, och han kunde svaren:

O Lord, open our lips

And our mouths shall announce Thy praise.

Incline unto our aid, O God!

O Lord, make haste to help us!

Det var en lukt av kall kvällsluft i kapellet. Men det var en helig lukt. Den liknade inte lukten av de gamla bönderna, som vid söndagsmässan låg på knä längst ner i kapellet; de luktade luft och regn och torv och korderoj. Men det var mycket fromma bönder. De andades honom i nacken och suckade, där de låg och bad bakom honom. De bodde i Clane, sade en av pojkarna; där fanns det små stugor, och han hade sett en kvinna stå vid halvdörren till en stuga med ett barn i famnen, då de åkt förbi från Sallins. Det skulle vara härligt att en natt få sova i den där stugan framför

brasan av rykande torv, i det av elden upplysta mörkret, i det varma mörkret, insupande lukten av bönderna, luften och regnet och torven och korderojen. Men — åh, vägen där mellan träden var mörk! Man skulle gå vilse i mörkret. Det gjorde honom rädd att tänka på hur det var.

Han hörde kapellprefektens röst läsa den sista bönen. Också han bad den till skydd emot mörkret utanför under träden.

Visit, we beseech Thee, O Lord, this habitation and drive away from it all the snares of the enemy. May Thy holy angels dwell herein to preserve us in peace and may Thy blessings be always upon us through Christ our Lord.

Amen

Hans fingrar darrade, då han klädde av sig i sovsalen. Han sade åt sina fingrar att skynda på. Han var tvungen att hinna klä av sig och sedan knäböja och läsa sina egna böner och vara i säng, innan gasen skruvades ner, så att han inte behövde komma till helvetet, då han dog. Han rullade av sig strumporna och tog fort på sig nattskjortan och knäböjde darrande bredvid sängen och läste hastigt sina böner, rädd att gasen skulle skruvas ner. Han kände sina skuldror skaka, medan han mumlade:

God bless my father and my mother and spare

them to me!

God bless my little brothers and sisters and spare
them to me!

God bless Dante and Uncle Charles and spare
them to me!

Därpå korsade han sig och klev hastigt upp i sängen, och i det han drog ner sin långa nattskjorta om fötterna kröp han ihop under det kalla, vita lakanet, darrande och skakande. Men han skulle inte komma till helvetet, då han dog; och skakningarna skulle upphöra. En röst sade godnatt till gossarna i sovsalen. Han tittade ett ögonblick upp över täcket och såg runt om sin säng de gula gardinerna, som stängde in honom på alla sidor. Gasen skruvades sakta ner.

Ordningsmannens skor gick bort. Vart? Nerför trappan och genom korridorerna eller till hans rum längst bort? Han såg mörkret. Var det sant om den svarta hunden, som gick där om nätterna med ögon så stora som vagnslyktor? De sade det var vålnaden av en mördare, som gick igen. En lång rysning av fruktan risslade genom hans kropp. Han såg slottets mörka förhall. Gamla tjänare i gamla dräkter var i strykrummet ovanför trappan. Det var långt tillbaka i tiden. De gamla tjänarna var tysta. Där brann en brasa, men hallen var fortfarande mörk. En skepnad kom uppför trappan från hallen. Han bar en marskalks vita kappa; hans ansikte var blekt och underligt; han pressade

handen mot sin sida. Han såg med besynnerliga ögon på de gamla tjänarna. De såg på honom och lade märke till sin husbondes ansikte och kappa och förstod, att han fått sitt banesår. Men endast mörkret fanns, där de såg, endast mörk, tyst luft. Deras herre hade fått sitt banesår på slagfältet vid Prag långt borta på andra sidan havet. Han stod på fältet, handen pressade han mot sidan, hans ansikte var blekt och underligt, och han bar en marskalks vita kappa.

Åh, var det var kallt och besynnerligt att tänka på det där! Hela mörkret var kallt och besynnerligt. Där fanns kalla, underliga ansikten, stora ögon liknande vagnslyktor. De var vålnader av mördare, skepnader av marskalkar, som fått sitt banesår på slagfält långt borta på andra sidan havet. Vad ville de säga, eftersom deras ansikten var så underliga?

Visit, we beseech Thee, O Lord, this habitation and drive away from it all...

Resa hem till jullovet! Det skulle bli härligt, kamraterna hade berättat för honom om alltsammans. Först steg man i den tidiga vintermorgonen upp i vagnarna utanför slottets port. Vagnarna rullade åstad över den grusade vägen. Tre hurra för rektorn!

Hurra! Hurra! Hurra!

Vagnarna åkte förbi kapellet, och alla mössorna lyftes. De körde i rask fart längs landsvägen. Kus-

karna pekade med sina piskor i riktning mot Bodestown. Pojkarna hurrade. De passerade den Glade Lantmannens gård. Hurra! Hurra! Hurra! Genom Clane åkte de, ideligen hurrande. Bondkvinnorna stod vid sina halvdörrar, karlarna stod här och var. En sådan härlig lukt vinterluften hade, Clanes lukt: regn och vinterluft och pyrande torv och korderoj.

Tåget var fullt av skolpojkar: ett långt, långt chokladfärgat tåg med gräddgula lister. Konduktörerna gick fram och tillbaka, öppnande, stängande, låsande till, låsande upp. Det var karlar i blått och silver; de hade visselpipor av silver, och deras nycklar skramlade så muntert; klick, klick; klick, klick.

Och tåget rusade över slätterna och passerade Allenkullarna. Telegrafstolparna löpte förbi, ideligen, ideligen. Tåget gick vidare och vidare. Det visste vägen. I hallen i hans fars hus hängde lyktor och girlander av gröna grenar. Det satt järnek och murgröna kring trymån, och järnek och murgröna, rött och grönt, var virat omkring kandelabrarna. Det var järnek med röda bär och grön murgröna kring de gamla porträtten påväggarna. Järnek och murgröna för honom och för julen.

Härligt ...

Alla människorna. Välkommen hem, Stephen! Välkomnande ljud. Hans mor kysste honom. Var det

rätt? Hans far var marskalk nu, och det var förmer än ämbetsman. Välkommen hem, Stephen!

Ljud...

Det var ett ljud av gardinringar, som drogs tillbaka längs stängerna, av vatten, som plaskades med i handfaten. Det var ljud av uppstigning och påklädning och tvättning i sovsalen, ett ljud av klappningar i händer, då ordningsprefekten gick fram och tillbaka och uppmanade gossarna att skynsa på. Ett blekt solljus visade de gula gardinerna från-
dragna, sängarna i oordning. Hans bädd var mycket varm, och hans ansikte och kropp var mycket mycket varma.

Han steg upp och satte sig på sängkanten. Han var matt. Han försökte dra på sig strumpan. Den kändes så underligt grov. Solljuset var besynnerligt och kallt.

Fleming sade:

— Mår du inte bra?

Det visste han inte, och Fleming sade:

— Lägg dej igen. Jag skall tala om för McGlade, att du inte mår bra.

— Han är sjuk.

— Vem?

— Säg till McGlade.

— Lägg dej igen.

— Är han sjuk?

En kamrat höll hans armar, medan han drog av sig strumpan, som slöt hårt om foten, och klev tillbaka upp i den heta bädden.

Han kröp ihop mellan lakanen, glad åt deras ljumma värme. Han hörde pojkarna tala med varandra om honom, medan de klädde sig för att bli färdiga till mässan. Det var gement gjort att knuffa ner honom i latrindiket, sade de.

Så hördes inte längre deras röster, de hade gått. En röst vid hans säng sade:

— Dedalus, skvallra inte på mej, det gör du väl inte?

Wells ansikte visade sig. Han såg på det och märkte, att Wells var rädd.

— Jag menade det inte. Du skvallrar inte?

Hans far hade sagt åt honom att, vad han än gjorde, aldrig skvallra på en kamrat. Han skakade på huvudet och svarade nej och kände sig glad.

Wells sade:

— Jag menade det inte, på heder och ära. Det var bara på skämt. Förlåt mej.

Ansiktet och rösten försvann. Han bad om förlåtelse, därför att han var rädd. Rädd att det var någon sjukdom. Canker var en sjukdom hos växter och cancer en hos djur; eller något annat. Det var för länge sedan ute på lekplanen i kvällningen då han hade smugit sig fram alldeles i utkanten, medan en tung

fågel flög lågt genom den gråa skymningsdagern. Leicester Abbey upplyst. Wolsey dog där. Abbotarna begravde honom själva.

Det var inte Wells' ansikte, det var ordningsprefektens. Han gjorde sig inte till. Nej, nej, han var verkligen sjuk. Han gjorde sig inte till. Och han kände prefektens hand på sin panna; och han kände sin panna varm och fuktig mot hans kalla, fuktiga hand. Det var så en råttor kändes, hal och fuktig och kall. Varje råttor hade två ögon att se med. Glatta, hala pälsar, små, små fötter, uppdragna för att hoppa, svarta, våtglänsande ögon att se med. De förstod sig på att hoppa. Men råttorna kunde inte förstå trigonometri. Då de var döda, låg de på sidan. Då torkade deras pälsar. De var bara döda ting.

Ordningsprefekten var där igen, och det var hans röst, som sade åt honom att stiga upp, att Fader husföreståndaren hade sagt, att han skulle stiga upp, klä på sig och gå till sjukrummet. Och medan han klädde sig så fort han kunde, sade ordningsprefekten:

—Vi måste packa oss i väg till Broder Michael, därför att vi har buller i magen.

Det var mycket hyggligt av honom att säga det. Det var bara för att få honom att skratta. Men han kunde inte skratta, emedan hans kinder och läppar darrade så fasligt, och då måste ordningsprefekten skratta ensam.

Prefekten ropade:

— Hastig marsch! Höger, vänster, takt, tu!

Tillsammans gick de nerför trappan och genom korridorer och förbi badrummet. Då han passerade dörren, mindes han med en obestämd fruktan det varma, torvfärgade mossvattnet, den varma, fuktiga luften, ljudet av plaskningar, lukten av handdukarna, likt medicin.

Broder Michael stod vid dörren till sjukrummet, och från det öppna skåpet höger om honom kom en lukt som av medicin. Den kom från flaskorna på hyllorna. Prefekten sade något till Broder Michael, och Broder Michael svarade och kallade prefekten »sir». Han hade rödaktigt, gråsprängt hår och ett besynnerligt utseende. Det var besynnerligt, att han alltid skulle vara en broder. Det var också besynnerligt, att man inte kunde kalla honom sir, därför att han var en broder och hade ett annat slags utseende. Var han inte from nog, eller varför kunde han inte nå fatt de andra.

Det fanns två sängar i rummet, och i den ena låg en pojke. Och då de kom in i rummet, ropade han:

— Hallå! Det är ju unge Dedalus! Vad står på?

Han var en tredjeklassare, och medan Stephen klädde av sig, bad han Broder Michael gå och hämta honom en skiva rostat bröd med smör på.

— Ah, gör det! sade han.

— Smör! utropade Broder Michael. Du blir

utskrivnen så fort doktorn kommer.

— Blir jag? sade pojken. Jag är inte frisk än.

Broder Michael upprepade:

— Du blir utskrivnen, säger jag dej.

Han böjde sig ner och rörde om i brasan. Hans rygg var lika lång som en långryggig spårvagnshästs. Han hötte allvarligt med eldgaffeln och nickade åt tredjeklassaren.

Sedan gick Broder Michael sin väg, och efter en stund vände sig tredjeklassaren mot väggen och somnade.

Detta var sjukrummet. Således var han sjuk. Hade de skrivit hem och underrättat hans far och mor? Men det ginge fortare, om en av prästerna själv reste hem och talade om det för dem. Eller också skulle han skriva ett brev, som prästen kunde ta med sig till dem.

Kära mor!

Jag är sjuk. Jag vill resa hem. Var snäll kom och ta mig hem. Jag ligger i sjukrummet.

Din tillgivne son

Stephen

Så långt borta de var! Det var kallt solsken utanför fönstret. Han undrade om han skulle dö. Man kunde dö precis lika bra på en solig dag.

Kanske dog han, innan hans mor kom. Då skulle han få en dödsrässa i kapellet, liksom kamraterna hade berättat för honom att Little fått, då han dött. Alla pojkarna skulle bevista rässan, klädda i svart, alla med sorgsna ansikten. Wells skulle också vara där, men ingen av kamraterna skulle se på honom. Rektorn skulle vara där i svart kåpa med guld, och det skulle vara höga, gula ljus på altaret och kring katafalken. Och de skulle långsamt bära kistan ut ur kapellet och begrava honom i bröd-raskapets lilla kyrkogård intill stora lindallén. Och då skulle Wells vara ledsen för vad han hade gjort. Och klockan skulle ringa långsamt och högtidligt.

Han kunde höra ringningen. Och han upprepede för sig själv den sång som Brigid hade lärt honom.

*Dingdong! The castle bell!
Farewell, my mother!
Bury me to the old churchyard
Beside my eldest brother,
My coffin shall be black,
Six angels at my back,
Two to sing and two to pray
And two to carry my soul away.*

Vad det var vackert och sorgligt! Så vackra de orden var då de sade *Bury me to the old church-yard!* En darning genomilade hans kropp. Så sorgligt och så vackert! Han hade lust att gråta stilla, men inte över sig själv: över orden, så vackra och sorgsna, liksom musik. Klockan! Klockan! Farväl! O farväl!

Det kalla solskenet lyste mattare, och Broder Michael stod vid hans säng med en kopp buljong. Det blev han glad åt, ty hans gom var het och torr. Han kunde höra dem leka på lekplanen. Och dagen förflöt på samma sätt i skolan som när han var med.

Sedan gick Broder Michael sin väg, och tredjeklassaren sade åt honom, att han nödvändigt måste komma tillbaka och tala om för honom alla nyheterna i tidningen. Han berättade för Stephen, att han hette Athy och att hans far höll en mängd kapplöpningshästar, som var styva i att ta hinder, och att hans far, när helst han bad honom, skulle ge Broder Michael bra med drickspengar, därför att Broder Michael var mycket hygglig och alltid berättade för honom allt nytt i tidningen de fick uppe i slottet. Det stod alla möjliga slags saker i tidningen: olyckshändelser, skeppsbrott, idrott och politik.

— Nu står det bara politik i tidningarna, sade

han. Pratar din familj också om det?

— Ja, sade Stephen.

— Min med, sade han.

Därpå funderade han ett litet grand och tillade:

— Du har ett konstigt namn, Dedalus, och jag har också ett konstigt namn, Athy. Mitt namn är namnet på en stad. Ditt är som latin.

Så frågade han:

— Är du slängd i att gissa gåtor?

Stephen svarade:

— Inte något vidare.

Då sade han:

— Kan du gissa den här? Vad är det längsta ordet i världen?

Stephen funderade över vad svaret kunde vara och sade därefter:

— Nej, det vet jag inte.

— Det är smila. Begriper du inte det? Då ska jag tala om för dig varför. Jo, det är ju en mil mellan s och a.

— Å, nu förstår jag, sade Stephen.

— Det är en gammal gåta, sade den andre.

Medan han talade, lutade han sig fram och tittade på Stephen. Sedan lade han sig ner mot kudden igen och sade:

— Jag kan många fler gåtor, men jag talar inte om dem.

Varför ville han inte tala om dem? Hans far, som höll de där kapplöpningshästarna, måste också vara ämbetsman liksom Saurins far och Elaka Roches far. Han tänkte på sin egen far, hur han sjöng visor, medan hans mor spelade, och hur han alltid gav honom en shilling, när han bad honom om sex pence, och han tyckte synd om honom, att han inte var ämbetsman som de andra pojkarnas fäder. Men varför hade han då skickats till den här skolan? Hans far hade sagt honom, att han inte skulle vara som någon främling här, för hans fars farbror hade femtio år förut här fram-lämnat en adress till befriaren. Man kunde känna igen människorna från den tiden på deras gammalmodiga dräkt. Det tyckte honom som en högtidlig tid och han undrade om det var på den tiden, som skolpojarna i Clongowes gick klädda i blå rockar med mässingsknappar och gula västar och mössor av kaninskinns och drack öl som stort folk och höll egna vinthundar att jaga hare med.

Han såg mot fönstret och märkte, att dagsljuset börjat avta. Över lekplanerna borde det nu vara grå skymning. Det hördes inget stöj därifrån. Klassen höll nog på att läsa sina läxor, eller kanhända läste Fader Arnall högt ur boken.

Det var besynnerligt, att de inte hade gett honom någon medicin. Kanske skulle Broder Michael ha den med sig, då han kom tillbaka. Pojkarna sade, att man

fick dricka någon otäck smörja, då man var i sjukrummet. Men han kände sig nu bättre än förut. Det skulle bli skönt att bättras långsamt. Då kunde man få en bok. I biblioteket fanns en bok om Holland, med vackra utländska namn i och bilder av skepp och städer, som såg underliga ut. Det kom en att känna sig så lycklig.

Så matt dagern var vid fönstret! Men det var trevligt. Skenet från brasan steg och sjönk på väggen. Precis som vågor. Någon hade lagt kol på elden, och han hörde röster. De pratade. Det var ljudet av vågorna. Eller också pratade vågorna sinsemellan, medan de steg och sjönk.

Han såg ett hav av vågor, långa, mörka vågor, som steg och sjönk, mörka i den månlösa natten. Ett mycket litet ljus blinkade vid pirhuvudet, där skeppet gled in; och han såg en massa människor samlade nere vid stranden för att se skeppet, som kom glidande in i deras hamn. En lång karl stod på däck och tittade in mot det flata, mörka landet, och vid ljuset på pirhuvudet såg han dennes ansikte, Broder Michaels sorgsna ansikte.

Han såg honom lyfta sin hand mot människorna och hörde honom ropa med stark, sorgfylld röst över vattnet:

— Han är död. Vi såg honom ligga på katafalken. En jämrande klagan steg från folket.

— Parnell! Parnell! Han är död!

De föll på sina knän, klagande av sorg.

Och han såg Dante i en rödbrun sammetsklänning och med grön sammetsmantel hängande från sina skuldror gå stolt och tyst förbi människorna som knäböjde på stranden.

*

En stor brasa, röd och upptornad i en väldig hög, flammade i den öppna spisen, och under ljuskronans murgrönsvirade armar var julbordet dukat. De hade kommit hem litet sent, och ändå var middagen inte färdig; men den skulle bli färdig i ett nafs, hade hans mor sagt. De satt och väntade på att dörren skulle öppnas och tjänarna komma in, bärande de stora faten, som var övertäckta med tunga metallock.

Alla väntade: farbror Charles, som satt långt bort i skuggan från fönstret, Dante och mr Casey, som satt i länstolarna på ömse sidor om spisen, Stephen i en stol bredvid dem, med fötterna vilande på det varma gallret. Mr Dedalus betraktade sig i spegeln ovanför spiseln, snodde mustascherna och ställde sig, skiljande sina rockskört, med ryggen mot den varma brasan; och alltemellanåt drog han fram en av händerna bakom rockskörten för att sno den ena av mustaschspetsarna. Mr Casey lutade huvudet åt ena sidan och log och knackade lätt med fingrarna på sin hals-

körtel. Och Stephen log också, ty han visste nu, att det inte var sant, att mr Casey hade en silverbörs i sin strupe. Han log, då han tänkte på hur det där silverklingande ljudet, som mr Casey brukade göra, först hade narrat honom. Och när han försökt öppna mr Caseys hand för att se om silverbörsen var gömd där, hade han sett, att fingrarna inte kunde rätas ut; och mr Casey hade sagt honom, att han fått de tre hopdragna fingrarna, då han en gång gav en födelsedagspresent till drottning Victoria.

Mr Casey knackade på sin halskörtel och log mot Stephen med sömniga ögon, och mr Dedalus sade till honom:

— Tja, så var det med den saken ... Det var allt en skön promenad vi gjorde, eller hur, John? Ja ... Jag kan just undra, om det blir någon middag i afton. Ja ... Nå, vi fick ju inte så litet ozon i lungorna i dag på vägen runt udden. Nej, minsann.

I det han vände sig till Dante, sade han:

— Ni har visst inte alls rört påer i dag, mrs Riordan?

Dante rynkade ögonbrynen och svarade kort:

— Nej.

Mr Dedalus släppte ner rockskörten och gick bort till skänken, tog fram ett stort stenkrus med whiskey ur skåpet och fyllde långsamt karaffen, då och då böjande sig ner för att se efter, hur mycket han hållt i.

Därpå satte han tillbaka kruset i skåpet och hällde litet av whiskyen i två glas, spädde ut med litet vatten och gick med dem tillbaka till spisen.

— Bara en fingerborg, John, sade han, en liten aptitsup.

Mr Casey tog glaset, drack och satte det bredvid sig påspishyllan. Därefter sade han:

— Jag kan verkligen inte låta bli att tänka på vår vän Christopher, när han tillagar...

Han brast ut i gapskratt och kom i hosta och fortfor därpå:

— . . . tillagar champagnen åt de där karlarna.

Mr Dedalus skrattade högljutt.

— Christy, menar du? sade han. Det finns mera slughet i en enda av vårtorna på hans skalliga hjässa än i en flock rävhanar.

Han böjde påhuvudet, blundade och fortsatte, i det han kraftigt slickade sig om munnen och härmade hotellvärdens röst:

— Och han har en sådan len stämman, när han talar till en, inte sant? Han är mycket våt om mulen, den hederspaschan.

Mr Casey kämpade fortfarande med sitt anfall av skratt och hosta. Stephen, som genom faderns härmning såg hotellvärdens ansikte och hörde hans röst, skrattade. Mr Dedalus tog upp lornjetten, stirrade ner på honom och sade lugnt och vänligt:

— Vad skrattar du åt, din lilla hundvalp?

Tjänarna kom in och placerade faten på bordet. Mrs Dedalus följde efter, och var och en fick sin plats anvisad.

— Sitt vid andra sidan, sade hon.

Mr Dedalus gick bort till andra ändan av bordet och sade:

— Ja, mrs Riordan, sitt vid den sidan. John, sätt dej, gamle gosse.

Han såg bort dit, där farbror Charles satt, och sade:

— Seså, sir, här har vi nu en fågel, som väntar på er.

Då alla intagit sina platser, lade han handen på fatets lock, men drog den tillbaka, i det han hastigt sade:

— Nå, Stephen.

Stephen reste sig för att läsa bordsbönen:

Bless us, O Lord, and these Thy gifts which through Thy bounty we are about to receive through Christ, our Lord. Amen.

Alla korsade sig, och med en suck av belåtenhet lyfte mr Dedalus det tunga, av glänsande droppar kantade locket från fatet.

Stephen såg på den feta kalkonen, som legat på

köksbordet, bunden och hopfäst med steknålar. Han visste, att hans far betalt en guinea för den hos Dunn's på D'Olier Street, och att karlen, som sålde den, flera gånger stuckit fingret i den vid bröstbenet för att visa hur präktig den var. Och han mindes karlens röst, då han sade:

— Ta den här, sir. Det är en verklig Ally Daly.

Varför kallade mr Barrets i Clongowes sin handsmälla för kalkon? Men Clongowes var långt borta, och den varma, fylliga lukten av kalkon och skinka och selleri steg upp från tallrikarna och faten, och den stora brasan glödde upptornad och röd i spisen, och murgrönan och järnekens röda bär kom en att känna sig så lycklig, och vid slutet av middagen skulle den stora plumpuddingen bäras in, prydd med nerstuckna skalade mandlar och små järnekskvistar och med blåaktig eld flytande runt omkring och en liten grön flagga fladdrande på toppen.

Det var hans första julmiddag, och han tänkte på sina små syskon, som väntade i barnkammaren, såsom han så många gånger väntat, tills puddingen kom. Den breda, låga kragen och Etonjackan kom honom att känna sig besynnerlig och litet gammalaktig; och på morgonen, då hans mor tagit honom med sig ner till förmaket och han var klädd för mässan, hade hans far gråtit. Det var därför att han tänkte på sin egen far. Och det hade också farbror Charles sagt.

Mr Dedalus satte åter på locket och började äta glupskt. Så sade han:

— Stackars gamle Christy, han har nu nästan slagsida av kanaljeri.

— Simon, sade mrs Dedalus, du har inte gett mrs Riordan någon sås.

Mr Dedalus grep såsskålen.

— Har jag inte? utropade han. Mrs Riordan, hav medlidande med de stackars blinda!

Dante lade händerna över sin tallrik och svarade:

— Nej tack.

Mr Dedalus vände sig till farbror Charles.

— Hur har du det då, sir?

— Utmärkt, Simon.

— Och du, John?

— Bra, tack. Servera dej själv, du.

— Mary då? Här, Stephen, ska du få något, som kommer håret att krulla sej på dej.

Han hällde ymnigt med sås över Stephens tallrik och satte skålen tillbaka på bordet igen. Därefter frågade han farbror Charles, om den var mör. Farbror Charles kunde inte tala, för han hade munnen full, men han nickade.

— Det var ett bra svar, vår vän gav kaniken. Inte sant? sade mr Dedalus.

— Jag trodde aldrig han kunde ha så mycket ruter

i sig, sade mr Casey.

— *Jag ska betala prästskatten till er, fader, då ni slutar upp med att göra Guds hus till en vallokal.*

— Ett fint svar att ge sin präst, sade Dante, av en man, som kallar sig katolik.

— De har bara sej själva att skylla, sade mr Dedalus i blid ton. Om de toge en enfaldig människas råd, skulle de ägna all sin omsorg åt religionen.

— Det är religion, sade Dante. De gör sin plikt, då de varnar folket.

— Vi går till Guds hus, sade mr Casey, för att i all ödmjukhet bedja till vår Skapare och inte för att höra valtal.

— Det är religion, sade Dante igen. De har rätt. De måste leda sina hjordar.

— Och predika politik från altaret, menar ni? frågade mr Dedalus.

— Ja visst, svarade Dante. Det gäller den offentliga moralen. En präst skulle inte vara präst, om han inte sade sin hjord, vad som är rätt och vad som är orätt.

Mrs Dedalus lade ner kniv och gaffel och sade:

— Låt oss för Guds skull åtminstone denna enda dag på året slippa ha någon politisk diskussion. Alldeles riktigt, sade farbror Charles. Seså, Simon, nu är det nog. Inte ett ord mer nu.

— Nej, nej, svarade mr Dedalus hastigt. Och i det han med en magnifik gest tog av locket, frågade han:

— Nå, vem vill ha mera kalkon?

Ingen svarade. Dante sade:

— Ett fint språk av en katolik minsann!

— Mrs Riordan, jag vädjar till er, sade mrs Dedalus, att nu låta ämnet falla.

Dante vände sig till henne och sade:

— Och ska jag då sitta här och höra på, hur min kyrkas herdar blir begabbade?

— Ingen säger ett ord emot dem, sade mr Dedalus, så länge de inte blandar sig i politiken.

— Irlands biskopar och präster har talat, sade Dante, och de måste lydast.

— Det är bäst de överger politiken, sade mr Casey. Eljes kan det hända att folket överger deras kyrka.

— Hör ni? sade Dante och vände sig till mrs Dedalus.

— Mr Casey! Simon! sade mrs Dedalus. Låt det nu bli slut.

— Rysligt ledsamt! Rysligt ledsamt! sade farbror Charles.

— Vad? utbrast mr Dedalus. Skulle vi överge honom på befallning av engelska folket?

— Han var inte längre värdig att vara ledare, sade Dante. Han var en uppenbar syndare.

— Vi är allesammans syndare och stora syndare, inföll mr Casey kallt.

— Ve den människa, genom vilken förförelsen kommer! sade mrs Riordan. »*Den som förför en av dessa små som tro på mig, för honom vore det bättre att en kvarnsten hängdes om hans hals och han sänktes ned i havets djup.*» Detta är den Helige Andes språk.

— Och ett mycket dåligt språk, om ni frågar mej, sade mr Dedalus i kylig ton.

— Simon! Simon! sade farbror Charles. Gossen.

— Ja, ja, sade mr Dedalus. Jag menade ... hm ... Jag tänkte på det där stadsbudets språk. Seså ja, nu talar vi inte mer om det. Stephen, min gosse, visa din tallrik. Ät nu bara. Här har du.

Han rågade Stephens tallrik och serverade farbror Charles och mr Casey stora stycken kalkon och hela slevar med sås. Mrs Dedalus åt föga, och Dante satt med händerna i knät. Hon var röd i ansiktet. Mr Dedalus petade med förskärarkniven vid ena ändan av fatet och sade: — Här är en synnerligen läcker bit, som vi kallar prästnäsan. Om någon av damerna eller herrarna...

— Han höll upp en bit av fågeln på förskärargaffelns ena udd. Ingen svarade. Då lade han den på sin egen tallrik, och sade:

— Nåja, ni kan då inte säga, att ni inte blev

bjudna. Jag tror jag gör bäst i att äta den själv, för jag har på sista tiden inte varit riktigt kry. Han blinkade åt Stephen, och sedan han lagt locket över fatet igen började han åter äta.

Det rådde tystnad, medan han åt. Därpå sade han:

—Tja, när allt kom omkring, så höll sej vädret ju vackert i dag. Det var många främmande nere också.

Ingen yttrade sig. Han sade återigen:

— Jag tror, att det var mer främlingar nu än förra julen.

Han såg sig omkring på de andra, som satt och tittade ner på sina tallrikar, och då han inte fick något svar, väntade han ett ögonblick och sade därpå bittert:

— Ja, min julmiddag har i alla fall blivit förstörd.

— Det kan varken vara lycka eller välsignelse, sade Dante, i ett hus, där det inte finns respekt för kyrkans herdar.

Mr Dedalus kastade sin kniv och gaffel ner på tallriken, så att de skramlade.

— Respekt! sade han. Är det för Billy med läppen eller för den där tunnan uppe i Armagh? Respekt!

— Kyrkofurstar, sade mr Casey långsamt i föraktfull ton.

— Lord Leitrim's kusk, ja, sade mr Dedalus.

— De är Herrens smorda, sade Dante. De är en heder för sitt land.

— Den där bukstinna tunnan, brusade mr Dedalus ut. Han är skön att skåda, må ni tro, när ansiktet är i vila. Ni skulle se den karlen slafsna i sig sin kål med fläsk en kall vinterdag. Å, du store!

Han förvred sina drag till en grimas av bestialisk belåtenhet och gjorde med läpparna ett slafsande ljud.

— Du borde verkligen inte tala så där inför gossen, Simon. Det är inte rätt.

— Å, han kommer att minnas allt detta, då han växer upp, sade Dante häftigt, det språk han hört emot Gud och religion och präster i sitt eget hem.

— Jag hoppas, ropade mr Casey till henne tvärs över bordet, att han också kommer att minnas det språk, varmed prästerna och deras kreatur krossade Parnells hjärta, och hetsade honom till döds. Också det bör han minnas, då han växer upp.

— Söner av hyndor! utropade mr Dedalus. Då han låg slagen, föll de över honom för att utlämna honom och riva och slita i honom som råttor i en kloak. Ohyfsade fähundar är de! Och det syns på dem! Vid Gud, det syns på dem!

— De uppförde sej riktigt, ropade Dante. De lydde sina biskopar och sina präster. Heder åt dem!

— Jag måste säga, det är alldeles rysligt, att vi inte en enda dag på året kan slippa de här förskräckliga dispyterna, sade Mrs Dedalus.

— Farbror Charles sträckte saktmodigt upp hän-

derna och sade:

— Seså, seså! Kan vi inte ha var och en sina åsikter, hurudana de än må vara, utan detta dåliga humör och alla dessa grova ord? Det är verk-ligen alltför ledsamt.

Mrs Dedalus talade med låg röst till Dante, men Dante sade högt:

— Jag vill inte vara tyst. Jag vill försvara min kyrka och min religion, när de förolämpas och spottas på av avfälliga katoliker.

Mr Casey sköt häftigt sin tallrik ifrån sig, lade armbågarna på bordet och lutade sig fram, i det han med hes stämma sade till sin värd:

— Säg, har jag talat om för dej den där historien om en mycket beryktad spottning?

— Nej, John, det har du inte, svarade mr Dedalus.

— Nå, då så, sade mr Casey. Det är en synner-ligen lärorik historia. Det hände för inte så länge sedan i grevskapet Wicklow, där vi nu befinner oss.

Han avbröt sig och sade med lugn indignation, i det han vände sig till Dante:

— Och er, min fru, får jag underrätta om att jag — ifall ni menar mej — inte är en avfällig katolik. Jag är katolik, såsom min far var och hans far före honom och hans far före honom igen, då vi hellre gav våra liv än sålde vår tro.

— Desto större skam är det, att ni nu talar som ni gör, sade Dante.

— Historien, John, sade mr Dedalus leende. Låt oss nu få historien i alla fall.

— Katolik, jo vackert! fnös Dante ironiskt. Den svartaste protestant i landet skulle inte föra ett sådant språk som det jag har hört i kväll.

Mr Dedalus började svänga huvudet av och an och gnola i näsan på bönders maner.

— Jag är ingen protestant, det säger jag er än en gång, invände mr Casey, rodnande.

Alltjämt sakta svängande på huvudet började mr Dedalus sjunga med nasal, grymtande stämma:

Kom alla ni katoliker här, som aldrig gått i mässan.

I gott lynne tog han åter upp kniv och gaffel och började äta igen, i det han sade till mr Casey:

— Seså, låt oss få historien, John. Den skall hjälpa oss att smälta maten.

Stephen såg med tillgivna blickar på mr Casey, som över sina hopknäppta händer stirrade ner på bordet. Han tyckte om att sitta nära honom vid brasan och titta upp i hans mörka, stränga ansikte. Men mr Caseys mörka ögon var aldrig stränga, och hans långsamma röst kändes det gott att lyssna till. Men varför var han då emot prästerna? För att då måste

Dante ha rätt. Men han hade hört sin far säga, att hon var en förfelad nunna, och att hon kommit ut ur klostret i Alleghanybergen, då hennes bror fått pengar av vildarna för struntgrannlåt och kedjor. Kanhända gjorde detta henne skarp mot Parnell. Och hon tyckte inte om att Stephen lekte med Eileen, därför att Eileen var protestant, och då hon var liten, kände hon barn, som brukade leka med protestanter, och protestanterna brukade göra narr av den heliga Jungfruns litanian. Elfenbenstorn, brukade de säga, Gyllene hus! Hur kunde en kvinna vara ett elfenbenstorn eller ett gyllene hus? Vem hade då rätt? Och han mindes kvällen i sjukrummet i Clongowes, det mörka havet, ljuset vid pirhuvudet och människornas veklagan och sorg, då de fått höra budskapet.

Eileen hade långa, vita händer. En kväll, då de lekte ta fatt, hade hon lagt händerna över ögonen på honom, långa och vita och magra och kalla och mjuka. Det var elfenben: någonting kallt och vitt. Det var vad elfenbenstornet betydde.

— Historien är mycket kort och nätt, sade mr Casey. Det var en dag nere i Arklow, en kall, bitande dag, inte långt innan vår hövding dog. Må Gud förbarma sig över honom!

Han slöt ögonen med ett uttryck av trötthet och teg. Mr Dedalus tog ett ben från sin tallrik och slet med tänderna litet kött ifrån det, i det han sade:

— Innan han blev dödad, menar du.

Mr Casey öppnade ögonen, suckade och fortsatte:

— Det var en dag nere i Arklow. Vi var därnere på ett möte, och sedan mötet var över, måste vi bana oss väg till järnvägsstationen genom folkhopen. Maken till buande och bäande har man väl aldrig hört. De kallade oss för allt möjligt fult. Det var till exempel en gammal häxa, och full var käringen alldeles säkert, som ägnade all sin uppmärksamhet åt mej. Hon dansade hela tiden bredvid mej i smutsen, skrikande och skrålande mej rakt i ansiktet: *Priest-hunter! The Paris Funds! Mr Fox! Kitty O'Shea!*

— Och vad gjorde du, John? frågade mr Dedalus.

— Jag lät henne skråla, bäst hon gitte, sade mr Casey. Det var en kall dag, och för att hålla humöret uppe hade jag — med förlov, min fru — en tuggbuss i munnen, och i vilket fall som helst kunde jag inte ha sagt ett ord, för jag hade munnen full av tobakssaft.

— Nå, John, vidare!

— Ja, jag lät henne skråla på, så mycket hon hade lust, Kitty O'Shea och allt det andra, tills hon slutligen kallade det fruntimret ett namn, som jag inte vill besudla varken denna julmiddag eller era öron, min fru, eller mina egna läppar med att upprepa.

Han tystnade. Mr Dedalus såg upp från sin tallrik och frågade:

— Och vad gjorde du, John?

— Gjorde? upprepade mr Casey. Hon stack sitt fula gamla ansikte upp i synen på mej, då hon sade det, och jag hade munnen full av tobakssaft. Jag böjde mej ner mot henne och Ft! sa jag till henne precis så här.

Han vände sig åt sidan och låtsades spotta.

— Ft! sa jag till henne just så här, rakt i ögat på'na.

Han slog handen för ögat och gav till ett hest skrik av smärta.

— O Jesus, Maria och Josef! sa hon. Jag är blind! Jag är blind och dränkt!

När han för hosta och skratt åter kunde tala, upprepade han:

— Jag är alldeles blind.

Mr Dedalus skrattade ljudligen och lutade sig tillbaka i sin stol, medan farbror Charles skakade på huvudet.

— Dante såg förskräckligt ond ut och upprepade, medan de skrattade:

— Mycket fint! Ha! Mycket fint!

Det var inte vackert gjort att spotta gumman i ögat.

Men vad var det för namn hon kallat Kitty O'Shea, som mr Casey inte ville upprepa? Han tänkte på mr Casey som gick omkring bland massor av folk och höll tal från en kärra. Det var vad han hade varit i

fängelse för, och han mindes, att poliskommissarie O'Neill en kväll kommit till deras hus och att han stått i hallen och med låg röst talat med hans far och nervöst tuggat på sin mössas hakrem. Och den kvällen hade mr Casey inte rest till Dublin med tåget, utan en vagn hade kommit framkörande till porten, och han hade hört sin far säga något om Cabineteeelyvägen.

Han var för Irland och Parnell, och likaså var hans far; och det var Dante också, ty en kväll hade hon vid musikpaviljongen i esplanaden slagit en herre i huvudet med sin paraply, därför att han tagit av sig hatten, när musiken spelade God save the Queen.

Mr Dedalus fnös föraktfullt.

— Å, John, sade han. De har alldeles rätt. rätt. Vi är en olycklig, präststyrd ras, och det har vi alltid varit och kommer alltid att förbli till kapitlets slut.

Farbror Charles skakade på huvudet och sade:

— Sorgligt! Sorgligt!

Mr Dedalus upprepade:

— En präststyrd, av Gud övergiven ras!

Han pekade på sin farfars porträtt på väggen till höger om sig.

— Ser du gamlingen däruppe, John? sade han. Han var en god irländare på den tiden, då man inte förtjänade pengar på att vara det. Han dömdes till döden de som *whiteboy*. Men han brukade säga om våra vänner prästerna, att han aldrig skulle låta en

enda av dem sätta sina fötter under hans bord.

Dante inföll vredgat:

— Om vi är en av präster styrd ras, borde vi vara stolta över det! De är äpplet i Guds öga. *Touch them not, says Christ, for they are the apple of My eye.*

— Och kan vi inte älska vårt land då? frågade mr Casey. Ska vi inte följa den man som föddes att leda oss?

— En förrädare mot sitt land! svarade Dante. En förrädare, en äktenskapsbrytare! Prästerna gjorde rätt i att överge honom. Prästerna har alltid varit Irlands mest uppriktiga vänner.

— Såå, har de det? sade mr Casey.

Han slog näven i bordet och sade med vredgat rynkad panna, i det han sträckte fram det ena fingret efter det andra:

— Förrådde inte Irlands biskopar oss på unionstiden, då biskop Lanigan överlämnade en trohetsadress till markisen Cornwallis? Sålde inte biskoparna och prästerna sitt lands önskemål år 1829 till gengäld för katolikernas frigörelse? Bröt de inte från predikstolen och i bikten staven över den fenianska rörelsen? Och vanärade de inte Terence Bellew Mac Manus' aska?

Hans ansikte glödde av vrede, och Stephen kände sina egna kinder bli glödande, medan mr Caseys ord kom honom att rysa. Mr Dedalus gav i ett bullrande

skratt uttryck åt sitt ohöljda förakt.

— Å, Herre Gud, utropade han, jag glömde rakt lille gubben Paul Cullen! Ett annat äpple i guds öga!

Dante lutade sig fram över bordet och ropade till mr Casey:

— Rätt! Rätt! De hade alltid rätt! Gud och moral och religion kommer först.

Mrs Dedalus, som såg hur upphetsad hon var, sade till henne:

— Mrs Riordan, ivra inte upp er med att svara dem.

— Gud och religionen framför allt! ropade Dante. Gud och religionen framför allt annat.

Mr Casey lyfte sin knutna hand och slog den i bordet med en skräll.

— Jaså. Ja, så säger jag sannerligen, skrek han hest, ingen Gud för Irland.

— John! John! ropade mr Dedalus och grep sin gäst i rockärmen.

Dante stirrade tvärs över bordet, och hennes kinder skälvde. Mr Casey reste sig till hälften upp ur sin stol och böjde sig fram över bordet mot henne, i det han med ena handen schasade undan luften framför sina ögon, som om han sopat bort en spindelväv.

— Ingen Gud för Irland! utropade han. Vi har haft alltför mycket Gud i Irland. Bort med Gud!

— Hädare! Djävul! skrek Dante, i det hon häftigt reste sig från stolen och spottade honom i ansiktet.

Farbror Charles och mr Dedalus drog mr Casey tillbaka ner i hans stol och talade från var sin sida lugnande till honom. Han stirrade framför sig med sina mörka, lågande ögon och upprepade:

— Bort med Gud, säger jag!

Dante skuffade häftigt sin stol åt sidan och lämnade bordet, varvid hon sopade ner sin servettring, som långsamt rullade längs mattan och stannade vid foten av en länstol. Mr Dedalus steg hastigt upp och följde henne till dörren. Vid dörren vände Dante häftigt sig om och ropade mat rummet, med blossande kinder och darrande av raseri:

— Djävul från helvetet! Vi vann! Vi trampade ihjäl honom! Avgrundsande!

Dörren smällde igen bakom henne.

Lösgörande sina armar ur de båda andras grepp slog mr Casey plötsligt händerna för ansiktet och snyftade av smärta.

— Arme Parnell! utropade han högt. Min döde kung!

Han snyftade högt och bittert.

Då Stephen, gripen av förskräckelse, såg upp på fadern, varseblev han, att dennes ögon stod fulla av tårar.

*

Pojkarna pratade tillsammans i små grupper.

En av dem sade:

— De blev fast nära Lyons-kullen.

— Vem fick tag i dem?

— Mr Gleeson och husföreståndaren. De åkte i en vagn. Samme pojke tillade:

— En jycke i tredje ringen talade om det för mej.

Fleming frågade:

— Men varför rymde de? Tala om, hör du.

— Jag vet varför, sade Cecil Thurner. Det var därför att de varit och knyckt pengar i rektorns rum.

— Vem gjorde det?

— Kickhams bror. Och sen delade de kovan allihopa.

— Men det var ju att stjäla. Hur kunde de göra det?

— Pytt, vad du vet, Thunder! sade Wells. Jag vet, varför de schappade.

— Tala om!

— Det skulle jag inte få lov till, svarade Wells.

— Å, men berätta, Wells, sade alla. Oss kan du gärna tala om det för. Vi ska inte skvallra.

Stephen sträckte fram huvudet för att höra. Wells tittade sig omkring för att se, om någon kom. Därpå sade han hemlighetsfullt:

— Ni vet det där altarvinet, som står i skåpet i sakristian?

— Ja.

— Nåja, de drack vinet, och på lukten blev det

upptäckt, vem som gjort det. Och det var därför de rymde, om ni vill veta't.

Och pojken, som talat först, sade:

— Ja, det var också, vad jag hörde av jycken i tredje ringen.

Alla pojkarna teg. Stephen stod ibland dem, rädd för att tala, spänt uppmärksam. En viss kväljande känsla av fruktan kom honom att känna sig matt. Hur hade de kunnat göra det? Han tänkte på den mörka, tysta sakristian. Det fanns träskåp där, vari de plisserade mässkjortorna låg förvarade. Det var inte kapellet, men man måste ändå tala med dämpad röst. Han kom ihåg den sommarkväll han varit där för att bli klädd till korgosse, den kväll processionen till det lilla altaret i skogen ägt rum. En underlig och helig plats. Gossen, som bar rökelsekaret, hade sakta svängt det i mittkedjan för att hålla kolen brinnande. De kallades träkol, och de hade brunnit stilla och utsänt en svag, syrlig lukt. Och sedan, då alla var klädda, hade han stått och räckt fram det båtformiga fatet till rektorn, och rektorn hade hållt en sked rökelse i det, och den hade fräst på de röda kolen.

Pojkarna pratade med varandra i små grupper här ochvar på lekplanen. De föreföll honom att ha blivit mindre.

Det var därför att en pojke, en andraklassare, dagen förut kommit cyklande i full fart och stött

omkull honom på den hårda sinderbanan. Han hade inte gjort sig illa, men hans glasögon hade gått sönder i tre bitar, och han hade fått litet sindergrus i munnen.

Därför var det som pojkarna föreföll honom mindre och längre bort och målstolparna så smala och avlägsna och den ljusa, gråa himlen så högt upp. Men det var inga, som spelade på fotbollsplanen, ty det skulle snart bli kricket, och somliga sade, att de skulle få Barnes till tränare, och andra sade, att det skulle bli Flowers. Och över hela planen spelade de långboll och övade sig med olika slags kast. Och än härifrån, än därifrån kom ljudet av bollträna genom den mjuka, gråa luften. De sade: pick, pack, pock, puck: små droppar vatten i en springbrunn, långsamt fallande i den bräddfulla bassängen.

Athy, som hade stått tyst, sade lugnt:

— Ni har orätt allihop.

Alla vände sig ivrigt mot honom.

— Varför det?

— Vet du något?

— Vem har sagt dej det?

— Tala om, Athy.

Athy pekade tvärs över lekplanen på Simon Moonan, som gick för sig själv och sparkade en sten framför sig.

— Fråga honom, sade han.

Pojkarna tittade dit och sade sedan:

— Honom, varför det?

— Var han med om det?

Athy sänkte rösten och sade:

— Vet ni, varför de där jyckarna schappade? Jag skall tala om det för er, men ni får inte sladdra, det vet ni.

— Tala om, Athy. Fortsätt, det kan du väl göra, då du vet det.

Han stod tyst ett ögonblick och sade därpå hemlighetsfullt:

— De kom på dem tillsammans med Simon Moonan och Sabel Boyle på gården en kväll. Kamraterna tittade på honom och frågade:

— Kom på dem?

— Med vad?

Athy sade:

— Med att göra fuffens.

Alla pojkarna var tysta. Och Athy sade:

— Därför var det.

Stephen tittade på kamraternas ansikten, men de stod alla och såg ut över lekplanen. Han ville så gärna fråga någon om detta. Vad menades med att de hade gjort fuffens på gården? Varför rymde pojkarna i tredje ringen för den sakens skull? Det var nog ett skämt, tänkte han. Simon Moonan hade trevliga kläder, och en kväll hade han visat honom en boll fylld med gräddkarameller, som pojkarna i femton-

mannalaget rullat ner till honom längs mattgången mitt i refektoriet, då han stod vid dörren. Det var den kvällen de spelade en fotbollsmatch mot Bectivepojarna, och bollen var gjord precis som ett rött och grönt äpple, bara med den skillnaden att den kunde öppnas och var full av gräddkarameller. Och en dag hade Sabel Boyle på tal om elefanter sagt sabel i stället för snabel, och det var därför han kallades Sabel Boyle, men somliga pojkar kallade honom Lady Boyle, därför att han alltid höll på med sina naglar, klippte och putsade dem.

Eileen hade också långa, fina, svala, vita händer, emedan hon var flicka. De var som elfenben, fastän mjuka. Det var vad som menades med Elfenbens-tornet, men protestanter kunde inte begripa det och gjorde narr av det. En dag hade han stått bredvid henne och tittat ner i anläggningarna kring hotellet. En kypare höll på att hissa upp en rad vimplar på flaggstången, och en foxterrier kilade hit och dit på den soliga gräsplanen. Hon hade stuckit handen i hans ficka, där han höll sin, och han hade känt, hur sval och fin och mjuk hennes hand var. Hon hade sagt, att fickor var något väldigt livat att ha; och så hade hon plötsligt tagit bort handen igen och skrattande sprungit nerför den slingrande stigen. Hennes ljusa hår hade fladdrat omkring henne som guld i solen. *Elfenbens-torn. Gyllene hus.* Genom att tänka på saker kunde

man förstå dem.

Men varför på gården? Dit gick man, när man behövde uträtta något. Den var helt och hållet belagd med tjocka skifferplattor, och vatten sipprade hela dagen fram ur små, små hål, och där var en så besynnerlig lukt av unket vatten. Och bakom dörren till en av klosetterna fanns en ritning i rödkrita, som föreställde en skäggig man i romersk dräkt med en tegelsten i vardera handen, och nedanför stod namnet på ritningen:

Balbus was building a wall.

Några pojkar hade ritat den där för skojs skull. Och på väggen i en annan klosett var det skrivet med vacker, bakåtlutande stil:

Julius Caesar wrote The Calico Belly.

Kanhända var det därför att det var en plats, där somliga pojkar skrev skoj, som de varit just på gården. Men ändå var det konstigt, det där som Athy hade sagt, och sättet han sagt det på. Det var inte något skoj, för de hade ju sprungit sin väg. Han tittade som de andra ut över lekplanen och började känna sig rädd.

Slutligen sade Fleming:

— Och ska vi allesammans bli straffade för vad andra pojkar har gjort?

— Jag tänker inte gå tillbaka, det kan ni slår er i backen på, sade Cecil Thunder. Tre dagars förbud att tala i refektoriet och varenda minut bli uppskickad för

att få sex och åtta.

— Ja, sade Wells. Och gamle Barrett har en ny metod att vrida på papperssedeln, så att man inte kan veckla upp den ett litet tag och titta efter, hur många slag på händerna man ska få. Jag tänker inte heller gå tillbaka.

— Och studieprefekten var inne i andra klassen i morse, sade Cecil Thunder.

— Vi tar och gör uppror, sade Fleming. Ska vi? Alla pojkarna teg. Luften var mycket tyst, och man kunde höra bollträna, men långsammare än förut: pick, pock.

Wells frågade:

— Vad ska de göra med dem? Simon Moonan och Sabel ska få prygel, sade Athy, och pojkarna i andra ringen fick välja på prygel eller att bli relegerade.

— Och vilket tar de? frågade den pojke, som talat först.

— Alla väljer relegering, utom Corrigan, svarade Athy. Han ska få prygel av mr Gleeson.

— Jag vet varför, sade Cecil Thunder. Han har rätt, och de andra pojkarna har orätt, för prygel går över med tiden, men en grabb, som blivit relegerad från skolan, får hela sitt liv veta av att folk har reda på det. Gleeson kommer dessutom inte att slå honom hårt.

— Nej, det gör han nog klokast i att låta bli

också, sade Fleming.

— Jag skulle inte tycka om att vara Simon Moonan eller Sabel, sade Cecil Thunder. Men jag tror inte de kommer att få prygel. Kanhända blir de uppskickade för att få två gånger nio.

— Nej, nej, sade Athy. De får det säkert på den ädlare kroppsdel.

Wells gned sig och sade med klagande röst:

— Åh, sir, var så snäll och låt mej slippa!

Athy grinade och vek upp ärmarna på sin jacka, i det han sade:

It can't be helped,

It must be done.

So down with your breeches

And out with your bum.

Kamraterna skrattade, men han kände på sig, att de var litet rädda. I den mjuka, gråa luftens tystnad hörde han då och då sälltränas pock. Det var ett ljud, något man hörde; men fick man ett slag, var det något man kände och som gjorde ont. Handsmällan gav också ett ljud ifrån sig men inte likt det där. Pojkarna sade, att den var gjord av valfiskben och läder med bly inuti, och han undrade, hur ett sådant där slag skulle kännas. Det fanns olika slags ljud. En lång, smal rotting skulle göra ett högt, vinande ljud, och han undrade, hur ett slag av den skulle kännas. Det gav honom kalla rysningar att tänka på det; och också på vad Athy

sade. Men vad var det i den saken att skratta åt? Det kom honom att rysa, men det var därför att man alltid kände som en kall rysning, då man tog ner byxorna. Det var likadant i badet, da man klädde av sig. Han undrade, vem som skulle knäppa ner dem, läraren eller pojken själv. Å hur kunde de skratta åt det på det sättet?

Han tittade på Athys uppvikta ärmar och knotiga, bläckiga händer. Han hade vikt upp ärmarna för att visa, hur mr Gleeson skulle vika upp sina. Men mr Gleeson hade runda, glänsande manschetter och rena, vita skjortlinningar och knubbiga, vita händer, och naglarna på dem var långa och spetsiga. Kanhända klippte han dem som hennes nåd Boyle. Men det var förskräckligt långa och spetsiga naglar. Sa långa och grymma de var, fastän de vita, knubbiga händerna inte var grymma utan mjuka. Och ehuru han darrade av köld och fasa vid tanken på de grymma, långa naglarna och det hårt vinande ljudet av rottingen och den kyla man kände nedanför skjortan, da man klädde av sig, kände han på samma gång inom sig ett underligt, stilla välbehag vid tanken på de vita, knubbiga händerna, rena och starka och mjuka. Och han tänkte på vad Cecil Thunder hade sagt: att mr Gleeson inte skulle slå Corrigan hårt. Och Fleming hade sagt han inte skulle göra det, för det gjorde han nog klokast i att låta bli. Men det var inte skälet.

Långt borta på lekplanen ropade en röst:

— Alla in!

Och andra röster ropade:

— Alla in! Alla in!

Under välskrivningslektionen satt han med armarna korslagda och lyssnade till pennornas skrapande. Mr Harford gick fram och tillbaka och gjorde små märken med rödpenna och satte sig ibland bredvid en pojke för att visa honom, hur han skulle hålla pennan. Han hade försökt att på egen hand tyda meningen på svarta tavlan, fastän han redan visste, vad det var, för det var den sista i boken. *Nit utan klokhet är likt ett skepp i drift.* Men bokstävernans linjer var som fina, osynliga trådar, och det var bara genom att hårt knipa ihop sitt högra öga och stirra med det vänstra som han kunde urskilja den stora bokstavens alla linjer.

Men mr Harford var mycket hygglig och blev aldrig arg. Alla de andra lärarna blev ibland förskräckligt rasande. Men varför skulle han och hans klasskamrater lida för vad pojkarna i den högre ringen gjorde? Wells hade sagt, att de druckit av altarvinet i sakristians skåp och att det på lukten blivit upptäckt, vem som gjort det. Kanhända hade de stulit en monstrans och rymt med den för att sälja den någonstans. Det måste ha varit en förskräcklig synd att gå tyst in dit på natten, öppna det mörka skåpet och

stjåla den blånkande guldsaken, vari Gud sattes på altaret mitt bland blommor och ljus vid välsignelsen, medan rkelsen svävade upp i moln på båda sidorna, då gossen svängde rökelsekaret och Dominic Kelly sjöng första delen solo i koret. Men Gud var förstås inte ini den, då de stal den. Men ändå var det en underlig och stor synd att ens röra vid den. Med bvande fruktan tänkte han där på — en förskräcklig och underlig synd; och han ryste i tystnaden, medan pennorna sakta skrapade mot papperet.

Att dricka altarvinet, som var i skåpet, och på lukten bli upptäckt, var också en synd; men den var inte så förskräcklig och underlig. Den kom en bara att känna liksom litet kväljningar av vinets lukt. Därför att på den dagen, då han första gången gått till nattvarden, hade han blundat och öppnat munnen och räckt ut tungan litet grand; och då rektorn lutat sig ner för att ge honom den heliga hostian, hade han känt en svag vinlukt från rektorns andedräkt efter mssans vin. Ordet var vackert: vin. Det kom en att tänka på mrkt violett, därför att de druvorna var mrkvioletta, som växte i Grekland utanför hus, som liknade vita tempel. Men den svaga lukten av rektorns andedräkt hade kommit honom att känna liksom en kväljning, den morgon han första gången undfick nattvarden. Ens första nattvardsdag r den lyckligaste dagen i ens liv. Och en gång hade en mängd generaler frågat

Napoleon, vilken som var den lyckligaste dagen i hans liv. De trodde han skulle säga, den dagen han vunnit något stort slag, eller den dagen han blev vald till kejsare. Men han sade:

— Mina herrar, den lyckligaste dagen i mitt liv var den, då jag första gången gick till den heliga nattvarden.

Fader Arnall kom in, och latintimmen började, och han satt fortfarande med korslagda armar och lutade sig mot pulpeten. Fader Arnall delade ut temaböckerna, sade att de var skandalösa och att pojkarna genast skulle renskriva alltsammans tillika med rättelserna. Men den värsta boken av alla var Flemings, ty en klistrig bläckplump kom sidorna i den att sitta ihop; och Fader Arnall höll upp den i ena hörnet och visade den och sade, att det var en förolämpning mot en lärare att lämna honom en sådan temabok. Därpå frågade han Jack Lawton, om han kunde deklinera substantivet mare, och Jack Lawton stannade vid ablativ singularis och kunde inte fortsätta med pluralis.

— Du borde skämmas, sade Fader Arnall strängt. Du, primus i klassen!

Sedan frågade han nästa pojke och nästa och nästa. Ingen kunde. Fader Arnall blev mycket lugn, mer och mer lugn, allteftersom varje pojke försökte svara och inte kunde. Men hans ansikte var som ett

åskmoln, och hans ögon stirrade, ehuru hans röst var så lugn. Så frågade han Fleming, och Fleming sade, att det ordet inte hade något pluralis. Fader Arnall slog plötsligt igen boken och skrek åt honom:

— Fall på knä därute mitt i klassen. Du är en av de lataste pojkar jag någonsin träffat på. Renskriv era tema igen, ni andra.

Fleming gick långsamt från sin plats och föll på knä mellan de två sista bänkraderna. De andra pojkarna böjde sig över sina temaböcker och började skriva. En tystnad fyllde klassrummet, och då Stephen blygt tittade upp på Fader Arnalls ansikte, såg han, att det var litet rött, det var förstås för att han var arg.

Var det syndigt av Fader Arnall att vara arg, eller var det tillåtet för honom att bli arg, då pojkarna var lata, därför att det kom dem att läsa på bättre, eller låtsades han bara vara arg? Det var förstås tillåtet för honom, ty en präst skulle ju veta, vad en synd var för något, och skulle inte begå den. Men om han en gång av misstag begick en, hur skulle han bära sig åt för att bikta sig? Kanske skulle han bikta sig för administratören. Och om denne syndade, skulle han gå till rektorn, och rektorn till provincialen, och provincialen till jesuiternas ordensgeneral. Jesuiterna var en orden, och han hade hört sin far säga, att de allesammans var intelligentare män. De kunde alla ha blivit högt uppsatta män i världen, om de inte blivit jesuiter. Och han

undrade, vad Fader Arnall och Paddy Barrett skulle ha blivit, och vad mr McGlade och mr Gleeson skulle ha blivit, om de inte blivit jesuiter. Det var svart att tänka ut den saken för då måste man tänka sig dem helt olika, med helt andra slags rockar och byxor, grå eller bruna eller blå, och med skägg och mustascher och en annan sorts hattar.

Dörren öppnades sakta och stängdes igen. En hastig viskning löpte genom klassen: studieprefekten. Ett ögonblicks dödstystnad, och sa hördes den hårda klatschen av en handsmälla mot den nedersta pulpiten. Stephens hjärta hoppade till av förskräckelse.

— Är det några pojkar här i klassen, som behöver stryk, Fader Arnall? ropade studieprefekten. Några lata odågor, som behöver stryk?

Han gick fram mitt i rummet och fick se Fleming ligga på knä.

— Haha! ropade han. Vem är den här gossen? Varför ligger han på knä? Vad heter du, min gosse?

— Fleming, sir.

— Haha, Fleming! En latmask, förstås. Det kan jag se på dina ögon. Varför ligger han på knä, Fader Arnall?

— Han har skrivit sitt latinska tema mycket dåligt, sade Fader Arnall, och han kunde inte en enda fråga i latinska grammatiken.

— Nej, naturligtvis kunde han inte det! utropade

studieprefekten, naturligtvis inte! En född latmask!
Det kan jag se på dina ögon.

Han slog med handsmällan i pulpeten och ropade:
— Upp, Fleming! Upp med dej, min gosse!

Fleming reste sig långsamt upp.

— Fram med tassen! ropade studieprefekten. Fleming räckte fram sin hand. Handsmällan kom ner på den med ett hårt, klatschande ljud: ett, två, tre, fyra, fem, sex.

— Andra tassen!

Handsmällan kom åter ner i sex hårda, snabba slag.

— Fall på knä! ropade studieprefekten.

Fleming föll på knä. Han klämde in händerna i armhålorna, med ansiktet förvridet av smärta, men Stephen visste, hur hårda hans händer var, för Fleming gned ständigt in dem med harts. Men kanhända hade han mycket ont, för ljudet av handsmällan var förskräckligt. Stephens hjärta bultade och skälvde.

— Till arbete, allesammans! ropade studieprefekten. Vi vill inte ha några latmaskar här, inga loja drönare och krumbuktmakare. Till arbete, säger jag. Fader Dolan ska komma och titta in på er var dag. Fader Dolan kommer in i morgon.

Han puffade en av pojkarna i sidan med handsmällan och sade:

— Du, pojke! När kommer Fader Dolan att titta in

igen?

— I morgon, sir, svarade Tom Furlongs röst.

— I morgon och i morgon och i morgon, sade studieprefekten. Pränta nu in det i skallen på er. Varje dag Fader Dolan. Seså, skriv nu. Du, pojke, vem är du?

Stephens hjärta hoppade plötsligt till.

— Dedalus, sir.

— Varför skriver inte du som de andra?

— Jag ... mina ...

Han kunde inte tala för rädsla.

— Varför skriver han inte, Fader Arnall?

— Han har slagit sönder sina glasögon, sade Fader Arnall, och jag fritog honom från arbete.

— Slagit sönder? Vad är det jag hör? Vad är detta för något? Ditt namn är ... ? sade studieprefekten.

— Dedalus, sir.

— Kom ut hit, Dedalus. Lata lilla slingerbult. Jag ser på ditt ansikte, hur slug du är. Var slog du sönder dina glasögon?

Stephen stapplade fram till mitten av rummet, halvt blind av fruktan och brådska.

— Var slog du sönder dina glasögon? upprepade studieprefekten.

— På cykelbanan, sir.

— Haha! Cykelbanan! ropade studieprefekten. Det knepet känner jag.

Stephen lyfte ögonen förundrad och såg en sekund Fader Dolans vitgråa ansikte, hans vitgråa, flintskalliga hjässa, med fjunaktigt hår vid sidorna, hans glasögons stålbågar och hans färglösa ögon, som tittade genom glaset. Varför sade han, att han kändes det knepet?

— Loja, sömniga lilla odåga! utropade studieprefekten. Slog sönder mina glasögon! Ett gammalt skolpojksstreck! Fram med tassen genast!

Stephen blundade och räckte fram sin darrande hand med insidan upp. Han kände, hur studieprefekten ett ögonblick rörde vid den för att räta ut fingrarna, och hörde sedan det vischande ljudet av prästrockens vida ärm, i det handsmällan lyftes för att slå. Ett hett brännande, stingande slag, med ett häftigt brak som av en itubruten käpp, kom hans darrande hand att böja ihop sig som ett blad i elden; och vid ljudet och smärtan fick han heta tårar i ögonen. Hans hela kropp skälvde av fruktan, hans arm skälvde, och hans hopböjda, brännande, blåroda hand skälvde som ett i luften fladdrande blad. Ett rop ville bryta fram på hans läppar, en bön om att få slippa. Men fastän tårarna brände hans ögon och hans lemmar darrade av smärta och fruktan, höll han tillbaka de heta tårarna och ropet, som sved i hans strupe.

— Andra handen! skrek studieprefekten.

Stephen drog tillbaka sin nästan förlamade, dar-

rande högra arm och räckte fram sin vänstra hand. Åter hördes det där vischande ljudet av prästrockens ärm, i det handsmällan lyftes, och därpå ett hårt brakande ljud, och en våldsamt, ursinnigt stickande smärta kom hans hand att böja ihop sig och gjorde dess insida till en blårod, skälvande massa. De heta tårarna störtade fram ur hans ögon, och het av skam och ångest och fruktan drog han i fasa tillbaka sin darrande arm och brast ut i en jämrande kvidan. Hans kropp var i en enda skakning, och i skam och raseri kände han, hur det svidande ropet bröt fram ur hans strupe och de brännande tårarna rann nerför hans flammande kinder.

— På knä! befalldes studieprefekten.

Stephen föll hastigt på knä och pressade sina slagna händer till sidorna. Vid att tänka på hur de i ett enda ögonblick blivit slagna och svullna, tyckte han så synd om dem, som om de inte varit hans egna utan någon annans, han tyckt synd om. Och där han låg på knä och kvävde de sista snyftningarna i sin strupe och kände den brännande, stickande smärtan i händerna, tänkte han på studieprefektens fasta beröring, då han rätat ut hans darrande fingrar, och den misshandlade, svullna, röda klump, som varit handflator och fingrar och hjälplöst skälvde i luften.

— Ta nu itu med arbetet, allesammans, ropade studieprefekten från dörren. Fader Dolan kommer att

titta in varje dag för att se, om någon pojke, någon lättjefull liten drönare, behöver stryk. Varje dag. Varje dag.

Dörren stängdes bakom honom.

Den förstummade klassen fortsatte att renskriva sina tema. Fader Arnall reste sig från sin plats och gick ner ibland dem, hjälpte gossarna med vänliga ord och förklarade för dem de fel de gjort. Hans röst var mycket blid och len. Därpå återvände han till sin stol och sade till Fleming och Stephen:

— Ni kan gå tillbaka till era platser, ni två.

Fleming och Stephen steg upp, gick till sina platser och satte sig. Eldröd av blygsel öppnade Stephen med darrande hand hastigt en bok och böjde sig ner över den, med ansiktet tätt intill sidan.

Det var orättvist och grymt, för doktorn hade sagt åt honom att inte läsa utan glasögon, och han hade denna morgon skrivit hem till sin far och bett honom skicka ett par nya. Och Fader Arnall hade sagt, att han inte behövde läsa, förrän de nya glasögonen kom. Och så att bli kallad en slingerbult inför klassen och att få handplagg, då han alltid fick kortet för första eller andra plats och var Yorkisternas ledare! Hur kunde studieprefekten veta, att det var ett knep? Han tyckte sig känna beröringen av prefektens fingrar, då de rätat ut hans hand, och först hade han trott, att han ämnade skaka hand med honom, därför att fingrarna var mjuka

och fasta; men i nästa ögonblick hade han hört det vischande ljudet av prefektens ärm och smällen. Det var grymt och orättvist att efteråt befalla honom att knäböja mitt i klassen. Och Fader Arnall hade sagt dem bägge, utan att göra någon skillnad mellan dem, att de kunde få gå tillbaka till sina platser. Han lyssnade till Fader Arnalls låga och milda röst, då han rättade skrivningarna. Kanhända var han nu ledsen och ville vara snäll. Men det var orättvist och grymt. Studiefprefekten var präst, men det var ändå grymt och orättvist. Och hans vitgråa ansikte och de färglösa ögonen bakom glasen infattade i stålbågar såg grymma ut, då han med sina fasta, mjuka fingrar först rätat ut handen för att sedan kunna träffa den bättre och kraftigare.

— Det är en riktigt gemen nedrighet, det är var det är, sade Fleming i korridoren, medan klasserna i rad marscherade ut till refektoriet, att slå en pojke för vad som inte är hans fel.

— Du slog ju verkligen sönder dina glasögon av en olyckshändelse? frågade Elaka Roche.

Stephen kände sitt hjärta så fullt av Flemings ord, att han inte kunde svara.

— Ja visst gjorde han det! sade Fleming. Jag skulle inte tala det. Jag skulle gå upp och tala om det för rektorn.

— Ja, sade Cecil Thunder ivrigt, och jag såg

honom lyfta handsmällan över sin axel, och det har han inte lov att göra.

— Gjorde det mycket ont? frågade Elaka Roche.

— Ja, mycket, sade Stephen.

— Jag skulle inte tåla det, upprepade Fleming, varken av Flintskallen eller av någon flintskalle i världen. Det är nedrigt och lömskt, det är vad det är. Jag skulle gå direkt upp till rektorn och tala om det för honom efter middagen.

— Ja, gör det. Ja, gör det, sade Cecil Thunder.

— Ja, gå upp och skvallra på honom för rektorn, Dedalus, sade Elaka Roche, för han sa ju, att han skulle komma in i morgon igen och smälla dej.

— Ja, ja. Berätta det för rektorn, sade alla.

Och det var några andraklassare, som hörde på, och en av dem sade:

— Senaten och romerska folket förklarade, att Dedalus hade blivit orättvist straffad.

Det var orätt, det var orättvist och grymt. Och medan han satt i refektoriet, genomled han gång på gång i minnet samma förödmjukelse, tills han började undra, om det möjligtvis inte verkligen kunde vara något i hans ansikte, som kom honom att se ut som en slingerbult, och han önskade han hade en liten spegel att se sig i. Men det kunde inte finnas något; och det var orätt och grymt och orättvist.

Han kunde inte äta de små brända stekta

fiskbitarna de fick på onsdagarna i fastan, och en av hans potatisar hade ett märke efter spaden. Ja, han skulle göra, vad kamraterna uppmanade honom till. Han skulle gå upp och berätta för rektorn, att han blivit orättvist straffad. Något sådant hade förr en gång gjorts av någon i historien, någon framstående person, vars huvud fanns i historieböckerna. Och rektorn skulle förklara, att han blivit orättvist straffad, emedan senaten och det romerska folket alltid förklarade, att männen som gjorde det, hade blivit orättvist straffade. Historien handlade om en massa sådana stora män och om vad de gjorde, och det var det, som Peter Parleys Berättelser från Grekland och Rom allesammans handlade om. Peter Parley själv fanns avbildad på första sidan. Där var en väg över en hed, med gräs och små buskar vid kanterna, och Peter Parley hade en bredskyggig hatt som en protestantisk präst och en stor käpp, och han spatserade fort framåt vägen till Grekland och Rom.

Vad han hade att göra var lätt. Det var bara att, då mjiddagen var över och han kom ut ur refektoriet, fortsätta att gå, men inte ut till korridoren utan uppför trappan till höger, som ledde till slottet. Det var allt, vad han behövde göra: bara vika av till höger och gå uppför trappan, och på en halv minut skulle han vara i den långa, mörka, smala korridoren, som förde genom slottet till rektorns rum. Och varenda pojke hade sagt,

att det var orättvist, till och med den där andra-klassaren, som talat om senaten och romerska folket.

Vad skulle komma att hända? Han hörde pojkarna i övre ringen resa på sig längst fram i refektoriet, och han hörde deras steg, då de kom nerför mattgången: Paddy Rath och Jimmy Magee och spanjoren och portugisen, och den femte var store Corrigan, som skulle få prygel av mr Gleeson. Därför var det som studieprefekten kallat honom en slingerbult och gett honom handplagg för ingenting; och i det han ansträngde sina svaga, av gråten trötta ögon, betraktade han store Corrigans breda axlar och stora, svarta huvud, som han höll nerböjt, där han gick förbi i raden av pojkar. Men han hade gjort något, och dessutom skulle mr Gleeson inte slå honom hårt; och han kom ihåg, hur store Corrigan hade sett ut i bassängen. Hans hud hade samma färg som det torvfärgade mossvattnet i den grunda ändan av bassängen, och när han gick utmed denna, smällde hans fötter mot de våta kakelplattorna, och vid varje steg dallrade hans lår litet grand, därför att han var fet.

Refektoriet var till hälften tomt, och pojkarna höll fortfarande på att marschera ut i rad. Han kunde gå uppför trappan, därför att det aldrig fanns någon präst eller prefekt utanför refektoriets dörr. Men han kunde inte gå. Rektorn skulle ställa sig på studieprefektens sida och tro, att det var ett skolpojksknep, och då

skulle studieprefekten i alla fall komma in varje dag, och det skulle bara bli värre, för han skulle bli förskräckligt ond över att någon pojke vågade gå upp till rektorn och klaga på honom. Kamraterna hade sagt åt honom att gå, men de ville inte gå själva. De hade glömt alltihop. Nej, det var bäst att glömma alltihop, och kanske hade studieprefekten bara sagt, att han skulle komma in. Nej, det var bäst att hålla sig undan, därför att när man var liten, kunde man ofta på det sättet undgå att bli sedd.

Pojkarna vid hans bord reste sig upp. Han reste sig och marscherade ut tillsammans med dem. Nu måste han besluta sig. Han närmade sig dörren. Om han gick vidare med de andra, kunde han aldrig gå upp till rektorn, ty han kunde inte lämna lekplanen för den sakens skull. Och om han gick och ändå fick handplagg, skulle alla pojkarna göra narr av honom och prata om när lille Dedalus gick upp till rektorn för att skvallra på studieprefekten.

Han gick nerför mattgången, och han såg dörren framför sig. Det var omöjligt: han kunde inte. Han tänkte på studieprefektens flintskalliga huvud och på hans grymma, färglösa ögon, som såg på honom, och han hörde hans röst, som frågade honom, vad han hette. Varför kunde han inte komma ihåg namnet, sedan han fått veta det en gång? Hörde han inte på första gången, eller var det för att göra narr av

namnet? De store männen i historien hade just sådana namn, och ingen gjorde narr av dem. Studiefabrikanten kunde hellre ha gjort narr av sitt eget, Dolan: det liknade sådana namn, som tvättgummor brukade ha.

Han hade hunnit fram till dörren, och hastigt vikande av åt höger gick han uppför trappan; och innan han kunde besluta sig för att vända tillbaka, var han inne i den långa, mörka, smala korridoren, som ledde till slottet. Och i detsamma han steg över korridorströskeln, såg han, utan att vrida på huvudet, att alla kamraterna tittade efter honom, där de marscherade ut.

Han gick genom den smala, mörka korridoren, förbi små dörrar, som var dörrar till brödraskapets rum. Han plirade med ögonen och försökte se framför sig och till höger och vänster i halvmörkret och tänkte, att det där måste vara porträtt. Det var mörkt och tyst, och hans ögon var klena och trötta av tårar, så att han inte kunde se. Men han trodde, att det var porträtt av helgonen och de stora männen bland ordensmedlemmarna, som tysta såg, ner på honom, där han gick: den helige Ignatius Loyola, med en öppen bok i handen och pekande på valspråket *Ad Majorem Dei Gloriam* i den, den helige Frans Xaver, som pekade på sitt bröst, Lorenzo Ricci med sin baret på huvudet, liksom en av lärarna här i skolan, ungdomens tre skyddshelgon, den helige Stanislaus Kostka, den

helige Aloysius Gonzaga och den Salige John Berchmans, alla med unga ansikten, emedan de dog, då de var unga, och Fader Peter Kenny, sittande i en stol och insvept i en stor kappa.

Han kom ut på trappavsatsen ovanför hallen och såg sig omkring. Där var det som Hamilton Rowan hade gått, och där var märkena efter soldaternas rännkolor. Och det var där de gamla tjänarna hade sett spöket i en vit marskalkskappa.

En gammal tjänare gick däruppe och sopade. Han frågade honom, var rektorns rum var, och den gamle pekade på dörren längst bort och tittade efter honom, da han gick dit och knackade.

Det kom intet svar. Han knackade än en gång, hårdare, och hans hjärta hoppade till, då han hörde en dämpad röst säga:

— Kom in!

Han vred på dörrhandtaget, öppnade dörren och trevade efter handtaget på den med grön boj klädda dörren innanför.

Då han fann det, sköt han upp dörren och steg in. Han såg rektorn sitta vid bordet och skriva. På skrivbordet stod en dödskalle, och det var en besynnerlig, högtidlig lukt i rummet, liksom av gammalt läder på stolar.

Hans hjärta klappade fort på grund av platsens högtidlighet och tystnaden i rummet; och han såg på

dödskallen och på rektorns vänliga ansikte.

— Nå, min lille man, sade rektorn, vad är det?

Stephen sväljde klumpen han kände i halsen och svarade:

— Jag har slagit sönder mina glasögon, sir. Rektorn öppnade munnen och sade:

— O!

Därpå log han och sade:

— Nå, om vi slagit sönder vara glasögon, måste vi skriva hem efter ett par nya.

— Jag har skrivit hem, sir, sade Stephen, och Fader Arnall sa, att jag inte ska läsa, förrän de kommer.

— Alldeles riktigt! sade rektorn.

Stephen sväljde ånyo ner den där klumpen och försökte hindra sina ben och sin röst från att darra.

— Men, sir ...

— Ja?

— Fader Dolan kom in i dag och smällde mej på händerna, därför att jag inte skrev mitt tema.

Rektorn betraktade honom under tystnad, och Stephen kände blodet stiga upp i kinderna och visste, att tårarna inte var långt borta.

Rektorn sade:

— Du heter Dedalus, inte sant?

— Jo, sir.

— Och var slog du sönder dina glasögon?

— På cykelbanan, sir. En pojke kom ut ur cykel-skjulet, och jag föll och de gick sönder. Jag vet vad pojken heter.

Rektorn betraktade honom ånyo under tystnad. Därpå log han och sade:

— Nåja, jag är säker på att det var ett misstag. Fader Dolan visste inte, hur det hängde ihop.

— Men jag talade om för honom, att jag slagit sönder dem, sir, och han smällde mej ändå.

— Sa du honom, att du skrivit hem efter ett nytt par?

— Nej, sir.

— Ja, då förstod Fader Dolan inte, sade rektorn. Du kan säga, att jag fritar dej från läxorna för ett par dagar.

Stephen sade fort, rädd för att hans darning skulle hindra honom:

— Ja, sir, men Fader Dolan sa, att han ska komma in i morgon och omigen smälla mej för det.

— Jaså, sade rektorn, men det är ett misstag, och jag ska själv tala med Fader Dolan. Är du nöjd då? Stephen kände sina ögon tåras och viskade:

— Å ja, sir. Tack.

Rektorn sträckte ut handen över den sidan av skrivbordet, där dödskallen stod, och då Stephen ett ögonblick lade sin hand i hans, kände han en sval, fuktig handflata.

— Farväl nu, sade rektorn och drog bugande tillbaka sin hand.

— Farväl, sir, sade Stephen.

Han bugade sig och gick stilla ut ur rummet, i det han omsorgsfullt och långsamt stängde dörrarna.

Men då han passerat den gamle tjänaren på trappavsatsen och åter befann sig i den långa, smala, mörka korridoren, började han gå fortare och fortare. Fortare och fortare ilade han ivrigt vidare i halvmörkret. Han stötte armbågen mot dörren vid korridorens slut, skyndade nerför trappan och gick hastigt genom de två korridorerna och ut i luften.

Han kunde höra ropen från kamraterna på lekplanerna. Och han började springa allt fortare och fortare, tvärs över cykelbanan, och slutligen nådde han flämtande tredje ringens lekplats.

Pojkarna hade sett honom springa. De slöt sig om honom i en ring, knuffande undan varandra för att höra bättre.

— Tala om! Tala om!

— Vad sa han?

— Gick du in?

— Vad sa han?

— Tala om! Tala om!

Han berättade, vad han hade sagt och vad rektorn sagt, och då han berättat alltsammans, kastade alla pojkarna mössorna virvlande upp i luften och ropade:

— Hurra!

Så tog de mössorna och slungade dem omigen virvlande upp i himlens sky och ropade omigen:

— Hurra! Hurra!

De hissade honom och bar honom på guldstol, tills han började streta för att bli fri. Och då han sluppit lös från dem, skingrade de sig åt alla håll, i det de ånyo kastade mössorna upp i luften och visslade, då mössorna snurrande flög mot höjden, och ropade:

— Hurra!

Och de höjde tre brummanden för Flintskallen Dolan och tre leven för Conmee, och de sade att han var den hyggligaste rektor, som någonsin funnits i Clongowes.

Leveropen dog bort i den milda, gråa luften. Stephen var ensam. Han var lycklig och fri, men han ämnade inte på något sätt morska sig mot Fader Dolan. Han skulle vara mycket lugn och lydig, och han önskade han kunde göra något för honom för att visa, att han inte var morsk.

Luften var mild och grå, och kvällen nalkades. Det låg en lukt av kväll i luften, lukten av åkrarna på landet, där de grävde upp rovor för att skala dem och äta dem under sin spatsertur till major Bartons ställe, lukten av den lilla skogen bakom lusthuset, där galläpplena växte.

Pojkarna var sysselsatta med att öva sig i fotboll

och kricket. I den mjuka, grå tystnaden kunde han höra bollarnas dunsar och än från ena hållet, än från det andra ljudet av bollträna: pick, pack, pock, puck liksom vattendroppar, sakta fallande i en springbrunns bräddfylla bassäng.

2

Farbror Charles rökte så stark tobak, att hans brorson slutligen föreslog honom att röka sin morgonpipa i ett litet uthus längst ner i trädgården .

— Gärna det, Simon. Gärna det, sade den gamle mannen lugnt. Var du vill. Uthuset kommer att passa mej utmärkt, det blir mera hälsosamt.

— Fördöme mej, sade mr Dedalus uppriktigt, om jag begriper, hur du kan röka en så gement avskyvärd tobak. Den är som krut.

— Den är mycket god, Simon, svarade den gamle. Mycket god och lugnande.

Varje morgon tog därför farbror Charles sin tillflykt till uthuset, men inte förrän han noggrant benat och borstat sitt nackhår och borstat och satt på sig sin höga hatt. Där han stod och rökte, syntes hattbrättet och piphuvudet nätt och jämnt utanför uthusdörrens

poster. Hans berså, som han kallade det illaluktande uthuset, vilket han delade med katten och trädgårdsredskapen, tjänade honom också till resonanslada, och varenda morgon gnolade han belåtet en av sina älsklingslåtar. Å, bygg mig en lövsal eller Gyllene lockar och ögon så blå eller Blarneys gröna lunder, medan de blåa eller gråa rökmolnen långsamt ringlade upp från hans pipa och förflyktigades i den rena luften.

Första delen av sommaren i Blackrock var farbror Charles Stephens ständiga sällskap. Farbror Charles var en kry gammal man med brunbarkad hy, kantiga drag och vita polisonger. På vardagarna gick han ärenden mellan huset vid Carysfort Avenue och de butiker vid stadens huvudgata, där familjen brukade handla. Stephen var glad att få gå med honom på dessa ärenden, ty farbror Charles förhjälpade honom mycket givmilt till allt möjligt gott, som låg i öppna lådor och tunnor utanför disken. Han brukade ta en handfull druvor ur korkspånen och tre eller fyra amerikanska äpplen och frikostigt stoppa dem i händerna på gossen, medan bodbetjanten log ett tvunget leende. Och då Stephen låtsades inte vilja ta emot dem, brukade farbror Charles rynka pannan och säga:

— Ta dem, sir. Hör du, vad jag säger, sir? Det är bra för din mage.

Sedan beställningslistan blivit bokförd, gick de båda vidare till parken, där en gammal vän till Stephens far, Mike Flynn, brukade sitta på en bänk och vänta på dem. Därefter började Stephens löpningar runt parken. Mike Flynn stod vid grinden åt järnvägsstationen till med klockan i hand, medan Stephen sprang runt banan i den stil Mike Flynn gynnade, med huvudet högt, knäna högt lyftade och händerna rakt ner utefter sidorna. Då morgonövningen var slut, gjorde tränaren sina anmärkningar och illustrerade dem emellanåt genom att på ett komiskt sätt hasa sig fram några steg i ett par gamla blå smärtingskor. En liten krets beundrande barn och barnjungfrur samlades omkring honom och dröjde kvar, även sedan farbror Charles och han slagit sig ner igen och satt och talade idrott och politik. Fastän han hört sin far säga, att Mike Flynn tränat några av nutidens bästa löpare, kastade Stephen ofta en blick på sin tränares slappa, med skäggstubb betäckta kinder, då han böjde ansiktet över de långa, gulfläckiga fingrarna, mellan vilka han rullade en cigarrett. Och han såg medlidsamt på de milda, glanslösa ögonen, som rätt som det var tittade upp och tomt stirrade ut i fjärran, medan de långa, svullna fingrarna upphörde att rulla och smulor och fibrer av tobaken föll tillbaka ner i pungen.

På vägen hem gjorde farbror Charles ofta ett litet

besök i kapellet, och som vigvattenskaret satt för högt för Stephen, doppade den gamle mannen ner sin hand och stänkte sedan vattnet på Stephens kläder och på vapenhusets golv. Medan han bad, låg han på knä på sin röda näsduk och läste halvhögt ur en tummad och solkig bönbok, där kustoder var tryckta nedtill på varenda sida. Stephen knäböjde bredvid honom, respekterande hans fromhet, ehuru han inte delade den. Han undrade ofta, vad farbror Charles så allvarligt bad om. Kanhända bad han för själarna i skärselden eller om nåden att få dö en salig död, eller kanske bad han, att Gud ville sända honom tillbaka en del av den stora förmögenhet, han hade förslösat i Cork.

På söndagarna tog Stephen tillsammans med sin far och farbror Charles en långpromenad. Den gamle mannen var oaktat sina liktornar en rask fotgängare, och ofta tillryggalades tio eller tolv miles. Just där vägarna skildes, låg den lilla byn Stillorgan. Antingen gick de till vänster i riktning mot Dublinbergen eller längs Goatstownvägen och därifrån in i Dundrum och kom hem via Sandyford. Medan de äldre traskade framåt vägen eller stod i i något smutsigt värdshus, talade de oavbrutet om de ämnen som låg dem närmast om hjärtat: irländsk politik, Munster och legenderna i sin egen släkt, vilket alltsammans Stephen lyssnade till med största intresse. Ord, som han inte

förstod, upprepade man för sig själv om och omigen, tills han lärt dem utantill; och genom dessa fick han glimtar av den verkliga världen omkring dem. Den dag, då också han skulle komma att ta del i den världens liv, tycktes komma, närmare, och i hemlighet började han göra sig redo för den stora uppgift, som han kände väntade på honom, men vars art han endast dunkelt fattade.

Hans kvällar tillhörde honom själv, och han fördjupade sig i ett trasigt exemplar av Greven av Monte Cristo i översättning. Denne dystre hämnares gestalt representerade för honom allt han i barndomen hört eller anat om det som var sällsamt och förskräckligt. Om kvällarna brukade han på förmaksbordet bygga upp en avbildning av den underbara grottön, och hans material utgjordes av transporterbilder och pappersblommor och kulört silkespapper och bitar av sådant silver- och guld-papper, som brukar vara omkring chokladpraliner. Då han sedan tog isär detta landskap, trött på dess oäkta prål, kom oftast för hans inre syn en strålande bild av Marseille, av soliga spaljéer och av Mercedes.

Utanför Blackrock, på vägen som ledde till bergen, stod ett litet vitlimmat hus, i vars trädgård det växte många rosenbuskar, och i detta hus, sade han sig, bodde en annan Mercedes. Både på promenaden bort och hem beräknade han avståndet efter detta

landmärke. Och i sin fantasi upplevde han en hel rad av äventyr, lika sällsamma som de i boken, och dessa slutade alltid med en bild av honom själv, äldre och sorgsnare, stående i en manbelyst trädgård tillsammans med Mercedes, som så många år förut ringaktat hans kärlek, och han hörde sig med en stolt tillbakavisande åtbörd säga:

— Madame, jag äter aldrig muskatelldruvor.

Han slöt förbund med en pojke, som hette Aubrey Mills, och bildade tillsammans med honom ett äventyrarband. Aubrey hade en visselpipa dinglande från knapphålet och en cykellykta fästad vid sitt bälte, medan de andra bar korta käppar instruckna på dolkfason i sina. Stephen, som läst om Napoleons enkla sätt att klä sig, valde att förbli utan prydnader och ökade därigenom sin njutning av att veta sig vara anföraren utan att synas vara det. Bandet gjorde plundringståg i gamla fröknars trädgårdar eller begav sig ner till stranden och utkämpade en strid på de skrovliga, ogräsbevuxna klipporna, varefter dess medlemmar skingrades och trötta återvände hem, med näsborrarna fyllda av den salta doften från havets våta sand och med en frän lukt på händerna och i håret av på stranden uppkastad ruttnande tång.

Aubreys och Stephens familjer hade samma mjölkbud, och ofta åkte de i mjölkkärran ut till Carrickmines, där korna gick på bete. Medan karlarna

mjölkade korna, brukade gossarna tura om att på den medgörliga hästen rida runt ängen. Men när hösten kom, drevs korna hem från betet, och första anblicken av den inhägnade platsen framför ladugarden, full av gröna, stinkande gölar och tjock, flytande dynga och ångande klitråg, gjorde Stephen beklämd. Kreaturen, som ute i ängen på soliga dagar tyckts honom så vackra, väckte nu hos honom en stark motvilja, och han kunde ej ens se på den mjölk de gav.

Septembers ankomst oroade honom icke detta år, ty han skulle ej skickas tillbaka till Clongowes. Träningen i parken upphörde, då Mike Flynn måste lägga sig på sjukhuset. Aubrey gick i skolan och hade endast en eller två timmar lediga på kvällen. Bandet upplöstes, och det tog slut med alla djärva plundringståg och strider på klipporna. Ibland åkte Stephen med på kärran, som for omkring med kvällsmjölken, och dessa kyliga åkturer förjagade minnet av smutsen på ladugårdsplatsen, och han kände ingen avsky, då han såg kohåren och höfröna på mjölkbudets rock. Varje gång kärran stannade framför ett hus, passade han på för att få en titt in i ett välskurat kök eller en svagt upplyst förstuga och se, hur jungfrun skulle hålla tillbringaren och hur hon skulle stänga dörren. Han tyckte, att det skulle vara ett rätt angenämt liv att varje kväll köra omkring på vägarna och avlämna mjölk, om han hade varma vantar på sig och en stor

påse pepparnötter i fickan. Men samma övertygelse om en förestående olycka, som gjort honom beklämd och svag i knäveckan, medan han sprang runt parken, samma intuition, som kommit honom att med misstro titta på tränarens skäggstubbstäckta ansikte, slappt nedböjt över de långa, gulfläckiga fingrarna, förjagade varje fantasibild angående framtiden. Han liksom kände i luften, att hans far hade bekymmer och att detta var orsaken till att han själv inte blivit skickad tillbaka till skolan. Han hade någon tid haft förnimmelsen av att allt inte var sig riktigt likt i hans hem, och dessa förändringar i vad han ansett oföränderligt, var lika många små stötar mot hans gossaktiga föreställning om världen. Den ärelystnad, han emellanåt kände röra sig i själens fördolda djup, sökte intet utlopp. En skymning, liknande den yttre världens, förmörkade hans sinne, medan han hörde hästens hovar slå mot vägen och den stora kannan skaka och skramla bakom honom.

Hans tankar återvände till Mercedes, och i det de oavlåtligt kretsade kring hennes bild, smög en sällsam oro sig in i hans blod. Ibland blev det som ett slags feber inom honom, och den drev honom ut att vandra ensam omkring i den tysta kvällen. Fridfullheten i trädgårdarna och de vänliga ljusen i fönstren göt ett milt lugn i hans oroliga hjärta. Stojet från lekande barn plågade honom, och deras menlösa röster kom

honom att känna, ännu starkare än han känt det i Clongowes, att han var olik andra. Han hade ingen lust att leka. Han längtade att i den verkliga världen få möta den drömgestalt, som hans själ så beständigt skådade. Var han skulle söka den eller hur, visste han inte, men en förkänsla, som ledde honom vidare, sade honom, att denna gestalt utan någon öppen handling från hans sida skulle komma honom till mötes. De skulle mötas helt stilla, som om de känt varandra och stämt möte, kanhända vid någon av grindarna eller på något mera undangömt ställe. De skulle vara ensamma, omgivna av mörker och tystnad; och i detta ögonblick av högsta tänkbara lycka skulle han bli förklarad. Under hennes ögon skulle han först förvandlas till något okroppsligt och sedan plötsligt bli förklarad. I det ögonblicket skulle all svaghet och blyghet och oerfarenhet falla av honom.

*

Två stora gula packvagnar hade en morgon stannat utanför porten, och karlar hade kommit trampande in i huset för att flytta bort allt bohaget. Möb-lerna hade vårdslöst burits ut genom den lilla förgården, som var skräpig av halmknippor och repstumpar, och in i de ofantliga vagnarna vid grinden. Då allt lyckligt och väl blivit instuvat, hade vagnarna bullersamt gett sig av nedåt gatan, och från fönstret i järnvägskupén, i vilken han satt tillsammans med sin rödögda mor,

hade Stephen sett dem tungt rulla framåt Merrion Road.

Brasan i förmaket ville inte brinna den kvällen, och mr Dedalus försökte att med eldgaffeln få liv i elden. Farbror Charles tog sig en lur i ett hörn av det halvmöblerade rummet, och nära honom stod familjeporträtten lutade mot väggen. Lampan på bordet spred ett svagt sken över de nakna golvtiljorna, smutsiga efter packkarlarnas fötter. Stephen satt på en pall vid sin fars fötter och lyssnade till en lång och osammanhängande monolog. Först begrep han föga eller intet av den, men så småningom fick han klart för sig, att hans far hade fiender och att något slags strid skulle äga rum. Han kände också, att fadern värvade honom till stridsman och att en eller annan plikt lades på hans axlar. Den plötsliga flykten från hemtrevnaden och den drömlika tillvaron i Blackrock, färden genom den dystra, dimmiga staden, tanken på det tomma, glädjelösa hus, vari de nu skulle bo, gjorde hans hjärta tungt; och åter fick han intuitivt en förkänsla av något framtiden skulle bringa. Han förstod också, varför tjänarna ofta viskat med varandra i sitt rum och varför hans far brukade stå med ryggen åt brasan och högljutt tala till farbror Charles, som upprepade gånger bad honom sätta sig ner och äta sin middag .

— Ännu finns det litet krut kvar i mej, Stephen,

gamle gosse, sade mr Dedalus och rörde med eldgaffeln energiskt om i den sömniga brasan. Än är vi inte döda, pojke. Nej, vid Jesus (Gud förlåte mej), inte ens halvdöda.

Dublin var en ny och sammansatt sensation. Farbror Charles hade blivit så slö, att han inte längre kunde skickas ärenden, och den oreda, som arbetet med att göra det nya hemmet i ordning medförde, lämnade Stephen större frihet, än han haft i Blackrock. I början nöjde han sig med att blygt gå runt den närliggande planteringen eller på sin höjd gå halvvägs neråt en av sidogatorna, men sedan han i huvudet gjort sig en karta av staden, följde han dristigt ett av dess centrala stråk, tills han nådde fram till tullhuset. Opåtalat gick han omkring vid lossningsplatser och kajer, undrande över den massa korkar, som låg och guppade på vattnet i ett tjockt, gult skum, de många hamnarbetarna och de bullrande lastvagnarna och den dåligt klädda, skäggige poliskonstapeln. Den förnimmelse av livet såsom varande något omätligt stort och sällsamt, vilken de varubalar, som låg uppstaplade längs väggarna eller svängdes upp ur skeppens lastrum, framkallade hos honom, väckte ånyo i hans inre den oro, som drivit honom till att vandra från trädgård till trädgård, sökande efter Mercedes. Och mitt i detta nya, jäktande liv kunde han mycket väl ha inbillat sig vara i ett annat Marseille, om han icke

saknat den klara himlen och vinstugornas solstekta bersåer. En obestämd känsla av missbelåtenhet växte upp inom honom, medan han betraktade kajerna och floden och den mulna himlen, och ändå fortsatte han med att vandra där fram och tillbaka dag ut och dag in, som om han verkligen sökte någon, som icke lät sig fångas.

En eller två gånger gick han med sin mor och hälsade på hos släktingar, men fastän deras väg förde dem förbi hela rader av festligt upplysta och för julen dekorerade butiker, skingrades ej den tysta förbittring, som fyllde hans sinne. Orsakerna till denna förbittring var många, såväl avlägsna som nära till hands liggande. Han var ond på sig själv för att han var ung och ett byte för oroliga, dumma impulser, ond också över en förändring i levnadsvillkor, som höll på att omskapa världen omkring honom till en bild av fattigdomselände och falskhet. Likväl bidrog ej hans vrede till att mala denna bild. Vad han såg, samlade han tåligt i minnet och prövade emellanåt i hemlighet dess motbjudande smak.

Han satt på den rygglösa stolen i sin mosters kök. En lampa med reflektor bakom hängde på eldstadens ena svartfernissade vägg, och vid dess sken läste mostern kvällstidningen, som låg över hennes knän. Hon betraktade länge ett porträtt av en leende dam, som fanns i den, och sade tankfullt:

— Den vackra Mabel Hunter!

En liten flicka med lockar stod på tå för att titta tavlan och sade stillsamt :

— Vad är hon i, mamsen?

— I en pantomim, älskling.

Barnet lutade sitt lockiga huvud mot sin mors arm, såg med stort intresse på bilden och viskade andaktsfullt: Den vackra Mabel Hunter!

Liksom förtrollad vilade hennes blick länge på de där tillgjort blygsamma, koketterande ögonen, och hon viskade i hänförd ton:

— Är hon inte förtjusande? Och gossen, som böjd under en säck kol kom stampande in från gatan, hörde hennes ord. Hastigt släppte han sin börda ner på golvet och skyndade bort till henne för att titta. Han grep vårdslöst i tidningen med sina röda, sotiga fingrar, knuffade henne åt sidan och klagade över att han inte kunde se. —

Han satt i det smala matrummet högt uppe i det gamla huset, där det fanns så många blindfönster. Skenet från brasan fladdrade på väggen, och därute över floden hade en spöklik skymning börjat sänka sig. Framför den öppna spisen sysslade en gammal kvinna beskäftigt med te, och under tiden berättade hon med låg röst, vad prästen och doktorn hade sagt. Hon berättade även om vissa förändringar de på sista tiden lagt märke till hos henne och om sitt besyn-

nerliga sätt att vara och tala. Han satt och lyssnade till orden och följde vägarna till äventyr, som låg öppna i kolen, bågar och valv och slingrande gallerier och grottor naggade i kanten.

Plötsligt blev han varse något i dörröppningen: en dödskafe, som tycktes hänga i luften nere i mörkret vid dörren. En ynkelig, apliknande varelse stod där, ditlockad av rösterna vid brasan. En gnällande röst frågade bortifrån dörren:

— Är det Josephine?

Den gamla beskäftiga kvinnan svarade glatt från spisen:

— Nej, Ellen, det är Stephen.

— Åh ... Å, god afton, Stephen.

Han besvarade hälsningen och såg ett fjolligt leende breda sig över ansiktet i dörröppningen.

— Vill du något, Ellen? frågade kvinnan vid elden.

Men hon svarade inte på frågan utan sade:

— Jag trodde det var Josephine. Jag trodde du var Josephine, Stephen.

Och i det hon gång på gång upprepade detta, började hon skratta svagsint.

Han befann sig på en barnbjudning i Harold's tross. Han hade blivit allt mer och mer tyst och iakttagande i sitt sätt och deltog föga i leken. Barnen dansade stojande omkring, klädda i de grannlåtssaker

de funnit i smällkaramellerna, och fastän han försökte dela deras munterhet, kände han på sig, att han gjorde en dyster figur ibland alla dessa trekantiga hattar och brokiga papperskrakor.

Men sedan han sjungit sin visa och dragit sig tillbaka i en lugn vrå av rummet, började han smaka den lycka, som låg i hans andliga avskildhet från de andra. Den uppsluppna munterhet, som i början förefallit honom oäkta och tarvlig, var nu för honom som en svalkande fläkt, vilken muntert drog förbi hans sinnen och dolde för andra ögon den feberaktiga svallningen i hans blod, medan mitt under dansen och musiken och skrattet hennes blick sökte sig bort till hans hörn, smickrande, hånande, forskande, eldande hans hjärta.

I tamburen höll de sista barnen på att sätta på sig sina ytterplagg; bjudningen var slut. Hon hade kastat en schal omkring sig, och medan de tillsammans gick ner till spårvagnen, syntes i den kalla luften hennes rena varma andedräkt muntert sväva uppåt över hennes huvud täckt med en grann pappershätta, och hennes skor klapprade muntert mot den hårdfrusna gatan.

Det var den sista spårvagnen. De magra, bruna hästarna visste det och skakade liksom varskoende på sina bjällror i den kalla kvällen. Konduktören pratade med kusken, och båda nickade flera gånger i det gröna

skenet från lyktan. På spårvagnens tomma bänkar låg några kulörta biljetter kringkastade. Intet ljud av steg hördes vare sig uppifrån eller nedifrån gatan. Intet ljud bröt kvällens tystnad, utom då de magra, bruna hästarna gned mularna mot varandra och skakade på sina bjällror.

De tycktes lyssna, han stående på det övre fotsteget, hon på det nedre. Hon klev allt som oftast upp på hans steg och ner igen till sitt eget mellan de ord de växlade, och ett par ganger glömde hon gå ner och stod några ögonblick tätt bredvid honom, men klev sedan ner. Hans hjärta dansade allt efter hennes rörelse som en kork på tidvattnet i hamnen. Han hörde, vad hennes ögon under hättan sade till honom, och visste att han i något dunkelt förflutet redan hört dem säga detsamma. Han såg, hur hon försökte framhålla sin stass, den fina klänningen och skärpet och de långa, svarta strumporna, och visste att han tusentals gånger fallit till föga inför den. Och likväl talade en röst inom honom, starkare än hans dansande hjärtas slag. Den frågade om han skulle vilja taga den gåva, som han bara behövde sträcka ut handen efter. Och han kom ihåg den dag, då han och Eileen stått och tittat ner på hotellplanteringen, betraktande kyparen, som hissade upp en rad av vimplar på flaggstången, och foxterriern, som kilade hit och dit på den soliga gräsplanen, och hur hon plötsligt brustit ut i ett

skallande skratt och sprungit nerför den slingrande stigen. Nu liksom då stod han ointresserad, till synes en lugn iakttagare av scenen framför honom. »Också hon vill att jag ska ta fatt i henne», tänkte han. »Det är därför hon kom med mig till spårvagnen. Jag skulle kunna hålla om henne och kyssa henne.»

Men han gjorde intetdera, och när han satt ensam i den tomma spårvagnen, rev han sin biljett i bitar och stirrade dystert ner på golvet av korrugerad järnplåt.

*

Nästa dag satt han flera timmar vid sitt bord i det nakna rummet i övre våningen. Framför sig hade han en ny penna, en ny bläckflaska och en smaragdgrön skrivbok. Av gammal vana hade han överst på första sidan skrivit begynnelsebokstäverna till det jesuitiska valspråket: A. M. D. W På sidans första rad stod namnet på den dikt, han försökte skriva: Till E—C—. Han visste, att det var riktigt att börja på det sättet, ty han hade sett liknande överskrifter i Lord Byrons samlade dikter. Då han skrivit denna rubrik och dragit en dekorativ linje under den, försjönk han i drömmar och började rita diagram på bokens pärm. Han såg sig sitta vid sitt bord i Bray morgonen efter diskussionen vid julmiddagen, bemödande sig att skriva en dikt om Parnell bakpå en av sin fars uppbördsnotiser. Men hans hjärna hade vägrat att ta itu med ämnet och i stället fyllde han sidan med några av sina klass-

kamraters namn och adresser.

Nu föreföll det, som om han åter skulle misslyckas, men genom att en lång stund oavlåtligt fundera över den lilla episoden tänkte han sig till självförtroende. Under denna process försvann alla de element, som han ansåg vardagliga och obetydliga, från den bild hans fantasi framtröllade. Där fanns ej mer någon skymt av spårvagnen eller konduktören och kusken eller av hästarna, och inte heller framträdde han och hon tydligt. Verserna förtalte endast om kvällen och den balsamiska fläkten och månens jungfruligt vita sken. De stod tysta under de avlödade träden, med en obestämd sorg, dold i hjärtat, och då avskedets stund var inne, gav båda den kyss, som den ena av dem hållit tillbaka. Därefter skrev han bokstäverna L. D. S. nederst på sidan och gick, efter att ha gömt undan boken, in i sin mors sovrum och betraktade en lång stund sitt ansikte i spegeln på hennes toalettbord.

Men nu närmade sig denna långa, härliga fritid sitt slut. En afton kom hans far hem full av nyheter, som höll hans tunga i gång under hela måltiden. Stephen hade längtat att fadern skulle komma hem, ty den dagen vankades det fårragu, och han visste att hans far skulle låta honom få doppa brödet i såsen. Men fårragun smakade honom inte, ty omnämmandet av Clongowes hade betäckt hans gom med ett vämjelsens

skum.

— Jag gick rakt i armarna på honom, sade mr Dedalus för fjärde gången, alldeles i hörnet av planteringen.

— Då antar jag, sade mrs Dedalus, att han ska kunna ordna saken. Jag menar med Belvedere.

— Ja visst kan han det, svarade mr Dedalus. Jag säger dej ju, att han nu är ordensprovincial.

— Jag har själv aldrig tyckt om idén att skicka honom till de Kristna bröderna, sade mrs Dedalus.

— Åt fanders med de Kristna bröderna! sade mr Dedalus. Nej, låt honom i herrans namn hålla sej till jesuiterna, eftersom han började hos dem. Det kan han få nytta av i framtiden. De människorna har förmåga att skaffa folk platser.

— Och det är en mycket rik orden, eller hur, Simon?

— Jo något! De lever gott, må du tro. Du såg för resten deras kost i Clongowes. Gödda, helt enkelt, gödda som stridstuppar. Mr Dedalus sköt sin tallrik över till Stephen och sade åt honom att äta upp såsen.

— Ja, Stephen, sade han, nu måste du lägga manken till, min gosse. Du har haft långa, sköna ferier.

— Å, jag är säker på att han kommer att arbeta duktigt nu, sade mrs Dedalus, isynnerhet som han har Maurice med sej.

— Å, helige Paulus, jag hade alldeles glömt att

Maurice skulle med, sade mr Dedalus. Maurice du! Kom hit, din tjockhuvade byting! Vet du att jag tänker skicka dej till en skola, där du får lära dej att stava k-a-t-t katt. Och jag skall köpa dej en fin liten penny-näsduk, så du kan hålla dej snygg om nosen. Blir inte det förskräckligt livat?

Maurice drog munnen till ett grin och tittade först på sin far och sedan på sin bror.

Mr Dedalus klämde in sin monokel i ögat och fixerade båda sina söner. Stephen mumsade på sitt bröd utan att besvara faderns blick.

— Det var sant, yttrade mr Dedalus slutligen, rektorn, eller rättare sagt provincialen, berättade mej historien om dej och Fader Dolan. Du är en oförskämd kanalje, sa han.

— Å, inte sa han det, Simon!

— Visst inte! Men han berättade mej utförligt om hela den där saken. Vi satt och pratade, ser du, och det ena ordet gav det andra. Och, i parentes sagt, vem tror du han sa kommer att få det där jobbet i stadsfullmäktige? Men det ska jag tala om för dej efteråt. Ja, vi satt som sagt och pratade i all vänskap, och han frågade mej om min vän här fortfarande använder glasögon, och så berättade han hela historien.

— Och var han förargad, Simon?

— Förargad! A, visst inte. En käck liten pys! sa han. Mr Dedalus härmade provincialens tillgjorde,

nasala stämman. Då jag berättade historien för dem alla vid middagen — fick Fader Dolan och jag oss ett gott skratt åt den. *Ni gör bäst i att akta er, Fader Dolan, sa jag, eller också blir ni av unge Dedalus uppskickad för att få två gånger nio.* Vi skrattade hjärtligt bägge två. Ha! Ha! Ha!

Mr Dedalus vände sig till sin hustru och inflickade med sin naturliga röst:

— Det visar på vilket sätt de tar gossarna där. Å, i fråga om att vara diplomatisk finns det inte maken till jesuiterna!

Och i det han åter härmade provincialens röst, upprepade han: *Jag berättade historien för dem alla vid middagen, och Fader Dolan och jag och allesammans fick oss ett hjärtligt skratt åt den.* Ha! Ha! Ha!

*

Kvällen, då pingstspelet skulle uppföras, var inne, och från påklädningsrummets fönster såg Stephen ut på den lilla gräsplanen, över vilken rader av kinesiska papperslyktor var upphängda. Han stod och betraktade gästerna, som kom nedför byggningens trappa och gick in i teatern. Marskalker i frack, gamla Belvederare, posterade gruppvis vid teateringången och förde ceremoniöst in besökarna. I skenet från en av lyktorna visade sig plötsligt det leende ansiktet på en präst, som han kände igen.

Det allraheligaste sakramentet hade flyttats från tabernaklet, och de första bänkarna var skjutna tillbaka, så att baldakiner över altaret och platsen framför detsamma var fri. Mot väggarna stod massor av hantlar och indianklubbor; handtyngderna var uppstaplade i ett hörn, och bland oräkneliga högar av gymnastikskor och sweaters och undertröjor i oordentliga bruna paket stod den bastanta läderklädda hästen och väntade på att bli buren upp på scenen och placerad mitt i det vinnande laget vid gymnastikuppsvisningens slut.

Fastän Stephen på grund av sitt anseende som författare till framstående uppsatser blivit vald till gymnastikföreningens sekreterare, tog han ingen del i programmets första hälft, men i teaterpjäsen, som utgjorde den andra hälften spelade han huvudrollen, en narraktig pedagog. Han var liksom självskriven därtill på grund av sin figur och sitt allvarsamma sätt, ty han var nu vid slutet av sitt andra år i Belvedereskolan och i ring två.

Ett tjug av de mindre gossarna i vita knäbyxor och undertröjor kom klapprande ned från scenen, genom sakristian och in i kapellet. Sakristian och kapellet var fyllda av ivriga lärare och pojkar. Den fetlagde, skallige fanjunkaren prövade med foten språngbrädet på hästen. Den magre unge mannen i överrock, som skulle ge en särskild uppvisning i en synnerligen

invecklad klubbsvängning, stod bredvid och såg intresserat på, med sina klubbor framtittande ur de djupa sidfickorna. Det hördes ett ihåligt, skramlande ljud av handtyngder, då ett annat lag gjorde sig redo att gå upp på scenen. Och i nästa ögonblick var den ivrige ordningsprefekten i färd med att fösa pojkarna genom sakristian som en flock gäss, i det han nervöst flaxade med sina löst hängande ärmor och ropade åt sölarna att kvicka på. En liten skara neapolitanska bönder övade sina danssteg längst ner i kapellet; somliga förde armarna i cirklar över huvudet, andra svängde sina korgar med pappersviolier och neg. I en mörk vrå vid altarets evangeliesida låg en tjock gammal dam på knä med sina vida, svarta kjolar utbredda omkring sig. Då hon reste sig upp, kom en i skärt klädd gestalt med en gammaldags hilka av halm på en guldlockig peruk, svartpenslade ögonbryn och fint sminkade och pudrade kinder till synes. Vid upptäckten av denna flickaktiga gestalt gick ett lågt mummel runt kapellet. En av ordningsprefekterna gick leende och nickande bort till den mörka vrån, bugade sig för den tjocka gamla damen och sade artigt: — Är detta en vacker ung dam, eller är det en docka ni har här, mrs Tallon?

Och i det han böjde sig ner för att titta på det leende sminkade ansiktet under bilkan, utropade han:

— Nej, sannerligen tror jag inte det är lille Bertie

Tallon!

Stephen hörde, där han stod vid fönstret, den gamla damen och prästen skratta tillsammans och hörde bakom sig pojkarnas mummel av beundran, i det de gick fram för att se den lille gossen, som skulle dansa hilkdansen solo. Ofrivilligt gjorde han en otålig åtbörd, släppte persiennens kant, som han hållit upplyftad, steg ner från bänken han stått på och gick ut ur kapellet.

Vid skjulet, som gick längs ena sidan av trädgården, stannade han. Från teatern mitt emot hördes det dämpade sorlet från publiken och plötsliga skrällar från militärmusikens mässingsinstrument. Ljusskenet, som strålade uppåt genom glastaket, kom teatern att likna en festlig ark, förankrad mellan husens skrov och medelst bräckliga kablar, repen med papperslyktorna, fästad vid sina förtöjningar. Rätt som det var, öppnades en sidodörr i teatern, och över gräsplanerna flög en strimma av ljus., Plötsligt kom ett utbrott av musik från arken, preludiet till en vals; och då dörren åter stängdes, kunde Stephen svagt höra musikens rytm. De inledande takternas trånande melodi framkallade hos honom den hemliga sinnesrörelse, som varit orsaken till den oro han känt hela dagen och till hans otåliga åtbörd ett ögonblick förut. Hans oro bröt fram ur hans inre liksom en våg av ljud; och på en ström av böljande toner gled arken framåt,

släpande sina kablar av papperslyktor med sig i kölvattnet. Då gjorde plötsligt ett buller som av ett miniatyrartilleri ett avbrott i denna rytmiska färd. Det var applåderna, som hälsade handtyngdslagets inträde på scenen.

Vid skjulets bortre ända nära gatan syntes i mörkret en liten röd, lysande prick, och medan han gick dit bort, märkte han en svag, aromatisk doft. Två ynglingar stod i skydd av en dörröppning och rökte, och innan Stephen hann fram till dem, hade han känt igen Heron på hans röst.

— Här kommer den ädle Dedalus! ropade en stark, guttural stämma. Välkommen, vår redlige vän!

Denna hälsning slutade med ett lågt, glädjelöst skratt, medan Heron hälsade på österländskt sätt och sedan började peta i jorden med sin käpp.

— Ja, här är jag, sade Stephen, i det han stannade och såg från Heron på ynglingen bredvid honom.

Den senare var en främling för Stephen, men i mörkret, med tillhjälp av de glödande cigarrettspetsarna, kunde han skönja ett blekt dandyansikte, över vilket ett leende långsamt bredde sig, en lång gestalt, klädd i överrock och hård hatt. Heron besvärade sig icke med någon presentation, utan yttrade: — Jag stod just och sa till min vän Wallis, att det skulle vara bra livat, om du härmade rektorn i kväll när du spelar skolmästaren i pjäsen. Det skulle vara överdådigt

livat.

Heron gjorde ett misslyckat försök att för sin vän Wallis härma rektorns pedantiska basröst och bad sedan, skrattande åt sitt fiasko, Stephen att göra det.

— Seså, Dedalus, ansatte han honom, du kan härma honom så väldigt bra.

Härmingen hindrades genom ett milt utrop av förargelse från Wallis, i vars munstycke cigaretten hade blivit alltför hårt inklämd.

— En sådan förbaskad strunt till munstycke, sade han, i det han tog det ur munnen och missbelåtet men med ett fördragsamt leende betraktade det. Cigaretten fastnar alltid på det här sättet. Använder ni munstycke?

— Jag röker inte, svarade Stephen.

— Nej, sade Heron. Dedalus är en mönstergosse. Han röker inte, och han går inte på basarer, och han flirtar inte, och han säger varken »förbannat» eller »fördömt».

Stephen skakade på huvudet och såg leende in i sin rivals rödlätta, livliga ansikte. Rivalerna var skolvänner. De satt tillsammans i klassen, knäböjde bredvid varandra i kapellet, talade med varandra efter bönen vid lunchen. Enär pojkarna i ring ett var slöfockar utan betydelse, hade Stephen och Heron under året varit elevernas egentliga ledare. Det var de, som tillsammans gick upp till rektorn för att be om en

lovdag eller en kamrats befrielse från straff.

— Å, det var sant, sade Heron plötsligt, jag såg farsgubben din gå in.

Leendet försvann från Stephens ansikte. Den minsta hänsyftning på hans far från någon av pojkarna eller lärarna förjagade i blinken hans lugn. I ängslig tystnad väntade han på att höra, vad Heron skulle säga härnäst. Heron gav honom emellertid en menande puff med armbågen och sade:

— Du är en riktig lurifax.

— Hur så? frågade Stephen.

— Man skulle tro att du var en mäktig oskyldig Jeppe, sade Heron. Men jag är rädd du är en lurifax.

— Får jag kanske fråga, vad det är du talar om? sade Stephen artigt.

— Ja, det får du visst, svarade Heron. Vi såg henne, eller hur, Wallis? Och förbaskat söt var hon också. Och frågvis! Vad ska Stephen ha för roll, mr Dedalus? Ska Stephen sjunga, mr Dedalus? Din farsgubbe tittade så stint på henne genom sin monokel, att jag tror han genomskådat dej också. Jag skulle inte bry mej om'et ett dyft. Hon är väldigt stilig, inte sant, Wallis?

— Inte alls illa, svarade Wallin lugnt, i det han åter stack munstycket in i ena mungipan.

Vid dessa ogrannliga anspelningar inför en främmande genomilades Stephen av ett ögonblicks

vrede. För honom låg det intet komiskt i en flickas intresse. Hela dagen hade han inte tänkt på något annat än deras avskedstagande på spårvagnens fotsteg vid Harold's Cross, den ström av svårmodiga känslor det framkallat hos honom och det poem han skrivit om det. Hela dagen hade han drömt om ett nytt möte med henne, ty han visste att hon skulle komma till teaterföreställningen. Den gamla, oroliga tungsinthen hade ånyo fyllt hans bröst, såsom den gjort den där kvällen efter bjudningen, men hade inte funnit utlopp i vers. Två år av kroppslig och andlig tillväxt stod emellan då och nu och hindrade ett dylikt utlopp. Och hela dagen hade strömmen av svårmodig ömhet inom honom rusat och virvlat fram och tillbaka och slutligen utmattat honom, tills ordningsprefektens skämt och den sminkade lille gossen drivit honom till att göra en åtbörd av otålighet.

— Så du kan lika gärna erkänna, fortfor Heron, att vi den här gången riktigt kommit på dej. Du kan inte längre spela helgon inför mej, det är då ett som är säkert.

Ett glädjelöst litet skratt kom ånyo över hans läppar, och i det han än en gång bugade sig som förut, slog han, liksom skämtsamt tillrättavisande, Stephen lätt över vaden med sin käpp.

Stephens hastigt uppflammande vrede var redan förbi. Han var varken smickrad eller brydd utan

önskade bara, att skämtet skulle ta slut. Han harmades knappast över vad han tyckte vara en enfaldig ogrannlagenhet, ty han visste att den lilla romantiska episod han bevarade i minnet inte löpte någon fara från dessa ord; och hans ansikte återspeglade hans rivals hycklande leende.

— Erkänn! upprepade Heron och slog honom ånyo över vaden.

Slaget gavs på lek men inte så lätt som det första givits. Stephen kände en obetydlig, nästan omärklig stickning och hetta i skinnet, och i det han underdånigt bugade sig, liksom för att gå in på den andres skämt, började han läsa ett Confiteor. Episoden slutade väl, ty både Heron och Wallin skrattade overseende åt detta vanvördiga tilltag.

Bekännelsen kom endast från Stephens läppar, och medan han uttalade orden, hade en idéassociation i hans minne återkallat en annan episod, vilken liksom framtrollats, i samma ögonblick som han lagt märke till det grymma lilla draget vid Herons leende läppar och känt det honom så välbekanta käpprappet mot sin vad och hört det välbekanta ordet: »Erkänn.»

Det var mot slutet av hans första termin i Belvedere, då han var i sjätte klassen. Hans känsliga natur led fortfarande av allt det oväntade, vidriga i detta nya slags levnadssätt. Han var alltjämt orolig och nedtämnd på grund av det dystra intryck Dublin gjorde på

honom. Efter att i två år ha gått omkring i en drömmarnas värld hade han plötsligt utträtt ur den och befunnit sig mitt i en ny omgivning, där varje händelse och varje gestalt djupt inverkade på honom, avskräckte eller lockade honom, och vare sig de lockade eller avskräckte, fyllde de honom alltid med oro och bittra tankar. All den fritid skollivet gav honom tillbragte han med att läsa revolutionära författare, vilkas håfulla, häftiga språk avsatte ett jäsämne i hans hjärna, innan de därifrån passerade ut i hans omogna skrifter.

Uppsatsen i modersmålet var för honom veckans viktigaste arbete, och varje tisdag, medan han gick hemifrån till skolan, försökte han låsa sitt öde i tillfälligheter under vägen. Han gjorde t. ex. upp, att han skulle bli den förste och inte den siste i veckans uppsatsskrivning, ifall han innan ett visst mål var nått kunde hinna om en person, som gick framför honom på vägen, eller om det lyckades honom att gå på trottoaren utan att sätta fötterna på springorna mellan dess stenplattor.

En viss tisdag avbröts hans segertåg på ett omilt sätt. Mr Tate, läraren i modersmålet, pekade på honom och sade barskt:

— Denne yngling har kätteri i sin uppsats.

En stillhet föll över klassen. Mr Tate bröt den inte, men kliade sig på låret, medan hans hårdstärkta

skjorta knarrade kring hans hals och handleder. Stephen tittade inte upp. Det var en råkall vårmorgon, och hans ögon var fortfarande svidande och klena. Han var medveten om att ha misslyckats och att ha blivit ertappad, medveten om sitt sinnes och sitt hems smuts och elände och kände mot halsen sin vända krages skrovliga kant.

Ett kort, högljutt skratt från mr Tate kom klassen att känna sig litet bättre till mods.

— Kanhända visste du inte om det? sade han.

— Var? frågade Stephen.

Mr Tate upphörde att klia och slog upp skrivboken. Här. Det är om Skaparen och själen. Hm ... hm ... hm. Jo där! *Utan en möjlighet att någonsin komma närmare.* Det är kätteri.

Stephen mumlade: — Jag menade *utan en möjlighet att någonsin nå fram.*

Detta var en underkastelse, och blickad lade mr Tate ihop skrivboken igen, räckte honom den och sade:

— Å ... Jaså! Någonsin nå fram. Det är en annan sak.

Men klassen var inte så lätt tillfredsställd. Fastän ingen på rasten talade med honom därom, kunde han i luften omkring sig känna en allmän illvillig glädje.

Några dagar efter denna offentliga tillrättavisning gick han en kväll med ett brev längs Drumcondra

Road, då han hörde en röst ropa:

— Stanna!

Han vände sig om och såg tre av sina klasskamrater komma emot honom i skymningen. Det var Heron, som ropat, och i det han närmade sig mellan sina två följeslagare, klöv han luften framför sig med en smal rottingkäpp, i takt med stegen. Boland, hans vän, gick bredvid honom, grinande över hela ansiktet, medan Nash kom ett par steg bakom, pustande av den hastiga gången och vickande på sitt stora, röda huvud.

Så snart pojkarna vikit in på Clonliffe Road, började de tala sins emellan om böcker och författare, nämnde vilka böcker de läste och hur många böcker det fanns i deras faders bokskåp därhemma. Stephen hörde på en smula förvånad, ty Boland var dummerjösen och Nash odågan i klassen. Och efter litet prat om vars och ens favoritförfattare förklarade Nash, att han ansåg kapten Marryas vara den störste av alla.

— Prat! sade Heron. Fråga Dedalus. Vem är den störste av alla författare, Dedalus?

Stephen lade märke till det spefulla i frågan och sade:

— Prosaförfattare, menar du?

— Ja.

— Newman, tror jag.

— Är det kardinal Newman? frågade Boland.

— Ja, svarade Stephen.

Grinet blev bredare på Nashs fräkniga ansikte, i det han vände sig till Stephen och sade:

— Och tycker du om kardinal Newman, Dedalus?

— Å, många säger, att Newman har den bästa prosastilen, sade Heron förklarande till de båda andra. Någon poet är han ju förstås inte.

— Och vem är den bäste poeten, Heron, frågade Boland.

— Lord Tennyson, naturligtvis, svarade Heron.

— Ja visst, lord Tennyson, sade Nash. Vi har alla hans dikter därhemma i en bok.

Men nu glömde Stephen det högtidliga löfte att tåga han givit sig själv och utbrast:

— Tennyson en poet! Asch, han är ju bara en rimmare!

— Å, håll klaffen! sade Heron. Alla människor vet att Tennyson är den störste poeten.

— Och vem anser du för den störste poeten? frågade Boland, i det han nöp sin granne.

— Byron naturligtvis, svarade Stephen.

Heron brast ut i ett hänfullt skratt, vari hans båda följeslagare genast instämde.

— Vad skrattar ni åt? frågade Stephen.

— Åt dej, sade Heron. Byron den störste poeten! Han är bara en poet för obildat folk.

— Han måtte vara en fin poet! sade Boland.

— Du kan hålla mun, sade Stephen, i det han

oförskräckt vände sig till honom. Allt vad du vet om poesi, är det du skrev på avträdets skifferplattor och var nära att bli skickad på vinden för.

Det sades verkligen, att Boland en gång på avträdets skifferplattor skrivit en strof om en av sina klasskamrater, som ofta red hem från skolan på en ponny:

*As Tyson was riding into Jerusalem
He fell and hurt his Alec Kaozelum.*

Detta tystade munnen på Herons drabanter, men själv fortsatte han:

— I vilket fall som helst var Byron en kättare och omoralisk till på köpet.

— Jag frågar inte efter vad han var, utropade Stephen häftigt.

— Du frågar inte efter om han var en kättare eller inte? sade Nash.

— Vad vet du om den saken? skrek Stephen. Du har i hela ditt liv inte läst en enda rad annat än någon översättning, och det har inte Boland heller.

— Jag vet att Byron var en dålig människa, sade Boland.

— Hör ni, grip den här kättaren, ropade Heron. Inom ett ögonblick var Stephen fången.

— Tate lärde dej mores häromdan, fortfor Heron, i fråga om kätteriet i din uppsats.

— Jag skall tala om det för honom i morgon, sade Boland.

— Å visst ja, sade Stephen. Du skulle aldrig våga öppna munnen.

— Inte våga?

— Nej, just det. Du skulle vara dödligt rädd.

— Vet hut! ropade Heron och slog efter Stephens ben med sin käpp.

Det var signalen till angreppet. Nash höll fast hans armar bak på ryggen, medan Boland tog en lång, knutig kålstjälk, som låg i rännstenen, och började slå offret med. Spjärnande och sparkande under kätprapp och slag fördes Stephen bakåt mot ett taggtrådsstängsel.

— Erkänn att det inte var något bevänt med Byron.

— Nej.

— Erkänn.

— Nej.

— Erkänn.

— Nej, nej.

Hur han brottades och kämpade, lyckades det honom slutligen att rycka sig loss. Och medan hans plågoandar, skrattande och hånande honom, gav sig i väg, stapplade han, snyftande och halvblind av tårar, vidare på Jones's Road och knöt händerna i raseri.

Där han nu stod och läste *Confiteor* under sina

åhörarens överseende skratt, medan scenerna från nämnda episod alltjämt passerade tydligt och snabbt förbi hans inre öga, undrade han hur det kom sig, att han inte hyste något agg mot dem som på det sättet hade pinat honom. Han hade ingenting glömt av deras feghet och grymhet, men minnet därav framkallade hos honom ingen vrede. Alla de skildringar av häftig kärlek och ursinnigt hat, som han påträffat i böcker, hade därför synts honom överkliga. Till och med den kvällen, då han stapplat framåt Jones's Road, hade han känt att någon makt var i verksamhet för att frigöra honom från den plötsliga vrede, som gripit honom lika lätt som en mogen frukt befrias från sitt mjuka skal.

Tillsammans med sina båda kamrater dröjde han en stund vid skjulets bortre ända, lyssnande till deras prat eller applådåskorna från teatern. Hon satt därinne bland de andra, och kanske väntade hon på att han skulle infinna sig. Han försökte dra sig till minnes hur hon såg ut, men kunde det inte. Det enda han kunde komma ihåg var, att hon burit en schal om huvudet likt en hätta och att hennes mörka ögon hade lockat honom och tagit kraften från honom. Han undrade om han varit i hennes tankar, liksom hon varit i hans. Därefter lade han i mörkret och osedd av de båda andra sin ena hands fingertoppar mot den andra handens innersida, nätt och jämnt vidrörande den. Men trycket av hennes fingrar hade varit lättare och

fastare, och plötsligt böljade minnet av deras beröring genom hans hjärna och kropp som en osynlig våg.

En pojke kom springande längs skjulet åt deras hall. Han var ivrig och andfådd.

— Å, Dedalus, ropade han. Doyle är så arg för att du inte kommer. Du måste genast gå in och klä dej för pjäsen. Det är allt bäst du kvickar dej.

— Han kommer strax, svarade Heron i högdraget släpig ton. Han kommer, när han har lust.

Pojken vände sig till Heron och upprepade:

— Men Doyle är så förskräckligt arg.

— Vill du hälsa Doyle förbindligast från mej och säga, att jag ger honom så många som flyger och far, svarade Heron.

— Nåja, jag måste i alla fall gå nu, sade Stephen, som föga frågade efter detta slags sätt att hävda sin »heder».

— Det skulle jag inte göra, sade Heron, nej, så ta mig fan heller. Vad är det för fasoner att på det sättet skicka efter en av högsta klassens pojkar. Arg, kantänka! jag tycker det är alldeles tillräckligt, att du överhuvud spelar med i hans fåniga gamla stycke.

Denna anda av grälsjukt kamratskap, som Stephen på sista tiden lagt märke till hos sin rival, hade inte lockat honom från hans vana att fogligt lyda. Han misstrodde bråkigheten och betvivlade uppriktigheten i sådant kamratskap, som föreföll honom vara ett

ömkligt föregripande av manlighet. Den »hedersfråga», som här bragts på tal, var liksom alla dylika frågor honom rätt likgiltig. Medan hans fantasi ömsom sysslat med drömbilder och ömsom obeslutsamt vänt sig ifrån dem, hade han ständigt hört omkring sig sin fars och sina lärares röster, vilka ivrigt uppmanade honom att framför allt vara en gentleman och framför allt en god katolik. Dessa röster hade nu i hans öron börjat få en oäkta klang. Då gymnastiksalen första gången tagits i bruk, hade han hört en annan röst, som uppmanade honom att bli stark och manlig och frisk, och när böljeslagen av rörelsen för Irlands nationella oberoende börjat nå skolan, hade ännu en röst bjudit honom att vara trofast mot sitt land och hjälpa det att återkalla till liv dess språk och traditioner. I den profana världen skulle, såsom han förutsåg, en världslig stämning bjuda honom att genom sitt arbete återupprätta sin fars ruinerade ställning, och under tiden uppmanade hans skolkamraters röster honom att vara en hygglig pojke, att skydda eller befria andra från straff och att göra sitt bästa för att utverka lovdagar. Och det var dånet av alla dessa oäkta ljudande röster, som kom honom att obeslutsamt stanna i jakten efter skenbilder. Han lyssnade endast en tid till dem, men han var lycklig, blott då han var långt borta från dem, utom hörhåll för dem, ensam eller i sina uppduktade kamraters sällskap.

I sakristian var en trindlagd, friskhyad jesuit och en äldre man i slitna blå kläder sysselsatta med att leta och röra om i en låda med smink och kriter. De gossar, som var färdigsminkade, spatserade omkring, eller också stod de stilla, helt besvärade, och förde då och då förstulet fingertopparna upp mot sina ansikten. Mitt i sakristian stod en ung jesuit, som var i skolan på tillfälligt besök, och gungade i takt från tåspetsarna till klackarna och tillbaka igen, medan han höll händerna framåtskjutna i sina sidofickor. Hans lilla huvud, som genom sina glänsande, röda lockar särskilt stack i ögonen, och hans nyrakade ansikte stämde väl överens med hans propra kaftan och fläckfria skor.

Medan han betraktade denna gungande gestalt och försökte på egen hand tyda innebörden av prästens gäckande leende, rann det Stephen i minnet ett yttrande, som han hört av sin far, innan han blivit skickad till Clongowes: att man alltid kunde känna igen en jesuit på hans kläders snitt. I samma ögonblick tyckte han, att han såg en viss andlig likhet mellan sin far och denne leende, välklädde präst; och han tyckte det var ett slags vanhelgande av prästämbetet eller av själva sakristian, vars stillhet nu stördes av högljutt prat och skämt och vars luft var frän av lukten från gas och smink.

Under det den äldre mannen ritade rynkor i hans panna och med svart och blått smink målade en

skäggbotten på hans haka och kinder, lyssnade han tankspritt till den trindlagde unge jesuiten, som förmanade honom att tala högt och att tydligt framhäva poängerna. Stephen kunde höra musiken spela *Killarneys lilja* och visste, att ridån om ett par minuter skulle gå upp. Han kände ingen rampfeber, men tanken på den roll han skulle spela förödmjukade honom. Det var särskilt några rader han kom att tänka på, som plötsligt jagade blodet upp i hans sminkade kinder. Han tyckte sig se hennes allvarliga, förföriska ögon iakttaga honom, där hon satt bland åskådarna, och denna inbillade syn sopade bort hans skrupler och lämnade hans vilja obruten. Det var som om han fått en ny natur, spänningen och ungdomen runt omkring smittade honom och omvandlade hans trumpna missmod. För en gångs skull tycktes han vara iförd gossålderns verkliga klädnad, och när han stod i kulisserna bland de andra aktörerna, deltog han i den allmänna munterhet, under vilken tablåridån med häftiga ryck och alldeles snett hissades upp av två starka präster.

Några sekunder därefter befann han sig på scenen mitt ibland de bländande gaslågorna och de i skuggan liggande dekorationerna och spelade för det mörka gapets oräkneliga ansikten. Han blev förvånad över att se, hur det skådespel, som han vid repetitionerna ansett vara ett osammanhängande, livlöst ting, nu

plötsligt fick ett eget, självständigt liv. Det tycktes nu spela sig självt, och han och hans medaktörer hjälpte det med sina roller. Då ridån föll efter slutscenen, hörde han det mörka åskådarrummet fyllas av applåder, och genom en spricka i en av kulisserna såg han den slutna massa, inför vilken han spelat, förvandlas som genom ett trollslag och upplösas i livliga grupper.

Hastigt lämnade han scenen, befriade sig från sin maskering och gick genom kapellet ut i skolans trädgård. Nu då hans uppträdande var över, ropade hans nerver efter mera äventyr. Han skyndade åstad som för att hinna i fatt dem. Teaterns alla dörrar var öppna, och publiken strömmade ut. På repen, som hans fantasi omskapat till en arks förtöjningar, svängde några dystert flämtande lyktor i nattvinden. Han ilade uppför trappan från trädgården, otåligt rädd att hans byte skulle undkomma honom, och banade sig väg genom trängseln i hallen och förbi de två jesuiterna, som stod och åsåg uttåget och bugade och skakade band med besökarna. Han skyndade nervöst vidare, i det han till och med överdrev sin brådska, svagt medveten om de leenden och stirrande blickar, som följde hans pudrade huvud.

Då han kom ut på trappan, såg han sin familj, som väntade på honom vid närmaste lyktstolpe. Med en enda blick märkte han, att varenda gestalt i gruppen hörde till familjen, och sprang förtretad ner till dem.

— Jag måste gå ett ärende i George's Street, sade han hastigt till sin far. Jag kommer hem efter er.

Utan att avvakta faderns frågor skyndade han tvärs över vägen och började i halsbrytande fart gå nerför backen. Han visste knappast, vart han gick. Liksom krossade örter i hans hjärta uppsände stolthet och hopp och åtrå ångor av sinnesförvirrande rörelse framför hans själs ögon. Där han gick med långa steg, kände han, som om ångor av sårad stolthet och gäckat hopp och motad åtrå omvärt hans själ. De virvlade, täta och sinnesomtöcknande, upp framför hans ögon och svävade hän över hans huvud, tills luften blev klar och kall igen.

Hans ögon var fortfarande beslöjade av en dimma, men de brände inte längre. En makt, befryndad med den som ofta förjagat vrede eller hämndkänslor ur hans själ, bragte honom att stanna. Han stod still och såg upp mot bårhusets dystra ingång, och från denna till det mörka, med kullersten belagda prånget längs dess ena sida, under det han långsamt inandades den fräna, tunga luften.

Det är hästurin och rutten halm, tänkte han. Det är en god lukt att insupa. Den ska lugna mitt hjärta. Mitt hjärta är alldeles lugnt nu. Jag ska gå tillbaka.

*

Stephen satt än en gång bredvid sin far i hörnet av en

järnvägskupé på Kingsbridgestationen i Dublin. Han var på resa med sin far, och nattåget skulle föra dem till Cork. Då tåget ångade åstad, återkallade han i minnet sin barnsliga förundran flera år förut och varenda tilldragelse på sin första dag i Clongowes. Men nu kände han ingen förundran. Han såg det mörknande landskapet glida förbi och telegrafstolparna, som snabbt passerade hans fönster var fjärde sekund, de små, av några få tysta vakter bemannade stationerna, som snälltåget lämnade bakom sig och som ett ögonblick glimmade i mörkret likt eldgnistor under en travares hovar.

Han hörde utan sympati på sin far, som satt och berättade om sin ungdomstid i Cork och allt emellanåt, då han kom att nämna någon avliden vän eller plötsligt erinrade sig ändamålet med denna sin resa, avbröt sina skildringar med en suck eller en klunk ur respluntan. Stephen hörde på, men kunde inte känna något medlidande. Alla de döda, som fadern talade om, var främlingar för honom utom farbror Charles, en bild, som på sista tiden allt mer och mer förbleknat i hans minne. Han visste emellertid, att hans fars egendom skulle säljas på auktion, och vid tanken på att också han själv därigenom gjorde en förlust kände han bittert, hur grymt världen gäckade hans drömmar.

Vid Maryborough somnade han. Och då han

vaknade, hade tåget avgått från Mallow, och hans far låg utsträckt på den andra bänken och sov. Gryningens kalla ljus föll över de folktomma markerna och de stängda stugorna. Sömnens fasor band med trollmakt hans sinne, medan han betraktade det tysta landskapet och da och då hörde sin fars djupa andetag eller plötsliga, sömniga rörelser. Medvetandet om andra i mörkret sovandes närhet fyllde honom med en underlig skräck, som om de kunde göra honom något ont, och han bad att dagen måtte komma fort. Hans bön, som varken var riktad till Gud eller något helgon, började med en rysning, då den kyliga morgonvinden genom vagnsdörrens nedre springa smög sig in till hans fötter, och slutade med en ramsa av fjolliga, meningslösa ord, som han själv hittade på, för att de skulle passa in med tågets ideligen upprepade rytmiska melodi; och tyst, var fjärde sekund, indelade telegrafstolparna musikens galopperande toner med regelbundet återkommande taktstreck. Denna rasande musik dämpade hans fruktan, och han lutade sig mot fönsterkarmen samt lät ögonen åter falla ihop.

Medan det ännu var tidigt på morgonen, åkte de i en sufflettschäs tvärs genom Cork, och Stephen fick sova ut i ett rum på Hotell Victoria. Det varma solskenet strömmade in genom fönstret, och han kunde höra bullret av gatutrafiken. Hans far stod framför toalettbordet och synade noggrant sitt hår, sitt ansikte

och sina mustascher, och för att se bättre sträckte han fram halsen över handkannan och vred och vände på huvudet. Under tiden sjöng han sakta för sig själv med egendomlig betoning och frasering:

*This youth and folly
Makes yong men marry,
So here, my love, I'll
 No longer stay .
What can't be cured, sure,
Must be injured, sure,
So I'll go to
 Amerikay.*

*My love she's handsome,
My love she's bony:
She's like good whisky
When it is new;
But when 'tis old
And groing cold
It fades and dies like
The mountain dew.*

Medvetandet om den varma, soliga staden uanför fönstret och de känslosamma darrningar, varmed bins

fars röst utbroderade den underliga visan, drev bort från Stephens hjärna alla dimbilder alstrade av nattens dåliga humör. Han steg hastigt upp för att klä sig, och då sången var slut, sade han:

— Den är mycket vackrare än någon av dina andra *kom, alla ni*.

— Tycker du det? frågade mr Dedalus.

— Jag tycker om den, sade Stephen.

— Det är en nätt gammal visa, sade mr Dedalus och tvinnade spetsarna på sina mustascher. Å, men du skulle ha hört Micky Lacy sjunga den! Stackars Mick-Lacy! Han gjorde små ändringar, litet koloratur och sådant där, som jag inte gör. Det var en karl, som kunde sjunga en visa, må du tro.

Mr Dedalus hade beställt leverkorv till frukost, och under det de åt, korsförhörde han kyparen angående lokalnyheterna. Mestadels missförstod de varandra då ett namn nämndes, ty kyparen tänkte på dess nuvarande innehavare, medan mr Dedalus tänkte på dennes far eller kanhända farfar.

— Nå, jag hoppas de inte har flyttat Queen's College åtminstone, sade mr Dedalus, för det ville jag bra gärna visa min pojke här.

I Mardykeavenyn stod träden i blom. Mr Dedalus och Stephen trädde in på universitetets område och fördes av den talträngde portvakten över den fyrkantiga gården. Men vid vart tionde steg ungefär

måste de stanna ett ögonblick för att höra på portvaktens svar.

— Å, vad säger ni? Är stackars Pottlebelly död?

— Ja, sir. Död, sir.

Under dessa uppehåll stod Stephen och hängde bakom de båda männen, trött på ämnet och otåligt väntande på att de skulle fortsätta sin långsamma vandring. Vid det laget då de hunnit över gården, hade hans otålighet ökats till feber. Han undrade hur hans far, som han visste vara en skarpsynt, misstänksam man, kunde låta narra sig av portvaktens krypande sätt; och det livliga sydländska målföret, som roat honom hela morgonen, verkade nu irriterande på honom.

De gick in i anatomiska föreläsningssalen, där mr Dedalus med portvaktens bistånd letade på pulpeterna efter sina initialer. Stephen stannade i bakgrunden, mer än någonsin nedtryckt av salens mörker och tystnad och av dess prägel av utslitande plugg och pedantiska studier. På en pulpet läste han ordet Fetus flera gånger inristat i det mörka, nedfläckade träet. Detta plötsligt påträffade ord satte hans blod i svallning; han tyckte sig känna de frånvarande studenterna omkring sig och sky deras sällskap. Den bild av deras liv, som hans fars ord varit ur stånd att framkalla, sprang nu upp för hans själs ögon till följd av det i pulpeten inristade ordet. En bredaxlad student

med mustascher stod och skar in bokstäverna med en fällkniv och såg mycket allvarlig ut. Andra studenter stod eller satt nära honom, skrattande åt hans händers verk. En av dem knuffade till hans armbåge. Den storvuxne studenten vände sig med förargad min mot honom. Han var klädd i löst sittande grå kläder och bruna skor.

Stephen hörde sitt namn ropas. Han skyndade sig nerför den amfiteatraliskt sluttande gången för att komma så långt bort från synen som möjligt och dolde sitt blossande ansikte genom att böja sig ner och noga betrakta sin fars initialer.

Men ordet och synen dansade för hans ögon, då han gick tillbaka över gården mot grinden. Det gav honom en stöt att i den yttre världen finna spår av vad han dittills trott vara en gemen och individuell sjukdom i hans eget sinne. De fasaväckande fantasier, som också de plötsligt och våldsamt sprungit fram ur endast några ord, fyllde ånyo hans hjärna. Han hade snart gett efter för dem och tillåtit dem att breda ut sig över hans förstånd och förnedra det, alltid undrande varifrån de kom, från vilken håla med hiskliga bilder, och alltid svag och ödmjuk gentemot andra, rolös och full av äckel över sig själv, sedan de svept fram över honom.

— Å, Herre Gud! Där har vi ju minsann kryddboden! utropade mr Dedalus. Du har ofta hört mej tala om kryddboden, inte sant, Stephen? Så

många gånger som vi smet dit ner efter uppropet! En hel skara var vi, Harry Peard och lille Jack Mountain och Bob Dyas och Maurice Moriarty, fransmannen, och Tom O'Grady och Mick Lacy, som jag berättade dej om i morse, och Joey Corbet och stackars godhjärtade lille Johnny Keevers från tegelbruket.

Bladen på träden längs vägen rörde sig sakta och tisslade och tasslade i solskenet. Ett lag kricketspelare gick förbi, hurtiga unga män i flanellskjortor och sportkavajer och en av dem bar den långa, gröna väskan med grindpinnarna i. I en stilla sidogata spelade fem tyska musikanter i urblekta uniformer och med tillbucklade mässingsinstrument för en 'hörarkrets av gatungar och makliga springpojkar. En jungfru i vit mössa och vitt förkläde vattnade en lada med växter på ett fönsterbräde, vilket i det varma solljuset blänkte som en kalkstensplatta. Från ett annat öppet fönster kom ljudet av ett piano, skala efter skala upp mot diskanten.

Stephen fortsatte att gå bredvid sin far. Han lyssnade till historier som han hört förut och hörde om igen namnen på de skingrade eller döda rummelkurrar, som varit hans fars kamrater i ungdomen. Och en svag känsla av kvalm bemäktigade sig hans hjärta. Han återkallade i minnet sin egen tvetydiga ställning i Belvedere, frielev och samtidigt ledare, rädd för sin egen myndighet, stolt och känslig och misstänksam,

kämpande mot fattigeländet i sitt liv och mot tumultet i sitt sinne. De i pulpetens fläckiga trä inristade bokstäverna stirrade mot honom, hånande hans kroppsliga svaghet och värdelösa entusiasm, medan de kom honom att vämjas vid sig själv för sina vansinniga och smutsiga orgier. Spotten i hans hals blev bitter och otäck att svälja, och den där känslan av kvalm steg upp i hjärnan på honom, så att han ett ögonblick blundade och gick vidare i mörker.

Han kunde fortfarande höra sin fars röst:

— När du ska ut och reda dej på egen hand, Stephen — som du nog gör en vacker dag — så kom för all del ihåg, att du umgås med gentlemän. Då jag var ung, roade jag mej, må du tro. jag var tillsammans med präktiga, hyggliga pojkar. Varenda en av oss kunde göra något. En hade en bra röst, en annan var en god skådespelare, en tredje kunde sjunga lustiga visor alldeles utmärkt, andra var duktiga roddare eller skickliga i tennis eller berättade historier bra osv. Alltid höll vi munterheten i gång på något sätt och roade oss och fick litet erfarenhet av livet och blev inte sämre för det. Men vi var allesamman gentlemän, Stephen — åtminstone hoppas jag det — och tusan så goda, äkta irländare också. Den sortens folk är det jag vill du ska umgås med, rätta sortens karlar. Jag talar till dej som vän, Stephen. Jag anser inte en son bör vara rädd för sin far. Nej, jag behandlar dej, såsom din

farfar behandlade mej då jag var pojke. Vi var mera som bröder än som far och son. jag ska aldrig glömma den dagen, då han ertappade mej med att röka. En dag stod jag vid ändan av Södra terrassen tillsammans med några pysar som jag själv, och du kan veta vi tyckte oss vara ena riktiga kaxar, därför att vi hade pipor instuckna i mungipan. Plöts-ligt kom farsan och gick förbi. Han sa inte ett ord och stannade inte en gång. Men nästa dag, som var söndag, var vi ute och spatserade tillsammans, och då vi kom hem, tog han fram sitt cigaretterui och sa: »Det är sant, Simon, jag visste inte att du röker», eller något i den vägen. Naturligtvis försökte jag att vara så ogenerad som möjligt. »Om du vill ha dej en god rök», sa han, »så försök en av de här cigarrerna. En amerikansk kapten presentade mej dem i går kväll i Queenstown.»

Stephen hörde sin fars röst utbrista i ett skratt, som nästan var en snyftning.

— Han var den vackraste mannen i Cork på den tiden, det var han på min ära. Kvinnorna brukade stå och titta efter honom på gatorna.

Han hörde snyftningen med ett högljutt läte passera ner genom faderns strupe, och driven av en nervös impuls öppnade han ögonen. Solljuset, som plötsligt träffade dem, förvandlade himlen och molnen till en fantastisk värld av mörka massor med sjölknande fläckar av ett dunkelt, rosigt ljus. Ända

upp i hjärnan kände han kvalm och vanmakt. Han kunde knappast tyda bokstäverna på butikernas skyltar. Genom sitt monstruösa levnadssätt tycktes han ha ställt sig bortom verklighetens gränser. Intet inverkade på honom eller talade till honom från den verkliga världen, såvida det då inte skulle vara ett eko av de ursinniga ropen inom honom. Stum och okänslig för alla sommarens och glädjens och kamratskapets lockande stämmor, nedslagen och uttröttad av sin fars röst, kunde han icke svara på någon jordisk eller mänsklig kallelse. Han kunde knappast känna igen sina egna tankar som sina och upprepade långsamt för sig själv. — Jag är Stephen Dedalus. Jag går bredvid min far, som heter Simon Dedalus. Vi är i Cork, i Irland. Cork är en stad. Vårt rum är i Hotell Victoria. Victoria och Stephen och Simon. Simon och Stephen och Victoria. Namn.

Hågkomsten av hans barndom blev plötsligt dunkel. Han försökte att i minnet återkalla några av dess livligaste ögonblick, men kunde icke. Det blev endast namn. Dante, Parnell, Clane, Clongowes. En liten gosse hade blivit undervisad i geografi av en gammal dam, som hade två borstar i sitt klädskåp. Därpå hade han skickats hemifrån till en skola, gått till sin första nattvard, ätit gubbskinn ur sin kricketmössa, sett eldskenet leka och dansa på väggen i det lilla sovrummet i sjukavdelningen och drömt att han var

död, att mässan lästes för honom av rektorn i en svart kåpa med guld, att han begrovs på brödraskapets lilla gravplats intill stora lindallén. Men han hade inte dött då. Parnell hade dött. Det hade inte varit någon mässa för de döda i kapellet och ingen procession. Han hade inte dött utan förbleknat som en film i solen. Han hade försvunnit eller vandrat ut ur tillvaron, ty han existerade inte längre. Vad det var underligt att tänka, att han så där försvann ur tillvaron, inte genom att dö utan genom att förblekna i solen eller försvinna och bli förgäten någonstans i världsalltet! Det var underligt att se sin egen lilla person visa sig igen ett ögonblick: en liten, i grå kostym med bälte klädd gosse, som höll händerna nersroppade i sina sidfickor, och vars byxor hölls åt vid knäna av resårband.

På kvällen, samma dag som egendomen såldes, följde Stephen fogligt sin far omkring i staden från krog till krog. För månglarna på torget, för krogvärdarna och skänkmamsellerna, för tiggarna, som efterhängset bad om en slant, drog mr Dedalus samma historia: att han var gammal Corkbo, att han i trettio år försökt bli kvitt sin Corkaccent uppe i Dublin och att slarvern bredvid honom var hans äldste son, men att han bara var en Dublingrabb.

De hade börjat rondan tidigt på morgonen från Newcombes kafé, där mr Dedalus' kopp bullersamt skramlat mot tefatet, och Stephen försökt överskylla

detta genanta tecken på sin fars rummel kvällen förut genom att flytta på sin stol och hosta. Den ena förödmjukelsen hade följt på den andra — torgmånglarnas hala leenden, de kärliga ögonkasterna från de krumbuktande skänkmamsellerna, med vilka hans far flirtade, de artiga och uppmuntrande orden från hans fars vänner. De hade sagt honom, att han mycket påminde om sin farfar, och mr Dedalus hade hållit med om att det fanns en likhet, fastän ful. De hade lyckats upptäcka spår av Corkaccent i hans tal och tvingat honom att medge, att Lee var en mycket ståtligare flod än Liffey. En av dem hade för att pröva hans latin fått honom till att översätta korta stycken ur *Dilectus* och frågat honom om det var rätt att säga: *Tempora mutantur nos et mutamur in ipsis* eller *Tempora mutantur et nos mutamur in illis*. En annan, en krygubbe, som mr Dedalus kallade Johnny Cashman, hade gjort honom gränslöst förlägen genom att be honom säga, vilka som var vackrast, Dublinflickorna eller Corkflickorna.

— Han är inte funtad på det sättet, sade mr Dedalus. Låt honom vara. Han är en förständig, tänkande pojke, som inte bryr sin hjärna med sådant där skröp.

— Då brås han inte på sin far, sade den lille gubben.

— Jag vet verkligen inte, svarade mr Dedalus

med ett egenkärt leende.

— Din far, sade den lille gubben till Stephen, var den störste kurtisören i Cork på sin tid. Vet du det?

Stephen tittade ner och betraktade noga stengolvets i den krog, dit deras vandringar fört dem.

— Sätt nu för all del inga ideer i huvu't på honom, sade mr Dedalus. Låt honom vara som han är.

— Kära hjärtanes, jag vill visst inte sätta några idéer i huvu't på honom. jag är gammal nog att vara hans farfar. Och jag är farfar, sade den lille gubben till Stephen. Vet du det?

— Är ni? sade Stephen.

— Ja, min själ är jag det, svarade den lille gubben. jag har två tjocka och duktiga barnbarn ute vid Sunday's Well. Nå, hur gammal tror du att jag är? Och jag kommer ihåg din farfar, då han i sin röda rock red ut på rävjakt. Det var innan du var född.

— Ja, eller påtänkt, sade mr Dedalus.

— Ja, min själ, gör jag det, upprepade gubben. Och jag kommer till och med ihåg din farfars far, gamle John Stephen Dedalus, en väldig slagskämpe för resten. Ja, ja! Det kan man kalla gott minne, skulle jag tro!

— Det är tre generationer — fyra generationer, sade en annan i sällskapet. Å kors, Johnny Cashman, ni måste vara nära hundratalet.

— Nåja, jag ska säga er sanningen, sade den lille

gubben. Jag är precis tjugosju år.

— Vi är så gamla som vi känner oss, Johnny, sade mr Dedalus. Och drick nu bara upp vad du har där, så ska vi ta oss en till. Hör, Tim eller Tom eller vad ni heter, ge oss samma sort igen. Jag shälv känner ej på min ära inte äldre än aderton. Där sitter min pojke, som inte är hälften så gammal som jag, och jag går utanpå honom många gånger om, då det gäller att orka.

— Sakta i backarna, Dedalus! Jag tycker det är tid för dej att dra dej tillbaka, sade herrn, som talat förut.

— Nej, sa sant jag lever! försäkrade mr Dedalus. jag ska gärna tävla med honom i att sjunga tenor eller slå volt över en femspjälilig grind eller springa i kapp med honom efter jakthundarna över fälten, som jag gjorde för trettio år sen tillsammans med Kerrypojken, och ta loven av honom i alltsammans.

— Men lhan kommer att bli din överman här, sade den lille gubben och knackade sig lätt på pannan, i det han höjde sitt glas för att tömma det.

— Nåja, jag hoppas han blir en lika duktig karl som sin far. Det är allt jag kan säga, sade mr Dedalus.

— Ja, blir han det, så duger han, sade den lille gubben.

— Och Gud vare lov och tack, Johnny, sade mr Dedalus, att vi har levat så länge och gjort så litet ont.

— Men gjort så mycket gott, Simon, sade den lille gubben allvarligt. Gud vare tack och lov att vi levat så länge och gjort så mycket gott.

Stephen såg på, hur de tre glasen lyftes från disken, då hans far och dennes tre stallbröder skålade för minnet av gångna tider. En omätlig skillnad i levnadsförhållanden eller temperament gjorde dem främmande för honom. Hans sinne tycktes äldre än deras och lyste kallt på deras ävlan och lycka och sorger, liksom en måne på en yngre jord. Intet liv, ingen ungdom vibrerade i hans inre, såsom de hade vibrerat i deras. Han hade varken erfarit nöjet av ett gott kamratskap eller känslan av sund, frisk kraft eller sonlig vörndnad. Ingenting rörde sig i hans själ utom en kall och grym lusta, som intet hade med kärlek att skaffa. Hans barndom var död eller förlorad och med den hans för oskyldiga fröjder mottagliga själ, och han drev omkring i livet liksom manens ofruktbara skal.

*Art thou pale for weariness
Of climbing heaven and gazing on the earth,
Wondering companionless...?*

Han läste för sig själv raderna av Shelleys fragment. Dess pendlande mellan de bägge polerna: mänsklig vanmaktsförnimmelse och den aldrig vilande rörelsen i världsalltets kretslopp kom honom att rysa av köld, och han glömde sin egen mänskliga

och vanmäktiga sorg.

*

Stephens mor och bror och en av hans kusiner väntade i ett hörn av det lugna torget, medan han och hans far gick uppför trappan och längs kolonnaden, där en högländarskyltvakt paraderade. Då de trätt in i den stora banklokalen och stod vid disken, drog Stephen fram sina checker å respektive trettio och tre pund, utställda på direktören för Irlands bank eller order, och dessa summor, som representerade hans stipendium och hans premium för uppsatsskrivning, utbetalades fortfärdigt till honom i sedlar och mynt av kassören, som under tiden pratade med hans far. Med låtsat lugn stoppade han ner dem i fickorna och lät kassören ta hans hand tvärs över disken och tillönska honom en lysande karriär med tiden. Deras röster gjorde honom otalig, och han kunde inte hålla sina fötter stilla. Men kassören uppsköt fortfarande att betjäna andra för att säga, att tiderna var förändrade och att ingenting går upp emot att ge en pojke den bästa uppfostran som pengar kan köpa. Mr Dedalus dröjde kvar i banklokalen och tittade sig omkring på väggar och tak, medan han berättade för Stephen, som ivrigt försökte få honom med sig ut därifrån, att de stod i det gamla irländska parlamentets underhus.

— Gud hjälpe oss! sade han fromt. Då man

tänker på den tidens män, Stephen, sådana som Hutchinson och Flood och Henry Grattan och Charles Kendal Bushe, och de adelsmän vi har nu, det irländska folkets ledare hemma och utomlands! De nu levande är inte hälften så mycket värda som de andra, där de ligger nerstoppade i jorden.

En genomträngande oktobervind blåste runt bankbyggnaden. Det sved i skinnet på de tre, som stod på den leriga trottoaren och väntade, och deras ögon tarades. Stephen betraktade sin tunnklädda mor och mindes, att han några dagar förut i Barnardos fönster sett en kappa, som enligt det utsatta priset kostade tjugo guineas.

— Seså, nu är det gjort, sade mr Dedalus.

— Det är bäst vi går och äter middag, sade Stephen. Men vart?

— Middag? sade mr Dedalus. Nåja, det är väl bäst det, kan jag tro, va'?

— Något ställe, där det inte är för dyrt, sade mrs Dedalus.

— Underdone?

— Ja. Något lugnt ställe.

— Kom bara, sade Stephen hastigt. Bry er inte om priset.

Han gick åstad före dem, leende och med korta, nervösa steg. De försökte hålla sig i bredd med honom, också de leende, men åt hans iver.

— Ta det med ro, är du snäll, sade hans far. Vi ska väl inte tävla i 400-metersloppet heller?

Under en kort tid av glädje och feststämning rann stipendiepengarna genom Stephens fingrar. Stora paket med specerier och delikatesser anlände från staden. Varje dag satte han upp en matsedel för familjen, och varje kväll tog han med sig ett sällskap på tre eller fyra till teatern för att se *Ingomar* eller *The Lady of Lyons*. I rockfickorna hade han alltid kakor av Wienerchoklad åt sina gäster, medan massor med silver- och kopparmynt spände ut hans byxfickor. Han köpte presenter åt alla, fiffade upp sitt rum, skrev ut levnadsregler för sig själv, ordnade böckerna på sina bokhyllor, fördjupade sig i alla slags prislistor, inrättade hushållet till ett slags republik, vari varje medlem innehade något ämbete, och öppnade en lånebank för sin familj och trugade lån på villiga lantagare, så att han skulle få nöjet att utfärda kvitton och räkna räntan på de utlanade summorna. När han icke kunde göra något annat, åkte han fram och tillbaka genom staden i spårvagn. Men så upphörde rätt som det var denna korta tid av fest och glädje. Den ljusröda emaljfärgen tog slut i burken, och hans rum fick ha sin panel i illa bestruket, oavslutat skick.

Hans familj återvände till sitt vanliga levnadssätt. Modern hade inte längre något tillfälle att förebrå honom, för att han ödslade med sina pengar. Också

han återvände till sitt gamla liv i skolan, och alla hans nya företag gick om intet. »Republiken» föll, lånebanken slog igen sin kassakista och sina böcker med en kännbar förlust, de levnadsregler han satt upp för sig själv kom ur bruk.

Hur daraktigt hans syfte varit! Han hade försökt att bygga en vågbrytare av ordning och elegans mot livets smutsiga tidvatten utanför sig och att genom regler för uppförande och genom aktiva intressen och nya sonliga förhållanden sätta en damm för tidvattnet inom sig. Fåfångt. Utifrån lika väl som inifrån hade vattnet flödat över de barriärer han rest upp; dess strömningar började ånyo att våldsamt bryta sig mot och över den sönderfallna fördämningen.

Tydligt såg han också sin egen ömkliga isolering. Han hade icke kommit ett steg närmare de människor, han försökt nalkas, eller slagit en bro över den klyfta av jäsande skam och hätskhet, som skilt honom från mor och syskon. Han kände, att han knappast var av samma blod som de, utan snarare stod till dem i ett fosterbarns, en fosterbrors förhållande.

En lust att stilla sitt hjärtas vilda åtra, inför vilken allt annat var oväsentligt och främmande, grep honom ånyo. Föga frågade han efter att han levde i dödssynd, att hans liv så småningom kommit att bli en vävnad av undanflykter och falskhet. För det rasande begäret inom honom att i handling omsätta de gräsligheter, på

vilka hans fantasi ständigt ruvade, var intet heligt. Han tolererade cyniskt de skamliga enskildheterna i sina hemliga utsvävningar och frossade i att besudla vilken bild som helst, som ådragit sig hans blickar. Dag och natt rörde han sig bland förvrängda bilder av yttervärlden. En gestalt, som om dagen förefallit honom sedesam och oskuldsfull, kom om natten emot honom genom sömnens mörka vindlingar, med ansiktet förvandlat av liderlig slughet och ögonen glänsande av djurisk lust. Endast på morgonen pinade honom den dunkla hågkomsten av hemliga orgier, den stickande och förödmjukande känslan av synd.

Han började ater att vandra omkring hit och dit i staden. De beslöjade höstaftnarna förde honom från gata till gata, sasom de många år förut fört honom längs Blackrocks lugna vägar. Men nu göt ingen syn av prydliga små förgårdar eller vänligt ljus i fönstren sin milda frid i hans själ. Endast emellanåt, da begärets stormar för en stund upphörde att rasa och hans sinnen greps av en ljuv domning, svävade Mercedes' bild över hans erinrings bakgrund. Han såg än en gång det lilla vita huset och rosenträdgården vid vägen, som ledde till bergen, och han mindes den sorgset stolta, avböjande gest, som han skulle göra där, stående med henne i den månbelysta trädgården efter många äventyrsfyllda år, under vilka de blivit främmande för varandra. I dylika ögonblick kom Claude Melnottes

milda ord honom läpparna och stillade hans oro. Vid hans själ snuddade en öm förkänsla av det möte han sett fram emot och — oaktat den gräsliga verklighet, som låg mellan hans dåtida och nuvarande hopp — av det heliga sammanträffande, han skådat i fantasien och vid vilket all svaghet och blyghet och oerfarenhet skulle falla av honom.

Dylika ögonblick förgick, och lustans ödeläggande eld flammade upp igen. Versraderna försvann från hans läppar, och de oartikulerade skriken och de outtalade råa orden rusade fram ur hans hjärna för att tilltvinga sig utlopp. Hans blod var i uppror. Han vandrade fram och tillbaka i de mörka, av klibbig smuts betäckta gatorna, tittade in i gränders och portgångars dunkel, ivrigt lyssnande efter varje ljud. Han jämrade sig för sig själv, som om han varit ett djur på spaning efter rov och blivit lurad på sitt byte. Han åstundade att synda med en annan av sitt släkte, han ville tvinga en annan att synda med honom, fröjdas med henne i synd. Han kände hur någonting mörkt och oemotståndligt närmade sig honom ur dunklet, någonting innästlande, som sakta sorlande likt en flod helt och hållet fyllde honom med sig själv. Dess sorl ljöd oavbrutet i hans öron, liksom en sovan- de folkmassas andhämtning; dess utflöden genomträngde hans varelse. Hans händer knöt sig krampaktigt, och han bet ihop tänderna, i det han led detta

genomträngandes vända. Han sträckte ut armarna, där han gick på gatan, för att fasthålla detta fantom, som vek undan för honom och eggade honom, och det skrik, som han så länge kvävt i sin strupe, banade sig väg över hans läppar. Det bröt fram som ett förtvivlans jämmerrop från ett helvete av lidande människor och dog bort i en ursinnigt begärande klagan, ett rop på lastbart hängivande, ett rop, som endast var ekot av några oanständiga ord, han läst på en pissoars fukt-drypande vägg.

Han hade drivit in i en labyrint av smala och smutsiga gator. Från de vidriga prången hörde han oljud och hesa skratt samt druckna sångares släpiga röster. Han gick oförskräckt vidare, undrande om han råkat in i judekvarteret. Kvinnor och unga flickor, klädda i långa, granna klänningar, spatserade över gatan från hus till hus. De rörde sig lättjefullt och var parfymerade. Han greps av en darning, och det skym-lade för hans ögon, så att de gula gaslågorna mot den töckniga luft en föreföll honom som ljus, brinnande framför ett altare. Vid dörrarna och i de upplysta förstugorna var grupper samlade som till religiöst högtidsfirande. Han var i en annan värld; han hade vaknat upp ur en sekellång sömn.

Mitt i körbanan stod han stilla, och hjärtat bultade våldsamt i hans bröst. En ung kvinna, klädd i en lång, rosafärgad klänning, lade sin hand på hans arm för att

hålla kvar honom och såg oavvänt in i hans ansikte. Hon sade glatt:

— God kväll, lilla Willie!

Hennes rum var varmt och ljust. En ofantlig docka satt bredbent i den rymliga länstolen bredvid sängen. Han försökte tvinga sin tunga att tala, så att han skulle förefalla obesvärad, medan han såg på, hur hon löste upp sin klänning, och lade märke till hennes parfymade huvuds stolta, medvetna rörelser.

Hon kom fram till honom, där han stod mitt i rummet, och omfamnade honom. Med sina runda armar tryckte hon honom intill sig, och då han såg hennes ansikte upplyftat mot honom i stilla allvar och kände, hur hennes varma bröst lugnt höjdes och sänktes, var han nära att brista ut i hysterisk gråt. Tårar av glädje och befrielse blänkte i hans hänfödda ögon, och hans läppar skildes åt, fastän de icke ville tala.

Hon drog sin hand genom hans hår och kallade honom en liten skälm. — Ge mej en kyss, sade hon.

Hans läppar ville inte sänka sig mot hennes. Han åstundade att hållas fast omsluten av hennes armar, att bli smekt sakta, sakta, sakta. I hennes famn kände han, att han plötsligt blivit stark och oförfärad och säker på sig själv. Men hans läppar ville inte sänka sig mot hennes.

Med en plötslig rörelse böjde hon hans huvud och

lade sina läppar mot hans, och han läste i hennes oskrymtade, uppåtriktade blick betydelsen av hennes rörelser. Det blev för mycket för honom. Han slöt ögonen och överlämnade sig åt henne med kropp och själ, medveten om intet i världen utom den mjuka tryckningen av hennes lätt skilda läppar. De tryckte på hans hjärna liksom på hans mun, som om de ville förmedla något dunkelt, ordlöst tal, och mellan dem kände han en ny, försiktig tryckning, dunklare än synden, lenare än ljud eller doft.

3

Den snabba decemberskymningen hade plötsligt kommit clownaktigt tumlande efter den gråa dagen, och då Stephen stirrade ut genom skolrumsfönstrets gråa ruta, kände han buken pocka på sin föda. Han hoppades det skulle bli stuvning till middag, rovor och morötter och mosad potatis och feta bitar av fårkött, alltsammans serverat i tjock, pepprad, mjölredd sås. Proppa i dig, rådde honom buken.

Det skulle bli en dyster, hemlighetsfull natt. Efter mörkrets tidiga inbrott skulle de gula lamporna här och där lysa upp det smutsiga bordellkvarteret. Han

skulle vandra gata upp och gata ner, kretsande allt närmare och närmare det i en skälvning av fruktan och glädje, tills hans steg plötsligt förde honom omkring ett mörkt hörn. Kvinnorna skulle just komma ut ur sina hus, redo för natten, lättjefullt gäspande efter den lur de tagit sig och jämkande på nålarna i sina hårkorgar. Han skulle gå förbi dem, lugnt avvaktande en plötslig impuls av sin egen vilja eller en plötslig kallelse till hans syndälskande själ från deras mjuka, parfymerade kroppar. Men under det han strövade omkring, spänt lyssnande efter denna kallelse, skulle hans sinnen, som endast förslöades av hans begär, klarvakat lägga märke till allt som sårade honom eller kom honom att blygas; hans ögon till en ring av porterskum på ett bord utan duk eller ett fotografi av två soldater i givaktställning eller en prålig teateraffisch; hans öron till den släpiga hälsningsjargongen:

- Tjänis på dej, Bertie, något trevligt i kikarn?
- Är det du, lilla duva?
- Nummer tio. Käcka Nelly serverar dej.
- Go' kväll, gosse lilla! Kommer du in på en stund?

Ekvationen i hans kladd började breda ut en svans, med ögon och stjärnor som en påfågelsstjärt; och sedan dess exponenters ögon och stjärnor eliminerats, började den att långsamt lägga ihop sig igen. Exponenterna, som visade sig och försvann, var

ögon, som öppnades och slöts; ögonen, som öppnades och slöts, var stjärnor, som tändes och släcktes. Den omätliga stjärnrymden bar hans trötta själ utåt till sin gräns och inåt till centrum, medan en avlägsen musik följde honom utåt och inåt. Vad för musik? Musiken kom närmare, och han erinrade sig orden, orden ur Shellys fragment om månen, som strävar ensam upp mot himmelens höjd, blek av trötthet. Stjärnorna begynte smulas sönder, och ett moln av fint stoft föll genom rymden.

Den matta dagern kastade ett svagare ljus över kladdens sida, där en ny ekvation började veckla ut sin allt bredare svans. Det var hans egen själ, som gick ut att göra erfarenheter, utveckla sig genom synd, sprida vida omkring skenet av sina lysande stjärnors vårdkas och sedan rulla ihop sig igen, långsamt förbleknande, släckande sina egna ljus och sin egen eld. De släcktes, och det kalla mörkret fyllde kaos.

En kall, klarseende likgiltighet härskade i hans själ. Vid sin första passionerade synd hade han känt en våg av livskraft utgå ifrån sig och fruktat finna sin kropp eller sin själ fördärvad av excessen. I stället hade livsvågen burit honom på sin barm ut ur honom själv och in igen, då den ebbade tillbaka; och ingen del av kroppen eller själen hade fördärvats, utan en hemlighetsfull fred hade upprättats mellan dem. Det kaos, i vilket hans brand släcktes, var en kall, likgiltig

kännedom om det egna jaget. Han hade begått dödssynd icke en gång utan många gånger, och han visste att han, medan han löpte faran att bli evigt fördömd för enbart sin första synd, med varje följande synd mångfaldigade sin skuld och sitt straff. Hans dagar och gärningar och tankar kunde icke sona vad han förbrutit, enär den helgande nådens källa upphört att vederkvicka hans själ. På sin höjd kunde han hysa ett svagt hopp om att genom en allmosa, given till en tiggare, från vars tack han flydde, åt sig vinna någon min av verklig nåd. Fromheten hade gått i kvav. Vad tjänade det till att bedja, då han visste, att hans själ hade syndig åtra efter sin egen undergång? En viss stolthet, en viss respekt avhöll honom från att på kvällen uppsända ens en enda bön till Gud, ehuru han visste det stod i Guds makt att ta hans liv, medan han sov, och slunga hans själ ner i helvetet, innan han kunde hinna tigga om barmhärtighet. Hans stolthet över sin egen synd, den fruktan utan kärlek han kände för Gud, sade honom, att hans missgärning var alltför gruvlig för att i sin helhet eller delvis kunna gottgöras genom en falsk vördnadsbetygelse åt den Allseende och Allvetande.

— Nej, vet du, Ennis, du är mej en riktig träskalle! Menar du, att du inte kan säga mej, vad en irrationell kvantitet är?

Det osäkra, stapplande svaret rörde upp askmörjan

av hans förakt för sina kamrater. För andra människor kände han varken blygsel eller fruktan. På söndagsmorgnarna, då han gick förbi kyrkdörren, kastade han en liknöjd blick på församlingsmedlemmarna, som stod utanför i fyra led i andan närvarande vid den mässa, som de varken kunde se eller höra. Deras slöa fromhet och den kväljande lukten av den billiga hårolja, varmed de smort in sina huvuden, stötte honom tillbaka från det altare, vid vilket de tillbad. Han förnedrade sig till att hyckla inför andra, tvivlande på deras menlöshet, som han sa lätt kunde lura.

På väggen i hans rum hängde en präntad pergamentrulle, intyget på hans befattning som ordningsprefekt i jungfru Marias brödraskaps skola. På lördagsmorgnarna, när de fromma bröderna samlades i kapellet för att läsa det lilla officiet, var hans plats en stoppad bönpall till höger om altaret, varifrån han anförde sin flygel av gossar genom responsorierna. Det falska i hans ställning plågade honom inte. Om han någon gång kände en impuls att resa sig från sin hedersplats, inför dem alla bekänna sin ovärdighet och lämna kapellet, hölls han tillbaka av en blick på deras ansikten. Bildspråket i de profetiska psalmerna gav lindring åt hans ofruktbara stolthet. Jungfru Marias härlighet höll hans själ fången: nardus och myrra och virak, symboliserande hennes

kungliga härstamning, hennes emblem, den sent blommande plantan och det sent blommande trädet, symbolerna för hennes kults gradvisa tillväxt bland människorna. Då det föll på hans lott att läsa bibeltexten emot slutet av gudstjänsten, läste han den med en beslöjad stämma och lullade vid dess musik sitt samvete till sömns.

Quasi cedrus exaltata sum in Libanon et quasi cupressus in monte Sion. Quasi palma exaltata sum in Gades et quasi plantatio rosae in Jericho. Quasi uliva speciosa in campis et quasi platanus exaltata sum juxta aquam in plateis. Sicut cinnamomum et balsamum aromattans odorem dedi et quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris.

Hans synd, som dolt honom för Guds åsyn, hade fört honom närmare syndares tillflykt. Hennes ögon tycktes betrakta honom med milt medlidande; hennes helighet, ett sällsamt ljus, svagt lysande över hennes bräckliga kroppshydd, förödmjukade icke syndaren, som nalkades henne. Om han någonsin var frestad att kasta sin synd ifrån sig och att ångra den, var impulsen, som drev honom, hans önskan att vara hennes riddare. Om någonsin hans själ vid sitt skygga återinträdande i sin boning, sedan hans kropps brånad

rasat ut, vände sig till henne, vars emblem är morgonstjärnan, »klar och klingpande som musik, uppenbarande himmelska ting och ingjutande frid», var det när hennes namn mumlades sakta av läppar, på vilka ännu dröjde orena och skamliga ord och en eftersmak av liderliga kyssar.

Det var underligt. Han försökte utfundera, hur det kunde vara så, men skymningen, som blev allt djupare i skolrummet, beslöjade hans tankar. Klockan ringde. Läraren satte märke för de tal och stycken, som utgjorde läxan till nästa lektion, och gick ut. Heron, bredvid Stephen, började gnola fastän utan melodi:

My excellent friend Bombados.

Ennis, som varit nere på gården, kom tillbaka och sade:

— Det är bud från jesuiterhuset efter rektorn.

En lång pojke bakom Stephen gnuggade händerna och sade:

— Det är bussigt. Nu kan vi skolka hela timmen. Han kommer inte tillbaka förrän efter halv två. Då kan du göra honom frågor i katekesen, Dedalus.

Stephen, som satt bakåtlutad och klottrade i sin räknekladd, lyssnade till pratet omkring sig, vilket Heron då och då tystade på genom att säga:

— Håll klaffen, hör ni! Gör inte ett så rysligt väsen!

Det var också underligt, att han fann ett så föga

givande nöje i att helt följa kyrkans stränga föreskrifter och tränga in i det förborgade endast för att desto djupare höra och känna sin egen fördömelse. Den helige Jakobs ord, att den som håller hela lagen i övrigt, men felar i ett bud, är skyldig till alla, hade först förefallit honom överdrivna, tills han börjat famla i sin egen själs mörker. Från den köttsliga lustans onda frö hade alla andra dödssynder spirat upp: egenkärlek och förakt för andra, girighet efter pengar för att köpa sig otillåtna nöjen, avund mot dem, som i lastbarhet hunnit längre än han, och smädligt knorrande mot de fromma, glupsk njutning av föda, den slöa vrede, varmed han ruvade över sina begär, det moras av andlig och kroppslig förfäing, vari hela hans varelse sjunkit ner.

Medan han satt på sin bänk och lugnt betraktade rektorns stränga, kloka ansikte, brukade hans tankar ideligen kretsa omkring de underliga frågor, han ställde till sig själv. Om en man i sin ungdom stulit ett pund och använt detta pund till att samla sig en ofantlig förmögenhet, hur mycket var han skyldig att lämna tillbaka, endast det pund han stulit eller detta pund tillika med ränta på ränta eller hela sin ofantliga förmögenhet? Om en lekman, som döper ett barn, vattenöser det, innan han uttalar orden, är då barnet döpt? Är dop med mineralvatten giltigt? Hur kommer det sig, att medan den första saligheten lovar himmel-

riket till de fattiga i anden, den tredje saligheten lovar de saktmodiga, att de skola besitta jorden? Varför instiftades nattvardens sakrament under formen av både bröd och vin, om Jesus Kristus är närvarande med lekamen och blod, själ och gudom i brödet ensamt och i vinet ensamt? Innehåller en liten partikel av det invigda brödet hela Jesu Kristi lekamen och blod eller endast en del av hans lekamen och blod? Om vinet förvandlas till ättika och hostian faller sönder i smulor och fördärvas, sedan de blivit invigda, är då Jesus Kristus alltjämt närvarande under deras former såsom Gud och människa?

— Här är han! Här är han!

En pojke hade från sin post vid fönstret sett rektorn komma ut från jesuiterhuset. Alla katekeserna öppnades, och alla huvuden böjdes tysta över dem. Rektorn trädde in och intog sin plats på katedern. En varsam spark från den långa pojken i bänken bakom drev Stephen att göra en kinkig fråga.

Rektorn begärde inte att få lana en katekes att höra upp läxan ur. Han knäppte ihop händerna ovanpå katedern och sade:

— På lördag är det den helige Frans Xavers fest, och honom till ära börjar vi på onsdag eftermiddag, vad vi kallar exercitier. Dessa pågår från onsdag till fredag. På fredagen kommer bikt att höras, hela eftermiddagen efter bönen. Om några gossar har

särskilda biktfäder, är det kanske bäst för dem att inte byta om. Mässan skall läsas på lördag morgon klockan nio, med allmän nattvardsgång för hela skolan. Lördagen blir fridag. Men på grund av att lördag och söndag är fridagar, är kanske somliga av gossarna benägna för att tro, att måndagen också är en fridag. Akta er för att göra detta misstag. jag inbillar mej, att du, LawIcss, sannolikt kommer att göra det.

— Jag, sir? Varför det, sir?

Från rektorns bistra anlete bröt en liten våg av stilla munterhet ut över klassen. Stephen kände det, som om hans hjärta långsamt började sluta sig och vissna av fruktan, likt en döende blomma.

Rektorn fortfor allvarligt:

— Ni känner förmod-ligen allesammans väl till berättelsen om er skolas skyddspatron, den helige Frans Xavers liv. Han härstammade från en gammal och berömd släkt, och ni kommer ju ihåg, att han var en av den helige Ignatius' första lärjungar. De råkades i Paris, där Frans Xaver var professor i filosofi vid universitetet. Denne unge och lysande adelsman, denne vetenskapligt bildade man blev med hjärta och själ anhängare av vår ärorike ordensstiftare, och skickades på egen begäran av den helige Ignatius att predika för indierna. Han kallades, som ni har reda på, Indiens apostel. Han färdades från land till land i Orienten, från Afrika till Indien, från Indien till Japan,

och döpte människorna. Han lär ha döpt så många som tiotusen avgudadyrkare på en månad. Det sägs, att hans högra arm blev alldeles lam av att så ofta ha varit lyftad över huvudena på dem han döpte. Därefter önskade han bege sig till Kina för att vinna ännu flera själar för Gud, men så dog han av feber på ön Sancian. Ett stort helgon, den helige Frans Xaver! En stor Guds kämpe!

Rektorn gjorde ett uppehåll och fortfor därefter, i det han skakade sina hopknäppta händer framför sig:

— Han hade den tro, som försätter berg. Tio tusen själar vunna för Gud på en enda månad! Det är en verklig erövrare, trogen vår ordens valspråk: *ad majorem Dei gloriam!* Ett helgon, som har stor makt i himlen, kom det ihåg, makt att mana gott, för oss i vår bedrövelse, makt att erhålla vad helst vi ber om, ifall det är till gagn för vara själar, makt framför allt att erhålla åt oss nåd att ångra oss, om vi lever i synd. Ett stort helgon, den helige Frans Xaver! En stor själafiskare!

Han upphörde att skaka sina hopknäppta händer, höll dem mot sin panna och såg till höger och vänster om dem med sina mörka, stränga ögon genomträngande på sina åhörare.

I tystnaden var det som om deras dystra eld lyst upp skymningen med ett gulbrunt sken. Stephens hjärta hade förtvinat, liksom en öknens blomma, som

känner samum nalkas fjärran ifrån.

*

—*Remember only thy last things and thou shalt not sin for ever* — orden tagna, mina kära små bröder i Kristo, från Jesu Syraks bok, sjunde kapitlet, fyrtionde versen. I Faderns, Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Stephen satt i kapellets främsta bänk. Fader Arnall satt vid ett bord till vänster om altaret. Han bar en tung kappa över sina axlar; hans bleka ansikte var härjat, och hans röst hes av förkylning. Åsynen av den gamle lärarens gestalt, så oväntat återuppstånden, förde tillbaka till Stephens minne hans liv i Clongowes: de vidsträckta lekplanerna, myllrande av pojkar, latrindiket, den lilla kyrkogården intill stora lindallén, där han hade drömt om att bli begravnen, eldskenet på väggen i sjukrummet, där han låg, Broder Michaels sorgsna ansikte. I och med detsamma som dessa minnen kom tillbaka till honom, blev hans själ åter ett barns själ.

— I dag är vi församlade här, mina kära små bröder i Kristus, för ett enda kort ögonblick, undan den yttre världens ävlan och larm för att högtidlighålla och ära minnet av ett av de största helgonen, Indiens apostel, även er skolas skyddshelgon, den helige Frans Xaver. År efter år i mycket längre tid än någon av er,

mina kära små gossar, eller jag själv kan minnas, har denna skolas elever samlats här för att hålla sina årliga exercitier före sin skyddspatrons dag. Tiden har förflutit och fört med sig många förändringar. Hur många ändringar bara under de sista få åren kan inte de flesta av er minnas! Många av de gossar, som för några år sen satt i de där främsta bänkarna, vistas nu kanhända i fjärran länder, i de brännheta tropikerna, eller är fördjupade i sina yrkesplikter, eller befinner sig i seminarier eller på resor över de stora haven eller har måhända redan kallats av den store Guden till ett annat liv och till att avlägga räkenskap för sitt fögderi. Och allt fortfarande, medan åren går, medförande ändringar till det bättre och till det sämre, äras det stora helgonets minne av gossarna i hans skola, som varje år gör sina årliga exercitier under dagarna närmast före den festdag, vår heliga moder Kyrkan bestämt till att genom seklen föra vidare en av det katolska Spaniens största söners namn och berömmelse.

Vad menas nu med detta ord exercitier och varför erkänns dessa på alla håll såsom en högst välgörande andlig övning för alla dem som önskar föra ett sant kristligt liv inför Gud och i människornas ögon? Med exercitier, mina kära gossar, menas, att man en tid drar sig undan från det dagliga livets omsorger och arbete för att rannsaka sitt samvete, begrunda den heliga

religionens mysterier och bättre förstå, varför vi är här i denna värld. Under dessa få dagar ämnar jag för er framlägga några tankar rörande de fyra yttersta tingen. De är, som ni vet från er katekes, död, dom, himmel och helvete. Vi skall under dessa få dagar försöka att fullkomligt begripa dem, så att vi därigenom blir i stand att hämta ett varaktigt gagn för vara själar. Och kom ihåg, mina kära gossar, att syftet med att vi blivit skickade till denna världen är ett, endast ett: nämligen att uppfylla Guds heliga vilja och rädda våra odödliga själar. Allt annat är värdelöst. Ett är nödvändigt, själens frälsning. Vadagnar det en människa att vinna hela världen, om hon tar skada till sin odödliga själ? Å, mina kära gossar, tro mig, det finns intet i denna eländiga värld, som kan ersätta en dylik förlust.

Jag vill därför be er, mina kära gossar, att under dessa få dagar förjaga ur edra sinnen alla världsliga tankar, det må gälla studier eller nöjen eller ärelystnad, och att ägna hela er uppmärksamhet åt edra sjäalars tillstånd, jag behöver knappast påminna er om att man under dessa dagar väntar, att ni skall iakttaga ett stilla och fromt uppförande och sky alla högljudda, opassande nöjen. De äldre gossarna tillser naturligtvis, att denna sedvänja inte överträdes, och jag litar särskilt på ordningsprefekterna och styrelsemedlemmarna i Vår Frus och de heliga änglarnas brödraskap, att de skall föregå sina medstuderande med gott

exempel.

Låt oss därför försöka att begå dessa exercitier till den helige Frans ära med hela vårt hjärta och hela vår själ. Då skall Guds välsignelse vara över edra studier hela året. Men låt först och främst denna tid bli en sådan, på vilken ni kan blicka tillbaka i kommande år, då ni kanhända är långt borta från denna skola och i mycket olika omgivningar, blicka tillbaka med glädje och tacksamhet och uppsända tack till Gud, för att han skänkt er detta tillfälle att lägga första grunden till ett fromt, rättskaffens kristligt liv. Och om — såsom det ju kunde hända — det i detta ögonblick finns på dessa bänkar någon stackars själ, som haft den outhärliga olyckan att förlora Guds heliga nåd och falla i dödssynd, hoppas och ber jag innerligt, att dessa exercitier må bli vändpunkten i den själens liv. jag ber till Gud genom hans nitiske tjänare Frans Xavers förtjänst, att en sådan själ må bli ledd till uppriktig ånger och att den heliga nattvardsgången på den helige Frans dag i år må bli ett varaktigt förbund mellan Gud och denna själ. Må detta bli en minnesvärd tid för rättfärdiga och orättfärdiga, för fromma och syndare!

Hjälp mig, mina kära små bröder i Kristus. Hjälp mig genom er fromma uppmärksamhet, genom er andakt, ert uppförande. Bannlys från edra sinnen alla världsliga tankar och tänk endast på de yttersta tingen,

döden, domen, helvetet och himlen. Den som tänker på dessa ting, säger Jesu Syraks bok, skall i evighet icke synda. Den som tänker på de yttersta tingen skall handla och tänka med dem alltid för ögonen. Han skall leva ett gott liv och dö en god död, troende och vetande att om han offrat mycket i detta jordiska liv, skall det givas honom hundrafalt och tusenfalt mer i det kommande livet, i Guds rike — en välsignelse, mina kära gossar, som jag önskar er av hela mitt hjärta, varenda en, i Faderns, Sonens och den Helige Andes namn. Amen!

När han vandrade hemåt i tysta kamraters sällskap, tycktes en tät dimma omge hans tankar. Han väntade i ett slags dvala, tills den skulle lyfta sig och röja, vad den dolt. Han åt sin middag i dyster stämning, och då måltiden var över och de flottiga tallrikarna stod kvar på bordet, steg han upp och gick fram till fönstret, i det han med tungan rensade munnen från det tjocka skummet och slickade bort det från läpparna. Han hade således sjunkit ner till att bli som ett djur, vilket efter att ha ätit slickar sina käftar. Detta var slutet; och en svag skymt av fruktan började genomtränga dimman kring hans tankar. Han tryckte ansiktet mot fönsterrutan och tittade ut på den mörknande gatan. Gestalter skymtade förbi i den matta dagern. Och detta var livet. Bokstäverna i namnet Dublin tyngde på hans sinne och knuffade sur-

mulet varandra hit och dit med trög, tölpig envishet. Hans själ höll på att stelna till ett otäckt fett och i sin dova fruktan sjunka ännu djupare ner i ett dystert, hotande mörker, medan den kropp, som var hans, stod slö och vanhedrad, skådande ut ur förblindade ögon, hjälplös, oroad och mänsklig för ett stenbeläte till gud att stirra på.

Nästa dag bragte död och dom och väckte långsamt hans själ ur dess slöa förtvivlan. Den svaga skymten av fruktan växte till en fasa, som isade hans ande, då predikantens hesa röst blåste död in i hans själ. Han kände dödens kyla beröra lemmarna och krypa vidare mot hjärtat, medan dödens hinna beslöjade ögonen och hjärnans klara centra släcktes det ena efter det andra såsom lampor och den sista svetten bröt fram i pannan; han märkte hur hans lemmar blev maktlösa, hur hans tal blev sluddrigt, osäkert och slutligen omöjligt att få frarn, han kände hjärtat slå allt svagare och svagare, andedräkten, den stackars hjälplösa människoandan, snyfta och sucka, gurgla och rossla i strupen. Ingen hjälp! Ingen hjälp! Han — han själv — hans kropp, för vilken han givit efter, var döende. Ner i graven med den. Spika ihop träkistan om liket. Låt lejda män bära det på sina axlar ut ur huset, bort från människors asyn. Stoppa ner det i ett långt hål i jorden, i graven, för att ruttna, för att ge näring åt krypande maskar och förtäras av kring-

kilande, stinnmagade råttor.

Och medan vännerna ännu stod i tårar bredvid bädden, blev syndarens själ dömd. I medvetandets sista ögonblick drog hela livet förbi själens ögon, och innan det blev tid till eftersinnande, hade kroppen dött och själen stod förfärad inför domstolen. Gud, som länge varit misskundsam, skulle då vara rättfärdig. Han hade länge varit tålmodig, försökt inverka på den syndiga själen, gett den tid att ångra sig, skonat den än en tid. Men den tiden var nu förbi. Det hade varit tid till att synda och njuta, tid till att bespotta Gud och hans heliga kyrkas varningar, tid till att trotsa Guds majestät, att vara olydig mot hans bud, att föra sina medmänniskor bakom ljuset, att begå synd på synd och dölja sitt fördärv för människors blickar. Men den tiden var förbi. Nu var det Guds tur, och honom gick det inte att föra bakom ljuset. Varje synd skulle nu komma fram ur sitt kryphål, de mest upproriska mot den gudomliga viljan och de mest nedsättande för vår stackars fördärvade natur, den allra minsta ofullkomlighet och den värsta styggelse. Vartill tjänade det då att ha varit en stor kejsare, en stor general, en utomordentlig uppfinnare, den lärdaste bland lärde? Alla var lika inför Guds domstol. Han skulle belöna de goda och straffa de onda. Ett enda ögonblick var nog för att rannsaka en människas själ. Ett enda ögonblick efter kroppens död hade själen blivit vägd i

vågskålen. Den enskilda domen var fälld, och själen hade gått till salighetens boning eller till skärseldens fängelse eller tjutande blivit nedslungad i helvetet.

Och ej heller var det nog med detta. Guds rättfärdighet måste fortfarande hävdas inför människorna; efter den enskilda domen återstod den allmänna. Yttersta dagen hade kommit. Domedagen var inne. Himmels stjärnor föll ned på jorden, såsom när ett fikonträd faller sina omogna frukter, då det skakas av en stark vind. Solen, världsalltets ljuskälla, hade blivit svart som en sorgdräkt. Månen blev hel och hållen såsom blod. Och himmelen vek undan, såsom när en bokrulle rullas tillhopa. Ärkeängeln Mikael, de himmelska härskarornas anförare, uppenbarade sig, härlig och förskräcklig mot skyn. Med sin högra fot på havet och sin vänstra på jorden kungjorde han tidens upphörande, och hans tre basunstötar fyllde hela världsalltet. Tid är, tid var, men ingen tid skall mer givas. Vid den sista basunstöten skockar sig människosläktets själar på väg till Jehosafats dal, rika och fattiga, visa och dåraktiga, goda och onda. Varje människosjäl, som någonsin existerat, alla ännu oföddas själar, alla Adams söner och döttrar, alla är samlade på den yttersta dagen. Och se, den högste domaren kommer! Icke längre Guds oskyldiga Lamm, icke längre den milde Jesus av Nazaret, icke längre Smärtornas man, icke längre den Gode Herden, ses

han nu komma på himmelens skyar med stor makt och härlighet, ledsagad av nio änglakörer, av ärkeänglar, furstar, väldigheter, tronänglar och världshärskare, cherubim och serafim, Gud Allsmäktig, Gud den Evige. Han talar, och hans röst höres till rymdens mest avlägsna gränser, till och med ner i den bottenlösa avgrunden. Från hans dom finns det ingen vädjan. Han kallar de rättfärdiga till sin sida, bjudande dem att inträda i det rike, den eviga salighet, som är tillredd åt dem. De orättfärdiga kastar han ifrån sig, ropande i sitt förolämpade majestät: *Gån från mig, I förbannade, till den eviga elden, som är tillredd åt djävulen och hans änglar.* Å, vilka kval då för de eländiga syndarna! Vän slits från vän, barn skils från sina föräldrar, män från sina hustrur. Den arme syndaren sträcker ut famnen till dem, som var honom kära i detta jordeliv, till dem, vilkas enkla fromhet han måhända begabbade, till dem som rådde honom och försökte leda honom på den rätta vägen, till en vänlig broder, en älskande syster, till den mor och far som älskat honom så innerligt. Men det är för sent: de rättfärdiga vänder sig bort från de ömkansvärda fördömda själarna, som nu visar sig för allas ögon i sin onda och avskyvärda karaktär. Å, ni hycklare, ni vitmenade gravar, ni, som visar världen ett skenheligt, leende ansikte, medan er själ därbakom är ett vidrigt moras av synd, hur skall det gå med er på den förfär-

liga dagen?

Och denna dag kommer, den skall komma, måste komma, dödens dag och domens dag. Det är förelagt människan att dö och sedan dömas. Döden är ofrånkomlig. Tiden och sättet vet man inte, ej om den kommer genom en lang sjukdom eller nagon plötslig olyckshändelse; Guds son kommer den stund du föga väntar honom. Var därför redo varje ögonblick, eftersom du kan dö vilket ögonblick som helst. Döden är slutet för oss alla. Döden och domen, som infördes i världen genom våra första föräldrars synd, är de mörka portaler, som stänger om vår jordiska tillvaro, de portaler, som leder till det okända och det osedda, portaler, genom vilka varje själ måste gå ensam, endast följd av sina goda gärningar — utan vän eller broder eller frände eller lärare som kunde hjälpa den — ensam och darrande. Må denna tanke ständigt vara oss för ögonen, så kan vi inte synda. Döden, en orsak till fruktan för syndaren, är ett saligt ögonblick för den som har gått på den rätta vagen, uppfyllt de plikter hans ställning i livet medfört, inte försummat sina morgon- och aftonböner, flitigt gjort bruk av det heliga sakramentet och utfört goda och barmhärtiga gärningar. För den fromme och troende katoliken, för den rättskaffens människan, är döden ingen orsak till fruktan. Var det inte Addison, den store engelske författaren, som på sin dödsbädd skickade efter den

gudlöse unge earlen av Warwick för att låta honom se, hur en kristen kan möta sitt slut. Han är det och han ensam, den fromme och troende kristne, som i sitt hjärta kan säga:

O grave where is thy victory?

O death, where is thy sting?

Vartenda ord av detta gällde honom. På hans synd, vederstygglig och hemlig, syftade hela Guds vrede. Predikantens kniv hade borrarat djupt i hans blottade samvete, och han kände nu att hans själ höll på att frätas sönder i synd. Ja, predikanten hade rätt. Nu var Guds tur kommen. Liksom ett djur i sin lya, hade hans själ legat i sin egen smuts, men ängeln's basunstötter hade drivit honom ut i ljuset från syndens mörker. Domens ord, ropade av ängeln, hade på ett ögonblick krossat hans inbillade frid. Den yttersta dagens vind blåste genom hans sinne; hans synder, hans fantasis juvelsmyckade skökor flydde för orkanen, i sin förskräckelse pipande som råttor och hopkrupna under rufsiga manar av hår.

Då han på vägen hem gick genom planteringen, nådde en flickas lätta skratt hans hettande öra. Det svaga, muntra ljudet träffade hans hjärta starkare än en basunstöt, och utan att våga lyfta ögonen vände han på huvudet och såg oavvänt in i busksnärens skugga. Från hans träffade hjärta uppsteg skanmen och fyllde

hela hans varelse. Emmas bild framträdde för honom, och under hennes ögon störtade skammens flod ånyo fram ur hans hjärta. Om hon visste, för vad hans tankar hade utsatt henne, eller hur hans djuriska lusta hade sargat och trampat på hennes oskuld! Var det gossaktig kärlek? Var det ridderlighet? Var det poesi? Hans näsborrar kände rent av stanken från hans orgiers vidriga enskildheter. Den nersotade bunten av bilder, som han brukat gömma i skorstenspipan, och framför vilkas skamlösa eller blyga lättfärdighet han låg i timmar och syndade i tanke och gärning; hans hiskliga drömmar, befolkade av apliknande varelser och av skökor med glimmande juvelögon; de snuskiga, långa brev, han skrivit i den vällustiga känslan att tillstå sin brottslighet och hemligt burit på sig under flera dagar, blott för att slutligen i skydd av mörkret kasta dem i gräset i en äng eller in under någon skev dörr eller i något kryphål i häckarna, där en flicka kunde råka på dem, då hon gick vägen fram, och i smyg läsa dem. Han var ju vansinnig! Vansinnig! Var det möjligt, att han gjort dessa saker? Kallsvetten bröt fram på pannan, medan de smutsiga minnena förtätade sig inuti hans hjärna.

Då skammens vånda stillnat av, försökte han lyfta sin själ ur dess ömkliga maktlöshet. Gud och den allra saligaste jungfrun var för långt borta; Gud var alltför stor och sträng, och den allra saligaste jungfrun alltför

ren och helig. Men han föreställde sig, att han stod med Emma i ett land med vid horisont och att han, ödmjukt och i tårar, böjde sig ner och kysste hennes ärm.

I det vida landet under en mild, lysande aftonhimmel, där ett moln seglade västerut på ett blekgrönt hav, stod de tillsammans, barn som felat. Deras felsteg hade djupt förolämpat Guds majestät, ehuru det var två barns felsteg; men den hade inte förolämpat henne, vars skönhet »icke är lik jordisk skönhet, farlig att betrakta, utan lik morgonstjärnan, som är dess symbol, klar och klingande som musik». Den blick hon riktade på honom var varken förolämpad eller förebrående. Hon lade deras händer tillsammans och sade, talande till deras hjärtan:

»Tagen varandras händer, Stephen och Emma. Det är en ljuvlig afton nu i himlen. Ni ha felat, men ni äro alltid mina barn. Det är två hjärtan, som älska varandra. Förenen edra händer, mina kära barn, ni skola bli lyckliga tillsammans, och edra hjärtan skola älska varandra.»

Kapellet var alldeles fyllt av det dämpade röda ljus, som silade in genom de nerdragna persiennerna; och genom springan mellan den nedersta spjälan och fönsterkarmen trängde en stråle av blekt ljus som ett spjut och föll på altarets ljusstakar i driven mässing, vilka glimmade som änglars i strider nötta vapen-

pansar.

Regnet föll på kapellet, på trädgården, på skolhuset. Det skulle fortsätta att regna i evighet, ljudlöst. Vattnet skulle stiga tum för tum, över gräset och buskarna, över träden och byggningarna, över monumenten och bergens toppar. Allt liv skulle bringas till tystnad, ljudlöst: fåglar, människor, elefanter, grisar, barn, ljudlöst flytande lik bland vrakspillrorna av världen. Fyrtio dagar och fyrtio nätter skulle regnet falla, tills vattnet betäckte hela jordens yta.

Det kunde hända. Varför inte?

»Dödsriket har vidgat sitt svalg och spärrar upp sitt gap utan matta — dessa ord, mina kära små bröder i Jesus Kristus, är tagna ur profeten Esaias, femte kapitlet, fjortonde versen. I Faderns, Sonens och den Helige Andes namn. Amen. »

Ur en ficka innanför sin långa rock tog prästen fram en klocka utan kedja. Ett ögonblick betraktade han tyst urtavlan och lade därefter klockan framför sig på bordet.

Med lugn stämning började han tala.

— Adam och Eva, mina kära gossar, var, som ni vet, våra första föräldrar, och ni minns att de skapades av Gud, på det att de platser i himlen, som genorn Lucifers och hans upproriska änglars fall blivit tomma, måtte åter fyllas. Lucifer var, har vi fått lära oss, en morgonens son, en strålande och mäktig ängel;

likväl föll han. Han föll, och med honom föll tredjedelen av himlens härskara, han föll och störtades tillsammans med sina, upproriska änglar ner i helvetet. Vad hans synd var, kan vi icke säga. Teologerna anser, att det var högfärdssynden, den syndiga tanken, född i ett ögonblick: Non serviam, jag vill icke tjäna. Det ögonblicket blev hans undergång. Han förolämpade Guds majestät med ett enda ögonblicks syndiga tanke, och Gud kastade honom ur himlen ned i helvetet för evig tid.

Adam och Eva skapades då av Gud och placerades i Eden, på Damaskusslätten, en härlig lustgård, skimrande av solljus och färger, full av den yppigaste växtlighet. Den fruktbara jorden skänkte dem sin rikedom; däggdjur och fåglar var deras villiga tjänare; de visste intet om de sjukdomar som är vårt köttens arvedel; allt, vad en stor och frikostig Gud kunde göra för dem, blev gjort. Men det fanns ett villkor, som ålades dem av Gud: lydnad för hans ord. De fick inte äta av det förbjudna trädets frukt.

Ack, mina kära sma gossar, även de föll. Djävulen, en gång en skinande ängel, en morgonens son, nu en oren ande, kom i skepnaden av en orm, det listigaste av alla djur på jorden. Han avundades dem. Han, den fallne store, kunde ej uthärda tanken att människan, en varelse av jordens stoft, skulle komma i besittning av det, som han genom sin synd för evigt

gjort sig förlustig av. Han närmade sig kvinnan, det svagare kärilet, och göt sin vältalighets gift i hennes öra, lovande henne — Å, vilken hädelse som låg i det löftet! — att om hon och Adam åt av den förbjudna frukten, skulle de bli som gudar, ja, som Gud själv. Eva lät narra sig av ärkefrestarens arga list. Hon åt av äpplet och gav det också till Adam, som icke hade det moraliska modet att motstå henne. Satans giftiga tunga hade gjort sitt verk. De föll.

Och då hördes Guds röst i lustgården, kallande människorna till räkenskap, och Mikael, den himmelska härskarans furste, uppenbarade sig med ett brinnande svärd i handen för det brottsliga paret och drev dem ur Eden ut i världen, sjukdomarnas och mödornas, grymhetens och besvikelsens värld, till att förtjäna sitt bröd i sitt anletes svett. Men även då, hur nådig var icke Gud! Han förbarmade sig över våra arma förnedrade stamföräldrar och lovade, att han i tidens fullbordan skulle nedsända från himlen En, som skulle återlösa dem, göra dem än en gång till Guds barn och arvingar till himmelriket, och denne Ene, denne människornas återlösare, skulle vara Guds enfödde Son, den andra personen i den heliga treenigheten, det Eviga Ordet.

Han kom. Han föddes av en ren jungfru, Maria, den obefläckade modern. Han föddes i ett stall i Judéen och levde som en oansenlig timmerman i

tre-tio år, tills tiden var inne för honom att begynna sitt värv. Och då gick han, uppfylld av kärlek till människorna, ut ibland dem och uppmanade dem att höra det nya evangeliet.

Lyssnade de? Ja, de lyssnade, men ville icke höra. Han greps och bands liksom en vanlig brottsling, blev hållen sämre än en rövare, begabbades som en dåre, gisslades med femrusen slag och kröntes med en törnekrona, knuffades fram genom gatorna av den judiska pöbeln och de romerska knektarna, avkläddes sina kläder och hängdes på ett kors, och hans sida blev uppstucken av ett spjut, och från Herrens sårade kropp utgick blod och vatten.

Men till och med då, i denna dödsångestens stund, kände vår barmhärtige Återlösare medlidande med människosläktet. Till och med då, på Golgata, grundade han den heliga katolska kyrkan, vilken det är lovat att dödsrikets portar icke skall bliva henne övermäktiga. Han grundade den på den eviga klippan och förlänade den sin nåd, med sakrament och offer, och lovade, att om människorna lydde hans kyrkas ord, skulle de gå in i det eviga livet, men om efter allt som gjorts för dem de fortfarande framhärdade i sin gudlöshet, väntade dem en evighet av kval: helvetet.

Prästens röst sänktes. Han gjorde ett uppehåll, lade ett ögonblick ihop händernas insidor, skilde dem åt. Därpå återtog han:

Låt oss försöka så långt vi kan, göra oss en bild av hur den fördörelsens boning är beskaffad, som en förtörnad Guds rättfärdighet skapat för syndarnas eviga straff. Helvetet är ett trångt och mörkt och stinkande fängelse, ett hemvist för onda andar och förtappade själar, fullt av eld och rök. Gud har enkom gjort fängelset trångt för att straffa dem som vägrade låta binda sig av hans lagar. I jordiska fångelser har den stackars fången åtminstone någon rörelsefrihet, även om det endast är inom sin cells fyra väggar eller på den dystra fängelsegården. Men så är det icke i helvetet. Där är fångarna på grund av det stora antalet fördömda hopade tillsammans i sitt fasansfulla fängelse, vilkas murar säges vara fyra tusen mil tjocka; och de fördömda är så fullkomligt bundna och hjälplösa, att — såsom ett helgon, Sankt Anselm, skriver i sin bok om liknelser — de icke ens är i stånd till att ur ögat borttaga en mask som fräter på det.

De ligger i mörker, ty ni måste besinna, att helvetets eld icke ger ifrån sig något ljus. Såsom på Guds bud elden i den babyloniska ugnen miste sin hetta men icke sitt ljus, så brinner på Guds bud helvetets eld med aldrig minskande hetta, brinner evigt i mörker. Det är ett aldrig upphörande oväder av mörker, mörka flammor och mörk rök av brinnande svavel, vari kropparna ligger hopade ovanpå varandra utan ens en tillstymmelse till luft. Av alla plågor, som

kom över Faraos land, var det en enda plåga, mörkret, som kallades ohygglig. Vilket namn skall vi då giva helvetets mörker, som icke skall vara blott tre dagar utan i all evighet?

Fasan i detta trånga och mörka fängelse ökas av dess förskräckliga stank. All smuts, allt avskräde, all orenlighet i världen skall, har vi fått lära oss, rinna ut där som i en ofantlig, stinkande kloak, då den yttersta dagens rysliga brand har renat världen. Svavlet, som brinner där i sådan oerhörd mängd, fyller hela helvetet med sin outhärdliga lukt, och själva de fördömdas kroppar utdunstar en sådan förpestande stank, att, såsom Sankt Bonaventura säger, en av dem skulle vara nog för att smitta ner hela världen. Till och med denna världens luft, detta rena element, blir förskämd och omöjlig att inandas, om den länge varit instängd. Besinna då, hur vidrig helvetets luft måste vara. Föreställ er ett ruttnande lik, som legat och multnat och upplöst sig i graven, en geléartad massa av flytande förskämning. Föreställ er ett sådant lik, som förtärs av eld och lågor från brinnande svavel och utsänder tjocka, kvävande moln av vämjelig förruttnelse. Och föreställ er sedan denna kväljande stank, mångfaldigad miljontals gånger, från miljoner och åter miljoner stinkande kadaver, hopgyttrade i mörkret, en ofantlig och ruttnande fungus. Föreställ er allt detta, och ni skall få någon idé om helvetets

fasansfulla stank.

Men denna stank är icke, hur gräslig den än är, den största fysiska plåga, vilken de fördömda är underkastade. Elden är den största pina, som tyrannen låter vederfaras sina medvarelser. Håll ett ögonblick ett finger i en ljuslåga, så får ni känna denna pina. Men vår jordiska eld skapades av Gud till människans nytta, till att hos henne vidmakthålla livsgnistan och hjälpa henne i utförandet av gagneliga hantverk, då däremot helvetets eld är av en annan art och skapades av Gud för att tortera och straffa den obotfärdiga syndaren. Vår jordiska eld förtär också mer eller mindre hastigt, allteftersom det föremål den angriper är mer eller mindre brännbart, så att mänsklig sinnrikhet till och med lyckats uppfinna kemiska preparat för att hindra eller omintetgöra dess verkan. Men svavlet, som brinner i helvetet, är ett ämne, som är särskilt bestämt till att brinna evigt med obeskrivligt raseri. Dessutom förstör vår jordiska eld, på samma gång som den brinner, så att ju häftigare den är, desto kortare varar den; men helvetets eld har den utmärkande egenskapen, att den bevarar från förstörelse det den bränner, och oaktat den rasar med otrolig våldsamhet, rasar den evigt.

Vår jordiska eld återigen, hur häftig eller vitt utbredd den än må vara, har alltid en begränsad utsträckning, men helvetets eld känner inga gränser,

ingen strand, ingen botten. Historien förmäler, att djävulen själv på en viss soldats fråga var tvungen tillstå, att om ett helt berg kastades i helvetets brinnande ocean, skulle det brinna upp på ett ögonblick som ett stycke vax. Och denna förskräckliga eld skall icke plåga de fördömdas kroppar endast utifrån, utan varje förtappad själ skall vara ett helvete i sig själv, med den eviga elden rasande i sitt allra innersta. Å, hur rysligt är inte de eländiga varelsernas öde! Blodet sjuder och kokar i ådrorna, hjärnan smälter i huvudskålen, hjärtat glöder i bröstet och rämnar, inälvorna är en enda brinnande, mjuk massa, de svidande ögonen röda liksom av hetta smältande kulor.

Och vad jag sagt beträffande denna elds styrka och art och evighet, är likväl som ingenting i jämförelse med dess intensitet— en intensitet, som den förlänats i sin egenskap av att vara det av den gudomliga planen valda verktyget för att i lika mån straffa kropp och själ. Det är en eld, som utgår direkt från Guds vrede, brinnande icke på grund av sin egen kraft utan som ett verktyg för gudomlig hämnd. Såsom dopets vatten renar själen tillika med kroppen, så torterar straffets eld anden tillika med köttet. Alla kroppens sinnen blir pinade, och på samma gång alla själens förmögenheter: ögonen med ogenomträngligt, full-ständigt mörker, näsan med vidriga lukter, öronen med tjut och skrån och förbannelser, smaken med oren

materia, spetälsk förruttnelse, obeskrivlig, kvävande smuts, känseln med glödheta spjut och pikar, med grymma tungor av eld. Och allt under sinnenas olika plågor pinas den odödliga själen evigt i sin innersta grund bland de överskådliga rader av glödande eldar, som av den Allsmäktige Gudens kränkta majestät tänts i avgrunden och av den gudomliga vredens anda underblåses till aldrig upphörande och ständigt tilltagande raseri.

Besinna slutligen, att detta helvetiska fängelses pina ökas av de fördömdas ständiga samvaro. Dåligt sällskap på jorden är till den grad skadligt, att plantorna liksom instinktmässigt drar sig undan allt, som kan vara fördärligt eller dödsbringande för dem. I helvetet är alla lagar kastade överända — där finns ingen tanke på familj eller land, släkt- eller vänskapsband. De fördömda skriker och tjuter till varandra, medan deras pina och raseri ökas genom närvaron av varelsor, som pinas och rasar som de själva. All känsla av mänsklighet är förgäten. De lidande syndarnas skrän fyller den oändliga avgrundens avlägsnaste vrår. De fördömdas munnar är fulla av hädelser emot Gud och av hat mot sina olyckskamrater och av förbannelser över de själar, som var deras medbrottslingar i synd. I gamla tider var det sedvänja att straffa fadermördaren genom att kasta honom i havets djup i en säck, vari placerats en tupp, en apa och en orm. De

lagstiftare, som uttänkte en dylik, i våra ögon grym lag, hade till syfte att straffa brottslingen med hatfulla, skadegörande djurs sällskap. Men vad är dessa oskäliga djurs ursinne i jämförelse med de ursinniga förbannelser, som störtar fram från de fördömdas sönderspruckna läppar och värkande strupar, då de i sina kamrater i eländet skådar dem som deltog i och uppeggade dem till deras synd, dem, vilkas ord i deras sinne sådde de första fräna till ogudaktiga tankar och ogudaktige levnadssätt, dem, vilkas orena förslag ledde dem till synd, dem, vilkas ögon frestade och lockade dem från dygdens väg. De vänder sig mot dessa medbrottslingar och förebrår dem och förbannar dem. Men de är utan hjälp och hopp; nu är det för sent att ångra sig.

Sist av allt besinna den fruktansvärda pina, som djävlarernas sällskap måste vara för de fördömda själarna, såväl frestare som frestade. Dessa djävlar skall plåga de fördömda på tvenne sätt, genom sin närvaro och genom sina smädelser. Vi kan icke föreställa oss, hur gräsliga dessa djävlar är. Sankta Katarina av Siena såg en gång en djävul, och hon har skrivit, att hellre än att än en gång ett enda ögonblick se på ett sådant fasaväckande monster skulle hon vilja gå på en väg av glödande kol ända till livets slut. Dessa djävlar, som en gång var vackra änglar, har blivit lika fula och gräsliga som de fordom var vackra.

De hånar och begabbar de förtappads själar, som de drog ner till undergång. Det är dessa orena andar, som i helvetet görs till samvetets röster. Varför syndade du? Varför lånade du ditt öra åt vänners frestelser? Varför upphörde du med dina andaktsövningar och fromma gärningar? Varför skydde du icke tillfällena till synd? Varför övergav du icke den där ogudaktige kamraten? Varför slutade du icke med den där okyska vanan? Varför lyssnade du icke till din biktfaders råd? Varför ångrade du icke din syndige vandel, även fastän du fallit den första eller andra eller tredje eller hundra gången, och vände dig till Gud, som endast väntade på din ånger för att lösa dig från dina synder? Nu är ingen tid till att bättra sig. Tid är, tid var, men ingen tid skall mer givas. Tid var till att synda i hemlighet, till att lämna fritt lopp åt lättja och högfärd, eftertrakta det otillåtliga, ge vika för din lägre naturs drifter, leva liksom djuren på marken, nej, värre än dessa, ty de är åtminstone endast djur och äger intet förstånd, som kan leda dem; tid var, men ingen tid skall mera givas. Gud talade till dig med så många röster, men du ville icke höra. Du ville icke krossa högfärden och vreden i ditt hjärta, du ville icke återbära det orättfångna godset, du ville icke lyda din heliga kyrkas föreskrifter eller iakttaga dina religiösa plikter, du ville icke övergiva dina ogudaktiga kamraters sällskap, icke undfly de farliga frestelserna.

Sådant är de djävulska plågoandarnas språk, ord av hån och skarpaste tadel, hat och avsky. Avsky, ja! Ty till och med de, själva djävlarne, då de syndade, gjorde sig skyldiga till den synd, som ensam var förenlig med sådana änglanaturer, förståndets uppror; och till och med de, de orena andarna, måste i harm och avsky vända sig bort från åsynen av de obeskrivliga synder, med vilka den förnedrade människan kränker och besudlar den Helige Andes tempel, besudlar och vanhelgar sig själv.

O, mina kära små bröder i Kristus, må det aldrig bli vår lott att höra detta språk! Må det aldrig bli vår lott, säger jag! Innerligt ber jag till Gud, att på räkenskapens förskräckliga dag icke en enda själ av dem som i dag är närvarande i detta kapell, må finnas bland de eländiga varelser, som den store Domaren skall befalla att för evigt gå bort från hans ansikte, att ingen av oss må någonsin höra ljuda i sina öron de fasansfulla, förkastande orden: Gån bort ifrån mig, I förbannade, ner i den eviga eld, som är tillredd åt djävulen och hans änglar!

Han kom ner igenom kapellets sidoskepp, med skälvande ben och huvudsvålen så darrande som om spökfingrar rört vid den. Han gick uppför trappan och in i korridoren, på vars väggar överrockarna och regnrockarna hängde som missdådare i galgen, huvudlösa och drypande och oformliga. Och vid vartenda

steg fruktade han, att han redan dött, att hans själ slitits ut ur sitt kroppsliga omhölje, att han höll på att huvudstupa störta nedåt genom rymden.

Fötterna ville inte längre bära honom, och han satte sig långsamt vid sin pulpet, öppnade på måfå en av sina böcker och stirrade ner i den. Varje ord gällde honom. Det var sant. Gud var allsmäktig. Gud kunde kalla honom nu, kalla honom, där han satt vid sin pulpet, innan han finge tid att bli medveten om kallelsen. Gud hade kallat honom. Verkligen? Vad för något? Hans kött krympte samman, då det kände de rovgiriga lågornas annalkande, förtorkades, då det kände omkring sig den kvävande luftens heta virvlar. Han hade dött. Han var dömd. En våg av eld genomströmmade hans kropp, den första. Åter en våg. Hans hjärna började glöda. Ännu en. Hans hjärna sjöd och puttrade innanför huvudskålens bristande skal. Och ur den frambröt flammor liksom en blomkrona, skrikande som röster:

— Helvetet! Helvetet! Helvetet! Helvetet!

Helvetet!

Röster talade nära honom.

— Om helvetet.

— Jag antar, att han riktigt hamrade in det i er.

— Ja, det kan du slå dig i backen på. Han talade, sa vi alla fick byxångest.

— Det är vad ni pojkar behöver, och det duktigt

ändå, för att ni ska arbeta.

Han lutade sig slappt tillbaka i sin stol. Han hade inte dött. Gud hade fortfarande skonat honom. Han befann sig alltjämt i den honom välbekanta skolvärlden. Mr Tate och Vincent Heron stod vid fönstret och pratade och skrattade, medan de tittade ut på det melankoliska regnet och rörde på sina huvuden.

— Jag önskar det ville klarna. Jag hade gjort upp med några vänner ute vid Malahide om en tur på cykel. Men smutsen på vägarna måste nu nå upp till knäna.

— Det kunde hitta på att hända, att det klarnade, sir.

De röster han kände så väl, de vardagliga orden, stillheten i klassrummet, då rösterna teg och tystnaden fylldes av ett ljud som från sakta betande boskap, medan gossarna mumsade på sina smörgåsar, vyssjade hans värkande själ till ro.

Det var ännu tid. O Maria, syndares tillflykt, medla för honom! Obefläckade Jungfru, rädda honom från dödens svalg!

Lektionen började med ett förhör i historia. Kungliga personer, gunstlingar, ränkmakare, biskopar passerade likt stumma drömbilder bakom sin slöja av namn. Alla hade dött, alla hade blivit dömda. Vad gagnade det människan att vinna hela världen, om hon förlorade sin själ? Slutligen hade han förstått; och människolivet låg omkring honom, ett fridfullt fält,

där myrliknande människor arbetade i broderskap och deras döda sov under ostörda kullar. Kamraten snudade vid honom med sin armbåge, och hans hjärta blev rört. Och då han talade för att besvara en fråga av läraren, hörde han sin egen röst full av ödmjukhetens och den ångerfulla botfärdighetens ro.

Hans själ sjönk djupare ner i botfärdighetens frid, inte mer i stånd att lida rädslans plåga, och i det den sjönk, utsände den en försagd bön. Å ja, han skulle ännu bli skonad, han skulle ångra sig i sitt hjärta och få förlåtelse; och då skulle de därovan, de i himlen, se vad han skulle göra för att sona det förflutna: ett helt liv, varje timme av livet. Vänta bara.

— Allt, Gud. Allt, allt!

Det kom ett bud till dörren och meddelade, att bikten nu blev hörd i kapellet. Fyra gossar lämnade rummet, och han hörde andra gå förbi genom korridoren. En dallrande känsla av kyla blåste runt hans hjärta, inte starkare än en svag vind, och likväl tyckte han sig, lyssnande och lidande i tysthet, ha lagt ett öra mot sitt eget hjärtas muskel, som han kände dra ihop sig och bäva, medan han lyssnade till dess kammares klappande oro.

Ingen möjlighet att slippa. Han var tvungen att bekänna, att i ord uttala, vad han hade gjort och tänkt, synd efter synd. Hur? Hur?

— Fader, jag...

Tanken gled som en kall, glänsande florett in i hans unga, känsliga kött: bekännelse. Men inte där i skolans kapell. Han skulle bekänna allt, varje synd i tanke och gärning, uppriktigt; men inte där bland sina skolkamrater. Långt borta därifrån på någon mörk plats skulle han frammumla sin skam, och han bönföll Gud ödmjukt att inte vredgas på honom, om han inte tordes bikta sig i skolkapellet. Och i sin djupa förkrosselse begärde han inom sig förlåtelse av kamraternas unga hjärtan omkring honom.

Tiden gick.

Återigen satt han i kapellets främsta bänk. Dagsljuset utanför var redan i avtagande, och då det föll in genom de mörka, röda persiennerna, tycktes det som om yttersta dagens sol höll på att gå ned och att alla själar samlades till domen.

— *Jag är förskjuten ifrån Dina ögon.* Orden är tagna, mina kära små bröder i Kristus, från Davids trettioförsta psalm, tjugotredje versen. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Prästen började tala i lugn, vänlig ton. Hans ansikte bar ett välvilligt uttryck, och han förenade sakta bägge händernas fingertoppar, så att de bildade ett slags gles bur.

— I morse försökte vi vid våra betraktelser över helvetet att göra, vad vår ordens helige stiftare i sin bok om exercitier anbefaller, nämligen att med vår

fattningsgåva, vår inbillningskraft föreställa oss den materiella beskaffenheten av den gräsliga platsen och de fysiska plågor, som alla, vilka är i helvetet, måste utstå. I afton skall vi en liten stund begrunda beskaffenheten av helvetets andliga kval.

Synden, minns det, är en tvåfaldig ohygglighet. Den består dels i att man ger efter för sin fördärvade naturs eggelser att följa de lägre instinkterna, det som är rått och djuriskt, och dels i att man bortvänder sig ifrån sin högre naturs råd, från allt som är rent och heligt, från den helige Guden själv. Därför straffas dödssynden i helvetet med två olika former av straff, fysiskt och andligt.

Av alla dessa andliga straff är skilsmässan från Gud det utom all jämförelse största. Ja, det är faktiskt så stort, att det i sig självt är en pina större än de andra. Den helige Thomas, den störste kyrkoläraren, den änglalike doktorn, som han kallas, säger att den värsta fördömseln består i detta, att människans förnuft helt och hållet är berövat det gudomliga ljuset och att hennes böjelser envist är bortvända från Guds godhet. Gud, lägg det på minnet, är ett oändligt gott väsen, och därför måste förlusten av ett sådant väsen vara en oändligt smärtsam förlust. I detta livet har vi icke någon vidare klar föreställning om vad en sådan förlust måste vara, men de fördömda i helvetet äger, till sin större pina, full insikt om vad de förlorat och

begriper, att de förlorat det genom sina egna synder och förlorat det för alltid. I själva dödsögonblicket bryts köttets bojar, och själen flyger genast till Gud såsom mot sin tillvaros mittpunkt. Kom ihåg, mina kära små gossar, våra själar längtar att få vara hos Gud. Vi kommer från Gud, vi lever genom Gud, vi tillhör Gud; vi är hans, oförytterligt hans. Gud älskar med en gudomlig kärlek varje människosjäl, och varje människosjäl lever i den kärleken. Hur kunde det vara annorlunda? Varje andetag vi drar, varje tanke i vår hjärna, varje ögonblick av liv härrör från Guds outtömliga godhet.

Och om det för en moder är ett lidande att vara skild från sitt barn, för en man att vara landsförvist från hem och härd, för vänner att icke få råkas, o, betänk vilket lidande, vilken ångest det då måste vara för den arma själen att bli bortkastad från den allgode och älskande Skaparens åsyn, denne Skapare, som kallat själen till liv från intigheten och skyddat och älskat den med en omätlig kärlek. Detta, att för evigt vara skild från sitt största goda, från Gud, och lida av denna skilsmässa, fullt medveten om att den är oföränderlig, detta är alltså den största pina, som den skapade själen är i stånd att bära, *pœna damni*, pinan av att vara bortkastad.

Den andra pinan, som plågar de fördömdas själar i helvetet, är samvetspinan. Alldeles såsom i döda

kroppar maskar alstras genom förruttnelse, så uppstår i de förtappades själar genom syndens rutenhet ett ständigt samvetsqual, den trefaldigt stingande masken, som påven Innocentius III kallar det. Det första av denna grymma mask tillfogade stynget är minnet av svunna fröjder. Å, vilket förskräckligt minne kommer det icke att bli! I de allt uppslukande lågornas sjö skall den stolte kungen erinra sig sitt hovs pomp och ståt, den vise men ogudaktige mannen sina bibliotek och forskningsinstrument, konstälskaren sina marmorstatyer, tavlor och andra konstskatter, gourmanden sina kostbara kalas, sina läckra rätter och utsökta viner. Girigbuken skall minnas sitt hopsparda guld, tjuven sin orättfångna rikedom, de vreda och hämndlystna och grymma mördarna de blods- och våldsdåd, i vilka de frossade, de okyska den obeskrivliga och smutsiga vällust, vari de fann en njutning. De skall erinra sig allt detta och vämjas vid sig själva och sina synder. Ty hur usla kommer icke alla dessa nöjen att synas för den själ, som i evighet är dömd att lida i helvetets eld! Hur skall de icke rasa och sjuda av vrede vid tanken på att de förlorat himmelens salighet för jordens boss, för några metallbitar, för tom prakt och ära, kroppslig bekvämlighet, nervpirrande nöjen. De kommer säkert att ångra sig, och detta är samvetsmaskens andra styng: en sen och gagnlös sorg över begångna synder. Den gudomliga rättvisan fordrar, att dessa eländiga

uslingars tankar ständigt skall vara fästade på de synder, vartill de gjort sig skyldiga, och dessutom — såsom den helige Augustinus påpekar — skall Gud förläna dem sitt eget vetande om synden, så att synden skall framstå för dem i all sin gräsliga ondska, såsom den ter sig för Guds egna ögon. De skall se sina synder i all deras vidrighet och ångra sig, men det skall vara för sent, och då kommer de att begråta de goda tillfällen, som de försummat. Detta är samvetsmaskens sista och djupaste och grymmaste styng. Samvetet skall säga: Du hade tid och tillfälle att ångra dig och ville det icke. Du uppfostrades religiöst av dina föräldrar. Du hade kyrkans sakrament och nåd och avlat till att hjälpa dig. Du hade Herrens tjänare, som predikade för dig, som kallade dig tillbaka, då du gått vilse, som var redo att förlåta dig dina synder, hur många och hur avskyvärda de än var, om du endast hade bekänt dem och ånkrat dig. Nej. Det ville du icke. Du begabbade prästerna, vände ryggen åt biktstolen, vältrade dig allt djupare och djupare i syndens dy. Gud vädjade till dig, hotade dig, bad dig att komma tillbaka till honom. Å, vilken skam, vilket elände! Världsalltets härskare bad dig, en varelse av jordens stoft, att älska honom, som skapade dig, och älska hans lag. Nej. Du ville icke. Och nu, även om du översvämmade helvetet med dina tårar, ifall du ännu kunde gråta, skulle icke hela detta ångerns hav

förvärva åt dig, vad en enda tår av verklig ånger, utgjuten under din jordiska tillvaro, hade förvärvat åt dig. Nu tigger du om ett ögonblick av timligt liv, för att däri kunna ångra dig — förgäves. Den tiden är förbi, förbi för alltid.

Sådan är samvetets trefaldigt stingande mask, som fräter de eländiga i helvetet ända in i hjärtat, så att de, fyllda av gränslöst raseri, förbannar sig själva för sin dårskap och förbannar de onda medmänniskor, som bragt dem i dylik olycka, och förbannar djävlarne, som frestade dem i livet och nu hånar dem i evigheten, och smädar och förbannar till och med det Högsta Väsendet, vars godhet och tålmod de försmådde och ringaktade, men vars rättvisa och makt de icke kan undfly.

Nästa andliga pina, som de fördömda är underkastade, är pinans gränslösa omfattning. Ehuru människan i detta timliga liv är i stånd till många slags synder, kan hon dock icke begå dem alla på en gång, så till vida som den ena synden motverkar den andra, på samma sätt som det ena giftet ofta neutraliserar det andra. I helvetet däremot ger den ena plågan, i stället för att motverka den andra, tvärtom denna ännu större kraft; och dessutom, i samma mån som de andliga förmögenheterna är fullkomligare än de yttre sinnena, är de ock mera i stånd att lida. Alldeles såsom varje sinne plågas av en för detsamma lämplig pina, så sker

det också med varje andlig förmåga: fantasien hem-söks av rysliga bilder, känslöförmimmelsen av omväx-lande längtan och raseri, förståndet av ett inre mörker, förskräckligare än till och med det yttre mörker, som råder i det fasansfulla fängelset. Den ondskan, som — hur vanmäktig den än må vara — behärskar dessa fördömda själar, är ett ont av omätlig omfattning, av obegränsad fortvaro, ett fruktansvärt gudlöshetens tillstånd, vilket vi knappast kan föreställa oss, med mindre än att vi väl betänker syndens gräslighet och det hat Gud hyser till den.

Motsatt denna omfattningens pina och likväl samtidigt existerande har vi intensitetspinan. Helvetet är medelpunkten för allt ont, och allting är, som ni vet, mera intensivt i sin medelpunkt än i sina avlägsnaste punkter. Det finns intet, som på minsta sätt kan lindra helvetets plågor. Ja, till och med sådant, som i sig självt är gott, blir ont i helvetet. Sällskap, som annorstädes är en källa till tröst för de bedrövade, kommer där att vara en ständig pina; kunskap, så mycket efterlängtd såsom förståndets högsta goda, kommer där att hatas värre än okunnighet; ljuset, så ivrigt åstundat av alla varelser, alltifrån skapelsens herre ned till skogens ringaste planta, kommer att bli våldsamt hatat. I detta liv är våra sorger antingen icke långvariga eller icke mycket stora, emedan naturen antingen övervinner dem genom vanans makt eller gör

ett slut på dem genom att duka under för dem.

Men i helvetet kan plågorna icke övervinnas genom vanans makt, ty medan de är förskräckligt intensiva är de på samma gång oupphörligt växlande, och varje plåga liksom får glöd från en annan och giver denna andra tillbaka en ännu våldsammare hetta. Ej heller kan naturen undslippa dessa intensiva och olikartade kval genom att duka under för dem, ty själen näres och hålles vid makt i eländet, så att dess lidande må bli desto större. Pinans gränslösa fortvaro, plågans otroliga intensitet, tortyrens ständiga växlingar — detta är vad det gudomliga majestätet, som till den grad förolämpats av syndare, kräver. Detta är vad himlens helighet, föraktad och åsidosatt för den fördärvade naturliga människans lastbara och vällustiga nöjen, äskar; detta är vad Guds lamms oskyldiga blod, utgjutet för syndares återlösning och trampat under fötterna av de uslaste bland usla, fordrar.

Det sista och värsta kvalet av alla kval på detta fasansfulla ställe är helvetets evighet. Evighet! O, fruktansvärda ord. Evighet! Vilket mänskligt förnuft kan fatta det? Och kom ihåg, det är en evighet av lidande. Även om helvetets kval icke vore så förskräckliga som de är, skulle de dock bli oändliga, enär det är oryggligt fastställt, att de skall fortvara evigt. Men på samma gång som de är eviga, är de, som ni

vet, också outhärdligt intensiva, och äger en ohygglig omfattning. Att i evighet uthärda ens ett insektstyg skulle vara en förfärlig pina. Vad måste det då icke vara att utstå helvetets mångfaldiga kval i evighet? I evighet! I all evighet! Icke i ett år eller en livstid utan evigt.

Försök att fatta den gräsliga betydelsen av detta. Ni har ofta sett sanden på havets strand. Hur fina är ej dess små korn! Och hur många sådana små korn behövs det icke för att bilda den handfull sand, som ett lekande barn tar i sin lilla näve. Tänk er nu ett berg av den sanden, en miljon mil högt, nående från jorden till de avlägsnaste himlarna, och en miljon brett, sträckande sig till de fjärmaste rymder, och föreställ er en sådan ofantlig massa av oräkneliga sandpartiklar mångfaldigad så många gånger som det finns blad i skogen, vattendroppar i den väldiga oceanen, fjädrar på fåglarna, fjäll på fiskarna, hår på djuren, atomer i luften, och föreställ er att vid slutet av varje miljon år en liten fågel kom till detta berg och förde bort i sin näbb ett litet korn av sanden. Hur många miljoner och åter miljoner århundraden skulle icke förflyta, innan fågeln fört bort ens en kvadratfot av berget, hur många eoners eoner innan den fört bort allt! Och likväl skulle man icke vid slutet av denna oändliga tidrymd kunna säga, att ett enda ögonblick av evigheten gått till ända. Vid slutet av alla dessa biljoner och triljoner år skulle

evigheten knappast ha begynt. Och om det berget åter höjde sig efter att helt och hållet ha blivit bortfört, och om fågeln kom igen och ånyo bortförde det korn för korn, och om det sålunda steg och sjönk lika många gånger som det finns stjärnor på himlen, atomer i luften, vattendroppar i havet, blad på träden, fjädrar på fåglarna, fjäll på fiskarna, hår på djuren, kunde det icke sägas, sedan det ofantliga berget upphört att stiga och sjunka, att ett enda ögonblick av evigheten gått till ända. Till och med då vid slutet av en dylik oändlig period, som kommer vår hjärna vid blotta tanken därpå att svindla, skulle evigheten knappast ha begynt.

Ett helgon (en av våra egna fäder, tror jag det var) tillstaddes en gång att i en syn skåda helvetet. Han tyckte sig stå mitt i en stor, mörk sal, där intet ljud förnams utom en stor klockas tickande. Tickandet fortfor utan uppehåll; och det föreföll detta helgon, som om klockans tickande ideligen upprepade orden: alltid, aldrig, alltid, aldrig. Alltid i helvetet, aldrig i himlen; alltid vara avskuren från Guds närhet, aldrig åtnjuta den saliggörande åsynen; alltid förtäras av lågor, ätas av ohyra, stickas med glödande spikar, aldrig slippa dessa plågor; alltid känna samvetsförelser, förbittras av minnen, ha sinnet fyllt av mörker och förtvivlan, aldrig kunna undkomma; alltid förbanna och smäda de orena andar, som ondskefullt frossar i det elände de bragt över sina offer, aldrig

skåda de saliga andarnas skinande klädnad; alltid ur avgrundens eld anropa Gud om ett ögonblicks, ett enda ögonblicks befrielse från dylika kval, aldrig ens för ett ögonblick erhålla Guds förlåtelse; alltid lida, aldrig njuta; alltid vara fördömd, aldrig bli frälst; alltid, aldrig; alltid, aldrig; alltid, aldrig. O, vilket förskräckligt straff! En evighet av oändlig vanda, oändlig kroppslig och själslig pina, utan en stråle av hopp, utan ett ögonblicks uppehåll, en vanda, som är gränslös i intensitet, en pina, som ideligen växlar, som evigt ger näring åt vad den evigt uppslukar, en ångest, som oupphörligt tär på anden, medan den torterar köttet, en evighet, vars alla ögonblick i sig själva är en evighet av kval. Sådant är det förskräckliga straff, som av en allsmäktig och rättvis Gud är fastställt för dem, vilka dör i dödssynd.

Ja, en rättvis Gud! Människorna, som alltid resonerar såsom människor, förvånas över att Gud skulle mäta ut ett evigt straff i helvetets eld för en enda svår synd. De resonerar på detta sätt, emedan de, förblindade av köttets sinnliga illusion och människoförnuftets mörker, är ur stånd att fatta dödssyndens gräsliga natur. De resonerar sålunda, emedan de är ur stånd att fatta, det också den förlåtliga synden är av en till den grad vidrig natur, att även om den allsmäktige Skaparen kunde göra slut på allt ont, allt elände i världen, krig, sjukdomar, stöld, mord och död, på

villkor att han tilläte en enda förlätlig synd passera ostraffad, en lögn, en vredgad blick, ett ögonblicks medveten lättja, kunde han, den store, allsmäktige Guden icke göra det, emedan synden, såväl i handling som i gärning, är en överträdelse av hans lag, och Gud skulle icke vara Gud, om han ej straffade överträdaren. En synd, ett ögonblick av upproriskt högmod, kom Lucifer och en tredjedel av änglaskaran att falla från sin härlighet. En synd, ett ögonblick av dårskap och svaghet, drev Adam och Eva ut ur Eden och bragte döden och lidandet in i världen. För att utplåna följderna av denna synd kom Guds enfödde Son ner till jorden, levde och led och dog en ytterst kvalfull död, hängande i tre timmar på korset.

Å, mina kära små bröder i Kristus Jesus, skall vi då försynda oss mot denne gode Återlösare och uppväcka hans vrede? Skall vi ånyo trampa på denna sargade, döda kropp? Skall vi spotta på detta ansikte, så fullt av sorg och kärlek? Skall även vi liksom de grymma judarna och de brutala soldaterna håna denne milde och medlidsamme Frälsare, som endast för vår skull trampade sorgens förskräckliga vinpress? Varje ord av synd är ett sår i hans känsliga sida. Varje syndig handling är ett törne, som stinger hans huvud. Varje oren tanke, som man frivilligt ger efter för, är ett skarpt spjut, som genomborrar hans heliga och kärleksfulla hjärta. Nej, nej. Det är icke möjligt för någon

människa att göra det som till den grad djupt kränker det gudomliga majestätet, det som straffas med eviga kval, det som på nytt korsfäster Guds Son och utsätter honom för bespottelse.

Jag ber till Gud, att mina fattiga ord i dag må ha tjänat till att stadfästa i fromhet dem som är i nådens tillstånd, styrka de vacklande, leda tillbaka till nådens tillstånd den arma själ, som gått vilse, om någon sådan finns ibland er. Jag ber till Gud — och bed, ni andra, med mig — att vi må ångra våra synder. Jag uppmanar nu er alla att efter mig upprepa Ånger och Föresats, knäböjande i Guds åsyn här i detta oansenliga kapell. Han är där i tabernaklet, brinnande av kärlek till människosläktet, redo att trösta de bedrövade. Var inte rädda. Hur många eller hur rysliga edra synder än är, om ni blott ångrar dem, skall de förlåtas er. Låt ingen världslig blygsel hålla er tillbaka. Gud är fortfarande den barmhärtige Herren, som icke önskar syndarens död utan hellre att han omvänder sig och lever.

Han kallar er till sig. Ni är hans. Han skapade er av intet. Han älskar er, såsom endast en Gud kan älska. Hans famn är öppen för att taga emot er, fastän ni har syndat mot honom. Kom till honom, arme syndare, arme fåfänge och vilsegångne syndare. Nu är den behagliga tiden. Nu är nådens stund inne.

Prästen reste sig, och i det han vände sig mot

altaret, knäböjde han på trappsteget framför tabernaklet i den nu fullständigt rådande skymningen. Han väntade, tills alla i kapellet fallit på knä och varje minsta ljud tystnat. Då lyfte han upp huvudet och framsade bönen, mening för mening, med brinnande andakt. Stephen, vars tunga lådde vid gommen, böjde sitt huvud och bad med hjärtat:

O min Gud! —

O min Gud! —

Jag är djupt bedrövad —

Jag är djupt bedrövad —

för att jag har förolämpat Dig —

för att jag har förolämpat Dig —

och jag avskyr mina synder —

och jag avskyr mina synder —

mer än allt annat ont —

mer än allt annat ont —

emedan de misshaga Dig, min Gud —

emedan de misshaga Dig, min Gud —

Som är så förtjänt —

Som är så förtjänt —

av all min kärlek —

av all min kärlek —

och fattar det allvarliga beslutet —

och fattar det allvarliga beslutet —

att med Din nåd —

att med Din nåd —

aldrig mer synda emot Dig —
aldrig mer synda emot Dig —
och att bättra mitt leverne —
och att bättra mitt leverne —

*

Efter middagen gick han upp på sitt rum för att få vara ensam med sin själ. Och vid varje trappsteg tycktes hans själ sucka, vid varje trappsteg gick även hans själ uppåt, genom en region av klibbigt dunkel.

På avsatsen framför dörren stannade han ett ögonblick. Och så grep han plötsligt om dörrvredet och öppnade hastigt dörren. Han väntade i fruktan, med själen tärd av sorg, tyst bedjande att döden icke måtte röra hans panna, då han steg över tröskeln, att de onda andar, som bebor mörkret, icke skulle givas makt över honom. Han väntade fortfarande vid tröskeln som vid ingången till någon mörk håla. Ansikten fanns där, ögon; de väntade och lurade på honom.

— Vi var naturligtvis fullkomligt på det klara med att han, fastän det måste komma i ljuset, skulle finna det mycket svårt att försöka bemöda sig att förmå sig till att bemöda sig att försöka utröna, vem som äger den andliga oinskränkta myndigheten, och därför var vi fullkomligt på det klara med —

Viskande ansikten väntade och iakttog; mumlande röster fyllde hålans mörka djup. Han var ytterligt rädd i anden och i köttet, men i det han tappert höjde huvudet, steg han beslutsamt in i rummet. En dörröppning, ett rum, samma rum, samma fönster. Han sade lugnt till sig själv, att de där orden, som liksom sorlat honom tillmötes från mörkret, absolut inte hade någon mening. Han sade till sig själv, att det helt enkelt var hans rum med dörren öppen.

Därpå stängde han dörren, gick hastigt bort till sängen, knäböjde bredvid den och betäckte sitt ansikte med händerna. Hans händer var kalla och fuktiga, och hans lemmar värkte av köld. Kroppslig oro och kyla och trötthet ansatte honom, jagande ut hans tankar. Varför låg han på knä där liksom ett barn, som läser sin aftonbön? För att vara allena med sin själ, rannsaka sitt samvete, möta sina synder ansikte mot ansikte, draga sig till minnes alla därmed förknippade omständigheter, gråta över dem. Han kunde inte gråta, han kunde inte återkalla dem i minnet. Han kände endast sin själ och kropp värka, sin hela varelse, minne, vilja, förstånd, muskler och nerver, känslolös och trött.

Detta att göra honom tankspridd och förmörka hans samvete, anfallande honom genom det fega och syndafördärvade köttets frestelse, var djävlaras verk; och i det han skyggt bad Gud förlåta honom hans

svaghet, kröp han upp i sängen, svepte filtarna tätt omkring sig och betäckte sitt ansikte med händerna. Han hade syndat. Syndat så svårt mot himmelen och inför Gud, att han icke mer var värd att kallas Guds barn.

Var det möjligt, att han, Stephen Dedalus, hade begått dessa synder? Hans samvete suckade till svar. Ja, han hade begått dem, i hemlighet, i orenhet, gång på gång, och förhärdad i syndig obotfärdighet hade han vågat bära fromhetens mask inför själva tabernaklet, medan hans själ var en levande massa av förruttnelse. Hur kom det sig, att Gud icke slagit ihjäl honom? Hans synders spetälska skara omringade honom, andades på honom, böjde sig över honom från alla sidor. Han försökte glömma dem genom att bedja, krypa ihop med hela kroppen och tvinga ögonlocken att sluta sig. Men hans själs sinnen ville inte låta tvinga sig, och fastän han blundade hårt, såg han de ställen, där han syndat, och fastän han höll för öronen, hörde han. Han åstundade med hela sin viljekraft att inte höra eller se. Detta åstundade han, tills hans kropp skakade under spänningen och hans själs ögon och öron slöt sig. De slöt sig en sekund och öppnade sig därpå. Han såg:

Ett fält med styva ogräs och tistlar och nässlor i täta klungor. Bland all denna frodiga växtlighet låg det fullt upp av tillbucklade bleckburkar och klunsar av

fasta exkrementer. Svagt lysande dunster trängde sig mellan de borstigs, grågröna ogräsen upp ur orenligheten. En vidrig lukt ringlade sig trögt upp från bleckburkarna och den gamla, stelnade spillningen.

Det fanns varelser på fältet, en, tre, sex; de rörde sig hit och dit. Getliknande varelser med kautschukgrå, skäggbevuxna människoansikten. Deras stela ögon under hårlösa, benhårda bryn glittrade av elakhet, medan de rörde sig hit och dit, dragande sina långa svansar efter sig. En av dem knäppte omkring sina revben en trasig flanellväst, en annan klagade entonigt, då hans skägg fastnade i de toviga ogräsen. Ett förvridet, ondskefullt skratt hade stelnat på deras benigna ansikten. Dämpat tal ljud från deras torra läppar, då de långsamt svängde runt och runt fältet, slingrade sig genom ogräsen och släpade sina långa, av gammal träck nersmorda svansar bland de skramlande bleckburkarna. De rörde sig i långsamma, allt trängre och trängre ringar för att omringa, omringa, medan dämpat tal ljud från deras läppar och deras fasaväckande ansikten vreds uppåt ...

Hjälp!

I vansinnig ångest kastade han filtarna ifrån sig för att befria ansikte och hals. Detta var hans helvete. Gud hade låtit honom få se det helvete, som var i beredskap åt honom för hans synders skull: stinkande bestialiskt, ett helvete av liderliga, getlika djävlar. För

honom! För honom!

Han störtade upp från sängen. Stanken strömmade ner genom hans strupe och bragte hans inälvor i uppror. Luft! Himlens luft! Han stapplade fram till fönstret, jämrande sig och nära att svimma av kväljningar. Vid tvättstället fick han kramp invärtes, och i det han hårt höll sig om sin iskalla panna, kom hans ångest till utbrott i de häftigaste uppkastningar.

Då anfallet var över, gick han med darrande knän till fönstret, öppnade det, satte sig i fönstersmygens hörn och stödde armbågen mot karmen. Regnet hade dragit bort, och mitt bland den fuktiga jordens ångor, som svävade från ljuspunkt till ljuspunkt, höll staden på att spinna omkring sig en mjuk kokong av gulaktigt dis. Himlen var svagt lysande, och den stilla luften var ljuv att inandas, såsom i en skogsdunge, genomdränkt av regnskurar. Och i denna frid av glimmande ljus och doftande stillhet ingick han ett förbund med sitt hjärta.

Han bad:

— *En gång hade han ämnat komma ner till jorden i himmelsk härlighet, men vi syndade, och då kunde han icke besöka oss utom i dolt majestät och fördunklad strålgans, ty han var Gud. Därför kom han själv i svaghet, icke i makt, och han sände dig, en skapad varelse i sitt ställe, med en skapad varelses dejlighet och en glans, som våra ögon kunde uthärda. Och nu talar själva ditt ansikte, din gestalt, dyra mo-*

der, till oss om den Evige; icke såsom jordisk skönhet, farlig att betrakta, utan såsom morgonstjärnan, din sinnebild, klar och klingande som musik, utstrålande renhet, uppenbarande himmelska ting och ingjutande frid. O dagens bebådarinna! O pilgrimens ljus! Led oss fortfarande, såsom du hittills lett oss. I den mörka natten, genom den dystra ödemarken, led oss vidare till vår Herre Jesus, led oss hem.

Hans ögon var skumma av tårar, och i det han ödmjukt blickade upp mot himlen, grät han över den oskuld han hade förlorat.

Då aftonen fallit på, gick han ut, och den första förnimmelsen av den fuktiga luften och ljudet av porten, då den slog igen bakom honom, kom ånyo hans samvete, som bragts till ro av bön och tårar, att värka. Bekänn! Bekänn! Det var inte nog att lugna samvetet med en tår och en bön. Han måste knäböja inför den Helige Andes tjänare och sanningsenligt och botfärdigt räkna upp sina hemliga synder. Innan han åter hörde portens underkant skrapa över tröskeln, då den öppnades för att släppa in honom, och innan han åter såg bordet dukat till kvällsvard, skulle han ha böjt knä och biktat sig. Det var ju så enkelt.

Hans samvete värkte inte längre, och han gick hastigt framåt genom de mörka gatorna. Det var så många stenplattor på denna gatas trottoar och så

många gator i denna stad och så många städer i världen. Likväl hade evigheten intet slut. Han var i dödssynd. Till och med en enda gång var en dödssynd. Den kunde begås på en sekund. Men hur kunde det gå så fort? Genom att se eller genom att tänka på att se. ögonen ser, utan att först ha önskat se. Därpå händer det på en sekund. Men förstår den delen av kroppen, eller hur är det? Ormen, det listigaste av alla djur på marken. Den måste förstå, då den kännerbegärelse i en sekund, och sedan syndigt förlänger begärelsen sekund efter sekund. Den känner och förstår och begär. Hur rysligt! Vem skapade den att vara sådan, en bestialisk del av kroppen, i stånd att förstå bestialiskt och begära bestialiskt? Var det då han, eller var det ett icke mänskligt väsen, drivet av en lägre stående själ? Hans själ vämjdes vid tanken på en i dvala försänkt, ormlig varelse, som hämtade näring ur hans livs mjuka märe och gödde sig med lustans klibbiga dy. O, varför var det så? Varför?

Ryggande tillbaka för denna tanke förödmjukade han sig i bävan inför Gud, alltings skapare. Vansinne. Vem kunde tänka en dylik tanke? Och fylld av ångest och förkrosselse bad han utan ord sin skyddsängel att med sitt svärd bortdriva den onda ande, som viskade till hans hjärta.

Viskningen upphörde, och då stod det klart för honom, att hans egen själ med berätt mod syndat i

tanke, ord och gärning genom hans egen kropp. Bekänn! Han måste bekänna varenda synd. Hur skulle han kunna i ord yppa för prästen, vad han gjort? Måste, måste. Eller kunna förklara det utan att dö av skam? Eller hur hade han kunnat göra sådant utan att blygas? En galning var han! Bekänn! Ack, visst ville han göra det för att åter bli oskyldig och syndfri! Kanhända skulle prästen veta, vad han menade. O käre Gud!

Vidare och vidare gick han genom dåligt upplysta gator, utan att vaga stanna ett ögonblick, av fruktan att det skulle se ut som om han ryggade tillbaka från vad som väntade honom, rädd för att komma fram till det, mot vilket han fortfarande styrde sina steg i längtan. Hur vacker måste icke en själ vara i nådens tillstånd, då Gud såg ner på den med kärlek!

Hafsigt klädda flickor satt längs trottoarkanten vid sina korgar. Hårttestarna hängde dem ner i ögonen. De var inte vackra att se på, där de satt nerhukade i smutsen. Men Gud såg deras själar, och om dessa var i nådens tillstånd, var de strålande att se på, och Gud som såg dem, älskade dem.

En ödeläggande fläkt av förödmjukelse blåste kyligt över hans själ, då han tänkte på hur han hade fallit och då han kände att dessa flickors själar var kärare för Gud än hans. Vinden blåste över honom och drog vidare till de myriaders myriader av andra själar,

på vilka Guds välbehag lyste än mer och än mindre, stjärnor, än klarare och än dunklare, vidmakthållna och sakta slocknande. Och dessa själar svävade bort, vidmakthållna och sakta slocknande, uppgående i en livgivande andas fläkt. En enda själ gick förlorad: hans. Den flämtade till en gång och slocknade, glömd, förlorad. Slutet: svart, kall, öde rymd.

Över en omätlig tidrymd, icke upplyst, icke förnummen, icke genomlevad, kom medvetandet om rummet långsamt flödande tillbaka till honom. Den smutsiga omgivningen inordnade sig åter inom hans synkrets: de tarvliga tonfallen, de brinnande gaslågorna i butikerna, män och kvinnor i rörelse, lukter av fisk och sprit och våt sågspån. En gammal kvinna med fotogenkanna i handen stod i begrepp att gå över gatan. Han böjde sig ner mot henne och frågade, om det fanns något kapell i närheten.

— Något kapell, sir? Ja, sir. Kapellet vid Church Street.

—Church?

Hon flyttade kannan till andra handen och pekade ut riktningen för honom, och då hon sträckte fram sin illaluktande, skruppna högra hand under schalfran, böjde han sig ännu djupare ner mot henne, lugnad av hennes röst, som på samma gång gjorde honom sorgsen.

— Tack så mycket.

— Var så god, sir.

Ljusen på högaltaret var släckta, men rökelsedoften svävade ännu ner genom det dunkla mittskeppet. Skäggiga arbetare med fromma ansikten var sysselsatta med att föra ut en baldakin genom en sidodörr, och sakristanen hjälpte dem med lugna åtbörder och ord. Några få av de troende knäböjde alltjämt i bön framför ett av sidoaltarna eller i bänkarna nära biktstolarna. Han närmade sig blygt och lade sig på knä i sista bänken i långhuset, tacksam för kyrkans frid och stillhet och doftande dunkel. Fotbrädet, på vilket han knäböjde, var smalt och nött, och de som låg på knä bredvid honom var ringa Jesu efterföljare. Även Jesus föddes i fattigdom och hade arbetat i en timmermans verkstad, sågande och hyvlande, och hade först talat om Guds rike till fattiga fiskare samt lärt alla människor att vara milda och ödmjuka av hjärtat.

Han lutade huvudet i händerna, i det han bjöd sitt hjärta att vara milt och ödmjukt, på det att han måtte likna dem som knäböjde bredvid honom och hans bön bli Gudi lika behaglig som deras. Han bad bredvid dem, men det var svårt. Hans själ var oren av synd, och han tordes icke be om förlåtelse med samma trohjärtade tillförsikt som de, vilka Jesus på Guds outrannsakliga vägar först hade kallat till sin sida, timmermännen, fiskarna, fattiga och enfaldiga männi-

skor, som utövade ett anspråkslöst yrke, hanterande och formande virke av skogens träd, tåligt lagande sina nät.

En högrest gestalt kom gående ner genom sidogången, och de som ämnade bikta sig rörde på sig; och då Stephen i sista ögonblicket hastigt tittade upp, såg han ett långt, grått skägg och en kapucinermunks bruna kåpa. Prästen försvann in i biktstolen. Två av de knäböjande steg upp och trädde in i den från var sin sida. Den lilla skjutluckan av trä drogs tillbaka, och det svaga mumlet av en röst störde tystnaden.

Hans blod började sorla i hans ådror, sorlande som en syndig stad, vilken väckts ur sömnen för att få höra sin dom. Små brinnande flagor föll, och stoftlik aska föll sakta, dalande ner på människornas hus. Människorna rörde på sig, vaknade ur sin sömn, oroade av den upphettade luften.

Luckan drogs igen. Den som biktat sig trädde ut från sin sida av biktstolen. Från den andra sidan drogs luckan undan. En kvinna trädde stillsamt och vant in, där den första biktande hade knäböjt. Det svaga mumlet började ånyo.

Ännu kunde han lämna kapellet. Han kunde resa sig upp, sätta den ena foten framför den andra och tyst gå ut och sedan springa, springa, springa fort genom de mörka gatorna. Ännu kunde han undslippa skammen. Hade det bara varit vilket förskräckligt brott som

helst utom just denna enda synd! Om det varit mord! Små brinnande flagor föll ner på honom överallt, skamliga tankar, skamliga ord, skamliga gärningar. Skammen betäckte honom helt och hållet, liksom fin, glödande aska, som oavbrutet fortfor att falla. Att säga det med ord! Hans själ, hjälplös och nära att kvävas, skulle upphöra att vara till.

Luckan drogs igen. Ur biktstolens bortre avdelning utträdde ett skriftebarn. Den närmaste luckan drogs undan. Ett nytt skriftebarn trädde in, där det andra kommit ut. En mjuk viskning, som ett sakta sus, svävade ut från biktstolen. Det var kvinnan: en mjuk, bortdöende viskning.

Hemligt, i skydd av bänkens armstöd, slog han ödmjukt sin knutna näve mot bröstet. Han skulle i endräkt med de andra varda ett med Gud. Han skulle älska sin nästa, han skulle älska Gud, som skapat och älskat honom. Han skulle knäböja och bedja samfällt med andra och bli lycklig. Gud skulle blicka ner på honom och på dem och älska dem alla.

Det var lätt att vara god. Guds ok var ljuvt att bära. Det var bättre att aldrig ha syndat, att alltid ha förblivit barn, ty Gud älskade små barn och förmenade dem icke att komma till honom. Att synda var någonting förskräckligt och sorgligt. Men Gud var barmhärtig mot fattiga syndare, som uppriktigt ångrade sig. Hur sant var detta icke! Det var verkligen

godhet.

Luckan drogs plötsligt igen, och den som biktat sig kom ut. Stephen var närmast i tur. Uppfylld av skräck reste han sig och gick blint in i biktstolen.

Slutligen hade det kommit. Han lade sig på knä i det tysta dunklet och lyfte ögonen till det vita krucifix, som hängde ovanför honom. Gud kunde se, att han var ångerfull. Han skulle yppa alla sina synder. Hans bikt skulle bli lång, lång. Varendra en i kapellet skulle då veta, vilken stor syndare han varit. De kunde gärna få veta det. Det var sant. Men Gud hade lovat att förlåta honom, om han ångrade sig. Och han ångrade sig. Han knäppte ihop sina händer och lyfte dem upp mot den vita gestalten, bedjande med sina skumma ögon, bedjande med hela sin darrande kropp, virrigt svängande huvudet av och an, bedjande med kvidande läppar. »Jag ångrar! jag ångrar! O, jag ångrar!»

Skjutluckan smällde upp, och hjärtat hoppade till i hans bröst. En gammal prästs ansikte syntes vid gallret, bortvänt från honom, stött mot ena handen. Han gjorde korstecknet och bad prästen välsigna honom, ty han hade syndat. Med böjt huvud framsade han därpå i stor förskräckelse Confiteor. Vid orden min svåraste synd tystnade han, andlös.

— Hur länge är det, sedan du biktade dig, mitt barn?

— Mycket länge, fader.

— En månad, mitt barn?

— Längre, fader.

— Tre månader, mitt barn?

— Längre, fader.

— Sex månader?

— Åtta månader, fader.

Han hade börjat. Prästen frågade:

— Och vad kommer du ihåg sedan dess?

Han begynte bikta sina synder: försummade mässor, försummade böner, lögner.

— Någonting annat, mitt barn?

Häftighet och vrede, avund, omåttlighet i mat och dryck, fåfänga, olydnad.

— Någonting annat, mitt barn?

Det fanns ingen annan råd. Han mumlade — Jag ... har begått otuktssynd, fader.

Prästen vände inte på huvudet. — Med dig själv, mitt barn?

— Och ... med andra.

— Med kvinnor, mitt barn?

—Ja, fader.

—Var det gifta kvinnor, mitt barn?

Det visste han inte. Hans synder dröp från hans läppar, den ena efter den andra, dröp i skamliga droppar från hans själ, som varade sig och rann som ett sår, en smutsig ström av lastbarhet. De sista synderna sipprade fram trögt, som tjockflytande materia.

Det fanns inte mer att yppa. Han böjde ner huvudet, alldeles förbi.

Prästen satt tyst. Så frågade han:

— Hur gammal är du, mitt barn?

— Sexton år, fader.

Prästen strök sig flera gånger med handen över ansiktet. Stödjande pannan mot handen lutade han sig därpå fram mot gallret och talade långsamt, alltjämt med ögonen bortvända. Hans röst var trött och gammal.

— Du är mycket ung, mitt barn, sade han, och jag ber dig innerligt att upphöra med denna synd. Det är en förskräcklig synd. Den dödar kroppen, och den dödar själen. Den är orsaken till många brott och olyckor. Upphör därmed, mitt barn, för Guds skull. Den är skamlig och omanlig. Du kan inte veta, vart denna olycksaliga vana kommer att föra dig, eller när den kan vända sin udd emot dig. Så länge som du utövar denna synd, mitt stackars barn, kommer du aldrig att inför Gud vara värd det allra ringaste. Bed vår moder Maria att hjälpa dig. Hon skall hjälpa dig, mitt barn. Bed till den heliga jungfrun, då frestelsen kommer över dig. jag är viss om att du hädanefter tänker göra det, eller hur? Du ångrar alla dessa synder. Det är jag säker på. Och nu vill du lova Gud, att du genom hans heliga nåd aldrig mer skall förtörna honom med denna vidriga synd. Du vill ju ge Gud

detta högtidliga löfte?

— Ja, fader.

Den gamla och trötta rösten föll såsom ett ljuvligt regn på hans skälvande, försmäktande hjärta. Så ljuvlig och så sorgsen! — Gör det, mitt stackars barn. Djävulen har lett dig vilse. Driv honom tillbaka till helvetet, när han frestar dig att på det sättet kränka din egen kropp — den onda anden, som hatar vår Herre. Lova nu Gud att upphöra med denna synd, denna gruvliga, gruvliga synd.

Bländad av sina tårar och av Guds barmhärtighets ljus böjde han sitt huvud och hörde avlösningens högtidliga ord och såg prästens hand upplyftad över sig till tecken på förlåtelse.

— Gud välsigne dig, mitt barn, bed för mig.

I ett hörn av det mörka sidoskeppet knäböjde han för att förrätta sin botbön, och hans böner steg upp till himlen från hans renade hjärta liksom den doft, som utströmmar från hjärtat av en vit ros.

Det var livligt på de leriga gatorna. Han vandrade med raska steg hemåt, medveten om en osynlig nåd, som genomträngde hela hans varelse och liksom bar honom på sina vingar. I trots av allt hade han gjort det. Han hade bekänt sin synd, och Gud hade förlåtit honom. Hans själ var åter ren och prydd med nåden, ren och lycklig.

Det skulle vara härligt att dö, om Gud så ville.

Det var härligt att leva i nådens tillstånd ett liv av frid och dygd och fördragsamhet med andra.

Han satt vid brasan i köket och tordes av idel lycka inte tala. Aldrig förr än i detta ögonblick hade han erfarit, hur vackert och fridfullt livet kan vara. Det gröna papperet, som var fästat kring lampan, kastade en mild skugga ner mot bordet. På skänken stod en tallrik med korv och pudding, och på hyllan fanns det ägg. De skulle vara till fruosten nästa dag efter nattvarden i skolans kapell. Pudding och ägg och korv och många koppar te. Hur enkelt och vackert var ändå inte livet! Och hela livet låg framför honom.

Såsom i en dröm somnade han. Som i en dröm steg han upp och såg, att det var morgon. Drömmande men vaken gick han i den fridfulla morgonen till skolan.

Gossarna var alla där, knäböjande på sina platser. Han lade sig på knä ibland dem, lycklig och blyg. På altaret stod massor av doftande vita blommor, och i morgonljuset brann ljusens bleka lågor bland de vita blommorna, klara och tysta som hans egen själ.

Han knäböjde framför altaret bredvid sina kamrater, tillsammans med dem hållande altarduken över en levande barriär av händer. Hans händer darrade, och hans själ darrade, då han hörde prästen gå med patenen från nattvardsgäst till nattvardsgäst.

— *Corpus Domini nostri.*

— Kunde det vara så? Han knäböjde där syndfri och blyg; och han skulle på sin tunga hålla hostian och Gud skulle ingå i hans renade kropp.

— *In vitam æternam. Amen.*

Ett nytt liv! Ett liv av nåd och dygd och lycka! Det var sant. Det var inte en dröm, ur vilken han skulle vakna. Det förgångna var förgånget.

— *Corpus Domini nostri.*

Patenen hade kommit till honom.

4

Söndagen var helgad till den heliga Treenighetens mysterium, måndagen till den Helige Ande, tisdagen till skyddsänglarna, onsdagen till den helige Josef, torsdagen till altarerets heliga sakrament, fredagen till Kristi lidande, lördagen till den heliga Jungfru Maria.

Varje morgon upptäckte han på nytt hos sig goda föresatser inför någon helig bild eller genom att betrakta någon av rosenkransens hemligheter. Han började sin dag med att hjältemodigt offra alla sina tankar och handlingar till påvens intentioner och med en tidig mässa. Den kalla och fuktiga morgonluften eggade hans beslutsamma fromhet, och många gånger då han

knäböjde bland de få andäktiga vid sidoaltaret och i sin bönbok följde med prästens mummel, tittade han ett ögonblick upp mot den i altarskrud klädda gestalten i dunklet mellan de två ljusen, vilka var det gamla och det nya testamentet, och inbillade sig, att han knäböjde vid en mässa i katakomberna.

Hans dagliga liv var uppdelat i andaktsövningar och fromma betraktelser. Med korta bönesuckrar och längre böner samlade han frikostigt åt själarna i skärselden ett förråd av tusentals dagar och år. Men den andliga triumf han erfor vid att med lätthet genomföra så otroligt långa perioder av botövningar, var ändå inte någon helt adekvat belöning för hans bönenit, enär han aldrig kunde veta, hur mycket timligt straff han fått efterskänkt genom sina förböner för de lidande själarna; och som han fruktade att i skärselden, som skilde sig från helvetets eld bara däri, att den icke är evig, hans botövningar inte skulle vara till mera gagn än en droppe fuktighet, drev han dagligen sin själ genom en ständigt växande cirkel av överloppsgärningar.

Varenda stund av hans dag, som var uppdelad mellan vad han nu ansåg vara sitt kalls plikter, kretsade omkring sin egen medelpunkt av andlig energi. Hans liv tycktes ha kommit närmare evigheten; varje tanke, ord och gärning, varje ögonblick av medvetande kunde han göra sådant, som fann en strålande

resonans i himlen. Och emellanåt var hans känsla av denna omedelbara resonans så livlig, att han tyckte sig känna sin andaktsförrättande själ liksom trycka fingrarna mot tangenterna i ett kassaregister och se beloppet, som utvisar inköpssumman, ögonblicken komma till synes i himlen, icke såsom siffror utan som en luftig rökelsespiral eller en blomma på en hög, smal stängel.

Aven rosenkransbönerna, vilka han läste oupphörligt — ty han bar sitt radband löst i byxfickorna, så att han skulle kunna läsa dem, medan han gick på gatorna — förvandlades till girlander av blommor, vilkas blad var av en så ojordisk beskaffenhet, att de föreföll honom lika färg- och doftlösa som de var namnlösa. Han läste dagligen var och en av rosenkransens tre delar, på det att hans själ måtte bli stark i var och en av de tre teologiska dygderna, i tro på Fadern, som skapat honom, i hoppfull förtröstan till Sonen, som återlöst honom, i kärlek till den Helige Ande, som helgat honom; och denna trefaldiga bön uppsände han till de tre personerna genom Maria i hennes glädjerika och smärtfyllda och ärorika hemligheters namn.

På var och en av veckans sju dagar bad han dessutom, att en av den Helige Andes sju gåvor måtte nedstiga i hans själ och dag för dag därifrån utdriva de sju huvudsynderna, vilka i det förflutna hade besudlat

honom. Och han bad om varje gåva på den för densamma bestämda dagen, förlitande sig på att den skulle nedstiga i honom, ehuru det emellanåt tycktes honom underligt, att vishet och förstånd och kunskap var till sin natur så vitt skilda, att man skulle bedja om var och en av dessa gåvor särskilt. Likväl trodde han, att på något högre stadium av hans andliga utveckling denna svårighet skulle försvinna, da hans syndiga själ lyfts upp ur sin svaghet och upplysts av den tredje personen i den allraheligaste Treenigheten. Detta trodde han ännu mer —och med en känsla av bävan — på grund av det gudomliga, tysta dunkel, vari den osynlige Hugsvalaren dväljdes, vars symboler var en duva och en väldig vind, och vilken det är en oförlätlig synd att häda, det eviga, hemlighetsfulla väsen, till vilket, såsom till Gud, prästerna en gång om året frambar mässoffret, klädda i eldtungors scharlakansröda färg.

De bilder, genom vilka Treenighetens tre personers natur och inbördes förhållande dunkelt symboliserades i de andaktsböcker han läste — Fadern, från evighet beskådande som i en spegel sina gudomliga fullkomligheter och därigenom evigt födande den evige Sonen, och den Helige Anden, framgående ur Fadern och Sonen från evigheters evighet —var lättare för hans förstånd att godta tack vare sin upphöjda obegriplighet, än det enkla faktum

att Gud hade älskat hans själ från evighet, i oändliga tider innan han blivit född till världen, i oändliga tider innan världen själv hade existerat.

Han hade hört orden kärlek och hat högtidligt uttalas på scenen och från predikstolen, han hade funnit dem högtidligt framställda i böcker, och han hade undrat, varför hans självar ur stand att hysa dem eller tvinga sina läppar att med övertygelse yttra deras namn. En kortvarig , vrede hade ofta gripit honom, men han hade aldrig kunnat göra den till en bestående passion och hade alltid känt sig komma ur den, som om hans kropp lätt bleve avklädd något yttre skinn eller skal. Han hade känt sin varelse genomträngas av ett nästan omärkligt, hemlighetsfullt väsen, vilket upp-tände honom med en snart övergående syndig lusta; även den hade glidit glidit ifrån honom, lämnande hans sinne klart och likgiltigt. Detta var, tycktes det, den enda kärlek och det enda hat, hans själ skulle komma att hysa.

Men han kunde inte längre betvivla, att kärlek verkligen existerade, eftersom Gud själv hade älskat även hans själ med gudomlig kärlek från evighet. Så småningom, efter hand som hans själ riktades med andligt vetande, såg han hela världen bilda ett enda omätligt uttryck för Guds makt och kärlek. Livet blev en gudomlig gåva, för vars alla ögonblick och sensationer, vore det även åsynen av ett enda blad hängande

på kvisten av ett träd, hans själ borde prisa och tacka Givaren. Oaktat sin solida substans och sammansatta beskaffenhet existerade världen icke längre för honom annat än som en lärosats om gudomlig makt och kärlek och allmänlighet. Så fullständig och ovedersäglig var denna känsla av den gudomliga meningen i hela naturen, som förlänats hans själ, att han knappast kunde förstå, varför det på något sätt var nödvändigt att han skulle fortsätta att leva. Likväl var detta en del av den gudomliga avsikten, och han vågade inte dra dess nytta i tvivelsmål, han minst av alla, vilken syndat så djupt och så skändligt mot den gudomliga avsikten. Ödmjuk och tuktad genom detta medvetande om den enda eviga, allestädes närvarande, fullkomliga verkligheten tog hans själ åter upp sin börda av fromma betraktelser, mässor och böner och sakrament och botövningar, och inte förrän då kände han, för första gången sedan han börjat grubbla över kärlekens stora mysterium, inom sig en varm rörelse, liksom hade ett nytt liv eller en ny kraft uppstått i hans själ. De uttrycksmedel, varav den religiösa konsten brukar begagna sig för att framställa extas: mot höjden lyftade och skilda händer, skilda läppar och halv-slocknande ögon som hos en människa, vid vanmaktens gräns, blev för honom bilden av en själ i bön, ödmjuk och försmäktande inför sin Skapare.

Men han hade blivit varnad för faran av andlig

överspänning och tillät icke sig själv att försumma ens den allra minsta andaktsövning, eftersträvande att genom bot och späkning utplåna sitt syndiga förflutna hellre än att förvärva en helgonlik fromhet, full av faror. Vart och ett av hans sinnen bragtes under sträng tuktan. För att späka synsinnet gjorde han det till regel att gå på gatan utan att se varken till höger eller vänster och aldrig bakom sig, städse undvikande att möta kvinnors blickar. Alltemellanåt lurade han med en plötslig viljeansträngning sina ögon, till exempel genom att, då han läste, mitt i en oavslutad mening lyfta dem från boken och slå igen denna. För att späka sin hörsel utövade han ingen kontroll över sin röst, som just då var i målbrottet, varken sjöng eller visslade och gjorde intet försök att undfly sådant buller, som irriterade hans nerver, såsom vässandes av knivar, mattpiskning och dylikt. Att späka luktsinnet var svårare, enär lian hos sig icke fann någon instinktmässig motvilja för dåliga lukter, vare sig de var utomhuslukter sådana som av dynga eller tjära, eller lukter från hans egen kropp, bland vilka han gjort många underliga jämförelser och experiment. Till slut upptäckte han, att den enda lukt, mot vilken hans luktsinne gjorde uppror, var en viss unken stank, påminnande om urin som stått länge; och när helst det var möjligt, utsatte han sig för denna obehagliga lukt. För att späka smaksinnet vande han sig vid den största

tarvlighet i fråga om mat och dryck, iakttog ytterst noggrant kyrkans alla fastedagar och sökte genom att tänka på annat avleda sin uppmärksamhet från olika slags föda. Men det var till känsensinnets spåkande han ägnade sin skarpsinnigaste uppfinningsförmåga. Han ändrade aldrig medvetet sitt läge i bädden, satt i de mest obekväma ställningar, uthärdade tåligt varje klåda och smärta, höll sig borta från brasan, låg kvar på sina knän hela mässan igenom utom vid läsandet av evangelierna, lät bli att torka en del av sin hals och sitt ansikte, på det att luften måtte svida i skinnet, och så ofta han inte läste sin rosenkrans, höll han armarna stelt utefter sidorna liksom en kapplöpare och aldrig i sina fickor eller hopknäppta på ryggen.

Han hade inga frestelser att begå dödssynd. Det överraskade honom emellertid, att han vid slutet av denna period av invecklade gudaktighetsövningar och självbehärskning så lätt blev rovt för barnsliga och ovärdiga ofullkomligheter. Hans böner och fastor gagnade honom föga, då det gällde att undertrycka sin förbittring, om han hörde modern nysa eller blev störd i någon andaktsövning. Det behövdes en ofantlig viljeanstängning för att behärska den impuls, som drev honom till att ge utlopp åt en dylik irritation. Han erinrade sig de utbrott av småsint vrede, som han ofta lagt märke till hos sina lärare, och såg åter för sig deras blossande kinder och ryckningarna kring deras

hårt sammanpressade läppar, och trots alla hans övningar i ödmjukhet verkade dessa hågkomster genom jämförelse mycket nedslående på honom. Att låta sitt liv sjunka ner i samma strömfåra som de flesta andras var svårare för honom än någon fasta eller bön, och det var hans ständiga misslyckande i att göra detta på ett honom själv tillfredsställande sätt, som slutligen i hans själ åstadkom en förnimmelse av andlig torrhet och därjämte gav upphov till tvivel och skrupler. Hans själ genomgick en period av bedrövelse, i vilken själva sakramenten tycktes ha förvandlats till upptorkade källor. Hans bikt blev en avloppskanal för obetydliga och icke ångrade ofullkomligheter. Hans verkliga anammande av den heliga nattvarden skänkte honom icke samma känsla av självuppgivelse, som de andliga kommunioner han emellanåt begick vid slutet av något besök hos det heliga sakramentet. Den bok han använde sig av vid dessa besök var en gammal ringaktad bok, författad av den helige Alfons av Liguori, med allt mer och mer bleknande bokstäver och skörnade blad. En bleknad värld av brinnande kärlek och jungfruliga svar tycktes uppväckas i hans själ vid läsningen av dessa sidor, på vilka Höga visans bildspråk var blandat med nattvardsgästens böner. En ohörbar röst tycktes smeka själen och för henne uppenbara namn och saligheter samt bjudande henne stå upp som till bröllop och fly bort från Amanas spets

och från leopardbergen; och själen tycktes svara med samma ohörbara röst, hängivande sig: *Inter ubera mea commorabitur.*

Denna tanke på hängivelse utövade en farlig dragningskraft på hans sinne, nu då han kände sin själ än en gång oroas av köttets röster, som ånyo började enträget viska till honom under hans böner och meditationer. Det gav honom en stark känsla av makt att veta, att han genom ett enda ögonblicks eftergivenhet, en enda blixtsnabb tanke kunde omintetgöra allt vad han hade vunnit. Han tyckte sig stå vid ett hav och känna floden långsamt närma sig hans nakna fötter, och han väntade på att den första, blyga, ljudlösa lilla vågen skulle röra vid hans feberheta hud. Och så, nästan i vidrörandets ögonblick, just som han stod i begrepp att falla för frestelsen, fann han sig stå långt borta ifrån floden på en torr strand, räddad genom en plötslig viljeakt eller en plötslig bönesuck; och i det han i fjärran såg flodens silverlinje, som just började att ånyo långsamt nalkas hans fötter, genom-bävade en ny känsla av makt och tillfredsställelse hans själ vid tanken på att han inte hade gett efter och ej heller omintetgjort allt.

Då han många gånger på detta sätt hade undvikit frestelsens flod, blev han orolig och undrade, huruvida den nåd, som han vägrat att genom en synd förlora, inte fränstals honom litet i sänder. Hans klara visshet

om sin egen andliga immunitet blev dunkel, och vek för en obestämd fruktan att hans själ verkligen, utan att märka det, hade fallit. Det var med svårighet han återvann sitt gamla medvetande om att vara i nådens tillstånd genom att säga sig, att han hade bett till Gud vid varje frestelse och att nåden, som han bett om, måste ha blivit given honom, alldenstund Gud var tvungen att ge den. Just det att frestelserna infann sig så ofta och var så våldsamma, visade honom slutligen sanningen av vad han hört om helgonens prövningar i den vägen. Ideliga och våldsamma frestelser var ett bevis för att själens citadell inte fallit och att djävulen gjorde rasande anlopp för att få det att falla.

Många gånger då han biktat sina tvivel och skrupler, ett ögonblicks ouppmärksamhet under bönen, en hastig känsla av harm, ett styggt ord eller en småaktig handling, blev han av sin biktfader ålagd att, innan avlösningen gäves honom, nämna någon synd ur sitt förflutna liv. Han nämnde den i ödmjukhet och blygsel och ångrade den ännu en gång. Tanken på att han aldrig helt och hållet skulle bli befriad från den, hur fromt han än levde, eller vilka dygder eller fullkomligheten han än kunde förvärva, förödmjukade honom och kom honom att blygas. En rastlös känsla av skuld skulle alltid följa honom, han skulle bikta sig och ångra sig och få avlösning, bikta sig och ångra sig igen och få avlösning, allt till intet gagn. Kanhända

hade den där första hastiga bikten, som avpressats honom genom rädsla för helvetet, varit ogiltig? Kanhända hade han, endast uppfylld av ängslan för den hotande fördömsen, inte uppriktigt sört över sin synd? Men det säkraste tecknet på att hans bikt var giltig och att han uppriktigt ångrat sin synd var, det visste han, hans livs bättring.

— Jag har bättrat mitt liv, eller hur? frågade han sig själv.

*

Rektorn stod i fönstersmygen med ryggen vänd åt dagern, stödjande armbågen mot karmen. Allt under det han leende talade, lekte han med persiennsnöret, som han oupphörligt slog öglor på. Stephen stod framför honom, än iakttagande hur den långa sommardagens ljus sakta bleknade ovanför taken, än med ögonen följande de prästerliga fingrarnas långsamma, behändiga rörelser. Rektorns ansikte befann sig i fullständig skugga, men det avtagande ljuset bakom honom föll på huvudskålens djupt liggande tinningar och kurvor. Stephen följde också tonfallen i prästens röst, då denne allvarligt och kordialt talade i likgiltiga ämnen, de just tilländalupna ferierna, jesuiterordens skolor utomlands, lärares överflyttning. Den allvarliga, kordiala rösten fortsatte lugnt sitt småprat, och i pauserna kände Stephen sig tvungen att sätta det i

gång igen medelst respektfulla frågor. Han visste, att detta prat var en inledning, och han väntade på vad som skulle följa. Alltsedan han fått kallelsen att infinna sig hos rektorn, hade hans tankar arbetat för att utforska meningen med denna kallelse. Och den långa, oroliga stund han suttit i skolans samtalsrum och väntat på att rektorn skulle komma in, hade hans blickar vandrat från det ena allvarliga porträttet till det andra runt väggarna, och hans tankar vandrat från den ena gissningen till den andra, tills meningen med att han blivit efterskickad nästan stod klar för honom. Då, just som han satt och önskade, att någon oförutsedd orsak skulle hindra rektorn från att komma, hade han hört dörrens handtag vridas om och det lätt frasande ljudet av en prästrock.

Rektorn hade börjat tala om dominikaner- och franciskanerordnarna och om vänskapen mellan den helige Thomas och den helige Bonaventura. Kapucinerdräkten, tyckte han, var nästan alltför ...

Stephens ansikte återspeglade prästens fördragssamma leende, och som han inte var angelägen om att uttala någon åsikt, gjorde han med läpparna en liten tvekande rörelse.

— Jag tror, fortfor rektorn, att det nu bland kapucinerna själva talas om att avskaffa den och följa de andra franciskanernas exempel.

— Jag förmodar, att de skulle behålla den i

klostren? sade Stephen.

— Ja visst, sade rektorn. För klostret är den ju lämplig, men för gatan tycker jag verkligen det skulle vara bättre att avskaffa den, gör inte ni det också?

— Den måste vara besvärlig, tycker jag.

— Ja, naturligtvis är den det. Tänk bara, när jag var i Belgien såg jag dem ofta cykla ut i alla slags väder med det där plagget uppdraget ovanför knäna! Det var verkligen löjligt. *Les jupes* kallar man dem i Belgien.

Vokalen uttalades så modifierad, att den blev otydlig.

— Vad kallar man dem?

— *Les jupes*.

— Å!

Stephen log än en gång till svar på det leende, som han på grund av den tilltagande skymningen inte kunde se på prästens ansikte, och varav endast en spegelbild, en gengångare, snabbt silade genom hans hjärna, då det låga, diskreta tonfallet nådde hans öra. Lugnt riktade han ögonen mot den bleknande himlen, glad åt aftonens svalka och det ljusa, gula solnedgångsskimmer, som dolde den lilla flamma, som tänes på hans kind.

Namnen på klädesplagg, som bars av kvinnor, eller på vissa mjuka och tunna tyger, som de förfärdigades av, förde alltid med sig i hans sinne en ljuvlig

och syndig doft. Som liten pojke hade han föreställt sig att de tömmar som man kör hästar med var som smala silkessnören, och det blev honom en riktig chock, då han vid Stradbroke fick känna på det flottiga lädret i seldon. Något liknande hade han erfårit, då han första gången under sina darrande fingrar känt en kvinnostrumpas textur, ty eftersom han av allt vad han läste behöll kvar endast det som tycktes honom ett eko av eller en profetia om hans egna förhållanden, var det endast bland mjuka, dämpade ord eller i rosenbladsmjuka tyger, som han vågade tänka sig en ung kvinnas själ eller späda kropp.

Men dessa ord på prästens läppar var bedrägliga, ty en präst bör icke — det visste Stephen — tala lättsinnigt i detta ämne. De hade med avsikt uttalats lättsinnigt, och han kände att ögonen i skuggan rannsade hans ansikte. Allt vad han hört eller läst om jesuiternas slughet hade han utan vidare lämnat obeaktat, enär det icke bekräftades av hans egen erfarenhet. Hans lärare hade alltid, även då de icke verkat tilldragande på honom, förefallit honom vara intelligenta och allvarliga präster, kraftiga och manliga prefekter. Han tänkte på dem såsom män, vilka hurtigt tvättade kroppen med kallt vatten och bar rena, kalla underkläder. Under alla de år han levat bland dem i Clongowes och Belvedere, hade han bara två gånger fått handplagg, och fastän han dessa gånger

blivit orättvist behandlad, visste han att han också ofta undgått bestraffning. Under alla dessa år hade han aldrig från någon av sina lärare hört ett lättsinnigt ord. Det var de, som undervisat honom i den kristna läran och uppmanat honom att leva ett rättskaffens liv, och då han fallit i svår synd, var det de, som fört honom tillbaka till nåden. Deras närhet hade gjort honom osäker på sig själv, då han var en försagd liten pjasker i Clongowes, och hade också gjort honom osäker på sig själv, medan han levat sitt dubbelliv i Belvedere. En ständig känsla av allt detta hade stannat kvar hos honom ända till det sista året i skolan. Han hade icke en enda gång varit olydig eller låtit bråkiga kamrater locka honom från hans vana att lugnt lyda; och även då han tvivlade på någon lärares uppgift, hade han aldrig dristat sig till att tvivla öppet. På sista tiden hade somliga av deras omdömen låtit en smula barnsliga i hans öron och kommit honom att känna bedrövelse och saknad, som om han höll på att långsamt lämna en värld, där han var hemmastadd, och för sista gången hörde dess språk. En dag, då några pojkar församlat sig omkring en präst i det öppna skjulet nära kapellet, hade han hört prästen säga: »Jag tror, att lord Macaulay var en man, som antagligen aldrig begick en dödssynd i hela sitt liv, det vill säga, en uppsåtlig dödssynd.»

Ett par av pojkarna hade då frågat prästen, om

Victor Hugo inte var Frankrikes störste författare. Prästen hade svarat, att Victor Hugo inte skrivit hälften så bra, sedan han vänt sig emot kyrkan, som han skrev, då han var katolik.

— Men det finns många framstående franska kritiker, sade prästen, som anser, att inte ens Victor Hugo, hur stor han än obestriddligen var, hade ett så rent franskt språk som Louis Veuillot.

Den lilla flamma, som rektorns anspelning tänt på Stephens kind, hade åter bleknat, och hans ögon var alltjämt lugnt fästade på den färglösa himmeln. Men ett aldrig vilande tvivel flög hit och dit genom hans själ. Maskerade minnen passerade hastigt förbi honom, han igenkände scener och personer, och dock var han medveten om att han hade misslyckats i att uppfatta några väsentliga detaljer hos dem. Han såg sig själv vandra omkring på skolans område och betrakta idrottsövningarna och spelen i Clongowes, medan han åt gubbskinn ur sin kricketmössa. Några jesuiter spatserade runt cykelbanan i sällskap med ett par damer. Ekon av vissa uttryck han hört i Clongowes ljöd i hans minnes avlägsnaste vrår.

Medan hans öron lyssnade till dessa fjärran ekon mitt i rummets stillhet, blev han plötsligt varse, att prästen tilltalade honom i en helt annan ton.

— Jag skickade efter er i dag, Stephen, därför att jag ville tala med er om en mycket viktig sak.

— Ja, sir.

— Har ni någonsin känt er ha en kallelse?

Stephen öppnade munnen för att svara ja, men hejdade sig plötsligt. Prästen väntade på svaret och tillade:

— Jag menar, har ni någonsin känt inom er själv, i er själ, en önskan att inträda i Orden. Tänk efter.

— Ibland har jag tänkt på det, sade Stephen. Prästen släppte persiennsnöret, och i det han lade samman händerna och allvarligt stödde hakan mot dem, rådgjorde han tyst med sig själv.

— I en skola som denna, sade han slutligen, är det en eller kanhända ett par ynglingar, som Gud kallar till klosterlivet. En sådan yngling utmärks från sina kamrater genom sin fromhet, genom det föredöme han ger de andra. De ser upp till honom, kanske väljer de honom till prefekt. Och ni, Stephen, har varit en sådan yngling i denna skola, i heliga i den heliga Jungfruns brödraskap. Kanhända är ni den bland eleverna här, som Gud har för avsikt att kalla till detta fromma liv.

Ett utpräglat tonfall av stolthet, som förstärkte allvaret i prästens röst, kom Stephens hjärta att slå hastigare av en motsvarande känsla.

— Kallelsen därtill, Stephen, sade prästen, är den största ära den Allsmäktige kan bevisa en människa. Ingen kung eller kejsare på jorden har den makt som

Guds präst har. Åt honom är given en makt, som Gud inte givit varken åt änglar eller ärkeänglar i himlen, inte ens åt den heliga jungfrun: binde- och lösenyckeln, makten att binda i synder och att förlåta dem, makten att besvärja, att från människorna utkasta de onda andar, som bemäktigat sig dem, makten, bemyndigandet att förmå himlens store Gud att nedstiga till altaret och där bli närvarande under brödets och vinets gestalter. Vilken fruktansvärd makt, Stephen!

En flamma sköt ånyo upp på Stephens kind, då han i dessa stolta ord hörde ett eko av sina egna stolta tankar. Hur ofta hade han inte sett sig själv som präst, lugnt och ödmjukt utövande den fruktansvärda makt, som änglar och helgon med bävan vördade! Hans själ hade haft sin fröjd i att hemligen drömma om denna sin åstundan. Han hade sett sig själv, en ung, stillsam präst, hastigt träda in i en biktstol, stiga upp till altaret, uppsända rökelse, knäböja, utföra de hemlighetsfulla prästerliga handlingar, som tilltalade honom på grund av sin likhet med verkligheten och sin avlägsenhet därifrån. I det fördolda liv han genomlevat i sina drömmar, hade han använt de gester och tonfall, som han iakttagit hos olika präster. Han hade böjt knäna på sned som den och den, blott ruskat helt sakta på rökelsekaret som den och den, hans mässhake hade svängt litet grand som någon annans, då han åter vände sig mot altaret efter att ha välsignat folket. Och

framför allt annat hade han tyckt om att fylla en underordnad plats i dessa inbillade scener. Han ryggade tillbaka för värdigheten av mässförrättande präst, emedan han kände motvilja för att tänka sig, att all den mystiska praktens skulle ha sin slutpunkt i hans person eller att ritualens skulle anvisa åt honom en så klar och oryggligt fastställd förrättning. Han längtade efter de underordnade kyrkliga sysslorna, att vid högmässan vara iförd subdiakonstunikan, att stå på avstånd från altaret, glömd av församlingen, med axlarna betäckta av velur, vars ändar han höll virade om patenen, eller, sedan mässoffret fullbordats, stå på trappsteget nedanför celebranten som diakon i en dalmatika av guldyg, med hoplagda händer och ansiktet mot församlingen och sjunga *Ite missa est*.

Om han någonsin sett sig själv såsom celebrant, var det som på bilderna i sin »Mässbok för barn», i en kyrka utan gudsdyrkare, med undantag av offrets ängel, vid, ett bart altare, där en kyrkotjänare, knappast mera gossaktig än han själv, gick honom tillhanda. Endast i hemlighetsfulla offer- eller sakramentshandlingar tycktes hans vilja dragas till att gå ut och möta verkligheten. Och det var till en del bristen på en fastställd ritus, som alltid tvingat honom till överksamhet, vare sig han låtit tystnad överskylla sin vrede eller sitt högmod eller endast passivt mottagit den omfamning, han längtade att ge.

Nu lyssnade han i vördnadsfull tystnad till prästens vädjan, och genom orden hörde han än tydligare en röst, som uppmanade honom att nalkas och erbjöd honom en hemlig kunskap och hemlig makt. Han skulle då få veta, vari Simon trollkarlens synd bestod och vad synden mot den Helige Ande är, den synd, för vilken det icke finnes förlåtelse. Han skulle lära känna hemliga ting, fördolda för de människor, som var födda vredens barn. Han skulle få veta andras synder, syndiga begär, tankar och gärningar, hans öron skulle i biktstolen höra dem viskas av kvinnors och flickors läppar, medan kapellets skymning medlidsamt dolde deras blygsel; men hans själ, som vid hans prästvigning genom händers påläggning på ett hemlighetsfullt sätt gjorts syndfri, skulle obesmittad återvända till altarets vita frid. Icke den minsta fläck av synd skulle vidlåda de händer, varmed han skulle lyfta och bryta hostian, ingen synd kvardröja på hans bedjande läppar så att han komme att äta och dricka dom över sig genom att icke göra åtskillnad mellan Herrens lekamen och annan spis. Han skulle behålla sin hemliga kunskap och hemliga makt, lika syndfri som de oskyldiga, och han skulle vara en präst till evig tid efter Melkisedeks sätt.

— Jag ämnar läsa min mässa i morgon bittida, sade rektorn, med mening att den Allsmäktige må för er uppenbara sin heliga vilja. Och ni, Stephen, kan

gärna hålla en nio dagars andaktsövning till ert skyddshelgons ära, den förste martyren, som förmår mycket hos Gud, på det att Gud må upplysa ert förstånd. Men ni måste vara fullkomligt säker på att ni har en kallelse, ty det skulle vara förskräckligt, om ni efteråt upptäckte, att ni inte hade någon. Kom ihåg, att den som en gång blivit präst, alltid förblir präst. Er katekes lär er, att prästvigningens sakrament är ett av dem, vilka blott en gång kan anammas, emedan det påtrycker själen ett outplånligt kännemärke. Det är före, ni måste väl överväga saken, inte efteråt. Det är en ytterst allvarlig fråga, Stephen, därför att på den kan bero er själs eviga frälsning. Men vi skall tillsammans bedja till Gud.

Han höll den tunga porten öppen och räckte fram sin hand som till en, vilken redan var honom en kamrat i det andliga livet. Stephen gick ut på yttertrappans breda avsats och lade märke till hur smekande den milda aftonluften var. Ett stycke längre bort spatserade en kvartett av unga män förbi. De gick arm i arm, svängde med huvudena och tog steg i takt med den glada melodi, som deras anförare spelade på sin dragharmonika. Ett ögonblick strök musiken, såsom de första takterna av plötslig musik alltid gjorde, över hans själs fantastiska byggnader, smärtfritt och ljudlöst upplösande dem, såsom en plötslig bölja upplöser barns sandfästningar på stranden. Leende åt

den triviala melodien lyfte han blicken mot prästens ansikte, och då han däri såg en dystert reflex av den svunna dagern, lösgjorde han långsamt sin hand, som viljelöst gått in på detta kamratskap.

I det han gick nerför trappan, var det intryck, som utplånade hans oroliga överläggning med sig själv, ett dystert anlete, som från jesuiterkollegiets tröskel återspeglade en svunnen dag. Och därpå passerade över hans medvetande skuggan av kollegielivet. Det var ett allvarligt och reglemeriterat och lidelsefritt liv, som väntade honom, ett liv utan materiella omsorger. Han undrade, hur han skulle tillbringa första natten i novitiatet, och med vilken bestört förskräckelse han skulle vakna första morgonen i sovsalen. Plötsligt tyckte han sig känna den obehagliga lukten i Clongowes' långa korridorer och höra de brinnande gaslågornas sakta sus. Med ens började oro utstråla från varje del av hans varelse. Hans pulsslag ökades som i feber, och ett dån av meningslösa ord drev hans tankar hit och dit i oreda. Hans lungor vidgade sig och sammanpressades, som om han inandades en varm, fuktig, syrefattig luft, och han kände åter lukten av den varma, fuktiga luft, som stod stilla över badbassängen i Clongowes med dess trögt rinnande, bruna mossvatten.

Varje gång han i tankarna nalkades skoltiden i Clongowes, vaknade hos honom vid dessa minnen en

viss fientlig instinkt, starkare än uppfostran eller fromhet, och väpnade honom mot eftergivenhet för påtryckningar. Det kalla och strängt reglementerade i detta liv stötte honom tillbaka. Han såg sig i andanom stiga upp i morgonkylan och tillsammans med de andra marschera ner till tidig mässa och fåfängt försöka att med sina böner bekämpa de kvalmiga känslorna i maggropen. Han såg sig sitta vid middagsbordet i sällskap med ett jesuiterkollegiums medlemmar. Vad hade då blivit av den hos honom så djupt rotade blygheten, som gjort honom obenägen för att äta och dricka under ett främmande tak? Vad hade blivit av hans andliga stolthet, som alltid kom honom att inom varje slags grupp och klass i samhället uppfatta sig själv som en varelse för sig?

Högvördige Stephen Dedalus, S. J.

Hans namn i detta nya liv sprang i bokstäver fram för hans ögon, och därpå hade han en förnimmelse av att se ett otydligt ansikte eller endast ett ansiktes färg. Färgen förändrades och blev stark, liksom något skiftande, ljust tegelstensrött. Var det den grova rodnad, han om vintermornarna så ofta sett på prästernas rakade hakpåsar? Ansiktet var utan ögon och surmulet och gudligt, med av kvävd vrede framkallade, hetsigt röda små fläckar. Var det inte ett av jesuiterlärarnas ansikten han såg i syne?

I detta ögonblick gick han förbi jesuiterhuset vid

Gardiner Street och undrade obestämt vilket fönster, som skulle bli hans, om han någonsin inträdde i orden. Därefter undrade han över det obestämda i sin undran, över sin själs avlägsenhet från vad han hittills föreställt sig vara dess heliga tillflyktsort och över att så många år av disciplin och lydnad inte band honom starkare, då en oåterkallelig handling från hans sida en gång hotade att för tid och evighet göra slut på hans frihet. Rektorns röst, som ivrigt för honom framhöll kyrkans stolta krav och prästämbetets mysterium och makt, upprepade sig mekaniskt i hans minne. Hans själ var inte där att höra och hälsa den, och han visste nu att den uppmaning, han nyligen lyssnat till, redan sjunkit ner till tomma, konventionella ord. Han skulle aldrig komma att såsom präst svänga rökelsekaret framför tabernaklet. Hans bestämmelse skulle leda honom fjärran från sociala eller religiösa sammanlutningar. Visheten i prästens vädjan nådde inte hans innersta. Han var förutbestämd till att inhämta sin egen vishet, avskild från andra, eller inhämta andras vishet, själv vandrande bland världens försåt.

Världens försåt var dess syndavägar. Han skulle komma att falla. Ännu hade han inte fallit, men han skulle komma att falla, i tysthet, på ett ögonblick. Att icke falla vore alltför svårt, alltför svårt; och han kände hur hans själ i ett framtida ögonblick tyst skulle glida utför, fallande, fallande, men ännu inte fallen,

endast mycket nära att falla.

I det han på en bro gick över Tolkafloden, vände han för några sekunder blicken liknöjt mot den heliga Jungfruns urblekta blå altare, som likt ett uppflugit fjäderfä på en stång reste sig mitt i en klunga eländiga stugor. Därefter vek han av till vänster och följde vägen, som ledde upp till hans hem. Den svaga, sura lukten av ruttnande kål kom emot honom från köksträdgården på sluttningen ovanför floden. Han drog på munnen vid tanken, att det var denna oordning och villervalla i hans fars hus och denna växtlivets stagnation, som skulle vinna segern i hans själ. Och ett kort skratt bröt fram över hans läppar, då han tänkte på den ensamme bonddrängen i köksträdgården bakom deras hus, som han gett öknamnet »karlen med hatten». Strax efteråt brast han ofrivilligt ut i ännu ett litet skratt, vilket liksom sprang fram ur det förra, i det han tänkte på hur »karlen med hatten» arbetade; först tittade han fundersamt i de fyra väderstrecken, det ena efter det andra, och sedan stack han med sorgsen min spaden i jorden.

Stephen skuffade upp ytterdörren, som saknade lås, och gick genom en naken korridor in i köket. Några av hans bröder och systrar satt runt bordet. Tedrickningen var nästan över, och bara det sista av det påfyllda, utspädda teet var kvar i botten på de små glasburkarna och marmeladkrukorna, som tjänade

till tekoppar. Ratade brödkanter och bitar av sockrat bröd, bruna av teet som hällts över dem, låg strödda på bordet bland små sjöar av te, och en kniv med trasigt benskapt var nerstucken mitt i en hårt åtgången åtgången kaka.

Den döende dagens melankoliska, gråblå skimmer, som kom in genom fönstret och den öppna dörren, beslöjade och mildrade en plötslig instinkt av samvetskval i Stephens hjärta. Allt som nekats syskonen hade frikostigt skänkts honom, den äldste; men det bleka aftonskimret visade honom inte i deras ansikten någon antydning om agg.

Han satte sig bredvid dem vid bordet och frågade var föräldrarna var. En av dem svarade:

— Dedeve hadevar gådevått födevör adevatt sedeve pådevå edevett hudevus.

Flytta igen! En pojke, som hette Fallon, i Belvedere hade ofta med ett fånigt skratt frågat honom, varför de flyttade så många gånger. Nu mörknade plötsligt hans ansikte, då han ånyo tyckte sig höra Fallons fåniga skratt.

Han frågade :

— Varför ska vi flytta igen, om jag kan få veta't.

— Dädevär födevör adevatt vädevärdedeven videvill ködevöradeva udevut odevoss.

Hans yngste bror började från sin plats på andra sidan spisen att sjunga sången *Ofta i stilla natten*. Den

ena efter den andra stämde in, tills det slutligen blev en fyllig kör, som sjöng. På detta sätt brukade de sjunga i timmar, melodi efter melodi, visor och flerstämmiga sånger, tills det sista bleka ljuset slocknade vid horisonten, tills de första mörka nattmolnen gled upp på himlen och natten föll på.

Stephen väntade en liten stund som åhörare, innan också han stämde in i sången. Han lyssnade med smärta i själen till den ton av trötthet, som ljud bakom deras spröda, unga, oskyldiga röster. Till och med innan de gav sig ut på livets färd, tycktes de redan vara trötta på vägen.

Han hörde ljudet av denna kör i köket återkastas och mångfaldigas genom ett ändlöst eko av ändlösa generationers barn och hörde i alla dessa ekon även ett genljud av den ständigt återkommande tonen av trötthet och lidande. Alla föreföll trötta på livet, redan innan de inträdde däri. Och han mindes, att Newman hade hört detta tonfall också i några rader av Vergilius, som *gävo uttryck liksom själva naturens röst åt det lidande och den trötthet och på samma gång det hopp på det som bättre är, vilka varit hennes barns erfarenhet i alla tider.*

*

Han kunde inte vänta längre.

Från Byrons värdshus till Clontarfkapellets grind,

från Clontarfkapellets grind till Byrons värdshus och sedan tillbaka till kapellet och därpå tillbaka igen till värdshuset hade han först gått långsamt, noggrant inpassande fötterna i trottoarens lappverk av stenplattor, och sedan låtit sina steg hålla takt med versraders rytm. En full timme hade förflutit, efter det hans far gått in på värdshuset med Dan Crosby, privatläraren, för att av honom för Stephens räkning skaffa reda på något om universitetet. En full timme hade han gått här fram och tillbaka och väntat, men nu kunde han inte vänta längre.

Plötsligt begav han sig i väg till the Bull och gick hastigt, så att faderns gälla vissling inte skulle kunna kalla honom tillbaka, och på några minuter hade han svängt om hörnet vid polisstationen och var i säkerhet.

Ja, hans mor var fientligt stämd mot denna hans idé, såsom han kunde förstå av hennes ointresserade tystnad. Likväl stack honom hennes misstroende ännu mer än hans högfärd, och han tänkte lidelsefritt på hur han sett den tro, som nu småningom vissnade ner i hans egen själ, växa och lysa allt starkare i hennes ögon. Denna hennes brist på lojalitet framkallade hos honom en halvt omedveten antagonism, som likt ett moln förmörkade hans själ, och då den på molnens sätt gled bort och lämnade hans själ klar och sonligt undergiven mot henne igen, kände han dunkelt och utan saknad, att en första tyst söndring ägt rum mellan

dem.

Universitetet! Således hade han passerat utom hörhåll för anrop från de skiltvakter, som stått såsom hans gossars beskyddare och försökt behålla honom ibland sig, på det att han måtte bli dem underdånig och tjäna deras syften. Först tillfredsställelse och sedan stolthet lyfte honom liksom långa vågor sakta uppåt. Det syfte han blivit född att tjäna, men ännu inte skönjde, hade hjälpt honom att undkomma på en osynlig väg, och nu vinkade det än en gång till honom, och ett nytt äventyr skulle just öppnas för honom. Han tyckte sig höra toner av ryckvis ljudande musik, som höjde sig en ton och sänkte sig en minskad kvart, sedan gick en ton uppåt och en stor ters nedåt liksom tredelade lågor, som nyckfullt hoppade fram, laga efter laga, ur en midnattsskog. Det var ett trolskt preludium, ändlöst och formlöst; och eftersom det blev vildare och hastigare och lågorna började hoppa i otakt, tyckte han sig höra, hur under grenarna och gräsen vilda varelser jagade varandra, medan ljudet av deras fötter smattrade som regn mot bladen. Deras fötter ilade i smattrande villervalla över hans själ, harars och kaniners fötter, hjortars, hinders och antilopers fötter, tills han ej längre hörde dem och endast mindes en rad ur en av Newmans predikningar:

»Vilkas fötter äro såsom hjortars, och nedåt sträcka sig hans eviga armar.»

Det ståtliga i denna dunkla bild kom honom att tänka på värdigheten i det ämbete, han hade vägrat motta. Genom alla sina gossår hade han grubblat över vad han så ofta trott vara sin bestämmelse, och då ögonblicket kom att han skulle lyda kallelsen, hade han vänt sig bort, lydande en självrådlig instinkt. Sedan dess hade tid förflutit; prästinvigningens olja skulle aldrig smörja hans kropp. Han hade vägrat? Varför?

Vid Dollymount vek han av från vägen i riktning mot havet, och i det han beträdde den tunna träbron, kände han dess plankor skaka under trampet av tunga skodon. En tropp av Kristna bröder var på återväg från the Bull och hade börjat gå två och två över bron. Snart darrade denna i hela sin utsträckning och genljöd av de gåendes steg. De grova ansiktena passerade förbi honom två och två, röda, gula eller blåbleka av bad och havsluft, och i det han ansträngde sig för att se på dem obesvärat och likgiltigt, uppsteg i hans eget ansikte en svag rodnad av blygsel och medömkan. Ond på sig själv försökte han dölja sitt ansikte för deras blickar genom att vända på huvudet och titta ner i det grunda, virvlande vattnet under bron, men där såg han fortfarande, speglade i vattnet, deras höga hattar, oansenliga, bandliknande kragar och löst hängande kläder av prästerligt snitt.

— Broder Hickey.

Broder Quaid.

Broder MacArdle.

Broder Keogh.

Deras fromhet liknade säkerligen deras namn, deras ansikten, deras kläder, och det skulle inte tjäna något till, om han sade sig, att deras ödmjuka och botfärdiga hjärtan kanhända betalade en vida rikare tribut av fromhet än hans någonsin gjort, en gåva tiofaldigt mera täckelig än hans i detalj utarbetade gudsdyrkan. Det tjänade inte något till att han sökte förmå sig att hysa fördragsamhet mot dem, att han sade sig själv att de, om han någonsin komme till deras dörr, berövad sin stolthet, utmattad och i tiggarkläder, skulle visa fördragsamhet mot honom och älska honom som sig själva. Det var slutligen onödigt och förbittrande att i strid med sin egen lugna visshet anföra, att kärleksbudet icke bjöd oss att älska vår nästa som oss själva med lika mycket och lika stark kärlek, utan att älska honom som oss själva med samma slags kärlek.

Ur sin själs skattkammare framdrog han några ord, som han sakta sade för sig själv:

— En dag med apelgråa, havsskumborna moln.

Orden och dagen och omgivningen harmonierade i ett ackord. Ord. Var det deras färger? Han lät dem glöda och blekna, nyans efter nyans: soluppgångsguld, plommonrött och äppelgrönt, vågors djupa blå, mjuka

molntappars gråa Frans. Nej, det var inte deras färger, det var den avvägda rytmen i själva satsens byggnad. Älskade han således ordens rytmiska höjning och sänkning mer än de idéassociationer och färgföreställningar de uppväckte? Eller var det så, att han, eftersom hans syn var lika klen som hans själ var blyg, hade mindre nöje av den färgglänsande materiella världens återspeglning genom ett brokigt och bildrikt språks prisma än av en inre värld av individuella sinnesrörelser, som fick sin fullständiga reflex i en klar, smidig prosa.

Från den skakande bron steg han åter ner på fast mark. I detsamma föreföll det honom, som om luften bleve kyligare, och då han kastade en blick bortåt havet, såg han hur en by plötsligt förmörkade och krusade tidvattnet. En lätt sprittning i hjärtat, ett hastigare pulsslug i halsen uppenbarade än en gång för honom, hur hans fysiska natur fruktade havets kalla, ur djupet kommande lukt. Likväl vek han inte tvärt av ner mot dynerna till vänster utan fortsatte rakt fram längs raden av klippor, som gick i riktning mot flodmynningen.

Ett beslöjat solljus lyste svagt upp den gråa vattenyta, där floden rann ut i bukten. Längre bort, utefter den långsamt flytande Liffey avtecknade sig smäckra master mot himlen, och ännu mer i fjärran skymtades konturen av staden, som bredde ut sig,

omsvept av dis. Liksom ett sceneri på en förbleknad gobeläng, gammal som människosläktets trötthet, visade sig för honom genom den tidlösa luften töckenbilder av kristenhetens sjunde stad, icke äldre, ej heller tröttare eller mindre tålig under förtryck än den varit i tingsmötenas dagar.

Modfälld höjde han blicken mot de långsamt drivande molnen, apelgråa, havsskumborna. De färdades över himlens öknar, en skara nomader på vandring, högt över Irland, styrande kosan västerut. Det Europa de kommit ifrån låg därute bortom Irländska sjön, Europa med sina främmande tungomål, sina dalar och skogar och citadell och sina bakom skyttegravar förskansade, militärt disciplinera raser. Inom sig hörde han en oredig musik som av minnen och namn, vilka han var nästan medveten om men inte ens för ett ögonblick kunde få tag i; därpå tycktes musiken avlägsna sig, längre bort, längre bort, och allt emellanåt nåddes hans öra av en enda långt utdragen, kallande ton, som likt en stjärna genomträngde tystnadens skymning. Om och om och om igen! En röst från andra sidan världen kallade.

— Tjänis, Stephanos!

— Här kommer Dedalus!

— Oj! ... Låt bli, säger jag dej, Dwyer, annars får du själv en på käften ... Oj!

— Det är rätt, Towser. Doppa honom!

— Kom hit, Dedalus! Bous Stephanoumenos!
Bous Stephaneforos!

— Doppa honom! Låten få sig en kallsup,
Towser!

— Hjälp! Hjälp! ... Oj!

Han kände igen deras språk kollektivt, innan han urskilde deras ansikten. Blotta åsynen av detta virrvarr av våt nakenhet kom honom att frysa ända in i märgen. Deras kroppar, likvita eller övergjutna av ett blekt, gyllene sken eller omilt garvade av solen, glänste av havets väta. Den synnerligen konstlöst uppgillrade sten de begagnade till trampolin och som gungade under dem vid deras språng, och den sluttande vågbrytarens grovhuggna stenar, över vilka de i ras och stoj kravlade och klättrade, glänste av kall väta. Handdukarna, med vilka de smällde sina kroppar, var tunga av havsvatten, och deras hår var hoptovat av salt fuktighet.

Vid deras tillrop stannade han och parerade deras gyckel med munviga svar. Vad de såg karaktärslösa ut: Shuley utan sin låga, oknäppta krage, Ennis utan sitt högröda bälte med ormspännet och Conolly utan sin Norfolkjacka med de klafflösa sidfickorna! Det var en plåga att se dem och en stingande pina att se de tecken på begynnande ynglingaålder, som gjorde deras ömkliga nakenhet fränstötande. Kanske var det för att rädda sig undan den hemliga skräcken i sina själar,

som de skockade sig samman och som de förde detta oväsen. Men han, som stod ensam och tyst, mindes vilken skräck han hyste för sin egen kropps mysterier.

— Stephanos Dedalos! Bous Stephanoumenos!
Bous Stephaneforos!

Deras gyckel var inte nytt för honom, och nu smickrade det hans lugna, stolta känsla av överlägsenhet. Nu, såsom alltid förut, tycktes honom hans egendomliga namn vara en profetia. Till den grad tidlös föreföll honom den gråa, varma luften, så rörlig och personlig hans egen sinnesstämning, att alla tidsåldrar var som en för honom. Ett ögonblick förut hade det gamla danska kungarikets spöke tittat fram genom stadens disiga omhölje. Och nu, vid att höra den ryktbare konstnärens namn, tyckte han sig förnimma dånet av dunkla vågor och se en bevingad gestalt flyga ovan vågorna och långsamt stiga till väders. Vad betydde det? Var det ett sinnrikt motto över en sida i någon medeltida bok om profetior och symboler, en falkliknande man, som flyger över havet upp mot solen, en profetia om det syfte han blivit född att tjäna och vilket han genom sin barndoms och sina gossars dimmor strävat fram emot, en symbol av konstnären, som i sin verkstad ånyo av jordens tröga material skapar en uppåt svävande, okroppslig, oförgänglig varelse?

Hans hjärta darrade, hans andedräkt kom hasti-

gare, och en häftig vindfläkt ilade över hans lemmar, som om han vore stadd på färd upp mot solen. Hans hjärta darrade i en extas av fruktan, och hans själ flög i en luft, som var bortom världen, medan kroppen renades och befriades från osäkerhet, blev strålande och blandades med luftens element. En flygningens extas gjorde hans ögon glänsande, hans andhämtning häftig och kom hans vindomsusade lemmar att skälva i hänryckningens fröjd.

— Ett! Två! ... Se upp!

— Å, Cripes, jag drunknar!

— Ett! Två! Och tre!

— Nästa! Nästa!

— Ett! ... Uff!

— Stepaneforos!

Hans strupe värkte av begär att skrika högt, en falks eller en örns skri uppifrån skyn, att i ett genomträngande skri ropa ut för vindarna sin befrielse. Detta var livets kallelse till hans själ, icke den av tvivel och hopplöshet fyllda världens slöa, grova röst, icke den översinnliga röst, som kallat honom till altarets bleka tjänst. Ett ögonblicks vild flykt hade befriat honom, och det triumfrop, som hans läppar höll tillbaka, klöv hans hjärna.

— Stepaneforos!

Vad var den fruktan han gått i dag och natt, den osäkerhet, som omslutit honom, den skam, som föröd-

mjukat honom invärtes och utvärtes — vad var det alltsammans nu annat än en liksvepning?

Hans själ hade uppstått ur gossårens grav, föraktfullt bortkastande sin svepning. Ja! Ja! Ja! Stolt skulle han skapa utur sin själs frihet och kraft, såsom den store konstnär, vars namn han bar, någonting levande, nytt och skönt och uppåt svävande, okroppsligt, oförgängligt.

Nervöst reste han sig plötsligt upp från stenblocket, ty han kunde inte längre kväva lågan i sitt blod. Han kände sina kinder glöda och sin strupe vibrera av sång. Det var en vandringslust i hans fötter, som brann av begär att bege sig av till jordens ändar. Vidare! Vidare! tycktes hans hjärta ropa. Aftonen skulle mörkna över havet, natten falla över slätterna, lagningen glimma för vandraren och visa honom främmande fält och kullar och ansikten. Var?

Han blickade norrut, mot Howth. Havet hade på den grunda sidan av vågbrytaren sjunkit så mycket, att den uppkastade tången var synlig, och ebben drog sig hastigt tillbaka från stranden. Redan låg en lång, oval sandbank varm och torr bland de små vågorna. Här och där glimmade varma sandöar ovanför det grunda tidvattnet; och omkring öarna och den långa banken och bland strandens grunda strömdrag syntes lätt klädda gestalter, som vadade och grävde.

Några ögonblick därefter var han barfota. Strump-

orna låg hopvikta i hans fickor, och smärtingskorna dinglede i knutiga snören över hans axlar. Och sedan han bland vrakgods mellan klipporna plockat upp åt sig en spetsig, saltfrätt käpp, klättrade han nerför vågbrytarens sluttande sida.

Genom stranden löpte en lång å, och medan han långsamt vadade uppför den, förundrade han sig över den oändliga massan av sjögräs. Smaragdgrönt och svart och rödbrunt och olivgrönt rörde det sig under strömmen, gungande och svängande hit och dit. Åns vatten var mörkt av denna oändliga massa och återspeglade de högt uppe drivande molnen. Molnen drev tyst ovanför honom, och tyst drev sjögräset nedanför honom, och den gråa, varma luften var stilla, och ett nytt, vilt liv sjön i hans ådror.

Var var hans gossår nu? Var var den själ, som hade ryggat tillbaka från sin bestämmelse för att i ensamheten ruva över sina sårs skam och i sin boning av tarvlighet och undanflykter spela drottning, i gulnad svepning och i kransar som vissnade, då man rörde vid dem? Eller, var var han?

Han var ensam. Ingen gav akt på honom, han var lycklig och nära livets otämda hjärta. Han var ensam och ung, med livets lust sjungande i sitt blod, ensam i en ödemark av luft och bräckt vatten, snäckor och tång och beslöjat grått solljus, på avstånd skymtande barn och unga flickor i tunna, färgglada dräkter och av

vinden burna barn- och flickröster.

Mitt i strömdraget stod en flicka framför honom, ensam och stilla, skådande ut mot havet. Hon såg ut, som om hon genom trolldom förvandlats till en sällsam och vacker sjöfågel. Hennes långa, bara ben var fina och spensliga som en tranas och fläckfritt vita, utom där en smaragdgrön slinga av sjögräs format sig som ett fantastiskt märke på hennes hud. Hennes lår, fylligare och mjuka i färgen som elfenben, var blottade nästan ända upp till höfterna, där hennes benkläders vita krus liknade en fjäderbeklädning av mjukt, vitt dun. Hennes gråblå klänningskjol var ogenerat uppskörtad kring midjan och hopfästad på ryggen. Hennes barm var späd och mjuk som ett duvbröst. Men hennes långa, ljusa hår var en flickas, och ansiktet, med sitt underbara skimmer av jordisk skönhet, en flickas.

Hon stod ensam och stilla, skådande ut mot havet; och då hon förnam hans närhet och det tillbedjande uttrycket i hans ögon, vände hon huvudet mot honom, lugnt fördragande hans blick, utan vare sig blygsel eller fräckhet. Länge, länge fördrog hon den, och därpå vände hon lugnt sin blick från hans och riktade den mot ån, medan hon sakta rörde foten hit och dit i vattnet. Det första, svaga ljudet av sakta rört vatten bröt tystnaden, lågt och svagt och viskande, svagt som i sömnen hörda klockor, hit och dit, hit och dit, och en

lätt rodnad darrade på hennes kind.

”Gud i himlen!” utropade Stephens själ i ett utbrott av världslig fröjd.

Plötsligt vände han sig ifrån henne och begav sig i väg över stranden. Hans kinder flammade, hans kropp glödde, hans lemmar skälvde. Vidare och vidare och vidare gick han, långt bort över dynerna, vilt sjungande till havet, ropande sin välkomsthälsning till det liv, som hade ropat på honom.

Hennes bild hade tagit sin boning i hans själ för evig tid, och intet ord hade brutit hans hänrycknings heliga tystnad. Hennes ögon hade kallat honom, och hans själ hade ögonblickligen svarat. Att leva, fara vilse, falla, triumfera, på nytt skapa liv ur livet! En ängel hade visat sig för honom, den jordiska ungdomens och skönheten, ängel, ett sändebud från livets fagra Tunder, för att i ett ögonblick av extas slå upp för honom portarna till alla villfarelsens och härlighetens vägar. Vidare och vidare och vidare! Plötsligt stannade han och hörde i stillheten sitt hjärtas slag. Hur långt hade han gått? Hur mycket var klockan?

Ingen människogestalt syntes i närheten, och intet ljud nådde hans öra. Men tidvattnet var nära att kantra, och dagen led redan mot sitt slut. Han vek av inåt land, och i det han skyndade uppför den sluttande stranden, utan att fråga efter de skarpa smastenarna,

fann han en sandig vrå mitt i en ring av sandkullar bevuxna med toviggt gräs och lade sig där, på det att aftonens frid och tystnad matte stilla upproret i hans blod.

Över sig förnam han den omätliga, okänsliga rymden och himlakropparnas lugna fortskridande; och jorden under honom, jorden som fött honom, hade tagit honom till sitt bröst.

Han slöt ögonen i sömning domning. Hans ögonlock skälvde, som om de kände jordens och hennes medplaneters kretsande rörelse; skälvde, som om de förnam det underliga ljuset från någon ny värld. Hans själ förlorade sig in i en ny värld, så fantastisk och dunkel, som om han skådat den nere i havets djup, genomkorsad av töckniga skepnader och väsen. En värld, ett glitter eller en blomma? Glittrande och darrande, darrande och öppnande sig, ett gryende ljus, en blomma som slår ut, spred det sig i oändlig upprepning av sig självt. Det brast uti varmaste rött och utvecklade sig så småningom till blekaste skärt, blad efter blad och ljusvåg efter ljusvåg, översvämande hela himlavalvet med sin milda rodnad, varje rodnad djupare än den förra.

Det var redan kväll, då han vaknade, och hans vilolägers sand och torra gräs kändes inte längre varma. Han steg långsamt upp, och i det han i tankarna genomlevde den hänryckning han känt i

sömnen, suckade han av fröjd.

Han klättrade upp till sandkullens topp och såg sig omkring. Det var redan kväll. Nymånens ena kant klöv himlabrynets bleka öken, kanten av en i grå sand inbäddad silverring; och tidvattnets flod strömmade med sakta viskande böljor in mot land, in mot några få i avlägsna gölar ännu kvardröjande gestalter.

5

Han tömde sin tredje kopp svagt te i botten och började tugga på de stekta brödkanter, som låg kringströdda närmast honom, medan han stirrade ner i krukans mörka pöl. Det gula stekflottet hade blivit urgrävt som ett hål i en mosse, och pölen därunder väckte hos honom minnet av det mörka torvfärgade vattnet i Clongowes bassäng. Asken med pantsedlar, som stod bredvid honom på bordet, hade just blivit kullstjälpt, och med flottiga fingrar tog han i tankarna den ena efter den andra av de blåa och vita lapparna, solkiga och skrynkliga och med pantgivarens namn i klottriga

bokstäver.

1 par snörstövlar.

1 rock.

3 underplagg i en vit duk.

1 par pantalonger.

Därpå lade han bort dem och stirrade fundersamt på askens lock, spräckligt av märken efter ohyra, och frågade i tankspridd ton: — Hur mycket går klockan före nu?

Hans mor reste på den tillbucklade väckarklockan, som låg med sidan ner på spiselhyllan, till dess urtavlan visade tre kvart på tolv, och lade sedan åter ner den igen.

— En timme och tjugofem minuter, sade hon. Den riktiga tiden nu är tjugo minuter över tio. Nog kunde du försöka komma i tid till föreläsningarna.

— Gör i ordning handfatet åt mej, sade Stephen.

— Katey, gör i ordning handfatet åt Stephen.

— Boody, gör i ordning handfatet åt Stephen.

— Jag kan inte, jag ska gå efter blåelse. Du kan göra't, Maggie.

Sedan det emaljerade fatet placerats under vattenledningen och den gamla tvättvanten blivit ditslängd, lät han sin mor gno honom på halsen och peta inuti öronens veck och näsvingarnas små skrymslen.

— Det är verkligen ynkligt, sade hon, att en

student vid universitetet kan vara så smutsig, att hans mor är tvungen att tvätta honom.

— Men du tycker det är roligt, sade Stephen lugnt.

En gäll vissling hördes från övre våningen, och hans mor stack ett fuktig förkläde i hans hand.

— Torka dej och skynda dej i väg för Guds skull. Ännu en gäll vissling, argsint utdragen, förde en av flickorna till foten av trappan.

— Ja, far.

— Har din lata hynda till bror gått än?

— Ja, far.

— Säkert?

— Ja, far.

— Hm!

Flickan kom tillbaka, i det hon gjorde tecken åt Stephen att skynda sig och sakta gå ut bakvägen. Han skrattade och sade:

— Han har en besynnerlig föreställning om genus, om han tror att en hynda är maskulinum.

— Åh, det är riktigt skamligt av dej, Stephen, sade hans mor, och du får nog uppleva den dag du ångrar, att du någonsin satte din fot på det där stället. Jag ser, hur det har förändrat dej.

— Adjö på er allesammans, sade Stephen leende och kysste på fingret till farväl.

Gränden bakom terrassen låg nästan under vatten,

och medan han långsamt gick nerför den, försiktigt klivande bland högar av vått skräp, hörde han en vansinnig nunna skrika i dårhuset för nunnor på andra sidan muren.

— Jesus! O Jesus! Jesus!

Genom ett förargat kast på huvudet skakade han ljudet ur sina öron och skyndade vidare, mödosamt lotsande sig fram bland det förruttnade avskrädet, med hjärtat redan angripet av en värkande bitterhet och vämjelse. Hans fars vissling, hans mors brummande, en osynlig dåres gälla skrik var nu för honom lika många röster, som kränkte och hotade att förödmjuka hans unga stolthet. Med en förbannelse utdrev han ekot av dem ur sitt hjärta. Men då han sedan vandrade genom allén, där det gråa morgonljuset silade ner mellan de droppande träden, och kände den underliga, vilda doften av deras våta löv och bark, befriades hans själ ur sitt elände.

Alléns regntunga träd uppväckte hos honom, såsom alltid minnen av flickorna och kvinnorna i Gerhard Hauptmanns skådespel, och minnet av deras bleka sorger och doften från de våta grenarna blandades i en stämning av stilla glädje. Hans morgonpromenad genom staden hade börjat. Och han visste på förhand, att då han passerade Fairviews uppslammade strandremsa, skulle han få Newmans klosterstränga, silverådrade prosa i tankarna, och då han

vandrade framåt North Strand Road, liknöjt kastande en och annan blick in i livsmedelsbutikernas fönster, skulle han erinra sig Guido Cavalcantis mustiga humor och dra på munnen; att då han kom förbi Bairds stenhuggeri vid Talbot Place, skulle Ibsens anda blåsa igenom honom som en skarp vind, en anda av självsvåldig skönhet, och att i det han passerade en smutsig lump- och skrotaffär på andra sidan Liffey, skulle en dikt av Ben Jonson rinna honom i hagen, den som börjar:

I was not wearier where I lay.

När hans tankar var trötta på att bland Aristoteles' eller Thomas Aquinas' spöklika ord söka efter skönhetens väsen, vände de sig ofta för att hämta vederkvickelse till de sirliga kväderna från Elisabeths tid. Hans själ stod ofta i en tvivlande munks klädnad i skuggan nedanför den tidsålderns fönster för att lyssna till lutspelelarnas långsamma, gycklande musik eller kopplerskornas uppsluppna munterhet, tills ett alltför rått skratt, en blanksliten glosa från lättfärdiga och falska läppar, stack hans prästerliga självaktning och drev bort honom från hans gömställe.

Den lärdomsskatt, som han ansågs tillbringa sina dagar med att grubbla över till den grad, att den ryckt honom från jämnårigas sällskap, var endast ett litet förråd av några satser ur Aristoteles' poetik och psykologi och en *Synopsis Philosophiæ ad mentem*

divi Thomæ. Hans tänkande var skumt av tvivel och misstro till sig själv, då och då upplyst av intuitionens blixtar, men blixtar av så bländande styrka, att världen i dessa ögonblick förintades omkring honom, som om den förtärts av eld. Och därefter blev hans tunga liksom bunden, och han mötte andras ögon utan en svarande blick i sina, ty han kände, att skönhetens ande hade omsvept honom som en mantel och att han åtminstone i drömmarnas värld umgåtts med adliga själar. Men när denna korta känslolvåg av tyst stolthet ej längre bar honom, var han glad att finna sig fortfarande vara bland gemene man, oförskräckt och lätt om hjärtat gående sin väg fram genom stadens smuts och buller och dorskhet.

Nära kanalen, trippande nedför bron, kom den lungsiktige mannen med dockansiktet och hatten utan brätten. Han hade sin chokladfärgade överrock väl tillknäppt och höll sin hoprullade paraply utsträckt ifrån sig som en slagruta. Klockan måste vara elva, tänkte Stephen, och tittade in i ett mjölmagasin för att se, hur dags det var. Klockan därinne visade fem minuter i fem, men strax därpå hörde han en klocka någonstädes i närheten slå elva snabbt på varandra följande slag. Han skrattade, då han hörde det, ty det kom honom att tänka på MacCann; och han såg honom för sig, en undersätsig gestalt i jakttröja och knäbyxor och med ljust hakskägg, stående i blåsten

vid Hopkins' hörn, och hörde honom säga: Dedalus, du är en samhällsfientlig varelse, som bara går upp i dej själv. Det är inte jag. Jag är demokrat. Och jag vill arbeta och verka för frihet och jämlikhet bland alla samhällsklasser och för bägge könen i det framtida Europas stater.

Elva! Alltså skulle han komma för sent också till den föreläsningen. Vilken dag i veckan var det? Han stannade vid en tidningskiosk för att läsa översta raden på en löpsedel. Torsdag. Från tio till elva engelska; från elva till tolv franska; från tolv till ett fysik. I fantasien bevistade han den engelska föreläsningen och kände sig även på detta avstånd orolig och hjälplös. Han såg sina kamraters huvuden undergivet böjda, medan de i sina anteckningsböcker skrev sådant, som de var tillsagda att skriva: nominella definitioner och verkliga definitioner och exempel eller födelse- och dödsdata, författares förnämsta arbeten, en gynnsam och en ogynnsam kritik jämsides med varandra. Hans eget huvud var inte böjt, ty hans tankar irrade vida omkring, och antingen han såg sig om i den lilla klassen eller tittade genom fönstret ut över parkens ödsliga trädgårdsanläggningar, kände han en lukt av källare och förmultning. Rakt framför honom i en av de första bänkarna syntes ännu ett huvud upprätt ovanför de nedlutade kamraternas, som om det tillhört en präst, vilken utan ödmjukhet

anropade det heliga sakramentet för de ödmjuka gudsdyrkarna omkring honom. Hur kom det sig, att han vid tanken på Cranly aldrig kunde för sitt inre öga se hela hans gestalt utan bara hans huvud och ansikte? Även nu, mot morgonens gråa bakgrund, såg han det för sig liksom en bild i en dröm, ett avhugget huvuds ansikte eller en dödsmask, krönt av sitt stela, svarta, upprättstående hår såsom av en järnkrona. Det var ett prästligt ansikte, prästligt i sin blekhet med skuggorna under ögonen och längs käkarna och med sina långa, blodlösa läppar, som ofta var dragna till ett matt leende. Och Stephen, som plötsligt mindes, hur han berättat för Cranly om all jäsning och oro och åtrå i sin själ, dag efter dag, natt efter natt, och till svar endast fick vännens lyssnande tystnad, skulle ha sagt sig själv, att detta ansikte tillhörde en brottslig präst, som mottog bikter från dem, som han icke hade makt att ge avlösning, om han ej åter i minnet känt blicken i dessa mörka ögon, vilka på honom verkade som en kvinnas.

Tvärs igenom denna syn fick han en glimt av en underlig, mörk grotta, fylld av spekulativa tankar, men vände sig genast bort därifrån, enär han kände, att stunden att inträda däri ännu icke var inne. Men hans väns liknöjdhet tycktes såsom en giftig planta sprida omkring honom dödsbringande utdunstningar; och han fann att han gick och tittade till höger och vänster

från ett ord till ett annat i slö undran över att de i all tysthet blivit så tömda på sin egentliga innebörd, tills varje alldaglig mening, som han läste på butiksskyltarna, band hans tankar liksom orden i en trollformel och hans själ suckade, skrumpnande av ålder, medan han vandrade framåt i en gränd mellan hopar av dött språk. Hans eget språkmedvetande höll på att sina i hans hjärna och sipprade ut i ord, vilka började samla sig och skingra sig i självsvåldiga rytmer:

*The ivy whines upon the wall,
And whines and twines upon the wall,
The yellow ivy upon the wall,
Ivy, ivy up the wall.*

Hade man någonsin hört maken till fånerier? Du store Gud! Murgrön, som gnäller och smäller på en mur? Och vita blommor har kaprifolium inte heller. Gulvita möjligen. Gulvita som elfenben.

Detta ord lyste plötsligt fram i hans hjärna, ljusare och klarare än något elfenben, som sågats ut ur elefanter fläckiga betar. Elfenben, *ivoire*, *avoiro*, *ebur*. Ett av de första exempel han lärt sig på latin hade varit: *India mittit ebur*. Och han såg i minnet för sig rektorn med det kloka, nordiska ansiktet, vilken lärt honom att översätta Ovidii Metamorphoser till hövisk engelska, som gjordes bisarr genom omnäm-

andet av svin och krukskärvor och sidfläsk. Det lilla han visste angående latinsk verslära hade han lärt sig i en trasig bok, skriven av en portugisisk präst.

Contrahit orator, variant in carmine vates.

Kriserna och segrarna och söndringarna i den romerska historien meddelades honom i de banala orden *in santo discrimine*, och han hade försökt få en inblick i världsstadens samhällsliv genom orden *implere ollam denariorum*, vilka rektorn uttalat med en metallklang i rösten, som påminde om en krukas fyllande med denarer. Sidorna i hans slitna gamla Horatius kändes aldrig kalla att röra vid, även om hans egna fingrar var kalla. De var så mänskliga, och femtio år förut hade de vänts av John Duncan Inveraritys och hans bror William Malcolm Inveraritys fingrar. Ja, det var ädla namn på det mörknade försättsbladet, och till och med för en så skral latinare som han var dessa verser lika doftande, som om de alla dessa år legat i myrten och lavendel och verbena; men likväl plågade honom tanken, att han aldrig skulle bli annat än en blyg gäst vid världskulturens gästabud och att den munklärdom, vars uttryckssätt han begagnade vid sina försök att utforma en estetisk filosofi, icke av hans samtida hölls högre i anseende än heraldikens och falkenerarkonstens egendomliga fackspråk.

Trinity-universitetets gråa block, tungt insatt i

stadens okunnighet, likt en i en otymplig ring infattad sten, drog hans tankar till jorden, och medan han på allt sätt mödade sig för att komma loss ur skoldogmatikens fjättrar, stod han plötsligt framför den komiska statyn av Irlands nationalskald.

Han betraktade den utan vrede, ty ehuru kroppslig och andlig lättja likt osynlig ohyra kröp över den, ända från de platta fötterna och uppför kappans veck och runt det servila huvudet, tycktes den ödmjukt medveten om sin förnedring. Det var en urinvånare i en lånad irländsk kappa. Och han tänkte på sin vän Davin, bondestudenten. Detta namn, som han gav honom på skämt, fann den unge bonden godlynt sig i.

— Gå på, Stevie, jag är en träskalle, säger du. Kalla mej, vad du vill.

Den förtroliga förkortningen av hans dopnamn på vännens läppar hade berört Stephen angenämt, då han första gången hörde det, ty han var lika formell i sitt tal till andra som de var mot honom. Många gånger, när han satt i Davins rum vid Grantham Street och förundrande sig över sin väns välgjorda skor, som parvis garnerade väggen, för vännens ofördärvade öra uppläste strofer och bitar av rytmisk prosa, vilka bemantlade hans egen längtan och nedslagenhet, hade åhörarens naiva själ dragit hans till sig och stött den tillbaka igen; dragit den genom en lugn, medfött artig uppmärksamhet eller någon egendomlig, gammaldags

språkvändning eller sin fröjd åt kroppsliga färdigheter och plötsligt och snabbt stött den tillbaka genom en tröghet att fatta eller en slöhet i känslan eller en av fasa stirrande blick, samma fasa, varmed mången svältande irländsk by fortfarande lyssnar till aftonklockans klämtning.

Jämsides med sina hågkomster av sin farbrors, atleten Mat Davins, tappra bedrifter dyrkade den unge bonden Irlands sorgliga saga. De pratlystna bland hans kamrater, vilka strävade efter att till vad pris som helst göra det enformiga studielivet litet mera intressant, tyckte om att tänka på honom som en ung fenier. Hans amma hade lärt honom irländska och danat hans fantasi vid glimtar ur Irlands myter. Till dessa myter intog han samma ställning som till den romersk-katolska kyrkan, en trögtänkt, lojal träls. Allt av tankar eller känsla, som nådde honom från England eller medelst engelsk kultur, stod hans själ rustad emot, i hörsamhet för ett partis slagord; och av den värld, som låg bortom England, kände han endast till den franska främlingslegionen, i vilken han sade sig vilja tjäna.

Parande denna ärelystna önskan med den unge mannens läggning hade Stephen ofta kallat honom för en av de tama gässen, inte utan en viss anstrykning av irritation, riktad mot just denna vännens tröghet i tal och handling, som så ofta tycktes stå emellan Stephens vetgirigt spekulativa sinne och det myckna,

som ännu slumrade i den irländska folksjälen.

En kväll hade den unge bonden, vars sinne plågades av det våldsamma eller praktfulla språk, vari Stephen räddade sig undan intellektuellt upprors kalla tystnad, för Stephens inre öga frammanat en underlig syn. De var på väg till Davins bostad och gick långsamt genom det fattiga judekvarterets mörka, trånga gator.

— Förra hösten, Stevie, hände det mig något, som jag aldrig berättat för en levande själ, och du är den första, som nu får höra det. Jag har glömt, om det var i oktober eller november. Oktober måste det ändå ha varit, för det var innan jag kom upp hit för att vara med i studentklassen.

Stephen gick och betraktade vännen med leende ögon, smickrad av hans förtroende och genom hans okonstlade ton vunnen över till sympati.

— Jag hade hela dagen varit hemifrån — för att titta på en fotbollsmatch borta i Buttevant — och då jag skulle fara hem, var det ett sådant spektakel och en sidan röra, att jag kom för sent till tåget, och inte kunde jag heller få tag i något slags dragdjur, för olyckligtvis råkade det samma dag vara massmöte borta i Castletownroche, och alla traktens åkdon var där. Det fanns således inget annat för mej att göra än att stanna där över natten eller använda apostlahästarna. Nå, jag begav mej åstad till fots, och det var

nästan natt, då jag kom in mellan Ballyhourakullarna, det är mer än tio miles från Kilmallock, och sedan är det en lång, enslig väg. Man ser inte en skymt av ett kristet hus längs vägen eller hör något ljud. Det var så gott som beckmörkt. Ett par gånger stannade jag i skydd av en buske för att liva upp elden i min pipa, och hade bara inte daggen varit så stark, skulle jag ha sträckt ut mig där och sovit. Slutligen fick jag efter en krök av vägen syn på en liten stuga, där det lyste i fönstret. Jag gick dit och knackade på dörren. En röst frågade vem det var, och jag svarade, att jag var på väg hem från matchen i Buttevant och att jag ville be om ett glas vatten. En liten stund därefter öppnade en ung kvinna dörren och räckte mej en stor mugg mjölk. Hon var till hälften avklädd, som om hon just tänkt gå och lägga sej, då jag knackade, och hon hade håret hängande. Och hennes figur och något i hennes ögon kom mej att tänka, att hon måste vara med barn. Hon höll mej med prat kvar vid dörren en lång stund, och jag tyckte det var besynnerligt, för hennes bröst och axlar var nakna. Hon frågade mej om jag var trött och om jag skulle vilja stanna där över natten. Hon sade, att hon var alldeles ensam i huset och att hennes man den morgonen farit till Queenstown med sin syster för att följa henne till ångbåten. Och hela tiden medan hon pratade, Stevie, höll hon ögonen fästade på mitt ansikte, och hon stod så nära mej, att jag kunde höra

henne andas. Då jag slutligen räckte henne muggen tillbaka, tog hon min hand för att dra mej in över tröskeln och sa: »Kom in och stanna här över natten. Ni behöver inte vara rädd. Det finns ingen här mer än vi ...» Jag gick inte in, Stevie. Jag tackade henne och vandrade vidare, riktigt i feber. Vid första krök av vägen såg jag mej om, och hon stod fortfarande i dörren.

De sista orden av Davins berättelse sjöng ännu i hans minne, och kvinnogestalten i berättelsen — en spegelbild av andra kvinnogestalten, som han sett stå i bondstugornas dörrar i Clane, då skolvurstarna körde förbi — framstod som en typ av sin ras och av hans, en flädermusliknande själ, som vaknat upp till medvetenhet om sig själv i mörker och ensamhet och förmedelst en oskyldig kvinnas ögon och röst och åtbörder kallar en främling till sin bädd.

En hand lades på hans arm, och en ung röst ropade: —Å, herrn, er egen flicka! Första handsölet i dag, herrn. Köp den här vackra knippan. Vill inte herrn det?

De blåa blommor, hon lyfte mot honom, och hennes unga blåa ögon tycktes honom i detta nu bilder av oskuld, och han stod kvar, tills bilden försvunnit och han såg bara hennes trasiga klänning och fuktiga, grova hår och framfusiga ansikte.

— Gör det, herrn! Glöm inte er egen flicka, sir!

— Jag har inga pengar, sade Stephen.

— Köp de här vackra blommorna, herrn. Bara en penny.

— Hörde ni inte, vad jag sa? frågade Stephen och lutade sig ner mot henne. Jag sa er ju, att jag inte har några pengar. Och det säger jag er nu än en gång.

— Nåja, då blir det säkert en annan dag, om Gud vill, svarade flickan efter ett ögonblick.

— Kanske, sade Stephen, men sannolikt är det inte.

Då han fruktade, att hennes förtroliga tilltal skulle övergå till stickord, och önskade vara ur vägen, innan hon utbjöd sin vara till en annan, en turist från England eller en student vid Trinity, lämnade han henne hastigt. Grafton Street, där han gick, förlängde detta intryck av modlös fattigdom.

I körbanan vid övre ändan av gatan var en stenplatta anbragt till minnet av Wolfe Tone, och han mindes att han tillsammans med sin far varit närvarande, då den nedlades. Han mindes med bitterhet denna smaklösa hyllningsscen. Den bevistades av fyra franska delegerade i en charabang, och en av dem, en fetlagd, leende ung man, höll en käpp med ett fastkilat kort med texten: *vive l'Irlande*.

Men träden i Stephensparken doftade av regn, och den genomblöta jorden utsände sin lukt av förgänglighet, en svag rökelse, som steg uppåt genom mullen

från många hjärtan. Den galanta, mutbara stadens själ, om vilken de äldre berättat för honom, hade med tiden krympt ihop till en ur jorden uppstigande svag lukt av förmultning, och han visste att då han om ett ögonblick trädde in i det dystra universitetet, skulle han bli medveten om en mycket större korrruption än den Buck Egan och Burnchapel Whaley gjort sig skyldiga till.

Det var för sent att gå upp till den franska klassen. Han gick genom vestibulen och in i korridoren till vänster, som förde till fysiksalen. Korridoren var mörk och tyst, men det var nästan som om någon där gett akt på honom. Var det emedan han hört, att det en gång i tiden fanns en löntrappa där? Eller ägde jesuiterhuset exterritorialrätt, och gick han bland främlingar? Tories och Parnells Irland tycktes spårlöst ha försvunnit.

Han öppnade dörren till salen och stannade i det kyliga, gråa ljus, som försökte ta sig in genom de dammiga fönstren. En gestalt låg hopkrupen framför det stora spisgallret, och på mannens magerhet och gråhet kände han igen att det var studieinspektören, som höll på att göra upp eld. Stephen stängde lugnt dörren och närmade sig spisen.

— God morgon, sir! Kan jag hjälpa er?

Prästen tittade hastigt upp och sade: — Vänta bara ett ögonblick, mr Dedalus, så ska ni få se. Det är en

särskild konst att göra upp eld. Vi har de sköna konsterna och de nyttiga konsterna. Detta är en av de nyttiga.

— Jag ska försöka lära mej den, sade Stephen.

— Inte alltför mycket kol, sade studieinspektören, i det hans flinka händer fortsatte sitt arbete, det är en av hemligheterna.

Ur sidfickorna på sin långrock drog han fram fyra ljussnoppar och placerade dem skickligt bland kol och vridna papperstussar. Stephen iakttog honom under tystnad. Där han låg på knä på stenen för att tända elden, pysslande med sina papperstussar och ljussnoppar, föreföll han mer än någonsin att vara en ödmjuk kyrkotjänare, som gjorde i ordning offerplatsen i ett tomt tempel, en Herrens levit. Liksom en levits enkla linneklädnad omslöt den nötta, urblekta prästrocken den knäböjande gestalt, som mässkruden eller den judiske prästens bjällerkantade mantel skulle trötta och besvära. Hans kropp hade åldrats, medan han i Herrens tjänst utförde sina ringa sysslor, som bestod i att vårda elden på altaret, bära hemliga budskap, passa upp på världens barn, utan att likväl förlänas något av helgonlik eller prelatensisk skönhet. Ja, till och med hans själ hade åldrats i denna tjänst utan att växa uppåt mot ljus och skönhet eller sprida vida omkring en ljuvlig odon sanctitatis — en kuvad vilja, som lika så litet genombävades av någon

lydnadens glädje som hans åldrande kropp, mager och senig och betäckt med silvergrått fjun, lystrade till kärlekens eller stridens signaler.

Studieinspektören satte sig på huk och såg på på hur stickorna fattade eld. För att bryta tystnaden sade Stephen:

— Jag är säker på att jag inte skulle kunna göra upp eld.

— Ni är konstnär, mr Dedalus, eller hur? sade prästen, i det han tittade upp och blinkade med sina ljusa ögon. Konstnärens mål är att skapa det sköna. Vad som menas med det sköna, det är en annan fråga.

Betänksamt gnuggande händerna frågade han: — Kan ni nu besvara det spørsmålet?

— Thomas Aquinas, svarade Stephen, säger *pulcra sunt quæ visa illacent*.

— Denna eld framför oss, sade studieinspektören, kommer att bli angenäm för ögat. Blir den därför skön?

— För så vitt som den uppfattas av synsinnet, vilket jag förmodar här betyder estetiskt begripande, blir den skön. Men Aquinas säger också *Bonum est in quod tendit appetitus*. För så vitt den tillfredsställer det animaliska begäret efter värme, är elden ett gott. I helvetet är den likväl ett ont.

— Alldeles riktigt, sade prästen, ni slår säkert huvudet på spiken.

Han reste sig lätt och vigt och gick och ställde dörren på glänt, idet han sade: — Det brukar vara en god hjälp att ha drag, då man håller på med sådant här.

Då han kom tillbaka till spisen, en smula haltande men med rask gång, såg Stephen en jesuits lyssnande själ blicka fram ur de ljusa, kalla ögonen. Liksom Ignatius var han halt, men i hans ögon brann ingen gnista av Ignatius' entusiasm. Ej ens jesuiterordens legendariska slughet, spetsfundigare och mera hemlighetsfull än dess endast i fantasien befintliga böcker av spetsfundig, hemlig vishet hade inte i hans själ tänt apostlaämbetets energi. Det föreföll, som om han begagnade världens finter, list och lärdom, såsom han var befalld att göra, till Guds större ära, utan glädje i deras brukande, utan hat mot det i dem som var ont, men med en bestämd gest av lydnad vändande deras udd tillbaka mot dem själva; och oaktat denna tysta tjänst såg det ut, som om han inte alls älskade mästaren och föga, om alls, det ändamål han tjänade. *Similiter atque senis baculus*, var han såsom ordens stiftare skulle velat ha honom, lik en stav i en gammal mans hand, en stav som kunde vara ett stöd på vägen i kvällningen eller i hårt väder, ligga bredvid en dams bukett på en trädgårdsbänk eller lyftas hotande.

Studieinspektören gick tillbaka till spisen och började stryka sin haka.

— När kan vi vänta få något från er angående det

estetiska spörsmålet? frågade han.

— Från mej? sade Stephen häpen. Jag råkar på en idé en gång varannan vecka, om jag har tur.

— Dessa problem är mycket invecklade, mr Dedalus, sade prästen. Det är som att titta från Mohers klippor ner i djupet. Många går ner på djupet och kommer aldrig upp igen. Bara en tränad dykare kan gå ner i detta djup och utforska det och komma upp till ytan igen.

— Om ni menar teoretiska betraktelser, sir, sade Stephen, så är jag säker på att det inte finns något sådant som fritt tänkande, så till vida som allt tänkande måste bindas av sina egna lagar.

—Ha!

— För det mål jag satt mej kan jag för närvarande arbeta vidare i ljuset av en eller två idéer hos Aristoteles och Aquinas.

— Jag förstår. Jag förstår alldeles, vad ni menar.

— Jag behöver dem bara för eget bruk och till ledning, tills jag vid ljuset från dem gjort något för mej själv. Om lampan ryker eller osar, ska jag försöka putsa den. Om den inte lyser tillräckligt, ska jag sälja den och köpa en annan.

— Epiktetos hade också en lampa, sade studieinspektören, som efter hans död såldes för ett fabelaktigt pris. Det var den lampan, som han skrev sina filosofiska avhandlingar vid. Ni känner ju till

Epiktetos?

— En gammal herre, sade Stephen vårdslöst, som sa, att själen är mycket lik ett ämbar vatten.

— Han berättar på sitt enkla sätt, fortfor den andre, att han satte en järnlampa framför en staty av någon bland gudarna och att en tjuv stal lampan. Vad gjorde filosofen? Han resonerade som så, att det låg i en tjuvs skaplynne att stjäla, och beslöt sej för att nästa dag köpa en lerlampa i stället för lampan av järn.

En lukt av smält talg steg upp från ljussnopparna i spisen och blandade sig i Stephens medvetande med ordens slamrande rytm, ämbar och lampa, lampa och ämbar. Också prästens röst hade en skarpt slamrande ton. Stephens tankar hejdades instinktmässigt ett ögonblick av den underliga tonen och bilderna och prästens ansikte, som liknade en otänd lampa eller en reflektor, upphängd i en oriktig brännpunkt. Vad låg bakom det? En dåsigheit i själen eller tyngden i ett åskmoln, laddat med begripande och i stånd att fatta Guds outgrundlighet?

— Jag menades ett annat slags lampa, sir, sade Stephen.

— Ja visst, svarade studieinspektören.

— En svårighet i estetiska diskussioner, sade Stephen, är att veta, huruvida orden används i enlighet med den litterära traditionen eller med vardagslivets

tradition.

— Ja, det där är ytterst intressant, svarade studieinspektören eftertänksamt. Det är verkligen något att fundera på.

Hans artiga sätt verkade inte fullt äkta, och Stephen såg på den till katolicismen omvände engelsmannen med samma ögon, varmed den äldre brodern i liknelsen kunde ha sett på den förlorade sonen. En fattig engelsman i Irland, vilken ödmjukt följt i högljutt utropade omvändelsers kölvatten, tycktes han ha inträtt på jeusiterhistoriens scen, då detta underliga skådespel av intriger och lidande och avund och kamp och förnedring nästan uppgetts — en i elfte timmen anländ eftersläntare. Vad hade varit hans utgångspunkt? Kanhända var han född och uppfostrad bland allvarliga sekterister, som sett sin frälsning endast i Jesus och avskytt den engelsk-episkopala kyrkans fåfängliga pomp. Hade han bland sektväsendets oreda och dess upproriska schismatikers jargong känt behovet av en blind tro? Hade han plötsligt funnit den sanna kyrkan genom att ända till slutet följa — liksom vore det en trådrulle han nystade upp — någon finspunnen tråd av argumentering för inblåsningen, handpåläggningsen eller den Helige Andes utgående? Eller hade Herren Kristus kommit till honom, då han, gäspande och räknande sin kollekt, satt vid dörren till något bönhus med zinktak, och bjudit honom följa sig,

såsom han gjort med den lärjungen, som suttit vid tullhuset?

— Det där ni sa om ordens olika användande tycker jag är mycket intressant, upprepade studieinspektören.

— Den frågan ni gjorde mig för en liten stund sen förefaller mig intressantare. Vad är den skönhet, som konstnären strävar att framställa ur lerklumpar, sade Stephen kallt.

Prästens senaste yttrande tycktes ha kommit hans känslighet att rikta en florettspets mot denne artige och vaksamme fiende. Med en svidande känsla av nedslagenhet kände han, att mannen han talade med var en landsman till Ben Jonson. Han tänkte: Det språk vi talar på var hans, innan det blev mitt. Hur olika är inte orden hen, Kristus, öl, lärare på hans läppar mot på mina! Jag kan inte säga eller skriva dem utan oro i sinnet. Hans tungomål, så välbekant och ändå så främmande, kommer alltid att för mej vara ett förvärvat språk. Jag har inte skapat eller frivilligt godtagit dessa ord. Min röst uttalar dem motspänstigt, och att höra dem irriterar min själ.

— Och att skilja mellan det sköna och det sublimala, tillade studieinspektören, att skilja mellan inre och yttre skönhet. Och att undersöka vilket slags skönhet som är betecknande för var och en av de olika bildande konsterna. Detta är några intressanta punkter

vi skulle kunna uppta till prövning.

Plötsligt avkyld av prästens bestämda, torra tonsade Stephen intet mer, och genom tystnaden trängde från trappan ett avlägset ljud av många skodon och otydliga röster.

— I fullföljandet av dylika spekulativa funderingar, sade den äldre mannen i avgörande ton, riskerar man emellertid att svälta ihjäl. Först måste ni ta er grad. Sätt upp den för er som ert första mål. Sedan kommer ni att småningom se er väg klart. Jag menar på alla sätt, er väg i livet och i tänkandets värld. Kanhända blir det motigt i början — som för mr Moonan till exempel. Det dröjde länge, innan han kom till toppen. Men han kom dit ändå.

— Jag har kanske inte hans begåvning, sade Stephen lugnt.

— Det vet man aldrig, svarade studieinspektören uppmuntrande. Man kan aldrig veta, vad man har inom sig. Jag skulle alldeles säkert inte förtvivla. *Per aspera ad astra*.

Därmed lämnade han spisen och gick ut på trappan för att hålla ett öga på studenterna, som började strömma in.

Stephen, som stod och lutade sig mot eldstaden, hörde honom i kort och likgiltig ton hälsa var och en av de unga männen och kunde nästan se de mera ohyfsade studenternas självsvåldigt flinande ansikten.

En sorgsen medömkan började falla likt dagg på hans lätt förbittrade hjärta för denne riddaren Loyolas trogne tjänare, för denne prästerskapets halvbroder, mera besticklig än de i sitt tal, mera trofast i själen än de, en person, som han aldrig skulle kalla biktfader. Och han tänkte på hur denne man och hans medbröder hade förvärvat sig namnet världens barn från ej endast de icke världsligt sinnade utan även från de världsligt sinnade, därför att de under hela sin historia vid Guds domstol fört de lojala, ljumma och försiktiga själarnas talan.

Professorns inträde hälsades med några taktfasta stampningar av de studenter, som satt längst bort på den amfiteatraliskt byggda salens högsta rad under de gråa fönstren med sina spindelvävar. Namnuppropet begynte, och svaren gavs alla möjliga tonarter, tills Peter Byrnes namn blev uppropat.

— Här!

En djup baston ljud till svar från den översta raden, följd av protesterande hostningar längs de andra bänkarna.

Professorn gjorde ett kort uppehåll och ropade därpå nästa namn:

— Cranly!

Intet svar.

— Mr Cranly!

Ett leende flög över Stephens ansikte, då han

tänkte på vännens studier.

— Försök Leopardstown! sade en röst från bänken bakom.

Stephen tittade hastigt upp, men Moynihans långsnutade ansikte, som avtecknade sig mot den grå dagern, förrådde ingenting. En formel dikterades. Och mitt under rasslet från anteckningsböckernas blad, vände Stephen sig om och sade: — Ge mej för Guds skull litet papper.

— Är du så illa ute? frågade Moynihan flinande.

Han ryckte ett blad ur sin kladd och räckte det till Stephen, i det han viskade:

— I nödfall kan vilken lekman eller kvinna som helst förrätta det.

Formeln, som Stephen pliktskyldigast skrev ned på papperet, professors i det oändliga framrullande beräkningar, vilka liksom nystades på och av en nystvinda, de spöklika symbolerna för energi och hastighet verkade förhäxande och utmattande på hans sinne. Han hade hört somliga säga, att den gamle professorn var ateist och frimurare. Å, en sådan grå, tråkig dag! Den föreföll som en skuggvärld av plågfritt, tåligt medvetande, genom vilken avlidna matematikers själar kunde vandra, projicerande höga, luftiga byggnader från plan till plan av allt tunnare och blekare skymning, utstrålande snabba virvlar till ett allt vidsträcktare och avlägsnare universums yttersta

gränser.

— Alltså måste vi skilja mellan elliptisk och ellipsoidisk. Kanske några av herrarna är förtrogna med W. S. Gilberts arbeten. I en av sina visor skildrar han en biljardhaj, som är dömd att spela:

*On a cloth untrue
With twisted cue
And elliptical billiard balls.*

Han menar, att bollen har formen av den ellipsoid, om vilkens huvudaxlar jag nyss talade.

Moynihan lutade sig ner mot Stephens öra och viskade:

— Ellipsoidiska bollar, stor raritet! Ränn efter mej, mina damer, jag är kavallerist!

Kamratens grova humor blåste som en vindil genom Stephens sinne, vilket i sin tillstängdhet liknade ett kloster, och ruskade om bland de på väggarna hängande prästerliga plaggen, så att de började svänga och hoppa i en riktig dans av oreda. Ordensmedlemmarnas gestalter dök fram ur de fladdrande plaggen, studieinspektören, den vördige rödbrusige skattmästaren med sitt tjocka hår, rektorn, den undersätsige, litet klumpige professorn i nationalökonomi, den länge professorn i psykologi, som där han stod ute på trappan och diskuterade med sin klass

påminde om en giraff, som omgiven av en hjord antiloper avbetar högt sittande blad, den knubbige, rundskallige läraren i italienska med sina skälmaktiga ögon. Alla kom de trippande och skuttande, tumlande om varandra i luftsprång och kaprioler. De drog upp sina prästrockar över knäna för att hoppa bock, slog varann på baken under tillgjort och ljudligt skratt, kallade varandra vid öknamn, protesterade allt-emellanåt med plötsligt påkommen värdighet mot någon alltför hårdhänt behandling eller satte handen för munnen och viskade, två och två.

Professorn hade gått bort till glasskåpen vid ena sidväggen och tog ner ett batteri av induktionsrullar, blåste bort litet damm från dem, bar dem försiktigt fram till bordet och höll ena fingret på dem, medan han fortsatte sin föreläsning. Han förklarade att trådarna i moderna induktionsrullar var gjorda av ett sammansatt ämne, som kallades platinoidlegering, nyligen upptäckt av F. W. Martino.

Han uttalade tydligt upptäckarens initialer och tillnamn. Moynihan viskade bakifrån:

— Präktige gamle Färskt Vatten Martin!

— Fråga honom, viskade Stephen i trött ton tillbaka, om han behöver ett demonstrationsföremål för avrättning medelst elektricitet. Då kan han få mej.

Moynihan, som såg professorn luta sig ner över rullarna, reste sig upp i sin bänk, smällde ljudlöst med

högra handens fingrar och började gnälla som en odygdsmakare: —Magistern! Magistern! Här är en pojke, som säger fula ord.

— Platinoidlegeringen, sade professorn högtidligt, föredrages framför nysilver, emedan den har en lägre motståndskoefficient vid temperaturväxlingar. Platinoidtråden är isolerad, och silkesöverdraget, som isolerar den, är upplindat på ebonit-kärnorna, just där jag håller fingret. Om platinoid-tråden ensam lindades kring kärnan, skulle en sekundär ström induceras i varven. De lindade rullarna är genomdränkta med en varm blandning av paraffin och vax...

En skarp ulsterröst sade från bänken nedanför Stephen:

— Kan vi vänta oss att i examen få frågor i tillämpad vetenskap?

Professorn började djupsinnigt jonglera med termerna ren vetenskap och tillämpad vetenskap. En stor och grov student med guldbågade glasögon stirrade tämligen förvånad på den frågande. Moynihan viskade bakifrån med sin naturliga röst:

— Är inte Mac Alister en fan till att utkräva valuta för sina pengar?

Stephen kastade en likgiltig blick på den avlånga, med tovig, hampfärgat hår bevuxna skallen i bänken nedanför. Den frågandes röst, accent och mentalitet verkade till den grad obehagligt på honom, att han lät

förleda sig till uppsåtlig ovänlighet och bjöd sin hjärna tänka, att studentens far hade gjort klokare, om han skickat sin son att studera i Belfast och därigenom sparat en del av resekostnaden.

Den avlånga skallen nedanför vände sig inte om för att möta denna tankepil, och ändå återvände pilen till sin bågsträng, ty i ett ögonblick tyckte han sig se studentens bleka ansikte.

— Den tanken är inte min, sade han hastigt till sig själv. Den kom från den komiske irländaren i bänken bakom. Tålamod. Kan du med säkerhet säga, vem det var som schackrade med din ras' själ och förrådde dess korade — den frågande eller den där spefågeln? Tålamod. Kom ihåg Epiktetos. Det ligger troligtvis i hans karaktär att i ett dylikt ögonblick göra en dylik fråga i en dylik ton.

Professorns brummande röst fortfor att långsamt linda sig omkring de rullar den talade om, fördubblande, tredubblande, fyrdubblande sin sömniga kraft, liksom i rullen motståndsfaktorn ohm tilltar multipelartat i styrka.

En avlägsen klocka ringde, och som ett eko därav ropade Moynihans röst:

— Mina herrar, föreläsningen är slut!

Den yttre vestibulen var fylld till trängsel och genljöd av högljutt prat. På ett bord nära dörren stod två fotografier i ramar, och mellan dem låg en lång

papperslista med en lång, oregelbunden rad av namnteckningar. Mac Cann gick livligt fram och tillbaka bland studenterna, talade fort, svarade på snäva avslag och ledde den ene efter den andre bort till bordet. I den inre vestibulen stod studieinspektören och talade med en ung professor, i det han allvarligt strök sin haka och allt som oftast nickade med huvudet.

Hindrad av trängseln stannade Stephen obeslutsam vid dörren. Under det hängande brättet på en slokhatt iakttog Cranlys ögon honom.

— Har du skrivit på? frågade Stephen.

Cranly slöt sina tunna läppar, rådgjorde ett ögonblick med sig själv och svarade: — *Ego habeo.*

— Vad är det för?

— *Quod?*

— Vad är det för?

Cranly vände sitt bleka ansikte mot Stephen och sade i saktmodig och bitter ton:

— *Per pax universalas.*

Stephen pekade på tsarens porträtt och sade:

— Han ser ut som en försupen Kristus.

Föraktet och vreden i hans röst drog Cranlys blickar från en lugn granskning av vestibulens väggar åter till honom.

— Är du förargad? frågade han.

— Nej, svarade Stephen.

— Är du på dåligt humör?

— Nej.

— *Credo ut vos sanguinarius mendax estis*, sade Cranly, *quia facies vostra monstrat ut vos in damno malo humore estis*.

Moynihan, på väg till bordet, sade i Stephens öra:

— Mac Cann är i överdådig form. Redo att utgjuta sin sista blodsdroppe. En splitter ny värld. Inga stimulantia och rösträtt åt honorna.

Stephen drog på munnen åt ordalagen i detta förtroende och sedan Moynihan gått vidare, vände han sig ånyo om och mötte Cranlys ögon.

— Kanhända du kan tala om för mej, sade han, varför han så öppenhjärtigt utgjuter sin själ i mina öron. Kan du det?

Cranly rynkade hotfullt pannan, stirrade på bordet, som Moynihan lutade sig över för att skriva sitt namn på listan, och sade i ointresserad ton: — En smickrare!

— *Quis est in malo humore*, sade Stephen, *ego aut vos?*

Cranly svarade inte på förebråelsen. Han rövade trumpet över det svar han nyss gett och upprepade med samma ointresserade eftertryck: — En alldeles förbannad smickrare, det är vad han är!

Detta var hans gravskrift över all död vänskap, och Stephen undrade om den någonsin skulle bli uttaland i samma ton över honom. Det tunga, klumpiga

ytrandet sjönk långsamt ur hörhåll liksom en sten i ett gungfly. Stephen såg det sjunka, såsom han sett många andra, i det han kände sitt hjärta nedtryckt av dess tyngd. Cranlys språk hade, i olikhet med Davins, varken sällsynta uttryck på engelska från Elizabeths tid eller säregna irländska talesätt och vändningar. Dess släpiga tonfall var ett eko från Dublins kajer, återkastat från en dyster, förfallen hamnstad, dess kraft ett eko av Dublins kyrkliga vältalighet, såsom den matt återgetts från en predikstol i Wicklow.

Den dystra rynkan försvann ur Divins panna, då MacCann raskt kom gående fram till dem från andra sidan av vestibulen.

— Se där är du! sade MacCann livligt.

— Ja, här är jag! sade Stephen.

— Sent som vanligt. Kan du inte förena framåtskridandets tendens med respekt för punktlighet?

— Den frågan står inte på dagordningen, sade Stephen. Nästa ärende.

Hans leende ögon var fästade på en chokladkaka i stanniolpapper, som tittade fram ur propagandamannens bröstficka. En liten krets av åhörare slöt sig omkring dem för att lyssna till ordduellen. En mager student med olivfärgad hy och stripigt svart hår stack in ansiktet mellan dem, tittade från den ene till den andre vid varje yttrande och tycktes försöka att i sin öppna, fuktiga mun fånga varje flygande mening.

Cranly tog fram en liten grå boll ur sin ficka och började noggrant undersöka den, i det han ideligen vände den runt.

— Nästa ärende? sade MacCann med ett brett leende, i det han två gånger ryckte i sitt halmgula hakskägg.

— Nästa ärende är att underteckna adressen.

— Vill du betala mig något, om jag skriver under? frågade Stephen.

— Jag trodde du var en idealist, sade MacCann.

Den zigenaraktigt mörke studenten såg sig omkring och sade till åhörarna med oklar, bråkande röst:

— För tusan, det är en konstig idé. Jag anser den idén vara en av egennyttiga född idé.

Hans röst dog bort. Ingen brydde sig om vad han sade. Han vände sitt olivfärgade ansikte, som i sitt uttryck påminde om en hästs, mot Stephen, uppfordrande honom att åter yttra sig.

MacCann började att ordrikt och energiskt tala om tsarens reskript, om Stead, om allmän avrustning, skiljemans dom i internationella tvister, om tidens tecken, den nya mänskligheten och det nya livets evangelium, som skulle göra till en samhällets sak att så billigt som möjligt trygga största möjliga lycka åt största möjliga antal människor.

Den zigenarmörke studenten svarade på de sista

orden genom att ropa:

— Tre hurra för ett universellt broderskap!

— Gå på, Temple, sade en korpulent, rödbrusig student bredvid honom. Jag bjuder dej på en halva.

— Jag tror på ett universellt broderskap, sade Temple och såg sig omkring med sina mörka, avlånga ögon. Marx är bara en förbannad humbug.

Cranly grep honom hårt i armen för att hejda hans tunga, i det han med ett generat leende sade:

— Lugn, lugn, lugn!

Temple kämpade för att få armen fri men fortsatte med fräsande mun:

— Socialismen grundlades av en irländare, och den förste mannen i Europa, som predikade tankens frihet, var Collins. För två hundra år sen. Han, filosofen från Middlesex, brännmärkteprästerskapet. Tre hurra för John Anthony Collins!

En svag röst från det yttre av ringen svarade:

— Pip! Pip!

Moynihan mumlade i örat på Stephen:

— Och vad ska man säga om John Anthony's stackars lillasyster:

Lottie Collins lost her drawers;

Won't you kindly lend her yours?

Stephen skrattade och Moynihan, som var nöjd med resultatet, mumlade igen:

— Vi får hålla fem spänn vardera på John

Anthony Collins.

— Jag väntar på ditt svar, inföll MacCann kort.

— Saken intresserar mig inte det minsta, sade Stephen i trött ton. Det vet du mycket väl. Varför ställer du till bråk?

— Gott! sade MacCann och smackade med läpparna. Du är en reaktionär således?

— Tror du, att du gör intryck på mig, frågade Stephen, då du svingar ditt träsvärd?

— Metaforer! sade MacCann i tvär ton. Låt oss komma till fakta.

Stephen rodnade och vände sig bort. MacCann stod på sig och sade med fientlig humor:

— Poeter av andra ordningen är, antar jag, höjda över sådana oviktiga frågor som den om världsfreden.

Cranly såg upp och räckte fram bollen mellan de båda studenterna som ett försoningsoffer, sägande:

— *Pax super totum sanguinaritium globum.*

I det han makade undan de närmast stående, gjorde Stephen med ena axeln en förargad rörelse i riktning mot tsarens porträtt och sade:

— Behåll ni er ikon. Om vi måste ha en Jesus, ska vi väl åtminstone ha en äkta Jesus.

— För tusan, det var bra sagt! utbrast zigenarstudenten till dem som stod omkring honom, det är ett präktigt uttryck. Jag tycker väldigt bra om det uttrycket.

Han sväljde sin saliv som om han sväljde yttranet, och i det han fubblade med skärmen på sin mössa, vände han sig till Stephen och sade:

— Ursäkta mej, sir, vad menar ni med det uttrycket ni alldeles nyss begagnade?

Då han kände, att studenterna omkring honom knuffade honom, sade han till dem:

— Jag är nyfiken få veta, vad han menade med det uttrycket.

Ånyo vände han sig till Stephen och viskade:

— Tror ni på Jesus? Jag tror på människan. Naturligtvis vet jag inte om ni tror på människan. Jag beundrar er, sir. Jag beundrar en människosjäl, som är oavhängig av alla religioner. Är det er åsikt om Jesus' själ?

— Gå på, Temple, sade den korpulente, rödbrusige studenten, som sin vana trogen återvände till sin första idé, den där halvan väntar på dej.

Cranly stack ena armen under Stephens och den andra under hans beundrares och sade:

— *Nos ad manum ballum jocabimus.*

Just som Stephen leddes bort, fick han syn på MacCanns upphettade trubbiga ansikte.

— Min namnteckning väger ingenting, sade han hövligt. Du gör rätt i att gå dina egna vägar. Låt också mej gå mina.

— Dedalus, sade MacCann livligt, jag tror att du

är en präktig gosse, men du har ännu att lära dej altruismens upphöjdhet och människans ansvarighet.

En röst sade:

— Intellectuell vurmighet är bättre utanför denna rörelse än innanför den.

Stephen, som kände igen MacAlisters sträva stämman, vände sig inte åt det håll orden kom ifrån. Cranly trängde sig med högtidlig min fram genom hopen av studenter, alltjämt med Stephens och Temples armar fastlänkade i sina, liksom en mässförrättande präst på väg till altaret, ledsagad av två biträdande diakoner.

Temple lutade sig ivrigt fram förbi Cranly och sade:

— Hörde ni, vad MacAlister sa'? Den mannen är avundsjuk på er. Begrep ni det? Jag slår vad, att Cranly inte begrep det. Men jag såg det genast.

Då de gick igenom den inre vestibulen, höll studieinspektören just på att göra sig kvitt den student, med vilken han talat. Han stod vid trappan, med ena foten på det lägsta steget, och hade fruntimmersaktigt samlat sin trådslitna prästrock omkring sig för att ledigare kunna gå uppför trappan, och han nickade flera gånger och upprepade: —Ja, det är det intet tvivel om, mr Hackets! Mycket bra! Det är det intet tvivel om!

Mitt i vestibulen stod universitetets ordnings-

prefekt i allvarligt samspråk med en helpensionär. Han hade en mild, klagande stämma, och medan han talade rynkade han sin fräkniga panna litet grand och bet på en liten penna av ben mellan varje mening han yttrade.

Temple böjde sig ånyo fram förbi Cranly, i det de gick ut genom dörren, och sade i en hastig viskning:

— Vet ni att han är gift? Han var gift, innan de omvände honom. Han har hustru och barn någonstans. Det är min själ det mest kuriösa jag någonsin hört! Va?

Hans viskning dog bort i ett illmarigt, kacklande skratt. I samma ögonblick de gick ut genom dörren, grep Cranly honom hårdhänt om nacken och ruskade honom, sägande:

— Din förbannade skitpratare! Jag kan svära vid den ledes svans, att det inte finns en större apa än du i hela den förbaskade världen!

Temple sprattlade i hans grepp och skrattade hela tiden med illmarig förtjusning, medan Cranly vid varje häftig ruskning i enformig ton upprepade: — En förbannad skitpratare!

De gick tillsammans genom den ogräsfyllda trädgården. På en av gångarna kom universitetets rektor emot dem, insvept i sin kappa och läsande sin mäska. Innan han vid gångens slut vände, stannade han och såg upp. Studenterna hälsade, och Temple

fumlade som förut vid sin mösskärm. Sedan gick de vidare under tystnad. Då de närmade sig bollhuset, kunde Stephen höra ljudet av de spelandes händer och smällarna mot bollen och Davins röst, som ivrigt ropade till vid varje slag.

De tre studenterna stannade omkring den lada, på vilken Davin satt och följde med spelet. Efter ett par ögonblick skruvade Temple sig bort till Stephen och sade:

— Ursäkta, jag ville fråga er, om ni tror, att Jean Jacques Rousseau var uppriktig människa.

Stephen brast ut i hejdlöst skratt. Cranly vände sig hastigt om, i det han ur gräset plockade upp en avbruten tunnstav och sade strängt:

— Temple, jag bedyrar vid den levande Guden, att om du säger ett ord till i något ämne till någon, ska jag döda dig *super spottum*.

— Han liknade er, inbillar jag mej, sade Stephen, en känslomänniska.

— Åt helvete med honom! sade Cranly rått. Säg inte ett ord till honom. Gå hem med dej Temple. Gå hem, för Guds skull.

— Jag bryr mej inte ett dugg om dej, Cranly, svarade Temple, i det han makade sig utom räckhåll för den upplyftade tunnstaven och pekade på Stephen. Han där är den ende jag ser i denna institution, som är en individ.

— Institution! Individ! utropade Cranly. Gå hem med dej, din idiot, för du är en alldeles förbaskat hopplös pratmakare.

— Jag är en känslomänniska, sade Temple. Det är alldeles riktigt uttryckt. Och det är jag stolt över.

Därpå skubbade han sig, illmarigt grinande, sidlänges ut ur bollhuset. Cranly följde honom med blicken, utan det minsta uttryck i sitt ansikte.

— Titta på honom! sade han. Har ni någonsin sett maken till väggohyra?

Hans ord hälsades av ett egendomligt skratt från en student, som lättjefullt stod och lutade sig mot väggen, med mössan nerdragen över ögonen. Detta i diskant stämnda skratt, som kom från en så muskulös kropp, liknade en gnäggning från en elefant. Studenten skakade av munterhet, och för att lindra paroxysmen en smula, gned han sig förtjust med båda händerna över ljumskarna.

— Lynch är vaken, sade Cranly.

Till svar rätade Lynch på sig och spände ut bröstet.

— Lynch spänner ut bröstet, sade Stephen, såsom en kritik av livet.

Lynch slog sig på bröstet, så att det gav genljud, och sade:

— Vem har något att anmärka på min bredd? Cranly tog honom på orden, och han och Lynch

började brottas. Då deras ansikten blivit blossande röda av ansträngningen, skildes de åt, flämtande. Stephen lutade sig ner mot Davin, som, fullt upptagen av spelet, icke ägnade någon uppmärksamhet åt de andras prat.

— Och hur är det med min lilla tamgås? frågade han. Skrev också han under?

Davin nickade och sade:

— Och du, Stevie?

Stephen skakade på huvudet.

— Du är en förskräcklig karl, Stevie, sade Davin och tog sin korta pipa ur munnen, alltid ensam.

— Nu da du undertecknat petitionen om världsfred, sade Stephen, förmodar jag du tänker bränna den där lilla anteckningsboken jag såg i ditt rum.

Då Davin icke svarade, började Stephen citera:

— Långa steg, fianna! Högerom, fianna! Fianna, indelning, honnör, ett två!

— Det är en annan fråga, sade Davin. Jag är först och främst irländsk nationalist. Du hånar då allting, Stevie.

— Då du gör nästa revolution med slagträn, sade Stephen, och vill ha den nödvändiga angivaren, så säg bara till mej. Jag kan få tag i några åt dej här bland studenterna.

— Jag kan inte förstå dej, sade Davin. Ena

gången hör jag dej tala emot den engelska litteraturen. Och en annan — som nu — talar du emot de irländska angivarna. Både ditt namn och dina idéer kommer mej att undra. . . är du egentligen alls irländsk?

— Följ med mej till genealogiska byrån, ska jag visa dej mitt stamträd.

— Bli då en av oss, sade Davin. Varför lär du dej inte irländska? Varför dröp du av ur nationalistklassen efter första lektionen?

— Det ena skälet vet du, svarade Stephen.

Davin gjorde ett kast med huvudet och skrattade.

— Nej, hör du, sade han. Är det med anledning av en viss ung dam och Fader Moran? Men det är något du inbillar dej, Stevie. De bara pratade och skrattade.

Stephen lade vänligt handen på Davins axel.

— Minns du, sade han, då vi blev bekanta med varann? Första morgonen vi råkades, bad du mej visa dej vägen till studentklassen. På den tiden brukade du tilltala jesuiterna med fader, kommer du ihåg? Jag frågar mej själv om dej: Är han lika oskyldig som han låter?

— Jag förställer mej inte, sade Davin. Det vet du. Då du den där kvällen i Harcourt Street berättade mej vissa saker om ditt enskilda liv, kunde jag, Stevie, på min ära inte sedan äta middag. Jag riktigt mådde illa. Och jag lag länge vaken den natten. Varför berättade

du det där för mej?

— Tack, sade Stephen. Du menar, att jag är ett odjur.

— Nej, svarade Davin. Men jag önskar, att du inte hade talat om det för mej.

Under den lugnt vänliga ytan började det gå höga vågor i Stephens inre.

— Denna ras och detta land och detta liv har frambragt mej, sade han. Jag skall ge mej uttryck sådan jag är.

— Försök att bli en av oss, upprepade Davin. I hjärtat är du irländare, men din stolthet är alltför stor.

— Mina förfäder kastade bort sitt språk och tog ett annat, sade Stephen. De lät en handfull utlänningar ta makten över dem. Inbillar du dej, att jag med mitt liv och min person ämnar betala de skulder de gjorde? För vad?

— För vår frihet, sade Davin.

— Ingen hederlig och uppriktig man, sade Stephen, har ägnat er sitt liv och sin ungdom och sina sympatier från Tories dagar till Parnells utan att ni sålt honom till fienden eller svikit honom i nödens stund eller smädat honom och övergett honom för en annan. Och du uppmanar mej att bli en av er. Förr ville jag se er dra åt helvetet.

— De dog för sina ideal, Stevie, sade Davin. Vår dag kommer en gång, tro mej.

Stephen, som följde sina egna tankar, stod en liten stund tyst.

— Själen föds, sade han därpå, först i de ögonblick jag berättade om för dej. Det är en långsam, dunkel födelse, mera hemlighetsfull än kroppens. Då en mans själ föds i detta land, kastas det ut nät för att hålla den undan från ljuset. Du talar till mej om nationalitet, språk, religion. Jag ska försöka att flyga förbi de där näten.

Davin knackade askan ur sin pipa.

— För djupsinnigt för mej, Stevie, sade han. Men ens fädernesland kommer först. Irland först, Stevie. Sedan kan du bli diktare eller mystiker.

— Vet du, vad Irland är? frågade Stephen med kall våldsamhet. Irland är den gamla suggan, som äter sina egna grisar.

Davin reste sig upp från lådan han suttit på och gick bort till de spelande, sorgset skakande på huvudet. Men ögonblicket efter hade sorgsenheten lämnat honom, och han var inbegripen i en hetsig dispyt med Cranly och de båda spelande, som slutat sitt parti. En match med fyra anordnades, ehuru Cranly yrkade på att hans boll skulle begagnas. Han lät den studsa två eller tre gånger mot sin hand och kastade den med våldsamt fart mot bollhusets bakre vägg, och då den med en duns träffade målet, svor han till.

Stephen stod tillsammans med Lynch, tills

markeringen började visa stigande poäng. Då drog han honom i ärmen och fick honom med sig bort. De gick tillbaka genom trädgården och ut genom vestibulen, där den darrhänste portvakten höll på att sätta upp ett anslag ini ramen. Vid foten av trappan stannade de, och Stephen tog fram en bunt cigaretter ur fickan och bjöd sin kamrat.

— Jag vet du är fattig, sade han.

— Åt fanders med din svavelgula oförskämdhet, svarade Lynch.

— Det var en stor dag för europeisk kultur, sade Stephen, då du la dej till med att svära i gult.

De tände sina cigaretter och vek av åt höger. Efter en paus började Stephen:

— Aristoteles har inte definierat medlidande och fruktan. Det har jag. Hör ...

Lynch stannade ett tag och sade burdust:

— Nej, låt bli! Jag vill inte höra på. Jag mår illa. I går kväll var jag ute på ett svavelgult rummel med Horan och Goggins.

Stephen fortfor:

— Medlidande är den känsla, som hejdar själen inför allt, som är allvarligt och beständigt i människors lidanden, och förenar den med den lidande människan. Fruktan är den känsla, som hejdar själen inför allt, som är allvarligt och beständigt i människors lidanden, och förenar den med den

hemliga orsaken.

— Säg det en gång till, bad Lynch.

Stephen upprepade långsamt definitionerna.

— En flicka steg för några dagar sen in i en droska i London, fortfor han. Hon var på väg för att möta sin mor, som hon inte sett på många år. I ett gathörn splittrade tistelstången på en lastvagn droskans fönster, och en lång, fin nål av det krossade glaset genomborrade hennes hjärta. Hon dog ögonblickligen. Reportern kallade det en tragisk död. Men det är det inte. Den är enligt mina definitioner vida skild från fruktan och medlidande. Den tragiska sinnesrörelsen är i själva verket ett ansikte, som ser åt två håll, mot fruktan och medlidande, vilka båda två är faser av den. Du hör, att jag använder ordet *hejdar*. Jag menar, att den tragiska sinnesrörelsen är statisk. Eller rättare sagt den dramatiska sinnesrörelsen är det. De känslor som uppväcker av oäkta konst, är kinetiska, begär eller avsky. Begäret driver oss till att ta i besittning, gå till något; avskyn driver oss till att överge, gå ifrån något. Det slags konst, som eggas till dessa känslor, den pornografiska eller den didaktiska, är därför oäkta konst. Den estetiska sinnesrörelsen (jag begagnade den allmänna benämningen) är därför statisk. Själen hejdas och lyfts ovan begär och avsky.

— Du säger, att konsten inte får uppväcka begär, sade Lynch. Jag har ju berättat för dej, att jag en dag

skrev mitt namn med blyerts på baksidan av Praxiteles' Venus på museet. Var det inte begär?

— Jag talar om normala naturer, sade Stephen. Du har också berättat för mej, att du som skolpojke i den där förtjusande karmeliterskolan brukade äta stycken av torkad kospillning.

Lynch brast ånyo ut i ett gnäggande skratt och gned sig ånyo med båda händerna över ljumskarna men utan att ta dem ur fickorna.

— Å ja, det gjorde jag! Det gjorde jag! utropade han.

Stephen vände sig mot sin följeslagare och såg honom några sekunder rätt in i ögonen. Lynch, som sansade sig och upphörde att skratta, besvarade med skamsna ögon hans blick. Den långa, platta skallen under den långa, spetsiga mössan framkallade för Stephens inre syn bilden av en glasögonorm. Ögonen med sin glimmande blick påminde också om en reptils. Ändå var de i detta nu ödmjuka och vakna, upplysta av en enda liten mänsklig ljuspunkt, fönstret till en skrumpnad, förbittrad själ.

— Vad det beträffar, sade Stephen i en hövlig parentes, är vi allesammans djur. Jag är också ett djur.

— Ja, det är du, sade Lynch.

— Men just nu befinner vi oss i en själslig värld, fortfor Stephen. Begär och avsky, som uppväcks av oäkta estetiska medel, är verkligen inte estetiska

sinnesrörelsen, inte bara därför att de är kinetiska till sin karaktär utan också därför att de inte höjer sig över det naturliga planet. Uteslutande genom en reflexrörelse av nervsystemet ryggas vår köttsliga natur tillbaka från det den avskyr och svarar på eggelsen från det den åtrår. Vårt ögonlock sluter sej, innan vi vet om att flugan är på vippen att komma in i vart öga.

— Inte alltid, invände Lynch kritiskt.

— På samma sätt, sade Stephen, svarade din köttsliga natur på eggelsen från en naken staty, men det var som jag sa helt enkelt en reflexrörelse av nerverna. En av konstnären uttryckt skönhet kan inte hos oss väcka en sinnesrörelse som är kinetisk, eller en sensation, som är enbart kroppslig. Den väcker, eller borde väcka, eller föranleder, eller borde föranleda, en estetisk stasis, ett renat medlidande eller en renad fruktan, en stasis framkallad, förlängd och slutligen upplöst av vad jag kallar skönhetens rytm.

— Vad är det, tydligt uttryckt? frågade Lynch.

— Rytm, svarade Stephen, är det första formella estetiska förhållandet mellan delarna inbördes i varje estetisk helhet eller mellan en estetisk helhet och dess delar eller mellan vilken som helst del och den estetiska helhet, varav den är en del.

— Om det är rytm, sade Lynch, sa låt mej höra, vad du kallar skönhet. Och var så snäll och kom ihåg, att fastän jag en gång at ett stycke torkad kospillning,

beundrar jag endast skönhet.

Stephen lyfte på mössan som till hälsning. Lätt rodnande lade han därefter handen på Lynchs ärm av tjock tweed.

— Vi har rätt, sade han, och de andra har orätt. Att tala om dessa ting och försöka begripa deras natur och, sedan vi begripit den, långsamt och ödmjukt och ihärdigt försöka att uttrycka, att åter pressa ut från den tröga jorden eller vad den frambringar, från ljud och form och färg, dessa vår själs fängelseportar, en bild av den skönhet vi har lyckats begripa — det är konst.

Då de kommit till kanalbron, vek de av och fortsatte utmed träden. Ett kallt, grått ljus speglade sig i det trögt flytande vattnet, och en lukt av våta grenar över deras huvuden tycktes föra krig emot Stephens tankegång.

— Men du har inte besvarat min fråga, sade Lynch. Vad är konst? Vad är den skönhet den uttrycker?

— Det var den första definitionen jag gav dej, ditt sömniga kräk, sade Stephen, då jag började tänka ut saken för egen räkning. Minns du den kvällen? Cranly blev het och började tala om Wicklowfläsk.

— Ja, det minns jag, svarade Lynch. Han berättade för oss om de där förbaskat feta jäklarna till svin.

— Konst, sade Stephen, är människans tillrätta-

läggande av förnimbart eller begripligt stoff för ett estetiskt syfte. Det glömmer du, men du minns svinen. Ni är ett besvärligt par du och Cranly.

Lynch gjorde en grimas åt den gråkalla himlen och sade:

— Om det är meningen, att jag ska höra på din estetiska filosofi, så ge mej åtminstone en cigarrett till. Jag frågar inte efter det där. Jag frågar inte ens efter kvinnor. Åt fanders med dej och med allting. Jag vill ha en plats, som ger mej femhundra om året. Det kan du inte skaffa mej.

Stephen räckte honom cigarrettasken. Lynch tog den sista, som fanns kvar, och sade endast:

— Fortsätt.

— Aquinas säger, sade Stephen, att det är skönt, vars åsyn behagar.

Lynch nickade.

— Det kommer jag ihåg, sade han. *Pulcra sunt quæ visa placent.*

— Han använder ordet visa, sade Stephen, för att med det täcka estetiska uppfattningar av alla slag, antingen genom synen eller hörseln eller någon annan uppfattningsväg. Fastän detta ord är litet svävande, är det ändå tydligt nog för att hålla bort gott och ont, som uppväcker begär och avsky. Det betyder säkert en stasis och inte en kinesis. Hur är det till exempel med sanningen? Också den frambringar en själens stasis.

Du skulle inte skriva ditt namn med blyerts tvärs över hypotenusan i en rätvinklig triangel.

— Nej, svarade Lynch, ge mig hypotenusan på Praxiteles' Venus.

— Statisk alltså, sade Stephen. Jag tror det var Platon, som sa, att skönheten är sanningens återsken. Och åtminstone är det sanna och det sköna släkt. Sanningen skådas av intellektet, som vilar ut i det intelligiblas mest tillfredsställande relationer; skönheten skådas av inbillningen, som vilar ut i det sensiblas mest tillfredsställande relationer. Det första steget i riktning mot sanning är att begripa själva intellektets byggnad och syfte, att förstå begripandets egen akt. Aristoteles' hela filosofiska system vilar på hans verk om psykologi, och detta, tror jag, vilar på hans påstående, att samma attribut inte kan på samma gång och i samma sammanhang tillhöra och inte tillhöra samma subjekt. Det första steget i riktning mot skönheten är att begripa inbillnings-kraftens byggnad och syfte, att förstå den estetiska uppfattningens egen akt. Är det klart?

— Men vad är skönhet? frågade Lynch otåligt. Fram med en definition till! Någonting vi ser och tycker om! Är det det bästa du och Aquinas kan åstadkomma?

— Låt oss ta kvinnan! sade Stephen.

— Ja, låt oss ta henne! utropade Lynch ivrigt.

— Greken, turken, kinesen, koptern, hottentotten, sade Stephen, beundrar allesammans en olika typ av kvinnlig skönhet. Detta tycks vara en labyrint, ur vilken vi inte kan komma ut. jag ser emellertid två vägar ut ur den. Den ena är denna hypotes: att varje kroppslig egenskap, som av männen beundras hos kvinnorna står i direkt samband med kvinnornas mångfaldiga funktioner för släktets fortplantning. Så kan det vara. Världen är, förefaller det, dystrare än ens du Lynch, föreställde dej. För min del tycker jag illa om den vägen ut. Den leder snarare till rasförbättringsegenskapen än till estetiken. Den leder dej ur labyrinten in i ett nytt, prålande föreläsningssrum, där MacCann, med ena handen på Arternas uppkomst och andra handen på Nya testamentet, förkunnar för dej, att du beundrade Venus' stora länder, emedan du kände, att hon skulle föda dej en frodig avkomma, och beundrade hennes stora bröst, emedan du kände, att hon skulle ge god mjölk till sina och dina barn.

— Då är MacCann en svavelgul lögnare, sade Lynch energiskt.

— Det finns ännu en väg ut, sade Stephen skrattande.

— Nämligen? frågade Lynch.

— Denna hypotes, började Stephen.

En lång lastvagn, full med järnskrot, kom runt hörnet av sir Patrick Duns sjukhus och överröstade

Stephens sista ord med sitt bedövande skrammel. Lynch satte händerna för öronen och utstötte den ena eden efter den andra, tills fordonet passerat. Då svängde han häftigt om på klacken. Stephen vände sig också om och väntade några ögonblick, tills den andres dåliga humör skaffat sig luft.

— Denna hypotes, upprepade Stephen, är den andra vägen ut: trots att samma föremål kanske inte förefaller skönt för alla människor, finner dock alla människor, som beundrar ett skönt föremål, däri vissa relationer, som tillfredsställer och stämmer överens med själva stadierna av all estetisk uppfattning. Dessa det sensiblas relationer, för dej synliga i en form och för mej i en annan, måste därför vara skönhetens nödvändiga egenskaper. Nu kan vi återvända till vår gamle vän, den helige Thomas och hämta oss ännu en liten portion vishet.

Lynch skrattade.

— Det roar mej förskräckligt, sade han, att höra dej gång på gång citera honom, precis som vore du en gemytlig, rund klosterbroder. Skrattar du kanske i mjugg?

— MacAlister, svarade Stephen, skulle kalla min estetiska teori en tillämpad Aquinas. Så långt som denna sida av den estetiska filosofien sträcker sej, har jag stöd av honom utefter hela linjen. Då vi kommer till fenomenen av idéens konception, utveckling inom

konstnären och konstnärliga återgivande, behöver jag en ny terminologi och en ny personlig erfarenhet.

— Naturligtvis, sade Lynch. Då allt kom omkring, var Aquinas i trots av sin intelligens mycket riktigt en gemytlig, rund klosterbroder. Men du får berätta mej om den nya personliga erfarenheten och den nya terminologin en annan dag. Skynda på och avsluta den första delen.

— Vem vet? sade Stephen leende. Kanhända skulle Aquinas förstå mej bättre än du. Han var själv diktare. Han skrev en hymn för skärtorsdagen. Den börjar med orden *Pange lingua gloriosi*. Det sägs, att den är hymnbokens förnämsta prydnad. Det är en invecklad men tröstande hymn. Jag tycker om den, men det finns ingen hymn, som kan sättas vid sidan av den klagande och majestätiska processionssången, *Vexilla Regis* av Venantius Fortunatus.

Lynch började sakta och högtidligt sjunga med djup basröst:

*Impleta sunt quæ conchinit
David fideli carmine
Dicendo nationibus
Regnavit a ligno Deus.*

— Det är storartat! sade han, mycket belåten.
Storartad musik!

De vek av in på Lower Mount Street. Några steg från

hörnet hälsade en fet ung man med sidenhalsduk på dem och stannade. — Har ni hört hur examen gick? frågade han. Griffin blev kuggad. Halpin och O'Fynn har klarat ämbetsexamen. Moonan kom femma i den indiska. De irländska stipendiaterna hos Clarks bjöd dem på kalas i går kväll. De åt curry allihop.

Hans bleka, uppsvällda ansikte uttryckte välvillig illmarighet, och da han hunnit haspla ur sig sina nyheter, försvann hans av fett omgivna ögon utom synhåll och hans svaga, väsande röst utom hörhåll.

För att svara på en fråga, som Stephen gjorde honom, kom hans ögon och röst fram igen från sina kryphål.

— Ja, MacCullagh och jag, sade han. Han har bestämt sej för ren matematik, och jag för politisk historia. Det är tjugo ämnen. Jag tar botanik också. Du vet att jag är medlem av botanistklubben.

Med förnäm hållning drog han sig ett par steg tillbaka och lade en knubbig hand i yllevante på sitt bröst, varifrån ett dämpat, väsande skratt genast bröt fram.

— Ta med dej några rovor och litet lök åt oss, nästa gång du går ut, sade Stephen torrt, så vi kan få oss en stuvning.

Den fete studenten skrattade overseende och sade:

— Vi är allesammans högligen respektabelt folk i botanistklubben. Förra söndagen gick sju stycken av

oss ut till Glenmalure.

—Med fruntimmer, Donovan? sade Lynch.

Donovan lade ånyo handen på bröstet och svarade:

—Vårt syfte är att förvärva kunskaper.

Därpå sade han hastigt:

— Jag hör, att du håller på och skriver en uppsats om estetik.

Stephen gjorde en obestämd, nekande åtbörd.

— Goethe och Lessing, sade Donovan, har skrivit en massa i det ämnet, den klassiska skolan och den romantiska skolan och allt det där. Laokoon intresserade mig mycket, då jag läste den. Naturligtvis är den idealistisk, tysk, ultradjup.

Ingen av de andra sade något. Donovan tog artigt avsked av dem.

— Jag måste gå, sade han i blid och välvillig ton. Jag har en stark misstanke, som gränsar till övertygelse, att min syster i dag ämnar grädda pannkakor till den Donovanska familjens middag.

— Adjö, sade Stephen på hans rygg. Glöm inte rovarna åt mej och min kamrat.

Lynch tittade långt efter honom, och hans läpp krökte sig i förakt, tills hans ansikte liknade en djävulsmask.

— Att tänka sej, att den där pannkaksätande lortpojken kan få sej en god plats, sade han slutligen,

medan jag är tvungen att röka billiga cigaretter!

De styrde kosan mot Merrion Square och gick en liten stund tysta.

— För att sluta, vad jag sa om skönheten, sade Stephen, måste alltså det sensiblas mest tillfredsställande relationer mest överensstämma med den konstnärliga uppfattningens nödvändiga faser. Finner du dessa så finner du den universella skönhetens egenskaper. Aquinas säger: *Ad pulcritudinem tria requiruntur integritas, consonantia, claritas*. Jag översätter det sålunda: Tre ting behövas för skönhet: helhet, harmoni och klarhet. Stämmer dessa överens med uppfattningens faser? Kan du följa med?

— Visst kan jag det, svarade Lynch. Om du tror, att jag är så förbaskat grumlig i skallen, kan du ränna efter Donovan och be honom höra på dej.

Stephen pekade på en korg, som en slaktares springpojke slängt upp och nedvänd över huvudet.

— Titta på den korgen, sade han.

— Ja, jag ser den, sade Lynch.

— För att se den korgen, sade Stephen, avskiljer din tanke till att börja med korgen från den övriga delen av det synliga universum, som inte är korgen. Uppfattningens första fas är en begränsande linje, dragen omkring det föremål, som skall uppfattas. En estetisk bild framställs för oss antingen i rummet eller i tiden. Det som är hörbart framställs i tiden, det som

är synligt framställs i rummet. Men antingen den hör till tiden eller rummet, uppfattas först den estetiska bilden klart såsom självbegränsad och sluten inom själv mot den omätliga bakgrund av rum och tid, som icke är den. Du uppfattade den såsom ett ting. Du ser den som ett helt. Du uppfattar dess helhet. Det är *integritas*.

— Prick! sade Lynch skrattande. Fortsätt!

— Därefter, sade Stephen, går du vidare från punkt till punkt, ledd av dess formella linjer; du uppfattar den såsom väl avvägd, del emot del inom dess gränser; du känner rytmen i dess struktur. Med andra ord, det omedelbara varseblivandets syntes följs av uppfattningens analys. Sedan du först känt, att det är ett ting, känner du nu, att det är ett ting. Du uppfattar det såsom sammansatt, mångfaldigt, delbart, skiljbart, danat av sina delar, resultatet av sina delar och deras summa, harmoniskt. Det är *consonantia*.

— Prick igen! sade Lynch påpassligt. Tala nu om för mej, vad claritas är, så vinner du cigarren.

— Ordets innebörd, sade Stephen, är rätt svävande. Aquinas använder ett ord, som tycks vara föga betecknande. Det var mej länge obegripligt. Det skulle leda en till att tro, att han hade symbolism eller idealism i tankarna, enär skönhetens högsta egenskap är ett ljus från någon annan värld, av vars idé materien blott är skuggan, av vars verklighet den blott är sym-

bolen. jag trodde han kanske menade, att claritas är den konstnärliga upptäckten och framställningen av den gudomliga avsikten i någonting eller en generaliserande kraft, som skulle göra den estetiska bilden till universell, komma den att fördunkla sina egna betingelser. Men så uttrycker man det blott litterärt. jag förstår det på detta sätt. Då du uppfattat den där korgen såsom ett ting och sedan analyserat den enligt dess form och uppfattat den såsom ett ting, gör du den enda syntes, som är logisk och estetiskt tillätlig. Du ser, att den är det ting den är och intet annat ting. Klarheten, varom han talar, är det skolastiska *quidditas*, ett tings väsenhet. Denna högsta egenskap förnims av konstnären, då den estetiska bilden först uppstår i hans fantasi. Tanken i detta hemlighetsfulla ögonblick har av Shelley vackert liknats vid ett förbleknande kol. Det ögonblick, då denna skönhets högsta egenskap, den estetiska bildens strålande klarhet, tydligt uppfattas av tanken, som hejdats av dess helhet och tjusats av dess harmoni, är den lysande, tysta statis av estetisk njutning, en sinnesförfattning, som mycket liknar det hjärtats tillstånd, vilket den italienske fysiologen Luigi Galvani med ord nästan lika vackra som Shelleys, kallade hjärtats förtrollning.

Stephen tystnade, och fastän hans följeslagare inte sade något, kände han att hans ord frammanat

omkring dem en tankeförtrollningens tystnad. — Vad jag har sagt, började han igen, syftar på skönheten i ordets vidsträcktaste betydelse, den betydelse ordet har i den litterära traditionen. I allmänna marknaden har det en annan betydelse. Då vi talar om skönhet i ordets andra betydelse, påverkas vårt omdöme först och främst av konsten själv och denna konstns form. Bilden måste, det är ju klart, sättas emellan konstnärens egna tankar eller sinnen och andras sinnen. Om du bär detta i minne, ska du se, att konsten nödvändigtvis delar sig i tre former och skrider framåt från den ena till den nästföljande. Dessa former är: den lyriska, vari konstnären framställer bilden i omedelbart förhållande till honom själv; den episka, vari han framställer bilden i medelbart förhållande till honom själv och andra; den dramatiska, vari han framställer bilden i omedelbart förhållande till andra.

— Det sa du mej för några kvällar sen, sade Lynch, och då började vi den mycket omtalade diskussionen.

— Hemma har jag en bok, sade Stephen, i vilken jag nedskrivit frågor, som är mera roande än dina var. Medan jag försökte finna svar på dem, fann jag den teori om estetik, som jag nu försöker klargöra. Du ska få höra några av de frågor jag ställde till mej själv: Är en skickligt gjord stol tragisk eller komisk? Är Mona Lisas porträtt gott, om jag önskar se det? Är

sir Philip Cramptons byst lyrisk, episk eller dramatisk? Är den intetdera, vad beror det på?

— Ja, vad beror det på? sade Lynch skrattande.

— Om en man, som i raseri skär och karvar i ett stycke trä, fortfor Stephen, därvid gör en bild av en ko, är den bilden ett konstverk? Är den det inte, så vad beror det på?

— Det var mig en go' en, sade Lynch och skrattade återigen. Den har den äkta skolastiska stanken.

— Lessing, sade Stephen, borde inte ha valt en grupp av statyer att skriva om. Den konsten, såsom varande lägre, företer inte de former jag talade om klart skilda från varandra. Till och med i litteraturen, den högsta och mest förändligade konsten, sammanblandas ofta formerna. Den lyriska formen är i själva verket den enklaste i ord uttryckta klädnad för ett ögonblick av sinnesrörelse, ett rytmiskt rop, sådant som för tidsåldrar tillbaka uppmuntrade mannen, som rodde eller släpade stenar uppför en backe. Den som yttrar det är mera medveten om ögonblicket av sinnesrörelse än om sej själv såsom kännande sinnesrörelse.

Den enklaste episka formen ses framgå ur lyrisk litteratur, då konstnären tänjer ut och grubblar över sej själv såsom medelpunkten för en episk händelse och denna form skrider framåt, tills känslotyngdpunkten är

lika avlägsen från konstnären själv och från andra. Berättelsen är inte längre rent personlig. Konstnärens personlighet övergår i berättelsen, i det den likt ett livgivande hav helt kringflyter personerna och händelsen. Detta förlopp kan du lätt se i den gamla engelska balladen Turpin Nero, som börjar i första personen och slutar i tredje. Den dramatiska formen uppnås, när vitaliteten, som flutit och virvlat omkring varje person, fyller varje person med sådan livskraft, att han eller hon antager ett eget och oåtkomligt estetiskt liv. Konstnärens personlighet, först ett rop eller ett tonfall eller en sinnesstämning och sedan en rörlig berättelse, sublimerar sej slutligen ut ur tillvaron, gör sej så att säga opersonlig. Den estetiska bilden i den dramatiska formen är livet renat i och åter projicerat ur människans fantasi. Konstnären stannar, ungefär liksom vår Herre i skapelsen, inom eller bakom eller bortom eller ovanför sina händers verk, osynlig, sublimerad, med suverän sinnesjämvikt klippande sina naglar.

— Och försöker sublimeras även dem ut ur tillvaron, sade Lynch.

Ett fint regn började falla från den höga, beslöjade himlen, och de skyndade på stegen för att hinna till nationalbiblioteket, innan störtskuren skulle komma.

— Vad menar du, frågade Lynch trumpet, med

att prata om skönhet och fantasi på denna eländiga, av Gud övergivna ö? Jag undrar alls inte på att konstnären efter att ha framkläckt detta land drog sig tillbaka inom eller bakom sina händers verk.

Regnet tilltog i styrka. Då de närmade sig biblioteket, fann de där många studenter, som sökte skydd under byggningens kolonnad. Cranly stod lutad mot en pelare och petade sig i tänderna med en vässad tändsticka, medan han hörde på vad ett par av kamraterna pratade om. Några flickor stod i närheten av ingången. Lynch viskade till Stephen:

— Din älskade är här.

Stephen ställde sig tyst på trappsteget nedanför gruppen av studenter, utan att bry sig om det nu häftigt fallande regnet, och vände gång efter annan blicken mot henne. Också hon stod tyst bland sina vänner. Hon har ingen präst att flirta med, tänkte han med bitterhet, i det han mindes hur han sett henne sista gången. Lynch hade rätt. Hans tankar, tömda på teorier och mod, gled tillbaka till dådlös frid.

Han hörde studenterna prata sinsemellan. De talade om två vänner, som tagit den sista examen i medicin, om utsikterna till att få platser på oceanångare, om god och dålig praktik.

— Det är bara sken alltihop. En irländsk lantpraktik är bättre.

— Hynes var två år i Liverpool, och han säger

detsamma. Ett rysligt hål var det, säger han. Inget annat än förlossningsfall.

— Menar du det är bättre att ha en plats här på landet än i en rik stad som den? Jag känner en jycke...

— Hynes har inte något gott huvud. Han kom igenom tack vare pluggande, ideligt pluggande.

— Bry dej inte om vad han säger. Man kan förtjäna en massa pengar i en stor handelsstad.

— Det beror på praktiken.

— *Ego credo ut vita pauperism est simpliciter atrox, simpliciter sanguinarius atrox, in Liverpoolio.*

Deras röster nådde hans öron som från fjärran, i oregelbundna pulseringar. Hon gjorde sig redo att gå sin väg tillsammans med sitt sällskap.

Den hastiga skuren hade dragit bort, kvardröjande i klungor av diamanter bland buskagen på gården, där dunster steg upp från den mörknade jorden. De unga flickorna stod på kolonnadens trappa under lugnt och glättigt samspråk. De tittade på molnen, satte sina paraplyer i skickligt funna vinklar mot de få sista regndropparna, slog ihop dem igen och lyfte sedesamt på sina kjolar, allt medan deras nätta skor klapprade pratsamt mot scengolvet.

Och om han hade dömt henne för strängt? Om hennes liv var ett oskyldigt radband av timmar, om hon levde enkelt som en fågel, var munter på morgonen, rastlös hela dagen, trött i solnedgången?

Om hennes hjärta var oskyldigt och ombytligt som en fågels hjärta?

*

Fram emot dagningen vaknade han. O, vilken ljuv musik! Hans själ var helt och hållet våt av dagg. Över hans lemmar hade i sömnen glidit bleka, svala vågor av ljus. Han låg stilla, som om hans själ vilade bland svalkande böljor, medveten om svagt klingande, ljuvlig musik. Hans tankar vaknade långsamt till ett osäkert medvetande, en morgonens trevande inspiration. Han fylldes av en anda, ren som renaste vatten, ljuv som dagg, rörlig som musik. Men hur sakta den inblåstes, hur lidelsefritt, som om själva seraferna andades på honom! Hans själ vaknade långsamt, rädd att vakna helt och hållet. Det var den vindstilla stunden före dagningen, då vansinnet vaknar och sällsamma plantor öppnar sig mot ljuset och nattfjärilen flyger ljudlöst bort.

En hjärtats förtrollning! Natten hade varit förtrollad. I en dröm eller en vision hade han känt det hänryckande i ett serafiskt liv. Var det blott ett ögonblicks förtrollning eller långa timmar och år och sekler?

Inspirationens ögonblick tycktes nu återspeglas samtidigt på alla håll från en mängd dunkla omständigheter vid vad som hänt eller kunde ha hänt.

Ögonblicket blixtrade fram såsom en ljuspunkt, och från moln till moln av oklara detaljer kastade nu en otydlig form en mjuk slöja över dess efterglöd! I fantasiens jungfrusköte blev ordet kött. En efterglöd djupnade inom hans själ, varifrån den vita lågan hade utgått, djupnande till ett rosigt och brinnande sken. Detta rosiga och brinnande sken var hennes redan före världens begynnelse ombytliga hjärta, som ingen man känt eller skulle känna, och lockad av denna varma, rosenskimrande glöd sänkte sig serafernas körer från himlen.

*Are you not weary of ardent ways
Lure of the fallen seraphim?
Tell no more of enchanted days.*

I hans tankar formade sig något liknande versrader och trängde sig fram till hans läppar, och då han mumlade dem för sig själv, kände han att de ville röra sig med en villanells rytm. Den rosenfärgade glöden utsände strålar, som brände upp världen, förtärde människors och änglars hjärtan: strålarna från den ros, som var hennes ombytliga hjärta.

*Your eyes have set man's heart ablaze
And you have had your will of him.
Are you not weary of ardent ways?*

Och sedan? Rytmen avtog, upphörde, begynte

ånåo att röra sig och slå takt. Och sedan? Rök, ångor av rökelse, som uppsteg från världens altare.

*Above the flame the smoke of praise
Goes up from ocean rim to rim
Tell no more of enchanted days.*

Rök steg upp från hela jordens krets, från de dunstrika oceanerna, rökelse till hennes lov. Jorden liknade ett svängande rökelsekar, ett klot av rökelse. Rytmen dog plötsligt bort; hans hjärtas rop blev avbrutet. Hans läppar började mumla de första versraderna om och om igen, fortsatte sedan stapplande genom halva rader, stammande och förvirrat, och tystnade. Hjärtats rop var avbrutet.

Den beslöjade, vindstilla timmen var förbi, och bakom det nakna fönstrets rutor växte morgonljuset. En klocka slog svagt mycket långt borta. En fågel kvittrade; två fåglar, tre. Klockan och fågeln tystnade, och det dämpade, vita ljuset spred sig i öster och väster, utbredande sig över hela världen, över rosenskimret i hans hjärta.

Rädd att förlora allt reste han sig plötsligt på armbågen och tittade efter papper och penna. Intetdera fanns på bordet, endast sopptallriken han åtit ris på till kvällsvard och ljusstaken med sina rankor av talg och sin svedda pappershylsa. Med en trött åtbörd sträckte han ut armen mot sängens fotända, letade med handen

i fickorna på den rock, som hängde där, och fann en blyertspenna och en cigarrettask. Han lutade sig tillbaka, slet upp asken, placerade den sista cigarretten på fönsterbrädet och började med små prydliga bokstäver uppteckna den lilla diktens strofer på askens grova pappyta.

Sedan han skrivit dem, lade han sig ner igen på den knutiga kudden och viskade dem ånyo för sig själv. Knutarna av ylleflock under hans huvud påminte honom om klumparna av tagel i hennes förmakssoffa, på vilken han brukade sitta, leende eller allvarlig, inom sig undrande varför han egentligen kommit, missnöjd med henne och med sig själv, förvirrad av ett oljetryck föreställande det heliga hjärtat, som satt ovanför den tomma skänken. Han såg henne under ett kort uppehåll i samtalet närma sig och be honom sjunga en av sina egendomliga sånger. Därpå såg han sig sitta vid det gamla pianot, sakta slående några ackord på de fläckiga tangenterna, och mitt i pratet, som åter tagit fart i rummet, sjunga för henne, som stod lutad mot spiselhyllan, ett sirligt litet kväde från Elizabeths tid, en ljuv och sorgsen avskedssång, segerhymnen från Agincourt, Greensleeves glada visa. Medan han sjöng och hon hörde på eller låtsades göra det, var hans hjärta i ro, men när de underliga gamla sångerna var slut och han åter hörde rösterna i rummet, mindes han sin egen sarkasm: huset, där unga

män litet grand för snart blir kallade vid dopnamn.

I vissa ögonblick föreföll det, som om i hennes blick dagades ett förtroende för honom, men han hade väntat förgäves. Nu passerade hon lätt dansande genom hans minne, sådan hon varit den där kvällen på karnevalsbalen, med sin vita klänning en smula upplyftad och en liten kvist med vita blommor nickande i håret. Hon svävade lätt i ringdansen. Hon svävade fram mot honom, och då hon kom honom nära, höll hon ögonen litet bortvände, medan en svag rodnad färgade hennes kind. Under pausen, då alla händer bildade kedja, hade hennes hand ett ögonblick legat i hans, mjuk och varm.

— Ni är en osynlig främling nu.

— Ja, jag är född till munk.

— Jag är rädd ni är en kättare.

— Är ni mycket rädd?

Till svar hade hon dansat bort från honom längs kedjan av händer, dansat lätt och varsamt, utan att låta någon få svänga om med henne. De vita blommorna nickade i takt, och då hon var i skugga, blev rodnaden djupare på hennes kind.

En munk! Han såg sin egen bild, en vanhelgare av klostret, en kättersk franciskanermunk, både villig och icke villig att tjäna, liksom Gherardino da Borgo San Donnino spinnande en smidig väv av sofisteri, och viskande i hennes öra.

Nej, det var inte hans bild. Den liknade bilden av den unge präst, i vars sällskap han sett henne, och vilken hon gett blida ögonkast, medan hon lekte med bladen i sin irländska fraseologi.

— Ja, ja, damerna kommer över på vår sida. Det kan jag se varenda dag. Damerna är med oss. De bästa hjälpare språket har.

— Och kyrkan, fader Moran?

— Också kyrkan. Den kommer också till oss. Arbetet går framåt där också. Var inte orolig för kyrkan.

Bah! Han hade gjort rätt i att lämna rummet med förakt. Han hade gjort rätt i att inte hälsa på henne på bibliotekstrappan. Han hade gjort rätt i att låta henne i fred få flirta med sin präst, och skämta med en kyrka, som var kristenhetens tjänstepiga.

Häftig, brutal vrede jagade ut det sista dröjande ögonblicket av hänryckning ur hans själ. Den bröt våldsamt sönder hennes fagra bild och kastade fragmenten åt alla sidor. På alla håll rusade vanställda återspeglings av hennes bild ut ur hans minne: blomsterflickan i den trasiga klänningen och med det stripiga, fuktiga håret hängande kring sitt framfusige ansikte, hon som kallat sig själv hans egen flicka och tiggat honom om handsöl; köksan i huset bredvid, som, medan hon slamrade med sina tallrikar, sjöng på släpigt bondmanér de första takterna av *Vid Killarneys*

sjöar och berg; en flicka, som skrattat muntert, då järngallret i trottoaren nära Cork Hill fastnat i den trasiga sulan på hans sko och kommit honom att snava; en flicka han tittat på, fånglad av hennes fylliga lilla mun, just som hon kom ut ur Jacobs kexfabrik, och som över sin axel ropat åt honom:

— Tycker ni om vad ni ser av mig, rakt hår och krusiga ögonbryn?

Och likväl kände han, hur mycket han än smädade och hånade hennes bild, att hans vrede också den var en form av hyllning. Han hade lämnat klassrummet i ett förakt, som inte var fullt uppriktigt, med en känsla av att lösningen på hennes ras gåta måhända låg bakom de där mörka ögonen, över vilka de långa ögonhåren kastade en fladdrande skugga. Medan han vandrade genom staden, hade han bittert sagt sig, att hon var en typ för sitt lands kvinnor, en flädermusliknande själ, som vaknade till medvetande om sig själv i mörker och ensamhet, ibland dröjande en liten stund, utan kärlek och synd, hos sin milde tillbedjare, som hon sedan lämnar för att bakom biktstolens galler i en prästs öra viska om oskyldiga överträdelser. För att ge sin vrede mot henne luft, utfor han i skymfliga uttryck mot hennes älskare, vars namn och röst och drag plågade hans kränkta stolthet: en prästvigd bonde, av vars bröder den ene var polis i Dublin, och den andre uppassare på en ölstuga i Moycullen. För

denne man, som endast var inövad i att uppfylla en formell rit, skulle hon avslöja sin själs blyga nakenhet förr än till honom, en den eviga fantasiens överstepräst, som förvandlade erfarenhetens dagliga bröd till en strålande lekamen av odödligt liv.

Den strålande bilden av nattvarden samlade ånyo för ett ögonblick hans bittra och förtvivlade tankar, och deras rop steg mot höjden i en tacksägelsehymn.

*Our broken cries and mournful lays
Rise in one eucharistic hymn.
Are you not weary of ardent ways?*

*While sacrificing hands upraise
The chalice flowing to the brim.
Tell no more of enchaned days.*

Han framsade högt dessa rader, tills musiken och rytmen göt sig över hans sinne och förvandlade hans stämning till lugn tillfredsställelse. Därpå upptecknade han dem noggrant för att genom att se dem göra dem liksom mera påtagliga, och lade sig sedan tillbaka på sin bädd.

Det hade blivit full morgon. Intet ljud hördes, men han visste, att runt omkring honom höll livet på att vakna i alldagliga ljud, hessa röster, sömniga böner. Ryggande tillbaka från detta liv vände han sig mot väggen, svepte filten som en munkhätta om huvudet

och låg och stirrade på den trasiga tapetens stora högröda blommor. Vid deras varma scharlakansfärg försökte han liva upp sin borttynande glädje och skådade i fantasien en väg från bädden, där han låg, upp till himlen, helt och hållet beströdd med högröda blommor. Trött! Trött! Också han var trött på älskogs brand.

En sakta tilltagande värme, en ljuv domning smög sig över honom från hans tätt insvepta huvud ner längs ryggraden. Han såg sig själv för sig, där han lag, och han drog på munnen. Snart skulle han sova.

Han hade skrivit en dikt till henne igen efter tio år. Tio år förut hade hon burit sin schal som en munkhätta över huvudet, och stänk av hennes varma andedräkt hade slungats ut i kvällsluften, och hon hade slagit med foten mot den glashårda vägen. Det var sista sparvagnen; de magra bruna hästarna visste det och lät sina bjällror varskoende klinga ut i den kalla kvällen. Konduktören pratade med kusken, och båda nickade flera gånger i det gröna skenet från lyktan. De stod på spårvagnens fotsteg, han på det övre, hon på det lägre. Hon klev allt som oftast, mellan de ord de växlade, upp på hans steg och ner igen till sitt eget, och ett par gånger glömde hon att gå ner och stod några ögonblick bredvid honom, men klev sedan ner. Nog! Nog!

Tio år från den barnavisheten till hans dårskap.

Om han tog och skickade henne dikten? Den skulle bli uppläst vid frukosten, medan man knackade hål på äggen. Dårskap var just rätta ordet! Hennes bröder skulle skratta och försöka rycka papperet från varandra med sina starka, hårda fingrar. Hennes farbror, den blide prästen, skulle sittande i sin länstol hålla papperet en armslängd framför sig, leende läsa det och gilla dess litterära form.

Nej, nej, det var dårskap. Även om han skickade henne dikten, skulle hon inte visa den för andra. Nej, nej, det kunde hon inte.

Han började känna, att han gjort henne orätt. En känsla av hennes oskuld drev honom nästan till att beklaga henne, en oskuld som han aldrig förstått, förrän han genom synden kommit till kännedom därom, en oskuld, som inte heller hon hade förstått, så länge hon var oskyldig eller innan hennes naturs förnedring först kommit över henne. Då först hade hennes själ börjat leva, såsom hans hade gjort, då han första gången syndat; och ett ömt medlidande fyllde hans hjärta, i det han mindes hennes sköra blekhet och hennes ögon, en kvinnas sorgset sänkta, av blygsel mörka blick.

Medan hans själ gått från hänryckning till utmattning, var hade hennes varit? Kunde möjligen hennes själ på det andliga livets gåtfulla sätt i samma ögonblick ha varit medveten om hans hyllning? Möj-

ligt var det ju.

Ett häftigt begär genomglödgade ånyo hans själ och eldade och fyllde hela hans kropp. Medveten om hans begär vaknade hon upp ur ljuvlig sömn, fresterskan i hans dikt. Hennes ögon, mörka och trånande, öppnade sig för hans blick. Hennes nakenhet hängav sig åt honom, strålande, varm, doftande och yppig, omslöt honom som ett glänsande moln, omslöt honom som ett glittrande, levande vatten.

*Are you not weary of ardent ways,
Lure of the fallen seraphim?
Tell no more of enchanted days.*

*Your eyes have set man's heart ablaze
And yu have had yoour will of him.
Are yu ot weary of ardent ways?*

*Above the flame the smoke of praise
Goes up from ocean rim to rim.
Tell no more of enchanted days.*

*Our broken cries and mournful lays
Rise in on eucharistic hymn.
Are you ot weary of ardent ways?*

*While sacrificing hands upraize
The chalice flowing to the bim .
Tell no more of enchanted days.*

*And still you hold our longing gaze
With languorous look and lavish limb!
Are you not weary of ardent ways?
Tell no more of enchanted days*

*

Vad för slags fåglar var det där? Han stannade på trappan till biblioteket för att se på dem, trött stödjande sig mot sin påk. De flög runt och runt omkring ett utsprång på ett närbeläget hus. Deras mörka, skälvande kroppar, som gjorde pilsnabba kast, avtecknade sig i denna klara marskväll tydligt mot himlen liksom mot en mjukt hängande duk av disigt blått.

Han följde med ögonen deras flykt, fågel efter fågel: en glimt av något mörkt, en svängning åt sidan, ett fladder av vingar. Han försökte räkna dem, innan de alla flugit förbi: sex, tio, elva, och undrade om deras antal var udda eller jämnt. Tolv, tretton, ty två kom svingande sig ner uppifrån. De flög högt och lågt men städse runt och runt i raka och buktande linjer, kretsande kring ett tempel av luft.

Han lyssnade till deras skrik. De liknade råttors pip bakom en panel: en gäll, dubbel ton. Men tonerna var långa och gälla och surrande, olika råttornas läten. De sänkte sig en ters och en kvart och vibrerade, då de flygande näbbarna klöv luften. Deras skrik var gällt

och klart och fallande, likt trådar av silkeslent ljus, som vindades av från en surrande spole.

Det oväsen, dessa bevingade varelser gjorde, verkade lindrande på hans öron, i vilka hans mors snyftningar och förebråelser ideligen ljöd, och de mörka, bräckliga, skälvande kropparna, som fladdrade och kretsade kring ett tempel av luft, skänkte lindring åt hans ögon, vilka alltjämt såg bilden av hans mors ansikte.

Varför höll han blicken oavvänt riktad uppåt från trappan, där han stod och hörde deras gälla skri och betraktade deras flykt? För att få ett gott eller dåligt järtecken? Ett yttrande av Cornelius Agrippa flög genom hans hjärna, och därpå fladdrade där hit och dit formlösa tankar ur Svedenborgs skrifter angående fåglars motsvarigheter med förnuftiga varelser, om hur fåglarna har sin kunskap och vet sina årstider, emedan de olikhet med människorna lever efter sitt livs fastställda ordning och inte genom förståndet har omstörtat den.

Och i långa tider hade människor skådat uppåt, liksom han nu beskådade fåglar i flykt. Kolonnaden, som reste sig över honom, kom honom att tänka på ett antikt tempel, och påken, som han trött stödde sig mot, på en augurs böjda stav. En känsla av fruktan för det okända rörde sig längst inne i hans trötthet, en fruktan för symboler och omen, för den falkliknande

man, vars namn han bar, vilken på av vidjor flätade vingar svingade sig upp ur sin fångenskap, och för Thoth, skriftställarnas gud, som med ett vassrör skrev på en tavla och på sitt smala ibishuvud bar nymånens skära.

Han log, då han tänkte på gudens bild, ty den kom honom att tänka på en tjocknäst domare i peruk, sysselsatt med att kommatera ett dokument, som han höll en armlängd ifrån sig, och han visste att han inte skulle ha erinrat sig gudens namn, om det inte varit så likt en irländsk svordom. Detta var dårskap. Men var det för denna dårskap, som han stod i begrepp att för alltid lämna den heliga katolska kyrkans sköte, i vilket han blivit född, och den omgivning, ur vilken han kommit?

De vände tillbaka med gälla skrik över husets utsprång, i mörk flykt mot den bleknande himlen. Vad för slags fåglar var det? Han tyckte, att det måste vara svalor, som vänt tillbaka från södern. I så fall blev hans öde att bege sig bort, ty de var fåglar, som alltid kom och försvann, ständigt byggande ett ovaraktigt bo under taklisten på människors hus och ständigt lämnande sina bon för att dra bort.

*Bend down your faces, Oona and Aleel
I gaze upon them as the swallow gazes
Upon the nest under the eave before.
He wander the loud waters.*

En mjuk, smekande glädje lik ljudet av många vattenströmmar sköljde över hans minnen och i sitt hjärta kände han den mjuka friden i tysta platser av förtonande tunna skyar ovanför vattnet, av oceanisk tystnad, av svalor som flög genom havsdiset över de flytande vattnen.

En mjuk, svepande glädjer strömmade genom orden där de mjuka långa vokalerna ljudlöst slungades och föll bort, insvepande och flytande tillbaka, ständigt skakande vågornas vita klockor i stum klang och stum och stumt klockspel, och mjukt domnande rop; och han kände att den spådom han hade sökt i de virvlande, pilande fåglarna och i den bleka himmelsrymden ovanför honom hade kommit fram från hans hjärta likso en fågel från en takryttare, tyst och snabbt.

Symbol av uppbrott eller av ensamhet? De verser, som sjöng i hans medvetande ordnades långsamt innan hans minne såg scenen av salen den kväll då natioalteatern öppnade. Han var ensam vid sidan av balkongen och såg med trötta ögon på Dublin-kulturen i logerna och på de granna scenkläderna och mänskliga dockor inramade av scenens stickande lampor. En tjock polisman svettades bakom honom och föreföll beredd att ingripa vilket ögonblick som helst. Visslingar och hånande rop ekade i raa utbrott i salongen från hans studentkamrater.

- En skymf mot Irland!
- Made in Germany.
- Hädelse!
- Vi sålde aldrig vår tro!
- Ingen irländsk kvinna gjorde det någonsin!
- Vi vill inte ha några amatörateister!
- Vi vill inte ha några buddister!

Från fönstren ovanför honom kom ett plötsligt klickande ljud, och han förstod, att de elektriska lamporna blivit tända i läsesalen. Han gick in i vestibulen, uppför trappan och passerade genom det klapprande vändkorset.

Cranly satt borta vid ordböckerna. På bokstödet framför honom låg en diger volym, med titelbladet uppslaget. Han satt tillbakalutad i sin stol, med örat som en biktfaders mot en medicine studerande, som läste upp för honom ett problem ur en tidnings schackspalt. Stephen tog plats till höger om honom, och prästen på andra sidan bordet slog med en förargad smäll ihop sin bok och reste sig upp.

Cranly såg efter honom med en vänlig, frånvarande blick. Medicinaren fortsatte med lägre röst:

- Bonden till e 4.
- Det är bäst vi ger oss av, Dixon, sade Stephen varnande. Han gick för att klaga.

Dixon vek ihop tidningen, reste sig med värdighet

och sade:

— De våra retirerade i god ordning.

— Med kanoner och boskap, tillade Stephen och pekade på titelsidan av Cranlys bok, där det stod tryckt Oxens sjukdomar.

Medan de gick längs en smal gång mellan borden, sade Stephen:

— Cranly, jag vill gärna tala med dej.

Cranly varken svarade eller vände på sig. Han lade sin bok på utlämningsbordet och fortsatte ut. På trappan stannade Stephen och upprepade, i det han tankspritt betraktade Dixon:

— Bonden till det helsikes e 4.

— Uttryck det på det sättet, om du vill, sade Dixon.

Han hade en lugn, tonlös röst och ett hyfsat uppträdande, och allt emellanåt flaggade han med en signetring, som han bar på sin fylliga, rena hands ena finger.

Då de gick tvärs över vestibulen kom en dvärgvuxen man emot dem. Hans orakade ansikte under en mycket liten hatt började le av förtjusning, och han mumlade något för sig själv. Ögonen var melankoliska som en apas.

— God afton, mina herrar, sade det med skäggstubb betäckta, aplika ansiktet.

— Vädret är varmt för att vara i mars, sade

Cranly. De har fönstren öppna däruppe.

Dixon log och vände på sin ring. Det svartaktiga, aplikt rynkiga ansiktet snörpte med milt välbehag på sin människomun, och dess röst spann: — Ett ljuvligt väder för mars. Helt enkelt ljuvligt.

— Det sitter två trevliga unga damer däruppe, kapten, trötta på att vänta, sade Dixon.

Cranly log och sade vänligt:

— Kaptenen har en enda kärlek: sir Walter Scott. Är det inte så, kapten?

— Vad håller ni på att läsa nu, kapten? frågade Dixon. Bruden från Lammermoor?

— Jag älskar gamle Scott, sade de rörliga läpparna. Jag tycker han skriver alldeles förtjusande. Det finns ingen författare, som går upp mot sir Walter Scott.

Med en mager, skrynklig hand gjorde han små lätta rörelser i luften i takt med sina lovord, och hans tunna nervösa ögonlock sänkte sig då och då en sekund över hans sorgsna ögon.

Sorgsnare för Stephens öra var hans tal: förfinat, lågmält, vanställt av språkliga oriktigheter, och medan han lyssnade på det, undrade han, om den historien var sann, att det tunna blod, som rann i hans förkrympta kropps ådror, var adligt och härflöt ur blodskamskärlek.

Parkens träd var tunga av regn, och regnet föll

alltjämt i sjön, grå som en sköld, och vattnet och stranden var nersmutsade av svanors grönvita slem. De omfamnade varandra stilla, drivna därtill av det grå, töckniga ljuset, de våta, tysta träden, den sköldliknande sjön och svanarna. De omfamnade varandra utan fröjd eller lidelse, han med sin arm om systemns hals. En grå yllekappa var svept omkring henne från axlarna till midjan, och hennes ljusa huvud var böjt i skamsen beredvillighet. Han hade fladdrande, rödbrunt hår och välformade, starka, fräkniga händer. Ansiktet? Det syntes intet ansikte. Broderns ansikte var nedböjt över hennes ljusa, regndoftande hår. Handen, fräknig och stark och välformad och smekande, var Davins hand.

Han rynkade förargad pannan åt denna tanke och åt den förkrympta pysslingen, som framkallat den: Hans fars hånande ord om Bantrysällskapet dök upp i hans minne. Han höll dem på avstånd och började illa till mods att ånyo grubbla över sin egen tanke. Varför var de inte Cranlys händer, Hade Davins trohjärtenhet och oskuld i hemlighet stuckit honom mera?

Han fortsatte genom vestibulen tillsammans med Dixon, lämnande Cranly till att mera utförligt ta farväl av dvärgen.

Under kolonnaden stod Temple mitt i en liten grupp av studenter. En av dem ropade:

— Dixon, kom så får du höra. Temple är i stor-

artad form.

Temple såg på honom med sina mörka zigenarögon.

— Du är en hycklare, O'Keeffe, sade han. Och Dixon är en smilare. Det tycker jag min själ är ett fint litterärt uttryck.

Han skrattade illmarigt och såg in i Stephens ansikte, i det han upprepade:

— Det ordet är jag min själ förtjust åt. En smilare. En tjock student, som stod nedanför dem på trappan, sade:

— Nå, berätta nu vidare om älskarinnan, Temple. Det vill vi höra mer om.

— Ja, på min ära, sade Temple. Och han var en gift man till på köpet. Och alla prästerna brukade äta middag där. Minsann tror jag inte, att de allesammans varit litet betuttade.

— Det kan vi kalla att rida en åkarkamp för att spara jakthästen, sade Dixon.

— Säg oss, Temple, sade O'Keeffe, hur många liter porter har du i dej?

— Hela din intellektuella själ ligger i de orden, O'Keeffe, svarade Temple med öppet förakt.

Med släpande steg gick han omkring gruppen och vände sig till Stephen.

— Hade du reda på att Forsters är Belgiens kungar? frågade han.

Cranly kom ut genom vestibulens ytterdörr. Han hade hatten på nacken och var sysselsatt med att omsorgsfullt peta tänderna.

— Och här har vi den vise mannen, sade Temple. Har du reda på det där om Forsters?

Han väntade på svar. Cranly tog med spetsen av sin grova tandpetare ett fikonfrö ur tänderna och beskådade det uppmärksamt.

— Den forsterska släkten, sade Temple, härstammar från Baldwin den förste, kung av Flandern. Han blev kallad Forester. Forester och Forster är samma namn. En avkomling av Baldwin den förste, kapten Francis Forster, slog sig ner i Irland och gifte sej med dottern till Clanbrassils siste hövding. Och så finns det en annan gren, Blake Forster.

— Var har du fått tag i hela den där historien? frågade O'Keeffe.

— Jag kan hela din släkts historia också, sade Temple, vändande sig till Stephen. Vet du, vad Giraldus Cambrensis säger om din släkt?

— Härstammar också han från Baldwin? frågade en lång, mörkögd student, som såg lungsiktig ut.

— *Pernobilis et pervetusta familia*, sade Temple till Stephen och tillade: Tror du på ärftlighetens lag?

— Är du full eller vad är du, eller vad försöker du att säga? frågade Cranly i det han svängde sig om och såg honom i ansiktet med undrande min.

— Den djupsinnigaste tes, som någonsin skrivits, sade Temple entusiastiskt, är den vi läser i slutet av zoologin: Reproduktion är begynnelsen till döden.

Och i det han blygt rörde vid Stephens armbåge, tillade han ivrigt:

— Känner du hur djupsinnigt det är, eftersom du är en diktare?

Cranly pekade med sitt långa pekfinger.

— Titta på honom! sade han föraktfullt till de andra. Titta på Irlands hopp!

De skrattade åt hans ord och gest. Temple vände sig oförskräckt mot honom och sade:

— Cranly, du gör alltid narr av mej. Det ser jag mycket väl. Men jag är precis lika god som du. Vet du, vad jag tänker om dej i jämförelse med mej själv?

— Min käre gosse, sade Cranly i artig ton, du är absolut ur stånd att tänka någonting.

— Men vet du, fortsatte Temple, vad jag tänker om dej och om mej jämförda med varann?

— Ut med det, Temple! ropade den tjocke studenten från trappan. Ut me't bitvis!

Temple vände sig åt höger och vänster och gjorde, medan han talade, hastiga små gester.

— Jag är en tjockskalle, sade han och ruskade nedslagen på huvudet. Det är jag, och jag vet det. Och jag tillstår, att jag är det.

Dixon klappade honom lätt på axeln och sade

milt:

— Och det riktigt hedrar dej, Temple.

— Men han, sade Temple och pekade på Cranly, han är också en tjockskalle, liksom jag. Men han vet bara inte av det. Och det är enda skillnaden jag kan se.

Ett utbrott av skratt överröstade hans ord.

Men Stephen betraktade uppmärksamt Cranlys hårda drag med deras lidande uttryck, som ett leende av hycklat tålamod nu lyste upp. Det simpla ordet hade passerat över det liksom smutsigt vatten uthållt över ett gammalt stenbeläte, som tåligt fördrar att bli skymfat. Och han såg honom hälsande lyfta på hatten och blotta det svarta håret, som likt en järnkrona stod rakt upp över pannan.

Hon trädde ut ur bibliotekets vestibul och bugade sig förbi Stephen till svar på Cranlys hälsning. Han också? Var det inte en lätt rodnad på Cranlys kind? Eller hade den kommit vid Temples ord? Ljuset hade avtagit. Han kunde inte se.

Var det förklaringen på vännens ointresserade tystlåtenhet, hans kärva anmärkningar, de plötsliga hänsynslösa inpass, varmed han så ofta avbröt Stephens lidelsefulla bekännelser? Stephen hade gett honom sin oinskränkta förlåtelse, ty han hade funnit denna hänsynslöshet även hos sig själv. Och han mindes en kväll, då han stigit av en lånad, gnisslande cykel för att be till Gud i en skog nära Malahide. Han

hade sträckt armarna uppåt och talat i extas till trädens dunkla valv, vetande sig stå på helig mark i en helig stund. Men då två poliskonstaplar kommit i sikte runt en krök av den mörka vägen, hade han avbrutit sin bön för att högt vissla en melodi ur den senaste pantomimer.

Han började slå den rötta ändan av sin påk mot en av pelarnas sockel. Hade Cranly inte hört honom? Men han kunde ju vänta. Pratet omkring honom avstannade ett ögonblick, och ett kort klickande ljud hördes ånyo från ett fönster ovanför. Men intet annat ljud förnams i luften, och svalorna, vilkas flykt han följt med frånvarande blickar, sov.

Hon hade gått förbi i skymningen. Och därför var luften tyst med undantag av det där enda lilla klickande ljudet. Och därför hade tungorna omkring honom upphört med sitt pladder. Mörkret föll på.

Darkness falls from the air.

En darrande glädje glimmade som ett svagt ljus, lekte som en svärm av älvor omkring honom. Men varför? Var det för att hon gått förbi i den mörknande luften, eller var det versrader med sina dunkla vokaler och om lutsträngar erinrande ackord?

Han vandrade långsamt bort till den djupare skuggan vid slutet av kolonnaden, medan han sakta slog påken mot scengolvet för att dölja sitt dröm-

mande tillstånd för studenterna, som han lämnat, och lät sina tankar frammana den tid, då Dowland och Byrd och Nash levde och diktade.

Ögon, som öppnade sig ur åtråns mörker, ögon, som fördunklade det gryende ljuset i öster. Vad var deras slappa behag annat än lättjans slapphet? Och vad var deras skimmer annat än skimret i det skum, som betäckte latringropen på en dräglande Stuarts gård? Och i minnet smakade han ambrafärgat vin, hörde smäktande visors rytm och en stolt *pavane*, och med minnets ögon såg han hulda adelsdamer i Covent Garden, som lockade med sugande munnar, och krogarnas koppärriga slinkor och de unga hustrurna, som i glad eftergivenhet för sina frestare, slösande skänkte sina famntag.

De bilder han frammanat gav honom intet nöje. De var lönnliga och upphetsande, men hennes bild drogs inte in bland dem. Detta var inte sättet att tänka på henne. Det var inte ens sättet, varpå han tänkte på henne. Kunde hans tankar då inte lita på sig själva? Utnötta fraser, vilkas ljuvlighet endast hade en uppgrävd sötma, liksom de fikonfrön som Cranly petade fram ur sina glimmande tänder.

Det var varken tanke eller vision, fastän han hade en förnimmelse av att hennes gestalt rörde sig hemåt genom staden. Obestämt först och sedan starkare kände han lukten av hennes kropp. En medveten oro

sjöd i hans blod. Ja, det var hennes kropp han kände lukten av: de ljumma lemmar, över vilka hans rytmer lystet hade böljat, och det mjuka linne, som ännu bevarade doften av hennes daggfriska kropp.

En lus kröp över nacken på honom, och han stack behändigt tummen och pekfingret innanför sin vida krage och fångade den. Ett ögonblick rullade han den mellan fingrarna, innan han släppte den, och undrade om den skulle leva eller dö. Det rann honom i minnet ett underligt uttalande av Cornelius a Lapide, att de löss, som frambragtes av människosvett, icke skapats av Gud tillsammans med de andra djuren på sjätte dagen. Men kittlingen i hans nacke gjorde hans själ hudlös och öm. Livet i hans illa klädda, illa närda, lusäyna kropp kom honom att sluta ögonen i en plötslig spasm av förtvivlan; och i mörkret såg han lössens bräckliga, klara sina kroppar falla ner genom luften, ofta vändande på sig, medan de föll. Ja, och det var inte mörker, som föll, det var klarhet.

Brightness falls from the air.

Han hade inte ens riktigt dragit sig till minnes denna versrad av Nash. Alla de bilder den uppväckt var falska. Hans sinne alstrade ohyra. Hans tankar var löss, födda av lättjans svett.

Han gick hastigt tillbaka längs kolonnaden till de andra studenterna. Nåja, inte värt slösa fler tankar på

henne då, åt fanders med henne! Det var nog bäst hon gifte sig med någon snygg atlet, som tvättade sig ända till midjan varje morgon och var svartluden på bröstet. Väl bekomme!

Cranly hade tagit fram ett fikon ur det aldrig sinande förrådet i sin ficka och höll på att långsamt smaska i sig det. Temple satt på en pelarsockel, tillbakalutad och med mössan nerdragen över sina sömniga ögon. En kort och tjock ung man med skinnportfölj instoppad i armhålan kom ut genom portalen och närmade sig gruppen, i det han slog klackarna och doppskon på sin tunga paraply hårt mot stenarna.

— Go' afton på er, mina herrar, sade han och gjorde honnör med paraplyn.

Därpå stötte han den ånyo mot stenarna och fnittrade, medan hans huvud darrade litet nervöst. Den länge, lurigsiktige studenten och Dixon och O'Keeffe pratade med varandra på irländska och svarade honom inte. Då sade han, vänd till Cranly:

— Go' afton särskilt på dej.

Han hälsade på honom med paraplyn och fnittrade igen. Cranly, som fortfarande tuggade på sitt fikon, svarade mellan smackningarna:

— God? Ja, det är en god afton.

Den korte och tjocke såg allvarligt på honom och hötte milt och förebrående med paraplyn.

— Jag kan första, sade han, att du ämnar göra självklara anmärkningar.

— Um, svarade Cranly, i det han räckte fram vad som fanns kvar av det halvättna fikonet och gjorde min av att stoppa det i munnen på den andre.

Den korte och tjocke åt det inte, men gick beskedligt in på den andres speciella humor och sade allvarligt, medan han fnittrade och lät sina ord åtföljas av små stötar med paraplyn:

— Menar du att ...

Han avbröt sig, pekade plötsligt på fikonets tuggade massa och sade högt:

— Jag hänsyftar på det där.

— Um, sade Cranly som förut.

— Menar du det nu, sade den korte och tjocke, såsom *ipso facto* eller såsom till exempel, så att säga?

Dixon vände sig bort från dem han stod tillsammans med och sade:

— Goggins väntade på dej, Glynn. Han har gått till Adelphi för att försöka få tag i dej och Moynihan. Vad har du där? frågade han och slog på portföljen under Glynns arm.

— Skriftliga examensuppgifter, svarade Glynn. Jag ger dem en sådan i månaden för att se, om de drar nytta av min undervisning.

Och så slog även han på portföljen samt hostade lätt och log.

— Undervisning! utbrast Cranly burdust. Jag antar du menar de där barfotaungarna, som undervisas av en sjudundrande apa som du. Gud hjälpe dem!

Han bet av resten av fikonet och slängde bort stjälken.

— Jag låter de små barnen komma till mig, sade Glynn i vänlig ton.

— En sjudundrande apa, upprepade Cranly med eftertryck, och en hädisk sjudundrande apa!

Temple reste sig upp, knuffade undan Cranly och sade till Glynn:

— De orden du använde nyss om att låta barnen komma till mig är ur nya testamentet.

— Sätt du dej och sov igen, Temple, sade O'Keeffe.

— Gott och väl, fortfor Temple, alltjämt vänd till Glynn, och om Jesus lät barnen komma till sej, varför skickar kyrkan dem då allesammans till helvetet, ifall de dör odöpta? Varför gör den det?

— Är du själv döpt, Temple? frågade den lungsiktige.

— Men varför skickas de till helvetet, om Jesus sade att de alla skulle få komma till honom? sade Temple, i det hans ögon forskande mötte Glynn.

Glynn hostade och svarade milt, medan han ansträngde sig för att återhålla det nervösa fnittret i sin röst och vid varje ord gjorde en rörelse med paraplyn:

— Och om det, som du säger, är på det sättet, ber jag eftertryckligen att få veta, varför det är så?

— Därför att kyrkan är grym liksom alla gamla syndare, sade Temple.

— Är du riktigt ortodox i den punkten, Temple? sade Dixon i blid ton.

— Den helige Augustinus säger det där om de odöpta barnens skickande till helvetet, svarade Temple, därför att också han var en grym gammal syndare.

— Jag bockar mej för dej, sade Dixon, men jag hade det intrycket att helvetets förgård fanns till för just dylika fall.

— Resonera inte med honom, Dixon, sade Cranly brutalt. Tala inte till honom och se inte på honom. Led hem honom med en grimma, såsom man brukar leda en bråkande get.

— Helvetets förgård! utropade Temple. Det är också en fin uppfinning. Alldeles som helvetet.

— Fastän med vidrigheten utelämnad, sade Dixon. Leende vände han sig till de andra och tillade:

— Då jag säger detta, tror jag mej uttala alla de närvarandes mening.

— Det gör du, sade Glynn i fast ton och stötte sin paraplys doppsko hårt mot kolonnadens stengolv. I den punkten är Irland enigt.

— Helvetet, sade Temple. jag kan respektera den

uppfinningen av Satans gråa maka. Helvetet är romerskt, starkt och fult liksom romarnas murar. Men vad menas med helvetets förgård?

— Sätt honom i barnvagnen igen, Cranly, uppmanade O'Keeffe.

Cranly tog hastigt ett steg fram emot Temple, hejdade sig och stampade med foten, i det han ropade som till en höna:

— Schas!

Temple sprang vigt undan.

— Vet du, var helvetets förgård är? ropade han. Vet du, vad vi i Roscommon kallar ett sådant begrepp?

— Schas! Åt fanders med dej! ropade Cranly och klappade i händerna.

— Varken hackat eller malet! framsläpade Temple föraktfullt. Och det är just vad jag tycker, att helvetets förgård är.

— Ge oss den där käppen, sade Cranly.

Han ryckte häftigt påken ur Stephens hand och sprang nerför trappan, men Temple flydde i skymningen som ett vilt djur, vigt och snabbfotad. Man hörde Cranlys tunga stövlar, då han stormade över gården, och sedan, lurad på bytet, långsamt återvändande, vid varje steg sparkande upp grus.

Hans sätt att gå vittnade om vrede, och med en vredgad gest stack han påken tillbaka i Stephens hand. Stephen kände, att hans vrede hade någon annan

orsak, men med låtsat tålamod rörde han lätt vid hans arm och sade lugnt:

— Cranly, jag sa att jag ville tala med dej. Kom.

Cranly betraktade honom ett par ögonblick och frågade:

— Nu?

— Ja, nu, sade Stephen. Vi kan inte tala här. Kom, så går vi.

De gick över gården utan att säga ett ord. Waldvogels sång ur Siegfried, sakta visslad, följde dem från yttertrappan. Cranly vände sig om, och Dixon, som visslat, ropade:

— Vart ska ni ta vägen? Hur blir det med det där partiet, Cranly?

Ropande åt varandra i den stilla luften överlade de om ett parti biljard som de skulle spela i Adelphi Hotel. Stephen gick ensam vidare, och ute i den lugna gatan mitt emot Maples Hotel stannade han och väntade, fortfarande tålig. Hotellets namn, färglöst, polerat trä, och dess färglösa fasad stack honom som en blick av hövligt förakt. Han stirrade förargad tillbaka på de upplysta fönstren i det hotell, där han föreställde sig, att de irländska patricierna framlevde sin angenäma, sorgfria tillvaro. De tänkte på kommittéer och egendomsagenter; bönder tog av sig mössan för dem på landsvägarna; de kände till namnet på vissa franska rätter och gav droskkuskar order med

sina gälla landsortsröster, som trängde igenom deras tillgjort fina tonfall.

Hur skulle han kunna träffa deras samvete eller kasta sin skugga över deras döttrars inbillningskraft, innan dessas makar avlade barn med dem, på det att de måtte föda en ras mindre oädel än sin egen? Och i den tätnade skymningen kände han tankarna och önskningarna hos den ras, som han tillhörde, fladdrande som flädermöss över de mörka vägarna, under träden vid älvars stränder och nära myrar, glittrande av tusentals gälar. En kvinna hade väntat i dörröppningen, då Davin om natten gick förbi, och i det hon räckte honom en kopp mjölk nästan inbjudit honom till sin bädd, ty Davins milda ögon vittnade om att han kunde vara förtegen. Men honom hade ingen kvinnas ögon inbjudit.

Han kände ett fast grepp om sin röst säga:

— Nu går vi.

De gick söderut under tystnad.

— Den förbannade idioten Temple! Jag svär vid Moses att jag en vacker dag kommer att göra kål på den karlen.

Men hans röst var inte längre vredgad, och Stephen undrade om han gick och tänkte på hennes hälsning nyss.

De vek av åt vänster, fortfarande tysta. Efter en stund sade Stephen:

— Cranly, jag har i eftermiddag haft en ledsam ordväxling.

— Med din familj? frågade Cranly.

— Med min mor.

— Angående religion?

— Ja, svarade Stephen.

Några ögonblick senare frågade Cranly:

— Hur gammal är din mor?

— Inte värst gammal, sade Stephen. Hon vill att jag skall göra min påskplikt.

— Nå, gör du det?

— Nej, svarade Stephen.

— Varför inte? sade Cranly.

— Jag vill inte tjäna, svarade Stephen.

— Det har sagts förut, sade Cranly lugnt.

— Det sägs efteråt nu, genmälde Stephen med hetta.

Cranly tryckte Stephens arm och sade:

— Seså, sakta i backarna, pålle lilla. Du är en förbaskat lättretlig människa, vet du vad.

Medan han talade, skrattade han nervöst, och i det han såg upp i Stephens ansikte med en rörd och vänlig blick, sade han:

— Vet du, att du är en lättretlig människa?

— Ja, jag är väl det, svarade Stephen och skrattade han också.

Deras själar, som på sista tiden varit främmande

för varandra, tycktes plötsligt ha närmat sig varann igen.

— Tror du på nattvarden? frågade Cranly.

— Jag varken tror eller inte tror på den, svarade Stephen.

— Många även religiösa människor hyser tvivel, och ändå övervinner de dem eller skjuter dem åt sidan, sade Cranly. Är dina tvivel i den punkten alltför stora?

— Jag vill inte övervinna dem, svarade Stephen.

Cranly, som ett ögonblick var brydd, stack ner handen i fickan efter ännu ett fikon och ämnade just börja äta det, då Stephen sade:

— Låt bli, är du snäll. Du kan inte dryfta denna fråga med munnen full av tuggade fikon.

Cranly undersökte fikonet vid skenet från en lykta, som han stannade under. Därpå luktade han på det med bägge näsborrarna, bet av ett litet stycke, spottade ut det och kastade fikonet i rännstenen. Han tilltalade det, där det låg, med orden:

— Gå bort ifrån mig, du förbannade, i helvetets eld!

Därpå tog han Stephens arm och fortfor:

— Är du inte rädd, att de orden kommer att sägas till dej på yttersta domens dag?

— Vad bjuds mej på andra sidan? frågade Stephen. En evig salighet i sällskap med studieinspektören?

— Kom ihåg, sade Cranly, att han skulle bli »förklarad»!

— Ja visst, sade Stephen en smula bittert, i härlighet, i kraft, oförgänglig och framför allt andlig.

— Det är besynnerligt, vet du vad, sade Cranly sansat, hur övermättad din själ är med den religion, som du säger dej inte tro på. Trodde du på den, då du gick i skolan? Jag kan slå vad om att du gjorde det.

— Ja, jag trodde på den, svarade Stephen.

— Och var du lyckligare då? frågade Cranly sakta, lyckligare än nu, till exempel?

— Ofta lycklig, sade Stephen, och ofta olycklig. Jag var en annan då.

— Någon annan? Vad menar du med det?

— Jag menar, sade Stephen, att jag inte var mej själv, såsom jag är nu, såsom jag måste bli.

— Inte som du är nu, inte som du måste bli, upprepade Cranly. Låt mej göra dej en fråga. Älskar du din mor?

Stephen skakade långsamt på huvudet.

— Jag vet inte, vad dina ord betyder? sade han enkelt.

— Har du aldrig älskat någon? frågade Cranly.

— Menar du kvinnor?

— Det är inte det jag talar om, sade Cranly i kallare ton. Jag frågar, om du någonsin känt kärlek för någon eller något.

Stephen gick och stirrade dystert ner på trottoaren.

— Jag försökte älska Gud, sade han slutligen. Jag misslyckades, tycks det nu. Det är mycket svårt. Jag försökte förena min vilja med Guds vilja ögonblick för ögonblick. Jag misslyckades inte alltid i det. Jag kunde kanhända ännu göra det...

Cranly avbröt honom genom att fråga: — Har din mor haft ett lyckligt liv?

— Hur kan jag veta det? sade Stephen.

— Hur många barn har hon haft?

— Nio eller tio, svarade Stephen. Några dog.

— Var din far ... Cranly avbröt sig för ett ögonblick och fortsatte därpå: jag vill inte snoka i dina familjeangelägenheter. Men var din far, vad man kallar välbärgad? Jag menar, då du växte upp?

— Ja, sade Stephen ...

— Vad var han för något? frågade Cranly efter en paus.

Stephen började att med stor tungfärdighet uppräknat sin fars mest utmärkande egenskaper.

— Medicine studerande, roddare, tenor, amatörskådespelare, skrånande politiker, gårdsägare, småkapitalist, drinkare, sällskapsbroder, historieberättare, någons sekreterare, någonting i ett bränneri, uppbördsman, bankruttör och för närvarande lovprisare av sitt eget förflutna.

Cranly skrattade, grep fastare tag om Stephens

arm och sade:

— Bränneriet är förbaskat bra.

— Är det något du vill veta? frågade Stephen.

— Är du för närvarande i goda omständigheter?

— Ser jag så ut? frågade Stephen kärvt.

— Jaså, sade Cranly fundersamt, du föddes alltså i överflödets sköte.

Han yttrade orden på samma sätt som han ofta gjorde med tekniska uttryck, litet skrånigt och liksom kursiverande dem, som om han ville hans åhörare skulle förstå, att det inte låg någon övertygelse bakom.

— Din mor måste ha genomgått bra mycket lidande, sade han därpå. Skulle du inte vilja försöka skona henne från mera lidande, även om ... eller hur?

— Om jag kunde, sade Stephen, skulle det kosta mej mycket litet.

— Gör det då, sade Cranly. Gör vad hon önskar, att du skall göra. Vad betyder det för dej? Du tror inte på det. Det är en formalitet, intet annat. Och du gör henne lugn.

Han tystnade, och då Stephen inte svarade, gick han fortfarande tyst. Därpå sade han plötsligt, som om han velat ge uttryck åt sin egen tankegång:

— Det enda som inte är osäkert i denna stinkande dynghög till värld, är en mors kärlek. Vår mor föder oss till världen, bär oss först i sin kropp. Vad vet vi om vad hon känner? Men vad hon än känner, måste det

vara verkligt. Måste. Vad är våra idéer eller ärelystna drömmar? Lek. Ideer! Till och med den där förbaskade bråkande geten Temple har ju idéer. MacCann har också idéer. Varendra idiot, som går vägarna fram, tror att han har idéer.

Stephen, som gått och lyssnat till den outtalade meningen bakom orden, sade med låtsad likgiltighet:

— Pascal ville inte, om jag minns rätt, tillåta att hans mor kysste honom, emedan han var rädd för att beröras av en kvinna.

— Pascal var ett svin, sade Cranly.

— Aloysius Gonzaga var, tror jag, av samma mening, sade Stephen.

— Da var också han ett svin, sade Cranly.

— Kyrkan kallar honom ett helgon, invände Stephen.

— Jag bryr mig inte ett sabla dugg om vad andra kallar honom, sade Cranly häftigt. Jag kallar honom ett svin.

Stephen fortfor, allt under det han noggrant förberedde orden i tankarna:

— Även Jesus tycks offentligen ha behandlat sin mor med mycket ringa hövlighet, men Suarez, en jesuitisk teolog och spansk adelsman, har urskuldat honom.

— Har den tanken någonsin fallit dej in, sade Cranly, att Jesus inte var, vad han föregav sej vara?

— Den första människa, som kom på den tanken, svarade Stephen, var Jesus själv.

— Jag menar, sade Cranly, som blev allt dristigare i sina ord, har den tanken någonsin fallit dej in, att han själv var en medveten hycklare, det som han kallade sina samtida judar, en vitmenad grav? Eller, för att uttrycka det tydligare, att han var en skojarare?

— Den tanken har aldrig fallit mej in, svarade Stephen. Men en sak är jag nyfiken på att få veta: försöker du omvända mej eller göra dej själv till avfälling?

Han vände på huvudet och såg i sin väns ansikte ett kyligt leende, som en viss viljekraft bemödade sig att göra listigt menande.

Plötsligt frågade Cranly i nykter ton:

— Säg mej sanningen. Blev du på något sätt chockerad av vad jag sa?

— Litet grand, svarade Stephen.

— Och varför blev du det, ansatte Cranly honom i samma ton, om du känner dej säker på att vår religion är falsk och att Jesus inte var Guds son?

— Jag är alls inte säker på det, sade Stephen. Han liknar mer en Guds son än en son till Maria.

— Och är det orsaken till att du inte vill gå till nattvarden, frågade Cranly, därför att du inte är säker på det heller, därför att du känner, att hostian måhända

kan vara Guds sons lekamen och blod och inte en oblat? Och därför att du är rädd, att den kan vara det?

— Ja, sade Stephen lugnt, det känner jag, och jag fruktar det också.

— Jag förstår, sade Cranly.

Slagen av hans avslutande ton öppnade Stephen diskussionen på nytt genom att säga:

— Jag är rädd för många saker: hundar, hästar, skjutvapen, havet, åska, maskiner, landsvägarna om natten.

— Men varför är du rädd för ett stycke bröd?

— Jag inbillar mej, sade Stephen, att det finns en illvillig verklighet bakom allt det där, jag säger jag är rädd för.

— Är du således rädd, frågade Cranly, att den romerskkatolska kyrkans Gud skulle slå ihjäl dej och fördöma dej, ifall du ovärdigt beginge nattvarden?

— Den romersk-katolska kyrkans Gud kunde göra det nu, sade Stephen. Mera än det fruktar jag den kemiska process, som skulle begynna i min själ genom en falsk hyllning till den symbol, bakom vilken tjugo århundradens auktoritet och vördnad ligger samlad.

— Skulle du, frågade Cranly, i livsfara begå detta särskilda helgerån? Om du till exempel levde på den tiden, då dylikt var belagt med straff?

— Jag kan inte svara för det förflutna, svarade

Stephen. Möjligtvis inte.

— Då, sade Cranly, ämnar du inte bli protestant?

— Jag sa att jag förlorat tron, svarade Stephen, men inte att jag förlorat min självrespekt. Vad för slags befrielse skulle det vara att överge en orimlighet, som är logisk och konsekvent och omfatta en annan, som är ologisk och inkonsekvent?

De hade gått vidare till stadsdelen Pembroke, och nu då de långsamt fortsatte fram genom alléerna, verkade träden och ljusglimtarna här och var från villorna rogivande på deras sinnen. Den atmosfär av rikedom och vila, som omgav dem, tycktes lisa deras armod. Bakom en lagerhäck glimmade ett ljus i ett köksfönster, och en tjänsteflicka hördes sjunga, medan hon vässade knivar. Hon sjöng i korta, avbrutna takter:

Rosie O'Grady —

Cranly stannade för att höra på och sade:

— *Mulier cantat.*

Det latinska ordets mjuka skönhet lade sig lättare och mera smekande än musik eller en kvinnas hand som en förtrollning över aftonens dunkel. Oron i deras sinnen stillades. En kvinnogestalt, sådan hon ter sig i kyrkans liturgi, gled tyst förbi i mörkret: en vitklädd gestalt, liten och smärt som en gosse och med en

mjukt nedfallande gördel. Hennes röst, spröd och hög som en gosses, hördes från ett avlägset kor uppstämman de första ord av en kvinna, vilka genomtränger den första passionssångens dysterhet och klagan:

Et tu rum Jesu Galilæo eras.

Och alla hjärtan rördes och vände sig mot hennes röst, strålade som en nytänd stjärna, med starkare strålgång, då rösten intonerade proparoxytonen, och svagare, då de sista tonerna dog bort.

Sången upphörde. De gick vidare tillsammans, medan Cranly med starkt betonande av rytmen upprepade refrängens slut:

*And when we are married,
O, how happy we'll be
For I love sweet Rosi O'Grady
And Rosie O'Grady loves me.*

— Där har du äkta poesi, sade han. Där har du verklig kärlek.

Han sneglade på Stephen med ett egendomligt leende och sade:

— Anser du det för poesi? Eller vet du vad orden betyder?

— Jag vill se Rosie först, sade Stephen.

— Hon är lätt att finna, svarade Cranly.

Hans hatt hade glidit ner i pannan. Han sköt den bakåt, och i skuggan från träden såg Stephen hans bleka ansikte, inramat av mörkret, och hans stora, mörka ögon. Ja. Hans ansikte var vackert, och hans kropp var stark och kraftig. Han hade talat om moderskärlek. Således fattade han kvinnors lidanden, deras kroppars och sjäalars svaghet; och han skulle skydda dem med en stark och säker arm och rätta sig efter dem.

Bort alltså, det är tid att gå. En röst talade sakta till Stephens ensamma hjärta, bjöd honom gå och sade honom att hans vänskap höll på att upphöra. Ja, han skulle gå. Han kunde icke kämpa mot ännu en. Han förutsåg sitt öde.

— Jag reser troligtvis bort, sade han.

— Vart? frågade Cranly.

— Dit jag kan, sade Stephen.

— Ja, sade Cranly. Det kunde bli svårt för dej att leva här nu. Men är det det, som kommer dej att resa?

— Jag är tvungen att göra det, svarade Stephen.

— För du behöver inte, fortfor Cranly, anse dej som bortdriven, ifall du inte har lust att fara din väg, eller som en kättare eller fredlös. Det finns många troende, som tänker som du. Skulle det förvåna dej? Kyrkan är inte stenbyggningen och inte heller prästerskapet och deras dogmer. Den är hela massan av dem som är födda inom den. Jag vet inte, vad du

önskar göra i livet. Är det det som du talade om för mej den kvällen vi stod utanför stationen vid Harcourt Street?

— Ja, sade Stephen och log ofrivilligt åt Cranlys sätt att minnas tankar i samband med platser. Den kvällen, då du i en halvtimme disputerade med Doherty om den kortaste vägen från Sallygap till Larras.

— Den tomma skallen! sade Cranly med lugnt förakt. Vad vet han om vägen från Sallygap till Larras? Eller vad vet han för resten om någonting? Det finns absolut ingenting i hans förbaskade skalle.

Han brast ut i ett ljudligt, ihållande skratt.

— Nå? sade Stephen. Minns du det övriga?

— Vad du sa, menar du? frågade Cranly. Ja, det minns jag. Du vill upptäcka det levnadssätt eller den konststart, varigenom din ande kunde ge sej uttryck i ofjättrad frihet.

Stephen lyfte erkännsamt på hatten.

— Frihet! upprepade Cranly. Men du är ännu inte fri nog att begå ett helgerån. Säg mej, skulle du vilja stjäla?

— Förr skulle jag tigga, sade Stephen.

— Och om du inte fick någonting, skulle du då stjäla?

— Du vill jag skall säga, svarade Stephen, att egendomsrätten är tillfällig och att det under vissa

omständigheter inte är olagligt att stjäla. Varenda människa skulle handla i den tron. Därför vill jag inte ge dej det svaret. Om du vänder dej till den jesuitiske teologen Juan Mariana de Talavera, så förklarar han för dej, under vilka omständigheter du har lov att döda din kung och huruvida du gör bäst i att räcka honom giftet i en pokal eller stryka det på hans mantel eller sadelbåge. Fråga mej hellre, om jag ville låta andra bestjäla mej eller, ifall de gjorde det, om jag skulle över dem nerkalla vad jag tror kallas den världsliga lagens tuktan?

— Nå, skulle du det?

— Jag tror, svarade Stephen, att det skulle pina mej lika mycket som att bli bestulen.

— Jag förstår, sade Cranly.

Han tog fram en tändsticka och började peta mellan två av sina tänder. Därpå framkastade han vårdslöst:

— Säg mej, till exempel, om du skulle vilja deflorera en jungfru?

— Ursäkta mej, sade Stephen hövligt, är inte det, vad de flesta unga herrar eftertraktar?

— Vilken är då din syn på saken? frågade Cranly.

Hans sista yttrande, vilket kom som en kalldusch och luktade surt som lukten av träkol, verkade stimulerande på Stephens hjärna, varöver täta dunster tycktes vila.

— Hör på, Cranly, sade han. Du har frågat mej vad jag skulle vilja göra och inte göra. Jag skall tala om för dej, vad jag vill göra och vad jag inte vill göra. Jag vill inte längre tjäna det som jag inte tror på, vare sej det kallar sej mitt hem, mitt fädernesland eller min kyrka; och jag vill försöka ge mej själv uttryck antingen i mitt sätt att leva eller i någon konstart, så fritt jag kan och sa helt jag kan, i det jag till mitt försvar begagnar de enda vapen jag tillåter mej själv begagna, tystnad, landsflykt och listighet.

Cranly grep hans arm och vände honom runt, så att de kom att gå i riktning mot Leeson Park. Han skrattade nästan slugt och tryckte Stephens arm med en äldre väns tillgivenhet.

— Listighet, säger du! Är det du? Du stackars diktare där!

— Och du förmådde mej att bikta mej för dej, sade Stephen, eggad av hans beröring, såsom jag biktat många saker för dej, eller hur?

— Jo, mitt barn, sade Cranly i samma muntra ton.

— Du förmådde mej att bekänna, vad jag är rädd för. Men jag vill också tala om för dej, vad jag inte är rädd för. Jag är inte rädd för att bli ensam eller försmådd för en annans skull eller lämna, vad det vara må, som jag blir tvungen att lämna. Och jag är inte rädd för att göra ett misstag, inte ens ett stort misstag,

ett livslångt misstag, ja, kanhända lika långt som evigheten till på köpet.

Cranly, som nu åter var allvarlig, saktade stegen och sade:

— Ensam, alldeles ensam. Det är du inte rädd för. Och du vet ju, vad det ordet innebär? Inte bara att leva skild från alla andra utan att inte ens ha en enda vän.

— Jag tar den risken, svarade Stephen.

— Och att inte ha någon enda människa, sade Cranly, som skulle vara mer än en vän, mer till och med än den ädlaste och sannaste vän en man någonsin haft.

Hans ord tycktes ha satt någon djup sträng i hans egen natur i dallring. Hade han talat om sig själv, om sig själv sådan han var eller önskade bli? Utan att säga något betraktade Stephen några ögonblick uppmärksamt hans ansikte. Det uttryckte en kall sorgsenhet. Han hade talat sig själv, om sin egen ensamhet, vilken han fruktade.

— Vem talar du om? frågade Stephen slutligen.

Cranly svarade inte.

*

20 mars. Ett långt samtal med Cranly om mitt avfall.

Han hade sitt magnifika sätt. Jag smidig och blid. Han började tala om den kärlek man hyser för sin mor och angrep mig i den punkten. Jag försökte föreställa

mej hans mor — kan inte. En gång i ett obehövt ögonblick berättade han för mej, att hans far var sextioett år, då han föddes. Ser honom för mig. En stark lantmannatyp. Svart- och vitspräckliga kläder, breda fötter. Okammat, gråsprängt skägg. Går antagligen gärna på harjakt. Betalar regelbundet men inte frikostigt sina avgifter till fader Dwyer i Larras. Tilltalar emellanåt flickor, sedan det blivit mörkt. Men hans mor? Mycket ung eller mycket gammal? Näppligen det första. I så fall skulle Cranly inte ha talat såsom han gjorde. Gammal då. Antagligen, och försummad. Därifrån kommer Cranlys modlöshet i själen, ett barn avlat av utmattadeländer.

21 mars på morgonen: Tänkte detta i sängen i går kväll, men var för dåsig och fri för att tillägga något. Fri, ja. De utmattade länderna är Elisabets och Sakarias'. Alltså är han förelöparen. Item: han äter huvudsakligast rökt sidfläsk och torkade fikon. Läs: gräshoppor och vild honung. Likaså, när jag tänkte på honom, såg jag alltid för mig ett strängt, avhugget huvud eller en dödsmask liksom avtecknad mot en grå gardin eller svetteduk. Halshuggning kallar de det i fällan. Ett ögonblick förbryllades jag av den helige Johannes vid den Latinska porten. Vad ser jag? En halshuggen förelöpare, som försöker dyrka upp låset.

21 mars, på kvällen: Fri. Fri i själen och fri från

alla tycken. Låt de döda begrava sina döda. Ja. Och låt de döda gifta sig med döda.

22 *mars*: Följde i sällskap med Lynch efter en diger sjuksköterska. Lynchs idé. Ogillar den. Två magra, hungriga vinthundar, som löper efter en kviga.

23 *mars*: Har inte sett henne sedan den där kvällen. Krasslig kanhända? Och sitter vid brasan med mammas schal över axlarna. Men inte grinig. En kopp god havresoppa? Skulle det inte vara skönt?

24 *mars*: Började med en diskussion med min mor. Ämnet: Beata Vergine Maria. Handikappad av mitt kön och min ungdom. För att komma undan framhöll jag förhållandet mellan Jesus och påven gentemot förhållandet mellan Maria och hennes son. Sade att religionen inte var något barnbördshus. Mor överseende. Sade att jag var en besynnerlig människa och att jag läst för mycket. Stämmer inte. Har läst föga och förstått ännu mindre. Så sade hon, att jag skulle komma att bli troende igen, därför att jag hade en rastlös själ. Det betyder att lämna kyrkan genom synders bakdörr och komma in genom ångerns takfönster. Kan inte ångra mig. Sade henne det och bad om sex pence. Fick tre.

Därefter gick jag till universitetet. Åter en dispyt med lilla rundhuvade skälmögde Ghezzi. Denna gång

om Giordano Bruno. Började på italienska och slutade på kines-engelska. Han sade att Bruno var en förskräcklig kättare. Jag sade att han blev förskräckligt bränd. Detta medgav han med en viss ledsnad. Därefter gav han mig recept på vad han kallar *risotto alla bergamasca*. Då han uttalar ett öppet o, skjuter han ut sina tjocka, sinnliga läppar, som om han kysste vokalen. Har han? Och kunde han ångra sig? Ja, det kunde han — och gråta två runda skälmtårar, en från vart öga.

I det jag gick igenom Stephens dvs. min egen, park, kom jag ihåg att hans landsmän och inte mina uppfunnit, vad Cranly härom kvällen kallade vår religion. En kvartett av dem, soldater ur det nittio-sjunde infanteriregementet, satt vid foten av korset och kastade lott om den korsfästes livklädnad.

Gick till biblioteket. Försökte läsa tre tidskrifter. Gagnlöst. Hon är inte ute än. Är jag orolig? För vad? Att hon aldrig skall komma ut mer.

Blake skrev:

*I wonder if William Bond will die
For assuredly he is very ill.*

Ack, stackars William:

En gång var jag och såg ett diorama i Rotunda. På slutet visades porträtt av storgubbar. Bland andra William Ewart Gladstone, alldeles nyss död.

Orkestern spelade: »O, Willie, vi har saknat dig».

En ras av drullar!

25 mars, på morgonen: En orolig natt, full av dröm-mar. Vill bli kvitt deras tryck på mitt bröst.

Ett långt, buktande galleri. Från golvet reser sig mörka pelare av ångor. Det är befolkat med bilder i sten av sagokungar. Deras händer vilar hoplagda på deras knän till tecken på trötthet, och deras ögon är förmörkade, ty människornas villfarelser stiger ständigt upp framför dem såsom mörka ångor.

Underliga skepnader stiger fram som ur en grotta. De är inte så höga som människor. De tycks inte stå riktigt skilda från varandra. Deras ansikten är fosforlysande, med mörkare strimmor. De stirrar på mig, och deras ögon tycks fråga mig något. De talar inte.

30 mars: I kväll, i bibliotekets portal, förelade Cranly Dixon och hennes bror ett problem. En mor tappade sitt barn i Nilen. Alltid ska de då komma dragandes med den där modern. En krokodil högg tag i barnet. Modern bad att få igen det. Krokodiler sade det skulle hon gärna få, om hon ville säga honom, vad han ämnade göra med barnet, äta det eller inte äta det.

Denna sinnesförfattning är, skulle Lepidus säga, sannerligen alstrad ur din gyttja under inverkan av din sol.

Och min? Är inte den det också? Ner i Nilgyttjan den då!

1 april: Ogillar denna sista mening.

2 april: Såg henne dricka te och äta kakor hos Johnstons, Mooney och O'Briens. Eller rättare sagt den skarpögda Lynch såg henne, då vi gick förbi. Han säger, att Cranly var bjuden dit av hennes bror. Hade han sin krokodil med sig? Är nu han det skinande ljuset? Nåja, det var jag som upptäckte honom, det försäkrar jag. Lugnt skinande bakom en skäppa wicklowkli.

3 april. Mötte Davin vid cigarrbutiken mitt emot Findlaters kyrka. Han var klädd i en svart sweater och hade ett bollträ i handen. Frågade mig om det var sant, att jag skulle resa bort, och varför. Jag sade honom, att den kortaste vägen till Tara var via Holyhead. Just då kom min far gående. Presentation. Far hövlig och iakttagande. Frågade Davin om han fick bjuda honom på en förfriskning. Davin kunde inte, skulle gå på ett möte. Då vi skilts från honom, sade far, att han hade goda, ärliga ögon. Frågade mig, varför jag inte gick in i en roddklubb. Jag låtsades tänka över saken. Berättade mig sen, hur han krossade Pennyfeathers hjärta. Vill att jag skall studera juridik. Säger att jag är klippt och skuren till jurist. Mera gyttja, flera krokodiler.

5 april. En vild vår. jagande moln. O liv! En mörk älv av virvlande mossvatten, på vilket äppelträden kastat

sina utsökta blommor. Flickögon mellan bladen. Flickor sedesamma och ystra. Alla ljusa — eller med kanstanjebrunt hår inga mörka. De rodnar bättre. Hoppla!

6 april. Helt säkert minns hon det förflutna. Lynch säger att det gör alla kvinnor. Då minns hon sin barndom — och min, om jag någonsin var barn. Det förflutna förbrukas i det närvarande, och det närvarande lever endast, emedan det frambringar framtiden. Statyer av kvinnor borde, ifall Lynch har rätt, alltid vara fullständigt draperade och kvinnans ena hand sorgset kännande på sitt eget bakparti.

6 april, senare. Michael Robartes minns glömd skönhet, och när hans armar omsluter henne, trycker han i sin famn den fågling, som för länge sedan försvunnit ur världen. Inte så. Inte alls. Jag åstundar att få trycka i min famn den fågling, som ännu inte kommit i världen.

10 april. I djupa natten, genom den tysta staden, som upphört drömma och sover en drömlös sömn, liksom en trött älskare, vilken inga smekningar rör, ett svagt ljud av hovar på vägen. Inte så svagt nu, då de närmar sig bron; och efter ett ögonblick, medan de passerar under de mörka fönstren, klyvs tystnaden av larm som en pil. Nu hörs de långt borta, hovar, som i den djupa natten lyser likt juveler, jagande förbi de sovande markerna till vilket färdemål — vilket hjärta?

— med vilket budskap?

11 april. Läst vad jag skrev i går kväll. Dunkla ord för en dunkel känsla. Skulle hon tycka om det? Jag tror det. Då skulle jag också vara tvungen att tycka om det.

13 april. Jag kan inte låta bli att tänka på studieinspektören. Varför skulle han komma hit, för att lära oss sitt språk eller lära sig det av oss? I vilket fall som helst — åt fanders med honom!

14 april. John Alphonsus Mulrennan har just kommit tillbaka från västra Irland. Var så god, asiatiska och europeiska tidningar, och för in detta. Han berättade för oss, att han råkade en gammal man där i en bergshydd. Gubben hade röda ögon och kort pipa. Gubben talade irländska. Mulrennan talade irländska. Sedan talade gubben och Mulrennan engelska. Mulrennan talade med honom om världsalltet och stjärnorna. Gubben satt och hörde på, rökte, spottade. Sade slutligen: »Å, det måste finnas fasligt konstiga kroppar vid den andra ändan av världen.»

Jag är rädd för honom. Jag är rädd för hans rödkantade, stela ögon. Det är med honom jag måste kämpa hela denna natt, tills dagen kommer, tills han eller jag ligger död, och gripa honom om hans seniga hals, tills ... Tills vad? Tills han faller till föga för mig. Nej. Jag menar intet ont.

15 april. Mötte henne i dag helt plötsligt på

Grafton Street. Trängseln förde oss tillsammans. Vi stannade båda två. Hon frågade mig, varför jag aldrig kom, sade att hon hört alla möjliga slags historier om mig. Det var bara för att vinna tid. Frågade mig, om jag skrev dikter. Om vem? frågade jag henne. Detta gjorde henne mera förlägen, och jag kände mig ledsen och gemen. Avstängde genast den ventilen och öppnade den andligt-heroiska avkylningsapparaten, uppfunnen och patenterad i alla länder av Dante Alighieri. Talade fort om mig själv och mina planer. Mitt i detta gjorde jag olyckligtvis en åtbörd, som kunde kallas revolutionär. Jag måste ha sett ut, som om jag kastat en handfull ärter upp i luften. Folk började titta på oss. Strax därefter tog hon farväl av mig och sade, i det hon gick, att hon hoppades jag skulle göra vad jag sade.

Det kallar jag vänligt, inte sant?

Ja, jag tyckte om henne i dag. Litet eller mycke? Vet inte. Jag tyckte om henne, och det förefaller mig som känsla. Då, i så fall, är allt det övriga, allt det jag att jag tänkte och allt det jag kände att jag kände, allt det övriga förut, i själva verket ... Å, slå bort det, gamle! Sov det av dig!

16 april. Bort! Bort!

Armars och rösters trollmakt: vägars vita armar, löften om förtroliga omfamningar, höga fregatters armar, som avtecknar sig mot månen, deras berättel

fjärran länder. De räcks ut för att säga: Vi är ensamma — kom. Och rösterna säger med dem: Vi är dina fränder. Och luften är fylld av deras skara, då de ropar åt mig deras frände, medan de gör sig redo att dra bort, skakande sin jublande och förskräckliga ungdoms vingar.

26 april. Mor håller på att lägga i ordning mina andra hand köpta kläder. Hon ber nu, säger hon, att jag måtte få lära mig av mitt eget liv och borta från hemmet och vännerna vad hjärtat är och vad det känner. Amen. Ske alltså. Välkommet, o liv! Jag går för att för den tusem sinom tusende gången möta erfarenhetens verklighet och i min själs smedja smida min ras ännu icke skapade samvete.

27 april. Gamle fader, gamle konstnär, stå mig alltid bi.

Dublin 1904.

Trieste 1914.

LÄS EN BOK

www.las-en-bok.com

2012